

Sigr id Undset

Vaaren

bokselskap.no
Oslo 2020

bokselskap.no, Oslo 2020

Sigrd Undset: *Vaaren*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1914 (Kristiania/Aschehoug). Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no).

ISBN: 978-82-8319-558-3 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-559-0 (epub), 978-82-8319-560-6 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

[Del] I

I.

Aksel gik utenfor banken og ventet paa sin bror.

Det smaaregnet tæt og stadig. Aasen med skoddehætte raket op over husene. Det var byens hovedgate, mest toetages trægaarder, som var renslig malt i lyse, sure farver, graagult og graahvitt, tyndt koldt chokoladebrunt. En murgaard borte ved broen brøt kalkhvit op av rækken, nakent og fattig med rød brandmur og mindet sørgelig om virkelige byer.

Hadde det været solskin, vilde jeg kanske syntes det hadde været idyllisk, tænkte Aksel. Han saa paa uret, hadde ventet et kvarter.

Saa vimset pludselig brorens lille røde harehund ind mellem benene paa ham, tversnudde og satte opover sin herre. Torkild hilste:

«Du faar undskylde, du maatte vente –»

«Jeg trodde rigtignok, I bankfolk *gik* i det mindste præcis,» sa Aksel, og Torkild lo:

«Du snakker rent dansk du. Du faar jamen se at vende tilbake til dit morsmaal, gut.»

«Mit morsmaal er det da forresten,» sa Aksel eftertænksomt.

[2] Det var som alt hans mismod pludselig og voldsomt fortættet sig til lede og opgithet. Hvorfor ialverden var han igrunden kommet hit. Og han sa pludselig det han hadde gaat og tænkt paa hele dagen:

«Hør engang Torkild – synes du det gaar an, overfor far altsaa, at jeg reiser en tur op i landet – tilfjelds for eksempel?»

«Selvfølgelig. Du kan da skjønne, far venter ikke, du skal bli gaaende i dette hullet her hele sommeren.»

«Næ-æ,» sa Aksel lettet. «Jeg skal jo først tiltræde stillingen om seks uger –»

«Nei gudbevare dig. Gaa her i seks uker, naar en ikke er nødt til det – det er der sgu ingen der greier.»

De svinget ind av hotellets port. Og da de hadde faat av sig yttertøiet og sat ved vinduet i den mørke, utrivelige spisesal, visste ingen av brødrene riktig, hvad de skulde snakke om. Og de saa ut paa gaten og regnen, til Aksel sa:

«Rose Wegner kommer altsaa imorgen.»

«Ja.» Torkild blev pludselig litt rød. Men Aksel smilte og sa:

«Hun var køn som barn, saavidt jeg husker. Man kunde maaske fordrive tiden med at gøre en smule kur til hende. Hvis hun da ikke er anderswo engagiert?»

«Ja det vet jeg ingenting om. Men jeg tror ikke du vil finde hende no morsom at kurtisere forresten.»

Aksel hadde paa følelsen, at Torkild ikke likte [3] at snakke om det tema. Men han kunde ikke finde paa noget andet, saa han sa:

«Fru Wegner er jo død nu –»

«Ja hun døde for flere aar siden.»

Maten kom. Og en stund spiste de i taushet. Til Torkild tok sit glas:

«Skaal da du. Moro du kom hjem engang tilsidst. – Det har nok været en stor glæde for far ogsaa –» la han til efter et øieblik.

«Mon?» Aksel saa op. «Tror du det – alvorlig talt?»

Torkild nikket. «Far har jo lidt svært under det, han og da.»

Men Aksel svarte ikke. Nu, da han kunde hat en slags anledning til at snakke med broren om forholdene i hjemmet, merket han, at han var allikevel ikke istand til det.

Han var blit glad, da Torkild om morgenen hadde foreslaat, de skulde møtes efter banktid og gaa og spise middag sammen. For han hadde tænkt, den anden ønsket det samme som han selv. Ønsket at snakke med ham – ønsket de skulde bli kjendte. Herregud – de var da brødre –.

Han hadde da hat et hjem han og engang for længe siden – baaret med sig i alle de hjemløse aarene et minde om hjem – slik det var. Han hadde gaat og tænkt paa Hellerud –.

Som han husket tunet paa Hellerud. Den hvite stuebygningen med trammen ut mot gaardspladsen, den gule stuen, hvor forpagterens bodde, stabburet og de røde uthusene, den høie opmurte laavebroen og asketræet foran, der hesjestængerne [4] stod stillet op omkring stammen. Midt paa tunet stod der en stor løn; han husket den om høsten, naar toppen tok til at brænde rød og gul i kveldssolen – skyggen laa allerede utover bygden, slik den bredte sig nedfor jorderne; orekrattet sommergrønt endda langs elven. Han husket de gule bladene, som drysset utover tunet og blev kjørt ned i oktobersølen, han husket den om vaaren, naar de gule sukkerblomster laa strødd under kronen, utover det fine blanke nye græs. Aaja, det korte, traakkede, avnagede grønsvær i tunet, der trodde han han kjendte hver plante næsten, nesleskogen bortmed grisehuset, stierne, som var gaat op dørimellem, tunbakken den kunde han se for sig naar han vilde, som den laa med høi og rusk og skaarefliser. Han hadde vel været saa liten dengangen, at hans øine var nær ved jorden, og saa ung, at der var noget rart at opdage i hvert neslekjærr.

Haven husket han meget mindre tydelig. Bare at den var gjengrodd og forfalden, med epletrær, hvis kronglete grener var gule av lav. Han hadde vist sjelden været inde der.

I stuerne til forpagterens, og fjøset og laaven og stalden og smien nedpaa jordet – der skulde han

kjendt igjen visst hver bjelke i taket, hver dørstok og fjæl i gulvet. Men værelserne hjemme husket han egentlig ikke ordentlig. Og han husket Marius og Even, forpagterens barn, og forpagteren og konen og Anton, gaardsgutten, og Emilie, den gamle budeien, meget tydeligere end faren og moren og søskende.

Naar han skulde være ærlig – saa hadde han [5] i grunden visst ikke følt videre hengivenhet for nogen av dem dengang. Det var nok saa, at han hadde været en vildstyring, som hellere holdt til nedmed elven under de dype, bølgende lerbakkerne, eller i skogen ovenfor gaarden end hjemme. Og hjemmet hadde neppe været synderlig tilløkkende – barnets instinkt hadde sagtens veiret, at det var begyndt at gaa i oppløsning indenfra, ved den tid, han kunde huske. Forældrene hadde levet sit eget feberliv saa sterkt, at de litet fik stunder til at tænke paa barna, dersom der i det hele nogensinde hadde været et hjem, der hvor hans far og mor levet sammen.

Torkild og Doris var bare «ungerne» for ham dengangen. Han var sint som oftest, naar han skulde ha dem med, og han og forpagterens gutter snek langs skigaren og puttet sig bort i skogen for Torkild – og den lille broren gik og sutret og pep og ropte efter ham.

Det stak i ham nu at mindes det. Og han løftet pludselig sit glas mot broren:

«Skaal. Kan du huske Torkild, naar Marius Hansen og jeg stak av – fra dig og ikke vilde ha dig med og lege? Det kan du tro jeg har angret mange gange!»

Torkild rystet paa hodet. «Jeg husker ikke det.»

– Aksel hadde været elleve aar, da hjemmet faldt sammen. Han var kommet til sin morfar paa Hindevadgaarden. Hjemløs hadde han følt sig der, hjemløs endda mere hos onkelen i Kjøbenhavn, bare mere og mere hjemløs paa skolen i [6] Hannover og paa fabrikken i Berlin. Og det var blit en fiks idé hos ham, at han maatte faa en post i Norge og komme hjem. Den dag det virkelig var skedd, hadde han skrevet til sin bror – han blev flau ved at tænke paa det brevet nu, han sat ansigt til ansigt med denne broren, som var en fremmed. Men han hadde længtet efter denne bror og efter søsteren i alle de utlændighetens aar – ja selv efter faren tilslut. Endda han hadde hadet sin far i aarevis – saa var han tilslut kommet til at tænke anderledes om ham derute – digtet, at hans far kanskje hadde hat enslags ret til at leve sit liv, som han hadde gjort. – Nu som voksen kunde han jo bedre vurdere sin mors slegt, den han kjendte saa godt – og han hadde ikke saa vondt for at tænke sig undskyldninger for farens forhold.

Mens de sat ved kaffen, kom et selskap av byens herrer ind. De hilste paa Torkild og en liten tyk rød mand med smørgult haar kom bort til ham:

«Fan, er De her, Christiansen, det var en sjelden mand! Hvor fan gjør De av Dem om dagen – sitter hjemme og syr kanevas, hva?»

«Ja for det meste,» sa Torkild og lo.

Aksel blev forestillet for herrerne. Det var etpar ingeniører, en kontorchef og en disponent. Nogen forfærdelige fyrer, syntes Aksel, og han undret sig paa om det var Torkilds kamerater. Det slog ham forresten netop da, hvor broren var forskjellig fra dem og fra de fleste, han hadde kjendt – han syntes i det øieblik at der var et [7] næsten degenereret præg over den andens slankhet og blekhet; hænderne med de

spidse, lange fingre var sykkelig hvite.

Alting forekom ham med en gang saa underlig uvirkelig. At han hadde forvildet sig op i denne norske provinsby, som han aldrig hadde set før i sit liv, for at søke sig hjem og slegt blandt vildfremmede – faren, søskendene, som han hadde dumpet ned iblandt for otte dage siden, var jo i virkeligheten vildfremmede for ham – et otte dage gammelt bekjendtskap, som han forsøkte at betragte som sine nærmeste, sa han til sig selv. Nu da disse frygtelige, provinsielle, utviskede kavalererne indstillet sig som tilhørende miljøet, var det hele i hans egne øine bare et taapelig, overilet indfald.

«Du er vist ikke videre begeistret egentlig over byen vor,» sa Torkild, da de gik hjemover i regnet.

«Jeg begriber bare ikke, hvordan I holder ud her,» svarte Aksel.

«Tja. Doris snakker om at hun vil til Kjøbenhavn og være der i vinter. Jeg har tænkt at tale med far om det. Hun er buden til at bo hos onkel Holgers – men jeg vet ikke. Ja ikke fordi – jeg kjender jo knapt de menneskene. Men jeg har tænkt paa at hun kunde faa gaa paa en husmorskole dernede –. Og jeg søker en post i Kristiania da, som jeg vist faar. Banken er interesseret i firmaet og den anbefaler mig.»

«Saa blir far alene her –» sa Aksel.

[8] «Der er jo absolut ingen fremtid i det at gaa her.»

De gik en stund og tidde stille. Den ene ventet paa at den anden skulde tale. Det blev Torkild som sa:

«Han blir nu forresten ikke stort mere alene end han er.»

Aksel saa op paa sin bror.

«Ja. Her er altid slik som du har set det disse dagene,» sa Torkild.

«Jeg har ikke hørt I har talt et ord med far – uden om musik.»

Torkild smilte:

«Ja det maa forresten være lite moro for dig – du sier jo du er ikke musikalsk. Rart nok forresten – mor var gjennom musikalsk hun og.»

«Det var vel saa ogsaa det eneste, de hadde sammen,» sa Aksel. «Ja – og saa os.»

«Os.» Torkild smilte et slags skjævt lite smil. «Os har de aldrig hat – bare faat – og saa latt os gaa der. Far brød sig ikke om at ha os – og mor kunde ikke –.

– Aanei, ulykken kom nok snarest av at de var for like i mange stykker.»

II.

Doktor Christiansen kom ind til aftensbordet. Der blev ikke snakket musik den kvelden – men der blev i det hele ikke snakket stort. Faren reiste [9] sig, straks han havde spist, takket Doris for maten og gik ind til sig selv.

Piken tok av bordet. Aksel gik til vinduet og saa ut:

«Sikken et nederdrægtig veir I holder hertillands!»

«Isch ja filleveir!» sa Doris. «Tænk om det hadde været pent, dere – saa kunde vi været paa fjorden ikveld.»

Torkild saa ut:

«Det er østenveir nu – det blir klart til imorgen.»

«Ja for da kommer Rose,» sa Doris og lo. «Jeg skal nemlig si dig det, Aksel – Rose det er Torkilds store Liebe det –.»

Broren snudde sig irriteret:

«Ja du vet det du.»

«Det var sgu kedelig,» lo Aksel. «Jeg havde nemlig haabet, at jeg kunde muligens forelske mig en smule i Rose.»

«Du – aldrig i livet! Nei det kunde jeg da aldrig tænke mig, at Rose kan være no for dig. Uf nei –»

«Saa – aa? I formiddag sad du da selv og fortalte mig, hvor nydelig og sød hun er.»

«Uf neimen hun passer ikke for dig, det er jeg da sikker paa – saan en isjomfru da. Nei jeg vet en jeg – skal jeg præsentrere dig for hende?»

«Mange tak – man kunde jo ialfald se paa hende –»

«Eva Møinichen – aa hende kommer du altsaa [10] til at bli aldeles rasende forelsket i! Tror du ikke, Torkild? Torkild kan altsaa ikke utstaa hende han. Men hun er altsaa no til de grader pikant. Og saa lidenskabelig dal Og vet du hvad jeg tror, Aksel, du ligner visst igrunnen far forfærdelig –»

Torkild snudde sig borte ved vinduet:

«Jeg har sagt dig, Doris, jeg vil ikke vite av den tonen.»

«Jeg skulde vist spørre dig – jeg synes jeg saa det!» Doris sat paa spisebordet og vippet med føtterne.

«Hør skal vi ikke se at finde paa noget,» sa Aksel.

«Rulle ned i dagligstuen,» foreslog Doris, «og tænde lampen – saa spiller vi kort og gjør det koselig og later som det var vinter.»

«Jeg har whisky,» sa Torkild. «Er der selters i isskapet, Doris?»

«Nothing. Men der er altsaa vand i springen.»

«Vi kan gaa op til mig og ta den der. Kom da dere –»

«Her har du jo en rigtig rar hule,» sa Aksel og saa sig om i brorens rum.

«Torkilds værelse er det eneste koselige i huset,» – Doris krøp op i sofahjørnet og drog benene ind under skjørtet.

«Dit værelse kunde være akkurat likesaa hyggelig – hvis du gad rydde op der engang imellem saa,» sa Torkild.

«Men fy Doris – dit jomfrubur skulde dog –»

«Æsch jomfrubur,» brøt hun av. «Nei ungkarsværelser ^[11] – jeg sværmer altsaa for mandfolkhybler – ogsaa whisky! Skaal da gutter!»

Torkild laa bakover i gyngestolen. Han saa paa søsteren – strøk asken av sin cigaret – og han lo litt tvungent:

«Du kan være rolig for, du skal ikke faa komme til Danmark, saalænge du har saan barnslig smak. Det er nok bedst du venter, til du er blit litt mindre grøn.»

Doris blev pludselig myk i stemmen:

«Uf Torkild! Du vet da saa godt at jeg bare tøiser. Aksel! Kan du ikke godt skjønne, jeg kjeder mig skrækkelig sommetider? Og saa syns jeg det er leven at erte Torkild, for han er saa fæl til at opdrage paa mig. Han kan godt være saa hyggelig ogsaa men –. Uf nei Torkild, du skulde vært prest du – du hadde nok aldrig kommet til at falde i fristelse –»

«Doris!» Torkild reiste sig op. Ogsaa Aksel skvat til.

Søsteren saa trodsig fra den ene til den anden. Saa brast hun pludselig i graat:

«Aah! Her er saa fælt, saa fælt synes jeg –»

Hun styrtet paa dør i det samme. Torkild gik efter hende. Aksel hørte hun hulket hysterisk ute i gangen og broren snakket beroligende til hende. Saa kom de ind om en stund. Doris krabbet op i sofaen igjen – hun pudset næsen etpar ganger og tørket øinene med et sammmentullet litet lommetørklæde.

«Skaal da Doris,» sa Torkild, og Aksel tok sit glas og sa «Skaal, Doris!»

[12] Nu smilte hun – og hun smilte, da Torkild skjøv cigaretæsken bort til hende:

«Igrunden saa er Torkild en snild gut ser du, Aksel.»

Aksel saa sig rundt i værelset. Han nikket med hodet over mot florettene paa væggen:

«Fegter du –?»

«Jeg drev noksaa meget paa med det en tid. Der var en løytnant Moberg her i byen for etpar aar siden – vi fegtet noksaa meget.»

«Jeg fegtet ganske bra engang – vil du forsøge en dag –»

«Jeg er aldeles ute av træning nu – men det skal bli moro at forsøke –»

«Ja du er jo en vældig sportsmand,» sa Aksel. «Jæger paa din hals –»

«Uf nei ikke snak om jagt da dere –» klynket Doris. «Isch, sport det hader jeg vel!»

Men de andre var glad til, de hadde fundet noget, de kunde snakke om uten pause og uten ængstelig famlen.

Doris drak whisky og vand, røkte og gjespet indimellem.

«Uf jeg syns dere er kjedelige! Tænk at Rose syns det er moro at snakke jagt med Torkild. Ifjor trodde jeg jamen sommetider, hun var forelsket i ham allikevel, naar hun orket at sitte og høre paa det der –»

«Du skulde vist gaa og lægge dig nu forresten!» Torkild saa paa uret, «– ellers kommer ikke du op, før hun er her.»

«Straks – faa en draape whisky til da –»

[13] «Nei nu har du sandelig ikke godt av mere whisky mor!»

«Bare en draape til da.»

Torkild skjænket litt uvisst en skvæt i hendes glas. Doris drak.

«Er det ikke rart igrunnen Torkild, saa lik som Aksel er far. Han har brune øine og. Ikke spor ligner han os –»

«Morfar syntes, jeg lignet mor,» sa Aksel

«Ikke det gran. Nei jeg ligner hende – gjør jeg ikke, Torkild?»

«Jo.» Torkild nikket. Og han føiet til litt nølende: «Det er derfor jeg vil du skal være forsiktig – baade med det ene og det andet.»

«Du ligner hende du og,» sa Doris.

«Ja.» Torkild nikket igjen. Og han sa sagte som før: «Men det er det, at jeg vet det.»

De tidde litt alle tre. Til Torkild sa:

«Nu maa du gaa og lægge dig, Doris.»

«End dere da?»

«Vi lægger os straks vi og.»

«Er ikke Doris temmelig nervøs?» spurte Aksel, da hun var gaat.

«Hysterisk,» sa Torkild. Han vippet i gyngestolen. Saa sa han, som det var resultatet av længere overveielse: «Men – det blir naturligvis ikke bedre av at hun gaar her.»

«Nei –.» Aksel sat og fingret med sofaputerne. De var broderet med perleroser i kanavas. Og han lo og spurte: «Er det sandt, du syr kanavas?»

[14] Torkild brast i latter. Aksel saa overrasket op – den andens friske, gutagtige munterhet fik ham til at le med og de fik begge en uvilkaarlig følelse av at de rykket hinanden nærmere.

«Ja jeg ved jo ingenting om jer allesammen,» sa Aksel. «Men – du vil kanskje iseng –?»

«Nei sit da du – det er bare hyggelig. Jeg lægger mig sent bestandig.»

«Du har det hyggelig her. Med dit eget klaver –»

«Det er mors. Det er mors møbler hjemmefra allesammen.» Torkild tidde et øieblik. «Dette her var nemlig mors værelse –»

«Var det herinde hun døde –» spurte Aksel sagte.

Torkild nikket.

Aksel hvasket endda sagte:

«Hun gjorde det selv – ikkesandt?»

Torkild bøiet hodet til et ja og tok haardt om stolarmen.

«– Jeg trodde forresten, du visste det.»

«Jeg tænkte mig det – av noget onkel Holger sa engang. Jeg forstod det var saadan – og at de vilde skjule det for mig. De forsøgte jo i det hele at skjule det for mig, alting, om forholdene herhjemme.»

«Det var forresten ganske besynderlig. Du var da atten aar dengangen –»

«Det var vel ogsaa av enslags hensynsfuldhed mod far,» sa Aksel. Han drak litt og saa over paa sin bror:

«Sommeren efter, da I var paa Hindevadgaarden ^[15] – jeg længtes jo igrunden saa meget efter at komme til at tale med dig. Efter – naaja, du forstaar. Jeg følte mig altid saa alene dernede. Men du ved – i den alder – man er sky, undselig om du vil –»

Torkild bøiet sig frem og støtte sit glas mot brorens. De drak uten at si noget.

Aksel fortsatte:

«Jeg kom aldrig til at tale med dig om mor. Det er forresten en skam, jeg husker hende neppe – jeg var dog tolv aar, da jeg kom hjemmefra. Men jeg længtes efter hende – eller om jeg bildte mig ind jeg længtes efter hende – da jeg var kommet bort. Jeg var ganske fortvivlet hver sommer, naar morfar havde skrevet efter hende, at hun dog maatte komme hjem, og hun ikke vilde. – Det var ellers besynderlig – man skulde synes, som hun havde det inde i Kristiania, hun maatte da længes efter at komme til sit eget hjem – med jer – og hvile ud – ikkesandt?»

«Hun turde vel ikke. Vilde vel hellerikke, de dernede skulde se hele elendigheten –»

«Det at hun –?»

«Morfinen. Det var bare morfin i begyndelsen. Det andet som kom, det blev meget værre, efter vi ¹¹ hadde flyttet tilbage til far. Det kommer vist altid efter med morfinister. Men der var lange stunder, mens vi bodde i Teresegaten, da hun var helt bra.»

«Det var altsaa –» Aksel famlet over sofaputen – «meget slemt?»

«Hun forsøkte at stanse. Stakkars mor. – Jeg ^[16] tror forresten ikke far hadde kunnet hjelpe hende. Ikke om han hadde brutt med fru Ritter heller. Undertiden laaste hun sig inde en uke eller saa –»

«Det gik du og Doris oppe i –»

«Ja. – Sommetider naar hun var bedre, snakket hun med mig – da spillet hun ogsaa. Næsten ikke forresten den sidste vinteren. Ja jeg husker engang like over jul. Jeg sat herinde hos hende, hun spillet en ballade av Chopin – saa kom far ind. Faar jeg sitte og høre paa dig, Regitze, sa han. Jeg husker det, for jeg hadde ikke hørt ham si hendes fornavn paa – ja ikke siden vi kom hit. Saa bad han mig gaa ut om en stund. Siden var hun bra en tid. Og saa var det aldeles forbi – hun var – syk – bestandig.»

De sat stille en stund. Til Torkild fortsatte:

«Jeg har tænkt mig – hun har gjort et sidste forsøk. Og skjønt det nyttet ikke. Hun kunde ikke slippe – giften. Saa var det hun skjøt sig»

Aksel sat og stirret ind i Torkilds hvite ansigt.

«Jeg laa tversover gangen paa det værelset, hvor du ligger nu. Jeg holdt netop paa at klæ av mig. Saa hørte jeg det. Døren var laast, men jeg løp ned og kløv op paa verandataket, ind gennem vinduet. Da laa

mor borte paa sengen. Hun døde først næste dagen, men hun kom ikke til bevissthet –»

Torkild reiste sig og gikk bort til vinduet.

«Hun var ædru, da hun gjorde det. For hun hadde været inde hos mig en times tid før. Hun [17] kom ind og spurte – jeg tror, om jeg hadde nogen strømper som skulde stoppes, eller slikt. Og saa spurte hun, om jeg ikke skulde lægge mig nu. Jeg sat og læste nemlig – og saa sa jeg ja. Saa vilde hun kysse mig –»

Han tidde stille. Aksel reiste sig og gikk bort imot broren, men han stanset og blev staaende lænet mot pianoet. Torkild hulket undertrykt med panden ind mot vinduskorset

Han rettet sig op om en stund. Aksel saa bare den slanke mørke skygge mot ruten.

«Jeg hadde ikke kysset mor i de sidste maanederne. Naar hun kom og vilde, saa lot jeg, som jeg ikke saa det. En gang bad hun – og saa rørte jeg saavidt ved hendes kind. Da tok hun mig om hodet, og jeg – du maa ikke, mor, sa jeg. Aa herregud de øinene til mor. Som jeg har angret paa, jeg ikke sa hende det da. – Men jeg var seksten aar – du vet hvordan man er da –»

«Ja. Det er da, man kan være ubarmhjertig.»

«Aa nei du. Det var ikke det heller. Jeg hadde faat – en sykdom. Men si det til mor –»

De taug begge. Til Torkild sa, og Aksel kunde skjelve hans syke smil i stemmen:

«Far opdaget det en uke efter mors død. Han kom over no medicin –»

De blev staaende litt. Til Aksel gikk bort til vinduet. Skyerne drev forrevne for østendraget – paa den blaableke himmel svævet et hvitt fnug av maanenæ.

«Du faar nok ret. Det blir klart imorgen.»

«Det ser saa ut.»

[18] «Det begynner at bli lyst allerede,» sa Aksel. «Nætterne er endnu kortere her end i Danmark.»

Torkild saa paa uret.

«Ja. Om to timer kommer solen. Du gaar vel iseng nu du?»

«Ja. Du skal jo desuden hente frøken Wegner klokken otte –»

«Ja jeg tænker jeg blir med Doris bort og henter hende.»

«Jeg har visst ikke set Rose Wegner, siden hun var en ti aar,» sa Aksel tankefuldt. «Ja godnat da –»

«Godnat.»

Torkild fulgte ham til døren. Aksel la pludselig haanden paa hans skulder:

«Du skal ha tak for du fortalte mig dette – om mor.»

De trykket hinanden i haanden – litt forlegne.

«Godnat da –»

«Ja godnat –»

Torkild slukket lampen og satte sig i vinduskarmen. Morgenluften slog sammen om ham som et sjøbad, sval og frisk og mættet av duft fra kaprifolien, der laa som et grønt teppe over verandataket under hans vindu. Han sat og lot det skylle av sig, tyngden og ubehaget efter al whiskyen og tobakken – og det ubehag, der sat og surret inderst inde – fornemmelsen av at han siden kanskje vilde synes, han hadde sagt formeget.

[19] Himlen var omtrent klar nu, og næsten hvit. Høit oppe seilet de sidste mørkeblaa skyfiller, og ute i øst over fjorden stod en taakebanke, som rødmet rustent, der solen skulde komme. Sjøen gik tung og graa og urolig endda – brusset fra fjæren hørtes gjennom suset av havens løvkroner og klappingen av askebladene nede ved gjærdet og dryppet av vanddraaper fra alle grener.

Det var likesom alle farver sov nu før solen sprat – det var helt lyst ute, men engene var graagrønne og krattet sortgrønt og aaserne graablaa – og husene paa Rokke, tversover fjorden, stod uten glans i de røde og gule og hvite bygninger.

Naar hun sov, maatte visst hendes ansigt være saa stille og kjølig friskt som morgenlandet derute –.

Rose – jeg vil sove i armene dine jeg Rose, kaldte han klagende ut i daggryet.

– Om nogen timer skulde han se hende igjen. Denne gjennomvaakede nat, hvor han hadde revet op i minder, der altid fik hans nerver til at sitre, syntes ham som en forberedelse til gjensynet. Hun var den eneste, han før hadde fortalt dette. Og hele hans væsen skalv av længsel mot hende og av spænding mot de sommerdøgn, han nu gik imøte.

Endda han ventet jo ikke, der skulde hende noget. For alt hvad de hadde hat sammen, – *mellem dem* var der aldrig hendt noget. Intet var skedd, uten det som skedde i ham selv.

Og hver av de dage, som skulde komme, vilde være fulde av hændelser for ham, men for hende [20] vilde dagene gaa forbi med sin sol og sit regn; sjøbad og blaabærturer og fisketurer med baal og kaffekokning ute paa øerne vilde hun huske av dem. Og han vilde mindes av turerne, hvordan hun hadde set ut, naar hun stod til midjen i bringebærris med fremstrakte spinkle armer og plukket, og av sommernætterne ute paa holmene vilde han huske hendes rolige øine og det fjerne uttryk i hendes ansigt, naar hun stirret utover den rolige sjø, og skjæret av baalet vilde han huske, naar det hadde rødmet hendes blanke haar, og han vilde huske hende, naar hun kom opigjennem haven med Doris, og hendes svære haar hang tungt og seigt og mørkt av sjøvand nedover den slanke ryggen. Og han vilde huske, hvor hans eget hjerte hadde hugget stumt i ham, alltid, alltid, alltid, ved dag og ved nat, at han skulde kaste sig ned og be om et hjem i hendes fang.

Og hver søvnløs, utvaaket nat vilde han tenke – imorgen kanskje. Imorgen kan jeg kanskje si det. Der kunde hende noget – saan at jeg kan si hende alting. Men der vil ingenting hende. Hun vil være mild og frisk og klar som en sommormorgen, søsterlig søt og venlig. Hun vet jeg elsker hende, fordi jeg ikke har kunnet la være at si det – saa mange, mange ganger. Men naar hun ikke aner, hvad det betyr at elske –.

Han hadde sagt, jeg elsker dig. Men naar hun ikke forstod, hvad det var, saa var det hans inderste blufærdighet imot at forklare det. Hans attraa mot hende, der var slik, som han vilde været, men ^[21] ikke hadde kunnet faa fred til at bli. Saa længe han hadde kjendt hende, hadde Rose altid eiet alt, som han inderligst og haabløst længtet efter. Og saa var han kommet til at længes efter *hende* – det var blit slik for ham, at den stund han kunde ta hende i favn, vilde han synes, han favnet om alt, han hadde begjæret saa fortvilet, saa forbitret, gjennom alle sine barndoms lange aar av hjemløshet og fortvilelse og skam.

Nede i stuen slog en klokke tre. Tre timer hadde han til at sove i. Han reiste sig.

Værelset saa væmmelig ut i den lyse morgen – med den tomme whiskyflasken og skidne glasser paa det tilsølte bord. Der laa cigaretstumper og aske utover allevegne, stablet op paa pianoets lysestaker og slængt paa gulvet –. Han orket ikke gaa tilsengs her –.

Han tok sin lue. Tøsa, som hadde sovnet i gyngestolen, dumpet ned og sprang opefter ham. Torkild hysset paa hunden og listet sagte ned trappen, ut av huset.

Langs stien mellem akreerne laa tuer av blaaklokker og gulmaure klabbet ned av regnen. Et første streif av sol gyldet øverst oppe i aasen bakom gaarden. Stilt og svalt var det – litt pjutter av smaafugl, da han kom ind i skogen, hvor regnen hadde skyllet barnaalene sammen i smaa fonner tversover stien. Mose og lyng stod blank og svulmende av væte indover. Han rev av en haandfuld blaabær – de smakte saa godt og friskt efterpaa tobak og whisky. Tøsa vimset ^[22] omkring ham og snuste indover, hit og dit. Da han kom frem til den gamle kulbund, skinnet solen i grantopperne.

Og han kaldte paa sin gamle glæde, den stolte og resignerte glæde, som han hadde opfostret i alle disse aar –:

Skulde han ikke være lykkelig allikevel for det som var: At hun var slik som hun var, at han kunde se det og at han elsket hende. Og om nogen timer skulde han møte hende igjen, være nær hende, høre hendes stemme, røre ved hendes hender, se hende, som var det deiligste i verden for ham –.

Der vilde ingenting hende. Jo vist vilde der hende noget. Alt i verden for ham vilde der hende – om ikke det, han ønsket. Det som var skedd imellem dem – det var kanskje litet for hende nu – en dag kunde det bli anderledes. Og for ham var det det i hans liv, som han vilde huske i sin dødsstund –

Torkild lukket øinene et øieblik. I trodsig jubel suget han sødmen av det gamle minde Vaaraftenen oppe i fru Wegners Kile dagligstue i Stensgaten. Den sidste guldgule flom av solstraler indover vinduets blodrøde pelargonier, over de smaa hvite empiremøbler, hvis fillede og falmede træk engang hadde været grønstripet silke. Den syrlige friske duft av vaarløv og blomster i skaale og glas overalt i rummet. En stor kumme med fioler paa sybordet ved vinduet, hvor Rose sitter i morens armstol. Aaja, han husket den

milde gule aftensol over hendes blanke haar, i det fine [23] dun langs kindets barnslig runde linje, læberne, der blev gjennemskinnert av solskin som klare bringebær, øinene, der suget til sig lysstråler som stille vand. I den glatte mørke spaserdragt syntes hendes legeme saa uendelig jomfruelig, spædt og vekt, litt kantet pikelig.

De hadde gaat tur sammen om eftermiddagen, langs Gaustabækken og plukket blomster. Da hadde det været graaveir, et enkelt regndryp kom nu og da. Hvitveisen stod som et blekgrønt hvitstjernet teppe mellom de graa orestammer langs bækken, opover imot de vissengule bakkehæld.

Hun hadde snakket mens de gikk – slik som hun snakket undertiden – bare til ham, det visste han. Bare han kjendte til den uro, det utaalmod, hun gjemte under sit rolige, blide væsen. Det var vel vaaren og veiret, den blekgraa himmel, de bleke frysende vaarblomster i regndrysset, den tunge em av alt det groende og blomstrende, som lokket tristheten frem i hende den dag. Det var hendes evige angst over tiden som gikk, de unge kræfter, hun følte i sig og ikke fikk bruk for. Slet og ret var det vel hendes sunde krop som gjorde oprør mot uvirksomheten – mot den lange arbeidsdag, da hendes fingre spillet paa skrivemaskinens tangenter og hendes hjerne maatte arbeide uavbrutt, mens musklerne var dømt til at hvile og blodløpet blev trægt og dovent i hendes uvirksomme krop.

Det var det han hadde følt – hendes tungsind, det var selve sundhetens oprør. Og hans, det var den [24]sykes haabløse tungsind. Saa hadde han gaat taus og hørt paa – i avmægtig længsel efter at længes som hun. Mens de gikk hjemover, glippet skyteppet langs himmelranden, solen steg ned under den graa kant og dens lave gyldne stråler syntes han randt over hende som en daab. Da de kom ind i hendes stue, var den fuld av lys, og mens de sat der, hun ved vinduet midt i solskinnet, han borte i skyggen paa kanapeen, hadde han git efter for en pludselig indskyttelse og fortalt hende det samme, han hadde fortalt sin bror denne nat.

Da han sluttet, hadde de sittet stille en stund. Ind av de aapne vinduer strøk vaarluften, med lugt av fugtig støv fra gaten, med stemmer av barn, som lekte og ropte. Pludselig hadde hun reist sig. Hun kom bort til ham, tok hans hode mellom begge hænder og kysset ham, først paa panden og saa pludselig paa munden.

Hun talte ikke, og ikke han heller. Han lot sig gli ned paa gulvet foran hende og laa der knælende med hodet ind mot hendes hofter.

Saa hørte han at fru Wegner satte nøklen i entrédøren, og han reiste sig fort op.

Roses mor kom ind, sa godaften og spurte om han var kommet for at bli til te. Torkild sa neitak, han maatte hjem og læse. Men han visste neppe selv, hvadfor ord hans læber formet. Som et syn utenfor tid og rum, som et tegn for hele sit liv, saa han de to kvinder, som stod ved siden av hinanden i det skumrende værelse – den ene, som han hadde elsket gjennom hele sin barndom [25] og den anden, som han visste han vilde elske gjennom hele sit voksne liv –.

Den aften – den stund, det var for ham, som om alt han hadde levet, samlet sig i den, og alt han skulde leve, vilde være bestemt av den. Han hadde visst det dengang, med den tidligste ungdoms hovmodighet over det, den føler som sin skjæbne. Barnagtig hadde han dengang tænkt paa sine kamerater – han gikk

paa handelsgymnasiet – hvad de vilde sagt, om de hadde visst. Ingenting vilde de syntes det hadde været – det var nok ikke noget saa uskyldig som en barndomsvenindes søsterlige kys, de regnet for eventyr. – Han, han hadde møtt sin skjæbne, kjendt den og godkjendt den. Men nu som voksen – denne oplevelse stod endda for ham i det samme lys av skjæbne. Om Rose engang blev hans – i grunden hadde han aldrig tvilet paa, at hun en dag skulde bli det – saa vilde det kun være fuldbyrdelsen av alt, som var begyndt den kvelden. Til slut, naar hans liv var færdig, vilde han vel synes, at den dag betød mere, da han blev hendes end den dag, da hun blev hans.

Kanske kom det mest av, at gutten var blit paatvunget den evige grublen over forældrenes forhold, at Torkilds sanser var vaagnet saa tidlig – for tidlig. Han husket guttedagene og guttesynderne som et mareridt av vellyst og anger, forsætter og nederlag og skam. Og sommeren før hans mor døde, var han paa hjemveien fra en fottur med nogen ældre kamerater kommet gjennom Kristiania. [26] En kveld de hadde drukket endel, var de gaat til piker.

Allerede dengang hadde han selv kaldt det han følte for Rose forelskelse. Han gik og drømte om hende, digtet samtaler og situationer, men hans fantasier var helt ulegemlige. For ham *var* kjærlighet netop alt ulegemlig – av sin blekblaa, vemodige drømmeverden, hvor han tilbød Rose, stængte han lidenskabelig ute den drift, der hadde skapt elendigheten i hans barndomsverden og elendigheten i hans krop. Ja han syntes, at dette drømmeparadis, der rummet alt han kjendte av lykke og skjønnhet, maatte være haabløst fortaapt og knust i smudset, dersom han bare en eneste gang i sine tanker hadde rørt ved hende uten med de ærbødigste fingerspidser og med det varsomste kys paa hendes hender og kind.

Han var blit syk, han hadde trodd, han var ødelagt og han hadde følt sig viss paa, han skulde gjøre ende paa sin elendighet slik som moren hadde gjort – litt før eller litt senere. Men i hans forhold til Rose hadde det intet forandret. Hans liv, saa længe han hadde været sig bevisst at han levet, hadde været en række av hæslige og brutale ulykker – denne sidste betød slutten for ham. Hun levet i en anden verden, der var et svelgende dyp mellem dem og han kunde bare drømme sig over paa hendes side.

Saa hadde hun kysset ham. I det eneste sekund, han hadde følt hendes mund mot sin mund, hadde det gaat som en flamme gjennom ham. Der var intet svelg mellom dem, hun hadde tat hans hode mellom [27] henderne sine, han hadde følt hendes legeme mot sit, i den stund han knælte for hende, hadde han forstaat, at de levet i den samme verden, at hende, som var skjønnheten og renheten, friskhet og fred, kunde han fatte om med sine armer og gripe i sin favn. Hendes varme spænstige pikelegeme det var den deilige levende virkelighet, der rummet alt han hadde længtet efter i hele sit liv.

Han gik ikke hjem den kvelden – han søkte tilbake til de stier, der han hadde gaat om dagen med hende. Natten blev klar og kald, mot himmelen, der var gulgrøn som rinskvin, stod skogaaserne svart og skarpt med grantoppernes takker, et og andet nakent løvtræ løftet sin krones filigran mot luften. Torkild gik nede mellom bakkerne, fulgte bækkens løp opover, og naar han brøt sig vei gjennom krattet, subbet ungt vaatt løv med ram sevelugt mot hans ansigt – det dugget sterkt henede langs bækken. Der var em i den vaate kolde luft av braatebrand fra jorderne, av muld og groe, han kjendte den gjennom klærne, indpaa huden som et bad, der lovte ham renhet og sundhet tilbake. Oppe i bakkehældet kastet han sig ned, krystet sit ansigt ind i hvitveisteppet, presset læberne mot den fugtige muld. Han syntes aldrig han

hadde tænkt paa det før – at al livets skjønhed var det jo netop legemet, sanserne, som maatte erobre. Ingen himmeldrømme kunde sjælen skape, uten legemet, sanserne samlet stoffet – himmelens blomster maatte skapes i deres lignelse, som grodde paa jorden, englene maatte synge efter den musik, mennesker paa jorden hadde skapt, al aabenbaringsens [28] pragt, gaternes guld og portenes perler og grundvoldens ametyst og chrysopras og dyrebare stener hadde menneskene baaret op i sin himmel fra sin hæslege, deilige jord –.

Det var jo med sine sanser, han drak ind denne vaarnats usigelig friske og rene skjønhed, luftens vellugt, blomsternes svalhet, himlens skjønne klarhet, maastrosttonerne fra Gaustaskogen og bækkens rislen og klunken nedfor bakken der han laa. Og hun som han elsket, hendes skjønhed, hendes godhet, hendes friskhet var like jordisk og virkelig som alt det stygge i hans liv. Side om side gik de paa den samme jord, saa nær at deres læber kunde møtes i et kys.

Solbroen laa bred og hvit over fjorden, da han kom ned til stranden. Torkild rev av sig klærne, strakte sig et øieblink nøken mot solskinnets og saa lot han sig langsomt gli uti med ryggen mot det bratte svaberg. Tangen subbet krislende opover hans ben, han lot sig synke helt ned i den. Her like utfor svaberget var der som en hel eng av de vakre guldbrunne sjøvekster. Han strakte sig ut i den et øieblink, før han la paa svøm utefter i solskinnets.

III.

Torkilds erindring om Rose begyndte med en sommersøndag, da han og Doris hadde været med moren paa visit til Wegners. Han visste rigtignok, ^[29] han hadde været sammen med hende før. Et av de sidste aar hans forældre levet sammen, hadde fru Christiansen været en sommer i Danmark med alle tre barna. Da husket han godt hans tante Karen hadde kommet en dag og sagt, de skulde faa kjøre med ind til Nyborg og besøke en liten norsk pike, «saadan en sød lille pie», sa hun. Han bildte sig ialfald ind, det var fra det besøk at han husket den gamle kjøbmandsgaard ved slotsgraven – den krokete solstekte gaten langs kanalen, hvor trærne over paa slotsholmen dyppet grenene i det grønne, tette vand og svanerne seilet mellem blomstrende siv, Vogelius store gaardsrum, hvor græsset grodde mellem brostenene og hvor der var utallige gjemsler i stald og lagerrum og torvskur og høilofter og hønsehus. Men Rose husket han ikke fra dengang, da det var ham, som kjørte ind fra Hindevadgaarden for at besøke hende – med to fete brune hester for vognen og blinker paa seletøiet.

Det første han husket hende, det var fra den tid, han og Doris bodde med sin mor i Therese-gaten.

Høsten før hadde de forlatt Hellerud. Han husket oppbruddet derfra som en utydelig, drømmeagtig rædsel. Hvad det var, som hændte omkring dem, forstod de tre smaa søsken ikke. Men Torkild ialfald hadde skjönt, det var noget forfærdelig og han var dødsens angst for at faa vite, hvad det var. «Aa de stakkars ongene da», hadde han hørt budeien si til nogen andre folk nede paa tunet – han sat i barnekammersvinduet. «Aa nei, ^[30] aa nei at folk kan stella sig slik da –» da løp han fra vinduet og ut paa gangen, ræd for at faa høre mere. Han blev skjælv av angst, naar nogen saa paa ham slik deltagende som alle saa paa barna dengangen – eller de blev varsomme, næsten sutrende i stemmen, saan som barnepiken var, bare hun skulde be dem komme op og spise. Han følte en gru, der lignet den han kjendte, naar han paa mørke aftener skulde gaa fra barneværelset ovenpaa og nedenunder i første etage. Med haanden mot væggenes stokker famlet han sig bortover den kulmørke gangen, ræd for at gulvet pludselig skulde være slut og han gaa paa hodet utfor trappen, det han hadde gjort engang som liten.

En dag blev det fortalt dem, at deres far var reist bort. Han kom ikke tilbake og ingen svarte, naar Doris spurte efter ham. Torkild følte at han burde ikke spørre. Og en morgen nogen tid efter blev de pludselig hentet ned i spisestuen – morfar var kommet. Der sat han, eventyrfiguren fra festlige sommerbesøk i Danmark, med presenter til dem foran sig paa bordet – men endda ante Torkild, at det betød noget galt, at han var kommen. Ja, naar han og moren sat alene i timevis for lukkede dører i stuen eller gik sammen op og ned ute i den forsømte, høstlige have og barna blev jaget væk, hvis de kom efter, følte Torkild en forfærdelig uhygge ved det. En kveld sat Aksel oppe paa barneværelset med rynkede bryn og den brede lave panden under krushaaret skutt trassig frem, saa han lignet en liten olm ^[31] stutekalv. «Æ vil itte,» var alt han sa fra tid til anden. «Æ vi'tte reise me'n.» Torkild fik vite av piken, at Aksel skulde følge med sin morfar tilbake til Danmark. Og næste dag var Aksel svært villig til at reise med og skrøt for lillebroren og forpagterens gutter av alle hestene til bedstefaren.

Saa blev ogsaa broren ribbet bort av hjemmet. Og tilslut kom de og fortalte at han og Doris og moren skulde reise til Kristiania. Da blev han glad – de skulde kjøre paa tog dit, og det var saa svinagtig leven –.

Men han vaagnet om morgenen i et stort værelse, hvor møblerne stod uryddig stablet sammen mellem rusk og indpakningspapir. Foran vinduet nærmest den sofa, han hadde sovet i, var der hængt op et brunt sjal, men det naadde ikke mere end halvveis op, og det andet gardinløse vindu grinte nakent. Et surt og glædeløst graat lys gufset ind i værelset, som hadde lysegraa vægger fulde av spikerhuller og rænder efter billedrammer. Vognramlen ute fra gaten rev i landsbarnets ører. Han løp til vinduet for at se ut i byen, som han hadde ventet saa spændt paa at komme til. Midt imot sig saa han et stort skiddenhvitt hus med mange vinduer; endda der var blomster i mange av dem, syntes han at huset lignet et fængsel, slikt han tænkte sig det; det var arbeiderboligen.

Han listet ut av leiligheten, der kasser og møbler i striepakning stod hulter til bulter, ned en slitt og skidden trappeopgang, hvor det lugtet saa væmmelig – der var en dodør i hver sving av [32] trappen. De lysegrønne vægger var skrevet fulde av navne og stygge ord. Han kiket ned i gaardsrummet; det var brolagt med sten og der var et endda graaere og styggere hus bakom det, de bodde i. Luften gjorde ham beklemmt – og han var sulten ogsaa; moren hadde ikke rukket at faa kjøpt mat endda, hadde hun svart, da han bad om. Han sneg sig gjennom porten ut paa gaten.

Den forekom ham uendelig lang, husmasserne overvældet ham, saa store og svære og graa de var og alle av sten. Han gav sig til at lunte opover – og efterhvert glemte han sin beklemmelse.ⁿ² Der var melkebutikker med mere chokolade og sukkertøi i vinduerne, end Torkild hadde tænkt sig der fandtes i hele verden. Der var industriforretninger med uoverskuelige masser av leketøi og en tobaksforretning med nydelige kort og piper og spaserstokker. Husene var meget, meget større end i Nyborg – og alting mere interessant siden han visste, han *bodde* her. Han stod uendelig længe og glodde ved hver rute – alle sorger var glemt for en stund.

Men saa kom han til enden av husrækkerne. Gaten endte ved et jorde med høit gjærde av staurer omkring. Bortom jordet var der bakker med enkelte bygaarder paa, men de laa spredt med langt imellem, det lignet ikke landet han kom fra og ikke byen, slik han syntes han visste den var – han følte sig likesom skuffet, der han stod og stirret. Han krøp gjennom et hul i gjærdet og ruslet ind paa jordet. Græsset var kort og tyndslitt, med brede optraakkede stier bortover. Der [33] løp en bæk tversigjennem jordet, den gik nede i en liten dal mellem store oretrær. Men da han kom nedi dalen, saa han at der var saa stygt, fuldt av flaskeskaar og gulnet avisapir og en masse lort. Vandet i bækken var graat og lugtet vondt. Borti bakken paa den andre siden laa nogen mænd urørlig – han bildte sig pludselig ind at de var døde, myrdede – han hadde nogen utydelige forestillinger om at de myrdet folk i byen. Han snudde og sprang, til han var hjemme i gaten.

Langt nede paa fortauget saa han Doris. Hun saa saa bitte liten ut under de store graa husene. Hun ropte paa ham, han skulde ind og ha mat. Oppe paa kjøkkenet stod en høi fremmed dame og pakket ut av fine pakker. Han hadde aldrig smakt saan mat som den fremmede damen hadde bragt og aldrig noget saa deilig heller – kakao og kjøtkaker, som var dyppet i murstensrødt mel og rundstykker og vindruer tilslut. Da han hadde spist, sa hun, han skulde hjelpe hende og sin mor; han blev sendt hit og dit med knipetang og hyssing og spiker og hammer, mens de pakket ut og ordnet. Damen sa «tak min ven», og «aa Torkild,

vil du være saa venlig –» hun var saa pen og saa snild. Hun talte dansk likesom hans mor. Det var Roses mor.

En søndag formiddag paa forsommeren det næste aar gik de altsaa ut til Wegners. De gik uendelig langt og kom paa en kant av byen, der han aldrig hadde været før. Han kjendte ikke stort andet av den end Therese-gaten og Pilestrædet, [34] som var veien til den gamle Katedralskolen, hvor han gik. Herutover var det likesom en rent anden by, en rik og vakker og lykkelig by med villaer i smaa haver. To ganger hadde han set springvand inde i haverne og han og Doris maatte endelig faa lov at stanse op og se paa. Der var grønt og blomster oover husene, fine gardiner og messingpottes i vinduerne. De kom til en gate som løp kridhvit av sol og støv; paa den ene siden var der fine villaer i velstelte haver, paa den andre siden gik fjeldvæggen ret op, øverst stod grisne graner og furuer mot en silkeblank, lyseblaa sommerhimmel. Der kom en rødakert bakervogn kjørende, og i enslags dunkel trang til at protestere, han visste ikke rigtig mot hvad – mot en følelse av at han ikke hørte hjemme i denne sorgløse, selvsikre verden, sprang han efter vognen og hængte sig bakpaa, men hans mor ropte paa ham. I en av villaerne stod en liten hvitklædd pike paa verandaen – det var Rose, hun bodde der.

Hos Wegners hadde de hvitlakerte møbler med silketræk i dagligstuen og barna fik chokolade. Fru Wegner hadde en guld-pil gjennom den brune haarknute og hvit brusende sommerkjole. Midt mot hende sat hans mor i sofaen – hans mor med det jerngraa haar, som veg brusende tilbake fra hendes smale, gustne og furede ansigt. Hendes øienlok var tyndslitte og mørkebrune over de store, lyseblaa øine, som var rødsprængte i det hvite, og den tunge, fulde mund var brusten og brun. Hun hadde paa sig den perlebroderte jakken, det [35] eneste ytterplag han kunde huske, moren hadde hat alle de aarene i Kristiania. Den skar i grønt mot solen og nogen steder var broderiet gaat istykker, saa perlerne hang løse og dinglet paa traadene. Og som altid hadde hun sorte skindhansker, der var hvitagtige og fliset paa fingertupperne.

Efter de hadde drukket chokolade, fik barna gaa i Heftyskogen og plukke bær. Mellem villahavernes hvite stakitter stod der igjen en rest skog; furuerne hadde bare igjen litt krone i toppen, rognetrærne var ribbet for grener saalangt hænder kunde naa og blankslitte paa stammerne, av ungerne som krabbet i dem dagen lang. Herjet og plyndret, med avrevne grener og avflaadd bark var hver busk og hvert træ, men endda hadde nyperoserne faat ut nogen blekrøde roser paa de øverste kvister. Nogen bær fandt de ogsaa; Rose trak alle sine paa straa, hvite smaa jordbær og røde blaabærkart. Det blev to straa tilslut. Aa, hun var søt – hun kom og neiet til hans mor, bød hende det ene og sin mor det andet. Naar hun bøiet sig, saa han hele den hvite bukseenden hendes under den korte kjolen, indbydende til at peise med en gren. Og litt melkehvit hud i knæleddet. –

Gud vet hvad hans mor hadde følt ved at gaa paa visit i den slitte perlejakken til kjøbmand Vogelius' datter i dette hjem, hvor hver ting syntes at være søkt ut av det vakreste og fineste, som kunde skaffes, bare for at ramme ind hendes skjønhed og lykke. Da de var unge piker i Danmark, [36] hadde Regitze Hammerich fra Hindevadgaarden kjørt med blink paa hestene, naar hun skulde ind og besøke veninden i kjøbmandsgaarden. Skjønt – der var vel aldrig nogen som hadde kjendt Rose Fredrikke Vogelius, uten de syntes, det var som det skulde være, at hun fik alt som penger og kjærlighet kunde skaffe. Hun hadde været regnet for den vakreste pike paa hele Fyn, var blit forkjælet og føiet fra barnsben, alt som regnedes til «folk» i Nyborg og langt utomkring over landet hadde sværmet for hende, alle hadde taalt hendes luner

og indfald, og da hun giftet sig op til Norge, gik der sagn hjemme paa Fyn om hendes mands tilbedelse og hendes hjems pragt og rigdom. Og der fandt alle mennesker det selvfølgelig, at Rose Fredrikke hadde fæstet bo i fremmed land og at hendes hjem var sagnagtig prægtig.

Rose lignet sin mor og dog var de uendelig forskjellige. Træk for træk var det morens ansigt, hun hadde morens øine og morens haar. Alt var like vakkert som paa moren – og dog blændet hun ikke. Der var ingen glans over Rose.

Og glans hadde der været over fru Wegner til den sidste dag hun levet – mere glans end nogensinde, syntes Torkild, da hun sat i den lille leiligheten oppe i Steensgaten, like ved hans eget hjem.

Roses far var død av mæslinger og der var ingenting igjen efter ham. Da Torkild fik vite det, hadde det forekommet ham saa usandsynlig, at han først hadde ledd – mæslinger hadde han hat selv, det var noget som smaabarn fik, og ingenting ^[37] kunde være mere utænkelig end at Roses høie pene pappa skulde faa mæslinger. Eller at Rose og hendes mor skulde være fattige som de var selv. Men det var saan. Villaen og indboet blev solgt, enken leverte sine private eiendele, klær og smykker ind i boet, og Paul Wegner kunde ligge gjældfri i sin grav. Tilslut viste det sig endda at der blev etpar tusen kroner tilovers til hans kone; hun fik kjøpt igjen nogen enkelte møbler fra hjemmet og endel smaa malerier, som hun hadde faat av sin mand og som dengang var blit lavt vurderet. En av mandens venner hadde skaffet hende posten som tysk og fransk korrespondent ved et stort agenturfirma.

Hver morgen, naar Torkild gik og klædde paa sig i dagligstuen, hvor han sov, saa han fru Wegner gaa forbi nedover til kontoret. Hun leiet sin lille pike ved haanden, av Rose saa han bare den frodige gyldne haarmanke som laa utover skoleranslen. Fru Wegners høie og ranke skikkelse, hendes lille fine ansigt med det evig skiftende uttryk hadde aldrig været vakrere end naar hun kom i sin sorte enkedragt nedover den fattige, triste gaten. Hendes flakkende livfulde sind hadde fundet et brændpunkt, hendes lunefulde og trodsige vilje var blit samlet og fast nu, hun var alene og fattig og arbeidet dag og nat, ute og hjemme for sit elskede barn.

Torkild passet paa ved vinduet, til de to var gaat forbi og fru Wegner hadde hilst op til ham. Bak ham i stuen, som for ham altid bar præg av den første morgens tomhet og uryddelige uhygge, ^[38] gik hans egen mor paa uttraadte sko og stelte, bar sengklærne hans ind paa det mørke værelset til gaarden, der hun og Doris sov, og satte frem frokost. Hun sa aldrig et ord hele morgenen. Naar fru Wegner var gaat forbi, satte han sig ind til bordet og spiste, mens han læste paa leksene sine imens. Men fru Wegners smil blev ved at lyse inde i ham og fylde ham med et uendelig søtt vemod. Han længtes efter hende – længtet mot eftermiddagstimerne oppe i hendes stue, hvor han sat og ventet paa det lille knep i entrédøren, naar hun laaste sig ind, efter det smil og den hilsen, han og Doris fik, naar hun hadde kysset og omfavnet Rose. Men hvor han hadde ønsket, hun skulde kysse og omfavne ham ogsaa. For Torkild var fru Wegners lille hjem en yndig, fortryllet verden, uendelig forskjellig fra den, han ellers levet og færdedes i.

Hver eneste dag længtet han efter at gaa ditop – endda han sjelden var der mere end en eller to ganger i uken. Han var ræd det skulde bli sagt om ham at han lekte med jenter. Forresten lekte han næsten aldrig med smaapikerne, naar han var der. Inde i soveværelset, hvor de to store mahognisenger stod side om side – Rose sov i sin fars seng – holdt de paa med dukker og papirdukker eller «spilte teater», pyntet ut i bordtepper og voksne klær. Torkild sat i dagligstuen, læste og saa i billedverker eller spillet paa det gamle

taffelformede klaver. En pakkasse, som fru Wegner hadde trukket med sirs til paté, var helt full av noter, gamle danske ting, «Ungdom og Galskab», [39] «Drot og Marsk», «Elverskud» og Berggrens folkeviser, men ogsaa bind efter bind av Mozart og Bach og Gluck og nogen gamle utgaver av Haydens sonater med gammeldags tryk paa grønagtig mykt papir, fuldt av fliser og knaster og henrivende omslag i staaistik. Der stod skrevet «Marie Sophie Johanne Vogelius» paa dem, men blækket var næsten hvitt av ælde.

Klaveret og de hvite empiremøbler var fra fru Wegners barndomshjem – som næsten alt hun hadde kjøpt tilbake. Væggene var næsten helt dækket av fotografier, først og fremst av Roses far og Rose, dernæst av alle fru Wegners slegtninger, og saa var der en hel del billeder av steder hvor hun hadde været med sin mand paa bryllupsreisen og av gammel kunst, mest madonnaer med barnet. Av malerierne forestillet ogsaa to mor og barn, men de var nye, fra ottiaarene, og Torkild var siden kommet til at forstaa, at de var svært gode. Vinduerne og bord og krakker nær vinduerne bugnet av blomster aaret rundt. Men om vintereftermiddagene var der halvmørkt i fru Wegners stuer. I hvert værelse brandt en liten sikkerhetslampe høit oppe paa væggen. «Begynder lampen at sprutte, børn, eller brænde urolig – maa I *straks* gaa ned til portneren og varsku – ikke tænke paa at redde eller slukke –», den besked fik de endda da Torkild var i fjortenaarsalderen. Stakkars fru Wegner, for kvaler hun visst hadde litt hver eneste eftermiddag, naar hun sat sine tre timer paa kontoret, mens datteren var alene hjemme i leiligheten. Men saa var det ogsaa [40] forbudt Rose at røre fyrstikker, ovner, lamper, kniver, vinduer, akkurat som hun kunde været en bitte liten unge. Hun var altid forpustet som hun hadde sprunget, fru Wegner, naar hun kom hjem om kvelden, og hver eneste aften knuget og kysset hun Rose, som hadde hendes barn netop undsluppet en dødsfare.

Rose fik ikke komme paa kjøkkenet, for der stod beatricen og brødmaskinen. Torkild hjalp fru Wegner med at dække aftensbordet. Det var alltid like forunderlig festlig for ham, endda de aldrig fik andet end te, brød og margarin – og avvekslende spekepølse eller mysost. Hvis fru Christiansen kom, fik de desuten egg og frugt. Ja, og saa fik de gjerne frisk karse, som fru Wegner dyrket i kasser og paa gamle filthatter – i Torkilds minde duftet fru Wegners smaa smale hænder, som var skrubbet og sprukket av grovt husarbeide, alltid skarpt og krydret karse og geranium. Naar hun gik hjemme og arbeidet, var hun hvert øieblik borte hos blomsterne sine og puslet litt med dem, kjælte for dem likesom, og barna maatte se paa og beundre hver knop og hver blomst, som vokste og sprang ut.

Naar ikke fru Wegner tok sit sytøi, straks eie hadde spist – hun sydde sit og Roses tøy selv – læste hun høit for dem eller spillet. Det var mest gamle danske digte hun læste og hun spillet helst gamle danske sange, folkeviser og slikt. Torkild visste jo hun spillet ikke godt, nærmest som en flittig og samvittighetsfull skolepike – hendes mand hadde git hende flygel, og for et forelsket indfald det hadde været! – men han elsket hendes [41] enfoldige musik og det gamle klavers sprøde, slitte toner, og naar han selv spillet paa det om eftermiddagene heroppe, efterlignet han uvilkaarlig hendes barnslige maate.

Naar ikke fru Wegner læste eller spillet for dem, sat hun og snakket og fortalte for dem, mens hun sydde. Altid om tider og mennesker, som han ikke kjendte – om sine pikedage i Danmark, om underlige gamle folk, som hadde levet i hendes barndom og nu var døde – ofte ogsaa om sine reiser med manden. Der kom en uendelig tilbedende ømhet i hendes stemme, naar hun nævnte Roses far. Ellers skiftet hendes stemme og uttryk uavladelig – hun hadde pussige betoning, som barna lo av, alt hun fortalte blev levende og anskuelig.

Hvad hun næsten aldrig nævnte, det var de aar hun hadde levet som gift i Kristiania og ført stort hus. Hun omgikkes absolut ingen av sine bekjendte fra den tid. Og det var hende som hadde trukket sig helt tilbake fra dem og ikke de fra hende. Torkild hadde hørt sin mor snakke med fru Wegner om dette. «De var dog alle saa venlige og hjælpsomme mod dig, da din mand døde,» sa hans mor. «Ja saamen var de saa.» «Men for Roses skyld,» sa fru Christiansen. «Du maa tro det vilde være gavnlig for hende at ha forbindelser naar hun blev større. Og saa kunde hun maaske bli buden ud – barnet gaar jo her og kommer aldrig nogen steder.» Da smilte Roses mor: «Det savner virkelig ikke Rose. Tror du hun og jeg savner noget i verden her i vort hjem? Saa skulde folk maaske invitere mit barn til sig ved jul og saadanne [42] anledninger, hvor man føler trang til at være litt gode ved fattige og ensomme. – Nei du kan tro nei, Regitze.» «Det har du ikke ret til at sige – at de vilde behandle Rose som et veldædighedsobjekt. – Og du kan dog ikke være viss paa at Rose ikke savner de fornøielser som andre børn i hendes alder har –.» «Kære, jeg siger ikke at de vil behandle hende saadan. Det kan man naturligvis ikke vide, før man har forsøgt, og jeg agter ikke at resikere forsøget. Men hvad det angaar at svare for Rose –. Rose *er* ikke som andre børn – og du kan tro jeg kender hende.» Fru Christiansen sukke. «Der er ingen, som kender sine børn, du.»

Naar fru Wegner hadde trukket sig tilbake fra sin forrige omgangskreds, var det vel noget av den vakre forkjælede kvindes hovmod; hun kunde bare trives der, hvor hun var den første og blev dyrket. Men hun savnet den sikkert hellerikke. I det velstillede Kristiania-burgeoisi, hvor Wegner hørte hjemme, hadde hun ikke truffet et eneste menneske, hun i virkeligheten hadde noget tilfælles med. Mindet om de aar hun hadde levet i den kreds, stod saa flygtig og uvæsentlig i hendes liv som hadde det hele været en sommerferies episoder og hun hadde glemt sine venner fra den tid, som man glemmer vennerne fra et sanatoriums spisesal.

Naar alt kom til alt var det vel et spørsmal, om hun egentlig hadde hat noget tilfælles med sin mand. Eller om det ikke bare var en tilfældighet – at han snakket norsk, eller at han bar sine klær [43] saa elegant – der hadde gjort at hun tok ham og ikke en eller anden anden av alle de mænd som beilet om hende. Naar hun hang tilbedende ved hans minde, bar sorg for ham til sin dødsdag og blev begravet, som hun hadde forlangt det, i sin brudedragt, saa var det fordi han var hendes barns far.

Mange aar efter hadde Torkild truffet en forretningsmand, som hadde været paa kontor sammen med fru Wegner. Han fortalte, de hadde været forelsket i hende allesammen, fra chefen ned til visergutterne. Og ingen hadde kunnet bli kloke paa hende – om hun koketterte med dem alle, eller om det bare var hendes væsen at være slik og hun ikke engang la merke til deres kurtise. Hun hadde vel tat den som noget selvfølgelig, hun ikke tænkte paa. Kontoret og alt som det angik hadde visst været hende et saa inderlig tilfældig middel til livets ophold, som hun aldrig skjænket en tanke, naar hun var utenfor dets dør – endda hun skulde været meget dygtig, med rent fabelagtige sprogkundskaper. Men iøvrig – hun hadde sikkert aldrig forstaat hvad forelskelse var, hun som altid hadde levet omgit av forelskelse – hun hadde vel set, det var noget som gjorde mændene morsomme at leke med – saa var det øieblik kommet, da hun drevet av et ubevisst instinkt hadde latt sig ta for at hun kunde fuldbyrde sin bestemmelse. Den mand, som hadde git hende barnet, maatte bli den eneste i verden for hende, fordi det var det eneste forhold, hvori en mand kunde ha nogen virkelig interesse for hende. Men det at han eiet [44] del i hendes barn, det var for hende et baand mellem dem, som ikke døden kunde løse; usynlig var han om hende i al hendes færd, til

døden bragte gjensynsstunden.

Hendes egteskap med Wegner var netop faldt i de berømmelige ottiaarene. I hendes omgangskreds blev selvfølgelig alt det som gik under navn av bohembevægelsen set paa med den voldsomste avsky og indignation. Og fru Wegner var den ene dag mere indigneret end nogen – den næste dag skandaliserte hun alle sine bekjendte med de aller radikaleste meninger, der kunde præsteres. Der blev det opfattet som lyst til at gjøre sig interessant. Da Torkild senere i opveksten kom til at snakke med fru Wegner om samfundsspørsmål, religion og slikt, opdaget han princippet, hvorefter hun snart var bisk konservativ og saa hensynsløst radikal: hun saa alt i verden ut fra det forhold, som hun instinktivt visste var hendes egen eneste interesse – morens og barnets.

Baade Torkild og Rose hadde negtet at la sig konfirmere og fru Wegner hadde været sint: «Sikke noget skaberi!» Og da barna ivrig og ungdommelig protesterte – de var jo fritänkere jo! – blev hun bare endda sintere: det var jo vrøvl. De forsøkte at forklare hende, det og det trodde de ikke paa, men hun saa bare ganske uforstaaende paa dem – det trodde virkelig ikke hun heller, det trodde vel ingen mennesker. Men derfor var man dog ikke fritænker – med fritänkere mente hun folk, der uttrykte sig smagløst og uopdragent høirøstet og forsøkte at benegte hvad der [45] for hende var en kjendsgjerning: livet var evig, fordi hendes kjære døde var like nærværende som de levende, hun følte dem om sig bestandig og fik bud fra dem paa mange maater. Og hun kunde jo ikke tænke sig at hun ikke altid skulde være hos sit barn og vaake over det, fordi om hun engang skulde dø. Og fordi kirken hadde velsignet hendes bryllup, hendes barns daab og hendes mands grav, vilde hun ogsaa den skulde velsigne Rose, naar hun traadte ind i det voksne liv. Utover dette hadde hun aldrig hat noget med religionen at gjøre – visste neppe mere om dens lære, end at et nyfødt barn i krybben var verdens frelse, som hun læste høit hver jul. Kristendommen hadde aldrig truffet til at forulempe hendes sjæls hedenskap: hendes religion var en meget ældre; hun trodde paa tegn og varsler, paa korstegn og staa, paa gode og onde dage, paa amuletter og bønner, hvis mening hun aldrig skjænket en tanke, og hun tilbad sine egne døde.

Ingen anden religion hadde hun hat bruk for; i sit inderlige samliv med slegtens levende og døde hadde hun aldrig følt sin sjæl ensom. Det var vel ogsaa derfor, hun aldrig egentlig hadde elsket – hun hadde aldrig kunnet skille sig ut av sin slegt og hengi sig. Tvertimot, den mand, hun hadde født et barn, var for hendes bevissthet indlemmet i hendes slegt.

Hendes forfængelighet og hendes selvfølelse gjaldt hende selv som den der i øieblikket repræsenterte slegten. Og hun levet sit liv som om al hendes færd blev overvaaket og dømt av forældrenes, [46] av mandens øine derinde fra mørket bak hende og som det siden skulde dømmes av datteren og av slegter, der endnu ikke var til, men hvis færd hun fra mørket skulde følge med kjærlige øine og som vilde elske hendes minde, selv om de aldrig hadde set hinanden i livet - slik som hun elsket og søkte hjelp hos døde hun aldrig hadde set. –

Og saa var da kanskje den skjønne Rose Fredrikke Vogelius, der indtil den dag hun blev enke, aldrig hadde behøvet at række sine hvite smaa hænder til det mindste arbeide – hun hadde pleiet sit barn selv og neppe taalt at andre rørte ved det, men hun hadde aldrig følt det som arbeide, bare som lek og kjærtegn – hun som aldrig hadde tænkt paa pengers værd, fordi der altid hadde været nogen som opfyldte hvert hendes ønske, hun var kanskje allikevel bedre rustet til at møte fattigdommen og kjæmpe kampen for det

daglige brød end de fleste. For hende var jo næsten ethvert arbeide like godt og like kjært, bare det gav hende det hun trængte for sit barn.

Fra tidlig morgen til langt paa nat arbeidet fru Wegner, gjorde rent, lavet mat, flakket rundt i billige butikker og kjøpte ind, sydde og stoppet og lappet; otte timer sat hun hver dag paa kontoret. Og der var over hendes hjem og alt som hørte hende til et præg av forfinelse, av intellektuel luksus, som hun helt og holdent bestred av sit sinds rigdom, av sin glansfulde fantasi og sit væsens overdaadige styrke. Men hun, hvis dag var et eneste fattigdommens slit, nævnte aldrig sin ^[47] fattigdom, klaget aldrig over de sorgløse dage, som var forbi, men nævnte hun dem, saa var det for at glæde sig og smile over de muntre og lykkelige minder hun hadde fra den tid. Aldrig ynket hun sig over dagenes evige stræv – men hver mindste fristund hun kunde ta sig, gjorde hun festlig, hun festet paa hver mindste ting utover det aller nødtørftigste, som hun var istand til at skaffe.

For Torkild syntes luften oppe i de to smaa stuer mættet av en immateriel rigdom og pragt, som han graadig suget til sig. Deroppe var det eneste sted, hvor han kunde faa tilfredsstillt sin barndoms trang til at være lykkelig. Mot de forhold, som det var blit hans skjæbne at vokse op under, kunde han ikke kjæmpe; han kunde bare redde sig fra at gaa tilgrunde i dem paa barns og svake menneskers eneste maate – ved at glemme dem fra tid til anden. Fru Wegner imøtekom hans trang til at digte sig væk fra alt det ulidelige, han levet under, det var det som hun hadde meddelt ham av sit væsens sundhet, som hadde gjort ham levedygtig.

Hjemme levet han og Doris i en evig uhygge. Naar moren hadde sine anfald og laa for nedrullet gardin i soveværelset, sløv og maalløs, maatte barna stelle sig selv saa godt de kunde. Torkilds hjerte brændte av forbitrelse og skam, naar han for at skaffe sig og Doris mat maatte gaa i morens portemonnæ og ta penger eller se og faa noget paa kredit etsteds i gaten, hvis moren ingen penger hadde. Og saa slæppte han paa denne dødelige ^[48] rædsel for at ikke nogen av gutterne, – skolekameraterne, som vilde gjøre nar, fru Wegner, som vilde ynke ham – skulde faa vite, hvordan han vasket gulve, lavet mat, snurpet igjen de værste hullerne paa tøiet sit, ja vasket klæsvask paa kjøkkenet, naar der ikke fandtes et rent plagg i huset. I sin grænseløse fortvilelse og lede skjældte han imens Doris ut – der var ingen hjelp at faa av hende, hun var like umulig til alt husarbeide som moren og forresten ogsaa likeglad, om hele huset fløt i subb og søle.

Naar saa anfaldet var over og moren blev sig selv igjen, kunde hun rose ham for hans dygtighet, hvor han var flink, hvor han hadde gjort alting pent for hende – med sky, sagte stemme og skamfuldt nedslagne øine. Torkild kjendte graaten i halsen, han vilde kaste sig ned for hende – aa mor, aa mor, mor! Trygle og be hende vilde han – men han gjorde det ikke. Hadde fru Regitze hørt sine barn klage, anklage, trygle eller true efter sig, ja hadde hun set dem lide legemlig nød, naar hun stængte sig inde for dem med sin ulykke og sin skam, hadde hun kanskje kunnet berge sig. Men hendes barn tidde stille og saa efter hende, til hun søkte gjemslen og glemslen ogsaa fra deres øine.

Saa længe de bodde i Kristiania hadde hendes anfald forresten været noksaa sjeldne. Men uhyggen laa over hjemmet ogsaa naar hun var bra – barna følte den gufse ut av morens fortvilede, forbrændte sjæl og de gik sky og stumme sammen med hende, altid i angst for at hun skulde bli ^[49] «syk» igjen. Vanstel og uorden var der ogsaa med alting, endda Regitze strævet alt hun kunde, naar hun var frisk, for at gjøre det bra for barna sine. Men hun hadde ikke lag med noget; stygge og triste var stuerne med de vakre gamle

møbler, blomsterne døde i vinduerne, maten smakte underlig seigt og flaut og næringsfattig; ofte var den ogsaa daarlig og knap, fordi hun ikke kunde faa pengene til at strække til. Og hun saa i en slags resigneret fortvilelse, hvordan hendes to deilige lubne unger herinde i byen blev gustne, tynde og opløpne som planter i en kjelder.

Ogsaa om farens forhold hadde Torkild faat besked det første aar han bodde i gaten. Det gik slik til:

Han hadde trivdes svært godt i Teresegaten den første vinteren, hadde faat venner i massevis og levet herrens glade dage ute paa løkkerne omkring, slos og gik paa ski og slog ball da vaaren kom, og bekymret sig ikke stort om hvordan det var hjemme. Han var svært stor og sterk for sine ni aar dengangen. Hans bedste ven var en gut som bodde i bakgaarden, Arne Sevaldsen.

Arne var litt ældre end Torkild, stor og lys og pen, kjæk og snild, og Torkild elsket og beundret ham, ydmyg taknemlig for han fik være sammen med ham. Arnes far var som Arne, bare mere fuldkommen og merkverdig eftersom han var voksen. Han var pianoarbeider. Forfærdelig snild mot barna var han; engang hadde han hat dem med sig i Nordmarken og engang til Troldvand. Men Arnes mor avskydde Torkild like saa [50] ureflektert, som han beundret og elsket Arne og Arnes far. Han avskydde fru Sevaldsens paatrængende venlighet, hendes forsøk paa at faa snakke om «mamman hans», hendes evige gnaal og grin paa manden og barna sine. Da hun merket at Torkild ikke likte hende, blev hun ekkel og ondskapsfull mot ham, og det var hende, som lot ham faa vite, at hans far var blit jaget av prestekaldet, fordi han hadde forført en av konfirmanterne, og nu levet han sammen med jenta som et svin – og mor hans drak; jo Torkild hadde no at være hoven av han.

Roses mor og hans egen var ikke ofte sammen. Fru Wegner kom næsten aldrig til dem, og det var Torkild glad for. Men av og til kom fru Christiansen med sine barn til te hos den anden. Og saa pleiet og hegnet de begge om barnas venskap – ja det var egentlig mere fordi mødre hadde stelt det slik, end fordi de passet sammen, at Doris og Rose var veninder. Doris ialfald hadde en masse andre veninder fra skolen og fra gaten, selv om det la en viss hindring iveien for bekjendtskapernes videre utvikling at hun likesom Torkild visste, de ikke kunde ta sine kamerater med hjem. For Roses vedkommende hadde fru Wegner en egen evne til at forpurre al omgang, som hun ikke ønsket – og da blev næsten bare de to smaa Christiansens igjen.

Det var næsten som det skulde være en hemmelig trøst for disse to danske kvinder, der begge var havnet i dette fattige strøk av en fremmed by, [51] ensomme og venneløse – saa ulike deres sind og deres skjæbne ellers var, at deres barn holdt sammen. Til jul og fødselsdage fik Rose og Doris gi hinanden smaa gaver – mest de tynde sølvarmbaand, som smaapikerne kaldte «bengler». Naar de klirret om Roses tynde brune haandlede, vakte de hos Torkild drømme om Ganges og hindupiker:

– Aldrig glemmer jeg den skjønnne nat,
da hun til mit telt kom bly og bange

– – –

Moder min det ikke vide maa,
derfor løsned jeg de gyldne ringe

fra min ankel, da jeg vilde gaa,
at ei klangen skulde uheld bringe.

Det var et digt, fru Wegner hadde læst høit for dem en aften. Den skumringsbløte rytme hadde fæstet sig i Torkilds øre. Naar fru Wegner hadde læst et digt, husket han gjerne lange stykker utenad og laa og gjentok dem for sig selv, efter han hadde lagt sig om kvelden. Naar fru Wegner talte, syntes han dansk var det vakreste sprog i verden – endda han ellers ikke visste noget saa stygt – naar for eksempel tante Karen eller onkel Niels Ove snakket.

Undertiden kunde det hænde, at hans mor spillet, naar de var hos fru Wegner til aftens. Ogsaa fru Christiansen syntes disse stuers stemning at virke paa; Torkild ialfald syntes ikke, hun spillet slik hjemme. Torkild sat paa gulvet i den mørkeste krok og lyttet, morens musik skyllet over ^[52] ham som vældige havbølger, hans øine slap ikke hendes utslukte, gustne ansigt – nu levet det; der ulmet en mørk glød i de bleke øine, de brune tørre læber sitret og fortrak sig. Hadde hun først sat sig til pianoet, spillet hun gjerne timevis.

Naar de gik, tok Torkild morens arm, straks døren var lukket bak dem. Og naar han var kommet iseng hjemme i stuen og lampen var slukt og der ikke var andet lys end skinnet av gaslygten paa gaten, ropte han gjerne paa hende. Kom og si godnat til mig da mor! Saa slog han sine armer om hendes hals og kysset heftig og uten ord. Da kunde det hænde at hun satte sig paa kanten av sovesofaen, drog den lange gutten halvveis op i fanget sit og kysset ham som et bitte litet barn, mens hun hvisket kjæleord, som han husket fra gamle, gamle dage. Og hun mumlet med graatrusten stemme: «Din lille stakkel – mine stakkels smaa, smaa børn –»

Altid, naar de hadde været sammen hos fru Wegner, følte han saa sterkt, hvor han holdt av sin mor, ømt og medlidende og sorgfuldt. Men naar hun hadde spillet slik en kveld, steg der op i ham en lidenskabelig og mørk stolthet. Hun og de, de var fordrevne, forskutte, forurettede og forbandede – men forbandelsen skulde vende tilbake til hans far, den mensvorne prest. Han drømte om et møte med faren – naar han selv var voksen og tjente mange penger og moren og søsteren hadde det godt hos ham; de bodde i en villa derute hvor Wegners hadde hat sin, Doris gik i hvite kjoler altid, og moren i sort fløiel som fru ^[53] Gundersen paa teatret. Og hans kjærlighet hadde overvundet morens usalige sykdom. Da skulde faren komme, graa og bøiet – men han, Torkild, skulde møte ham i havegangen: Jeg kjender dig ikke! Du forkastet min mor, du forkastet dine barn for en skjøges skyld. Nu forkaster vi dig. Gaa – gaa til din skjøge! Det skulde han si.

Efter en slik kveld utrettet Torkild gjerne i lange tider med fanatisk begeistring det pikearbeide, som han ellers hadet og skammet sig over at gjøre. Og mens han stod paa kjøkkenet og vasket sit og Doris' undertøi, bønfuldt han indi sig moren med brændende ord, som han aldrig fik sig til at si høit.

En kveld tok fru Wegner alle tre barna med i teatret. Der var ingen av dem som hadde været paa teater før. Det var til en mindefest over Tordenskjold. Det som Torkild siden husket, var fru Gundersen, som

stod rank og sortklædt paa den lyse scenen. Hun deklamerte Bergljot. Hendes stemmes herlighet og musikken gjennembævet ham – og i mørket ved sin side skimtet gutten, naar han vovet at skotte op, fru Wegners ansigt, litt bakoverbøiet, hvitt og stille, badet av taarerne, som strømmet ustanselig fra hendes halvlukkede øine. Hvordan det var kommet, visste han ikke, men der i mørket hadde han lagt sin haand bort i hendes fang – og saa listet den ind i hendes. Da teppet sank og salen pludselig blev lys igjen, syntes han alting gik rundt for ham. Fru Wegner saa et øieblik ned i barnets bevægede ansigt og [54] saa strøk hun ham kjærlig over haaret etpar ganger. Torkild kjendte det rislet koldt ned over ryggen sin av lykke –.

Smaapikerne hadde ikke forstaat det mindste av Bergljot; de snakket bare om frøken Juell, som hadde sagt op en prolog i hvit kjole med nationalfarvet skuldersløife, som naadde til gulvet. Alle dukkerne fik skuldersløifer, og resten av vinteren skiftedes Rose og Doris hver eftermiddag om at staa i døraapningen til soveværelset og deklamere alle de vers de kunde, i hvite natserker, som var heftet stramt om figuren med sikkerhetsnaaler i ryggen og med lange skuldersløifer av silkepapirremser. Torkild ynket og foragtet dem uten grænse –.

IV.

Torkild visste ikke rigtig selv, naar det var, at Rose hadde begyndt at bety noget i hans liv. Fra først av var hun for ham bare fru Wegners datter, en del av fru Wegners vakre verden. Derfor var hun i hans øine forskjellig fra alle andre smaapiker, finere og lykkeligere. Til at begynde med blev han usigelig forbauset, da han opdaget at i denne verden gik hun som et litet ensomt menneske – ja hun var meget ensommere end ham, der blindt og kritikløst tilbød fru Wegner. Men der lot ikke til at være noget i verden, som Rose saa kritikløst paa.

Til at begynde med var det bare smaatterier, hvorav Torkild merket hun var misfornøiet med morens [55] anordninger. Som for eksempel det at hun skulde gaa med ransel; det gjorde ingen av de andre smaapikerne paa skolen. Men «det gir dig en rank holdning», sa hendes mor. Og Rose sa ikke mere om det. Hun var ogsaa lei for hun skulde gaa med utslaat haar, alle de andre i klassen hadde flette – men fru Wegner var saa stolt av barnets guldfaks, «og hvorfor skal vi være som de andre,» sa fru Wegner med sit hovmodige smil. «Synes du de andre er bedre end vi er?» Barnet sat og tænkte efter en stund. «Nei det synes jeg ikke,» sa hun langsomt. «Men de er sammen med hinanden de. Og jeg har ingen at være sammen med.» «Du har jo Torkild og Doris,» svarte hendes mor. «Ja,» sa Rose tankefuldt. «Doris vilde forresten passe sammen med de andre smaapikerne paa skolen. Men Torkild han er saan som vi.»

Hun var ogsaa misfornøiet med de klær, hun maatte gaa i. Torkild hadde altid syntes det var selvfølgelig, at Rose saa anderledes ut end andre smaapiker – han kunde da ikke tænke sig hende i spaserdragt, engelsk hat og skindhansker. Men det var netop det hun ønsket sig. Det sa hun ikke til moren; hun bøiet sig for det faktum, at hun maatte nøies med omsydd og hjemmegjort tøy av billige stoffer: «men mamma kunde sandelig gjerne la være og gjøre dem saa rare,» sa hun til Torkild. Hun var altid noksaa fantastisk klædt.

Det var Rose som sa, «naar vi er saa fattige saa –» Fru Wegner nævnte aldrig at de var fattige. Og det var Rose som sa, «mamma sliter [56] for meget». Fru Wegner snakket ikke om sit slit. Hun stred i taushet for at skaffe livets ophold og levet sit liv i de timer lampen var tændt og de vakreste blomster flyttet hen i lyset – og hun selv utfoldet sig for de beundrende barn. Men selv Roses beundring for moren var langtfra kritikløs.

Til fru Wegners maate at ta livet paa hørte det jo, at man lot som man ikke merket de talløse pinagtigheter, som er daglig brød for alle fattige mennesker. Man skulde forsøke at overse dem, fremfor alt ikke snakke om dem. Dette faldt netop i traad med den maate, hvorpaa Torkild forsøkte at klare sig i de onde kaar, han vokste op under. Men Rose var ikke slik – der var ingenting hun var villig til at overse; alt i sin lille verden prøvet hun at gjennemtænke og undersøke, og særlig det som hun var utilfreds med, vilde hun gjerne tale om. Ikke til moren, «for hvad skulde det nytte til,» sa hun selv, «mamma vil saa allikevel ikke si mig, hvad hun mener.» Det blev Torkild hun snakket med.

– Fru Wegner og fru Christiansen hadde engang snakket, saa Torkild hørte paa, om en skolekamerat

av Rose, som hun en tid var ofte sammen med. Og fru Christiansen, som var opdraget i et snobberi, der av og til spontant kunde bryte frem, hadde bemerket noget om, at Ellens far var jo bare baker. «Ellen er en lille *dame*,» sa fru Wegner. «Hun forsnakker sig aldrig.» «Tja,» sa fru Christiansen. «Er det nu nok for at være dame, at man aldrig forsnakker sig?» «Kære,» sa Roses mor. «Det er dog det som skiller en dame [57] fra andre kvindemennesker – at hun aldrig sier noget, hun ikke kan staa ved, baade for sig selv og andre. Ikke lyver, hvad man saa kunde vinde ved en løgn. Og altid behersker sig for ikke at komme til at si noget, man senere maa gaa fra.»

Denne definition av en dame passet forresten langt fra paa fru Wegner selv. Vel mente hun sagtens altid i øieblikket det hun sa, men hendes meninger skiftet med hendes stemninger og hun var gnistrende hidsig. Men paa Rose passet den.

Saalænge Torkild i det hele hadde hat noget indtryk av Rose, saa var det det, at hun var lidenskabelig sandfærdig. Og at hun aldrig snakket om en ting, uten hun hadde tænkt over den paa egen haand, grundig og ivrig for at forstaa, uten hensyn til sine egne forhold.

Det var især det sidste aar, Torkild bodde i Kristiania, aaret før de begge skulde ta middelskolen, at de var meget sammen. Naar hun var færdig med skolen, skulde Rose gaa paa handelsgymnasiet.

«Har du lyst til at bli kontordame da,» spurte Torkild.

«Neimen da kan jeg snart komme til at tjene litt selv,» sa Rose. «Hvis jeg bare kunde betale litt for mig hjemme saa. Saa kunde mamma ha pike tilhjælp og slap at slite saa fælt. Og saa kunde jeg faa ha eget værelse og behøvde ikke at være sammen med hende altid.»

«Er du ikke glad i din mor,» spurte Torkild forbauset.

Rose smilte overbærende:

[58] «Er du gal du da? Du kan da vel skjønne jeg *elsker* mamma. Jeg tror ikke der fins et menneske som hende. Men herregud, nu er jeg da virkelig næsten voksen og saa er det akkurat som hun ligger og ruger oppaa mig endda. Jeg faar ikke puste bare for disse vingerne hendes.»

Torkild kom til at le, og Rose lo med.

«Ja – vet du hvad jeg synes er skrækkelig? Jo det vil si, da hadde jo mamma blit endda mere utslitt, saa jeg maa jo naturligvis være glad for det paa en maate. Men mamma skulde hat en masse barn ser du. Alle mennesker skulde ha raad til at ha en masse barn. lalfald saanne som mamma, som hænger saa skrækkelig over ungerne sine. Uf – nu synes jeg likesom jeg bare er til for at hun skal ha no at leve for. Og saa ingenting faar jeg lov at gjøre for hende. Ingenting – hun forlanger absolut ikke andet av mig end at jeg skal eksistere og la hende dyrke mig og stelle for mig og styre med mig. Sommetider er det likesom jeg ikke kan føle hvor glad jeg er i hende igrunnen, fordi jeg ingenting faar gjøre. Ikke engang vande blomsterne for hende. Ikke engang sy istand tøiet mit selv. Hvis jeg gjør det, mens hun er paa kontoret, saa skjender hun, naar hun kommer igjen og sier, jeg har gjort det galt. Iforgaars, da hun maatte løpe igjen straks vi hadde spist, tok jeg og vasket op, men vet du hvad hun paastod? At det var mig som hadde slaat spræk i glasskaalen, endda den sprækken har jeg set i over en uke. Og saa sa hun, at det var derfor

jeg hadde faat fire i matematik – akkurat som jeg ^[59] ikke pleier at faa fire i matematik for det meste. Men hun *vil* det skal være slik, at jeg er avhengig av hende i et og alt.

Sommetider, hvis jeg begynner at snakke om, hvad jeg vil gjøre, naar jeg tjener selv – at da skal vi gaa i teatret sammen og at vi skal ha hjelp hjemme, saa at vi kan gaa paa musikken sammen naar vi gaar fra kontoret om middagen og saan – saa gir hun sig til at graate, fordi hun ikke kan kjøpe teaterbilletter til mig og slik. Jeg kan ikke faa hende til at begripe, at jeg ikke savner det som ikke hun kan gi mig, men jeg savner det, at jeg ikke kan skaffe noget hverken til hende eller til mig selv. Jeg duer jo ikke til nogen verdens ting jeg.»

«Du er da svært flink paa skolen – i sprog og saant.»

«Skolen, du da,» sa Rose med sine fjorten aars foragt for *den*. «Jeg hader skolen, gjør jeg. Hvis vi bare ikke var saa fattige, saa sluttet jeg paa den dumme skolen imorgen den dag og saa begyndte jeg i lære hos en gartner. Ja det gjorde jeg.»

«Vilde du bli gartner!» Torkild var umaadelig forbauset. «Du vilde da ikke bli ordentlig gartner – saan med sølete hænder og fillete klær.» Og han sa alvorlig: «Det fik du aldrig lov til av din mor.»

«Ja det fik være det samme,» sa Rose ungt og ubarmhjertig. «Naar jeg hadde faat mit eget, saa kom hun nok til at like det. Tænk mamma som elsker blomster saan – og er saa glad i grønsaker og frugt. Jeg vilde leie en av de gamle løkkerne ^[60] utenfor byen, skjønner du, og vi skulde ha saanne store gammeldagse stuer, hvor mamma kunde ha saa mange roser og pelargonier hun orket og der endda var plads til at snu sig. Og jeg maatte holde en masse tidsskrifter og ha bøker om havebruk og prøver og kataloger at se paa om kvelden, istedetfor alle bøkerne til mamma. Og ru og slitte hænder skulde jeg ha ja – ikke saanne som mammas, der er slitt av arbeide, som hun hader igrunnen, men hænderne mine og klærne mine og alting skulde være slitt av mit eget, eget arbeide. Men der kan jo ikke bli noget av det, skjønner du,» sa hun med et litet og gammelklokt suk. «For jeg maatte gaa og lære i mange aar og da kunde jeg ikke hjelpe mamma. Og jeg maatte ha penger til at begynde med.»

Dette at der var noget som Rose vilde bli, forbauset Torkild mest av alt ved hende. Selv hadde han likesom fru Wegner aldrig tænkt sig at arbeidet kunde være andet end en beklagelig nødvendighet. Arbeide maatte man ha til livets ophold, til livets indhold maatte man ha noget helt andet. Sky og vakt hadde hans tanker paa denne tid begyndt at nærme sig Rose. Men i hendes sind fandtes der ikke en skygge av længsel efter Torkild. Ubevisst regnet hun ham vel for noget der halvveis hørte med til det hjem, hun længtes efter at vokse ut av.

Dette sidste aar de begge bodde i Kristiania, holdt Torkild og Rose mest til oppe i Vestre Aker i sin fritid.

Torkild var tidlig blit fortrolig med «jordet»; ^[61] det som hadde frastøtt ham saa sterkt, da han først møttes med det. Indimellem disse utkanters gatestubber, hvor de nye husene allerede saa tilrakkert og forfaldne ut, laa store aapne løkker med kort slitt græs og skarpe tørre bakker, som først paa sommeren bar en guldskog av akerkaal; den skjøt frodig op i den tørre, hete jord, vokste høit over hoderne paa barna, som gjorde sig lekestuer nedi der, duftet hett og sterkt og hadde en sky av summende insekter om

topperne.

Aaret rundt yret det av unger paa løkkerne; de akte og gik paa ski der om vinteren, gutterne slog ball om vaaren og fra den første varme dag av laa der arbeidsklædte folk og sov i solbakken. Om sommeren kom mødrene utpaa eftermiddagen med smaabarn og kurver; det var løkkernes stemmer, som var lyden i denne bydel: Smaaunger, der saavidt kunde stabbe, dat og hylte i vilden sky, store barn skrek paa hinanden i leken, skarpe mamma-røster ropte ut av kjøkkenvinduerne – og et eller andet steds fra, nær eller langt borte, graat det høit og vedholdende, mens en eller anden unge, som hadde lidt overlast i leken, drog sig hjemover for at si til mamma –.

Siden han ikke mere var sammen med Arne Sevaldsen, hadde ikke Torkild egentlig nogen venner. Han trivdes ikke med gutterne i gaten og han likte sig ikke bedre med gutterne fra Katedralskolen. Naar de ikke pinte ham, slik som barn bruker pine dem, der er anderledes end flokken, saa kom det av, at gutten hadde næver til at sætte sig i respekt med. Han blev blek og [62] tynd de aar han levet i byen, men han var smidig og uvøren, slos godt, stod paa ski godt og i langball vilde alle gjerne ha ham paa parti.

Men ogsaa for Torkild var der plads paa løkken. Der kunde han ligge hele sommerdagen og drive i det korte, slitte græs. Over ham var himmelen blank og blaa og hvite skyer seilet, fluerne som holdt til i alt griseriet langs sølebækken, skinnnet av guld, naar de fór som gnister frem og tilbake i løvskyggen under de ribbede og lemlæstede trær; et flaskskaar borti bakken sendte regnbuespillende lysbundter op mot solen. Naar vaaren kom paa løkken, bød den barna karvekaal og bleke fioler, faa og smaa, men de kom igjen aar efter aar; sommeren bragte nyperoser, blekgrønne skyer av hundekjeks og guldskog av akerkaal i bakkerne. Om høsten hang berberisbuskene dryppende fulde av røde bær under det gulrøde løv; paa solblanke vinterdage gnistret sneen hvit med blaa skygger i de utallige far efter barnas smaa skier.

Da Torkild blev litt større, begynte han at stryke utover til Bygdø, op i Vestre Aker og indover Nordmarken. Han fik ogsaa et par kamerater, som han drog paa turer med; ellers var de aldrig sammen. Der var særlig en som het Lorens Helsing; han gjorde indtryk av at være næsten likesaa ensom som Torkild, og de to slog sig sammen i etslags faamælt venskap.

Men intet steds i verden, hvor han siden kom til at færdes, ikke sommernætterne tilhavs, naar han laa ute i baat med bare havet og himmelen [63] rundt sig, ikke paa høifjeldet høstens tider, naar vidden var rød og tinder og skar stod kaldblaat med sneskar mot luften eller naar skodden kom sopende og svøpte ham ind, ikke i vilde skogen efter rugden om vaarnætterne eller efter haren, hadde Torkild følt det som kaldes naturens fred – den dype opløsning av sindets spænding, glemslen av alt det et menneske vet om sig selv, slik som her paa løkken. Denne strimmel natur, som alt var slitt av bylivets bølgeslag og snart helt skulde oversvømmes av gaterne, hvor ramp og tøser drak og hylte om nætterne og lot efter sig svineri og flaskskaar, var god og gavmild mot byens barn, til byggestenen begravet den, lot dem leve aarstidernes eventyr og gav dem barndommens bedste timer.

Fru Wegners stuer vendte mot Blaasen, det lille rare fjeldet midt i byen. Rose saa det fra sin seng, naar hun vaagnet, det var gyldent av morgensolen. Hun elsket løkkerne og hun elsket Blaasen, der hadde hun og Doris lekestue under en berberisbusk, hun bygget sæter – hun som neppe hadde set en levende ku –

mellem stenene ved Blaasendammen, og hun visste om alle fiolstederne; naar guldsbogen blomstret, gjemte hun sig i den med dukkestellet sit. Men hendes mor likte ikke rigtig at hun kom paa løkken, ialfald maatte hun da være sammen med Doris og helst ogsaa Torkild, Løkkens eventyr var ikke bare de vakre om barnelek og mors omsorg; der kom folk som drak og slos, hujet og skrek og skræmte barna, der [64] var mænd som laa under buskene og forsøkte at lokke til sig smaajenterne for at si stygge ting til dem eller vilde «vise dem noget». I de stinkende trappeopganger surret der mellem smaapikerne historier som giftige aadselfluer. Det var ugjerninger mot barn, øvet kanske paa en helt anden kant av byen, for aar tilbake; den mand som hadde øvet den, var forlængst færdig med følgerne for sit vedkommende, det mishandlede barn hadde kanske døden forlængst forbarmet sig over. Men gjerningen blev ved at leve; overalt hvor fattige mennesker bor tæt sammen, hvor mødre er nødt til at slippe sine smaa alene ut paa gater og løkker, i portrum og trapper, der lever den; de som bor der, blir aldrig færdig med dens følger. Kommer barna sent ind en kveld, saa er rædslen der og kaster sig kvælende over mødrene – de har advaret barna, men de har ikke orket at si for hvad. Og smaapikerne vet det allikevel, den ene fortæller det til den anden, hver gang et barn er blit skjændet, er der hundrede, som oplever det i fantasien, mot det kan fattige mødre aldrig verge sine barn.

Denne sommer, da Torkild og Rose begge var i fjortenaarsalderen, hadde fru Wegner for første gang siden hun blev enke, faat raad til at reise paa landet med Rose i de fjorten dage, hun hadde fri fra kontoret. Torkild gik og slang alene hjemme i byen. Det var om kvelden efter en kvælende het augustdag at hans mor kom og sa [65] ham, at hans far og hun var blit enige om at flytte sammen igjen.

Torkild hørte først paa hende maalløs av forbauselse. Saa brøt han ut. Gutten, som aldrig hadde sagt sin mor et bittert ord, øste ut over faren de værste eder og skjældsord, han nogensinde hadde hørt. Hans mor fik ikke komme tilorde, Torkild raste, til han ikke orket mere; da slængte han sig hodestups i sofaen og storskrek.

Langt om længe fik moren lov at snakke. Sky og motfalden forsøkte hun at forklare, det var for deres, for barnas skyld, far og hun gjorde dette.

Torkild fór op igjen:

«Jasaa? Hun trodde han var slik en lus, at han vilde kræke tilbake til far sin nu – turde han spørre, skulde den derre drittøsa til faren ogsaa bo hos dem, hvad? Indlemmes i familien kanske?»

Stilfærdig svarte hans mor, at der var jo Doris. Kunde da ikke Torkild se, Doris hadde ikke godt av at være i byen. Hun saa ussel ut. Og de hadde ingen greie paa hende, hun løp ute med saa mange underlige uheldige smaapiker. Hun trængte en far til at beskytte sig. «Du maa jo da kunne forstaa, min dreng, at med den mor hun har – jeg er vel da næsten værre end ingen –»

Dette at moren for første gang direkte nævnte sin egen umulighet, tok Torkild slik, at han begyndte at graate igjen, nu ganske barnslig og hjelpeløst. Da sa moren, saa var der jo Aksel. I det samme hun nævnte sin ældste søn, som hun [66] ikke hadde set paa fire aar, brøt ogsaa hun ut i hulken; det hørte ut som en klage, hun aar efter aar hadde baaret indesperret i brystet, nu sprængte den hende og strømmet frem. Aa

hvor hun længtes efter ham, – kanske kunde hun nu faa ham tilbake.

Men da Torkild igjen talte, sa han bare stilfærdig og haardt, jaja, hun fik reise til faren da med Doris og Aksel. Han blev ikke med, han skulde nok greie sig. Han kunde gaa tilsjøs, eller han kunde se sig om efter plads som visergut eller læregut. Men han blev ikke med tilbake til faren.

Da tok hans mor ham om halsen og tigget. Det var jo han som var hendes hjertebarn, ham kunde hun ikke miste, og vilde han ikke følge med, saa maatte hun opgi det hele. Men det var det eneste raad hun visste; hvad skulde der bli av barna, hvis hun faldt fra, for sine søskendes skyld maatte han føie sig.

Og fordi det var den eneste utvei hun kunde se for sine barn, at hun forsøkte at knytte baandet mellem dem og faren igjen, prøvet hun at forklare for gutten, hvordan alt var kommet, idet hun undskyldte sin mand og anklaget sig selv. Da Torkild blev ældre, forstod han, at det hun hadde fortalt ham, var bare sandheten, derfor hadde det vel været hende tifold haardere at si det, og da svandt hver skygge av bitterhet mot hende, og han tænkte bare, hvor hun stakkar hadde holdt av sine barn allikevel.

[67] Torkilds far var kommet til Kjøbenhavn til et eller andet kristelig møte, og der var han blit kjendt med gamle fru Hammerich, som var sterkt religiøst interesseret. Hun var en født komtesse, hadde engang været en skjønhet og folk sa, hun hadde dyrket den jordiske kjærlighet, før hun slog sig paa den himmelske. Nu omfattet hun unge teologer med moderlig ømhet, og hun bad den nybakte norske prest med sig hjem til Hindevadgaarden. Ivar Christiansen var fire og tyve aar gammel, en stor staut bondegut med klodset, troskyldig væsen; han blev svært henrykt over indbydelsen til den danske herregaard – som forresten var ganske liten til herregaard at være da – og begeistret og taknemlig over al den elskværdighet han møtte der.

Der gik frøken Regitze, den yngste av tre ugifte døtre; hun var fire og tredive aar dengang, et misfornøiet, forpint menneskebarn, fuld av bitterhet mot moren, som hun gjennomskuet, av foragtede medlidenhet med faren, som aldrig hadde set hvor han blev bedraget, forbitret over al den ubrukte erotik i sin natur, som hun med moren for øinene oprørtes over og som aldrig hadde fundet nogen gjenstand. Hun var stiv og klodset av væsen og ganske uten charme, skjønt hendes bleke ansigt egentlig var sjelden fint meislet i alle træk, haaret rikt og kulsort, men de store blaa øine var for lyse til at folk flest fandt dem vakre.

Saa forelsket hun sig avsindig i morens norske protegé, som var ti aar yngre end hun selv. Og hun viste det saa aapenlyst, fulgte efter ham [68] med sin kjærlighet, hvor han gik og stod, la den saa hensynsløst for dagen, at hele egnen snakket og lo, og Ivar Christiansen tilsidst syntes, han som mand av ære var nødt til at fri til hende. Forresten var det ikke frit for at herregaardsfrøkenens tilbedelse smigret ham en god del, og hendes lidenskap smittet ham i nogen grad, saa han ialfald en tid bildte sig ind, at han var forelsket i hende.

At det var en indbildning, opdaget han før de hadde været gift ret længe. Fra tid til anden følte han likefrem motbydelighet for sin kone. Men i de første aar av deres egteskap tok han alting som en Guds prøvelse og han forsøkte saa godt han kunde at bære sin kones luner og møte med kjærlighet den

lidenskap, som frastøtte ham. De fik de tre barna, som moren elsket fanatisk og ikke kunde stelle ordentlig, trods alt det stræv, hun gjorde sig med dem. Fru Regitze passet saa litet til præstefrue i en norsk bygd, som det bare var mulig, var en uduelig husmor, kunde ikke omgaaes folk i bygden og var aldeles irreligiøs.

Dette egteskap slet haardt paa Ivar Christiansens troskyldighet og tro. Han tok til at stænge sig inde med studier og bøger, men det som han fandt, var ikke den fred og forvisning han søkte efter. Enden kom, da Clara Bertelsen dukket op.

Det forholdt sig ikke ganske som Torkild hadde hørt i barndommen. Ganske visst hadde Christiansen konfirmeret Clara Bertelsen, datterdatter av fogden i bygden, men der hadde neppe været noget forhold mellem dem før et aarstid ^[69] senere, da hun gik og læste privat med ham. Og Christiansen hadde selv søkt avsked fra sin prestegjærning. Som han hadde skrevet om det, «kirkens mure var sunket i grus omkring ham og han var kommen til at staa under aapen himmel».

Naiv blev Ivar Christiansen ved at være til sin dødsdag; med voldsom sandhetsiver bekjendtgjorde og begrundet han sit frafald fra kirken og meddelte sin kone og fogden sit og Claras forhold. Den gamle mand gjorde ikke skandalen mindre, da han forsøkte at faa sit barnebarns forfører straffet. Der blev nu ikke noget av det, og Clara, som var blit sendt til utlandet, rømte hjem til Norge og slog sig ned hos sin elsker. Christiansen bodde en tid i Kristiania og siden i Bergen, han hadde slaat sig paa journalistik og oversættelse, skrev ogsaa etpar romaner, som var hjertelig daarlige, men én opnaadde at bli beslaglagt, saa han fik da etslags literært ry.

Det var farens store naivitet og uryggelige tro paa at han hadde handlet ret, som gjorde at Torkild senere som voksen paa sæt og vis tilgav ham og endda kom til at føle enslags overbærende medlidenhet med ham – en foragtfuld medlidenhet, som blev sterkest, hvergang sønnen tænkte paa den kvinde, for hvis skyld hans far hadde ofret alting. Et fotografi av Clara Bertelsen i konfirmationsdragt stod altid paa farens skrivebord – det var billedet av et fyldig, tidlig modent barn, der saa ut, som hun var født erfaren.

Efterat Christiansen var blit separeret fra sin hustru, reiste Clara til Hamburg; hun hadde tat ^[70] en post og skulde være der til separationstidens utløp. Efter et aars forløp giftet hun sig med en tysk agent Ritter. Dette var hændt nogen maaneder før han og hans hustru var blit enige om at flytte sammen igjen. Ivar Christiansens far var da netop død og han hadde bosat sig paa sin fødegaard i nærheten av Fredrikshald; jorden forpagtet han bort og stelte selv med sit oversættelsesarbeide. Han hadde ogsaa tat en doktorgrad i litteraturhistorie.

Eksperimentet faldt daarlig ut. Da det kom til stykket, var samlivet med manden, som hun vel endda holdt av, under disse forhold mere end fru Christiansen orket at bære; efter en kort tid drak hun til stadighet, visste ogsaa med sindssyk snedighet at skaffe sig morfin. Og saa kom Clara Ritter, som hadde forlatt sin mand i Tyskland, tilbake til Kristiania, hun blev forsonet med Ivar Christiansen og Regitze visste, han var sammen med hende, naar han reiste til Kristiania i forretninger. Først efter hendes selvmord hørte forholdet op.

Siden han var kommet tilbake til sin far, hadde Torkild fundet sig i sin skjæbne med enslags sløv, fortvilet resignation. Efter morens død faldt det ham ikke engang ind at skille sin vei fra farens; tvertimot, da han fik plads paa et kontor inde i byen, blev han ved at bo hjemme, betalte for sig og følte enslags ansvarlighet overfor søsteren og litt overfor faren. Efter en tids forløp bestemte han sig for at gaa ind paa handelsgymnasiet, [71] laante penger paa egen haand og fik ogsaa litt hjælp av bedstefaren i Danmark og saa reiste han tilbake til Kristiania.

Der hadde han da fru Wegner og Rose. Han saa litt anderledes paa dem nu, nu kunde han se, at fru Wegner var slitt og træt, hjemmet var slitt og stellet fattigslig, Rose var netop begyndt paa kontor, med otte timers arbeidsdag og firte kroners løn.¹³ Fru Wegner fortryllet ham like inderlig som før, han fandt den samme ynde over hende og alt hendes – men nu syntes denne ynde ham saa usigelig vemodig og rørende, og saa var Rose, saa ung og saa vakker og alvorlig, allerede med sine sytten aar indviet til det samme slitets glædefattige liv. Fru Wegners hjem blev atter det fredhellige sted i hans tilværelse – men litt efter litt gled morens skikkelse over i bakgrunden og det var datteren, som blev midtpunktet.

Torkild skulde gaa to aar paa handelsgymnasiet. Litt uti det andet aar viste det sig, at fru Wegner, som hadde skrantet en tid utover, led av sukkersyke. Og det gik hurtig nedfor bakke med hende.

Rose hadde allerede længe før sat igjennem, at hun fik hjelpe moren hjemme. Og da fru Wegner først hadde vænnet sig til at la datteren stelle med huset, trivdes hun med det. Rose var flink – hun hadde gaat i stilhet og iagttat morens tungvinte upraktiske maate og tænkt ut, hvordan hun vilde gjøre enhver ting; nu viste det sig hun hadde et godt haandlag til alt husstel og det lot til at være en ren vederkvægelse for hende at faa ta fat med vasking og pusning og kokning og [72] bakst efter det kontorarbeidet, som pinte hende, fordi det var stillesittende. Og fru Wegner var lykkelig; for hende gjorde det ganske visst ikke stort fra eller til, om huset blev litt bedre eller værre stelt, hun tok mot datterens arbeide og mot datterens smaa gaver, teaterbilletterne, blomsterne og konfektposerne med det samme sind, hvori hun selv hadde slitt og git barnet; for hende var alt hun gladelig hadde git og alt hun henrykt mottok bare panter paa at hun og hendes barn var alt i verden for hinanden – saa var alt hvad Rose gjorde godt og hver liten ting hun fik av hende en uendelig dyrebar skat.

Og saa kom den tid, da de begge forstod at døden stod i det lille hjem og ventet paa at ta moren med sig.

Den ene nævnte ikke for den anden, at hun forstod. Begge viste det bare derved, at de likesom søkte at fylde hver mindste stund av den tid, de endda hadde at være sammen, med sin kjærlighet. Men til Torkild betrodde de sin fortvilelse.

Torkild bragte fru Wegner kostbare blomster, alt det gode hun fik lov at spise, denslags vin hun maatte drikke. Han sultet sig de sidste maaneder hun levet for at kunne bringe hende noget hver eneste dag. Rose gjorde jo det samme – og det fylgte ham med en underlig berusende, sorgfuld fryd at føle, hvordan han og Rose hørte sammen i denne sorg. For ham var den saa vidunderlig forskjellig fra al den anden hæslige sorg, han hadde prøvet, en god og naadig sorg, som viet [73] hans og Roses liv sammen – og han trodde ogsaa at Roses mor tænkte det samme.

Hun tok mot alle barnas kjærlighetsgaver med en stilfærdig straalende fryd; hun nævnte aldrig at hun

visste, de maatte savne for at kunne bringe hende dem. For hun forstod jo saa godt, at det var netop dette, at de maatte savne saa meget for at kunne glæde hende, som glædet og trøstet dem selv og stunder av gangen fik dem til at glemme, at hun snart skulde gaa fra dem.

Skjønt Roses sorg var trøstesløs nok – og hun hadde de lange timer paa kontoret og de lange nætter, naar moren sov, da hun var alene med sin fortvilelse. Moren følte den mystiske forvisning om, at hendes kjærlighet til barnet var sterkere end døden, Torkilds unge forelskede kjærlighet evnet suge næring og kraft av alt, ogsaa av møtet med døden og av skilsmisens bitterhet. Men for et barns sorg over far eller mor findes der ingen trøst. En mor kan bevare kjærligheten til sit døde barn frisk og levende til sine dages ende, en elskers hjerte kan leve av mindet om en død elskerinde gjennom et langt, langt liv. For morskjærligheten og elskovens kjærlighet har kjendt sin begyndelses dag, har erobret sin plads i vort liv, har maalt sin styrke mot andre kjærligheter – men et barns kjærlighet til forældrene har været en del av dets væsen bestandig, har vokset op med det selv, har aldrig bragt sindet fornyelsens lykke. Derfor er barnets sorg over far og mor vergeløs og trøstesløs, det er et stykke av selve dets liv, der [74] slites væk. Naar tiden heler saaret eller ny kjærlighet fylder den tomme plads i hjertet, da er det ikke trøst, men glemsel.

Rose og Torkild var alene sammen i hendes hjem den kveld moren var blit begravet.

Hun sat i fru Wegners lænestol ved sybordet. De sidste maaneder var hun blit blek og tynd, den sorte dragt gjorde hende endda smalere og hvitere. Det præg, som sorgen hadde git hendes unge ansigt, lignet forbitrelse og trods.

Torkild stod ved vinduet og saa ut mot aftenhimlen – bak Blaasen. Den lille bergknaus var gusten av frostbitt græs og buskene nedover dens side var svarte og bare. Han følte sig underlig svak og svimmel, kjendte med en egen henrykkelse at han var mat av mangel paa ordentlig mat – han hadde ødslet saa meget han kunde av blomster ned i den grav som skulde gjemme hende, der hadde hjulpet ham gjennom det værste av hans barndom. Og han hadde sovet litet – det var som hans sjæl dirret mot fremtiden, inderst inde rummet den vel, bakom sorgen over den døde, han hadde elsket, en frydefuld forventning om den nye kjærlighets underverden. Og han talte uten at se paa Rose:

«Men hun er jo ikke borte, fordi om hun er død. Du og jeg – synes du da ikke, hun er tilbake i os? Vi er da anderledes end alle andre mennesker – ja synes da ikke du, at vi er anderledes naar du tænker over det? Og det er da fordi hun har opdraget os –. Jeg mener at hun har [75] lært os at finde glæden i de mennesker, vi holder av. Ja det er akkurat *være glad* hun har lært os – ikke i noget som kan kjøpes eller vindes ved andet end kjærlighet, glad bare i dem en elsker –»

Rose brøt ut i en sagte jamrende hulken:

«Men mamma var jo den eneste jeg hadde at være glad i! Jeg hadde jo bare hende i hele verden jo! Hvem skal jeg være glad i nu da?»

Torkild bøiet sig over hende og strøk hendes haar. Men han sa bare sagte:

«Du kan da være glad i dig selv. Det har hun jo ogsaa lært os – og det var kanske det deiligste ved hende – at man kan være glad i sig selv. *Hun* kunde altid være glad, naar hun saa ind i sig selv – fordi hun var omgitt av bare kjærlighet og tapperhet og retsindighet og alt som var vakkert og ikke no, ikke no lavt eller stygt eller skiddent, naar hun var alene med sig selv. Aa Rose, Rose – jeg synes, at naar vi bare lever slik som vi synes er rigtig og aldrig gir efter for noget daarlig eller gjør noget, vi ikke kan agte os selv for – da har vi din mor hos os, ja da er hun henede hos os –»

Men Rose rystet utaalmodig hans haand av sig:

«Aa du snakker og du snakker. Men jeg bryr mig ikke om det –. Jeg vil snakke til mamma, og det kan jeg aldrig mere. Jeg vil klappe hende paa de fine myke kinderne og de smaa søte slitte hænderne – og det kan jeg aldrig mere. Jeg vil hun skal smile til mig og kysse mig – og det kan hun aldrig mere. Aa jeg længes og jeg længes og jeg længes og hun kommer aldrig mere tilbake til mig. Aa mamma min, mamma min, søte søte lille mamma min –»

V.

[76] Torkild gik nedover til kontoret en novembermorgen. Det var tæt taakeveir, saa væten la sig som dugg i vinterfrakkens luv.

Nedigjennem slotsparken gik folkestimen mot byen, – opover kom bare skolebarn. Folk strømmet gjennem taaken og blev borte paa etpar skridts avstand.

Torkild kjendte igjen de fleste mennesker fra dag til dag. Foran sig litt inde i skodden hadde han direktør Rings brede ryg – de to gik like fort og holdt avstanden. Den lille halvgamle damen med ildrød filthat var strøket forbi – stakkars, hun var vel paa kontor etsteds langt nede ved jernbanen, hun styrtet altid avsted som et jaget dyr. Og han hadde gaat forbi det unge forelskede par, som altid tok det med ro.

Han kjendte ogsaa skolebarna. De to stygge, søte smaapikerne med de store brune moreløine i de runde, rødlette apekatfjæs. Den lange spræke lyse gutten, der altid gik i en flok av kamerater og snakket høit og ivrig. Og den bittelille bleke gutten, som han hadde lagt merke til ihøst; en liten fyr, som pleiet somle omkring inde paa plænerne og samle op brogede lønneblad og kastanjer eller staa og stirre efter de to ekorn, som holdt til i parken. En dag hadde Torkild i forbifarten nappet luen av den vesle. Gutten saa op med et par forfærdede vasblaa øine:

[77] «Hvad sier de hjemme, for du altid kommer forsent paa skolen gut?»

Barnet saa ulykkelig paa ham.

«Hvorfor kan du ikke plukke op de kastanjerne, naar du gaar hjem da?»

«Nei for da kom jeg forsent til middagen vel – og saa har de andre tat dem ogsaa –» «Jasaa du. Du er nok en forstandig mand du, smaaen.»

Da saa smaaen saa hjerteskerende forfærdet op, at Torkild gav ham femogtyve øre og en formaning om at forbedre sig.

Siden spurte den lille gutten ham gjerne hvad klokken var, naar de møttes. Torkild rystet mørkt paa hodet, trak sit ur frem og holdt det op foran ham. Da pustet ungen et uhørlig tak og tok tilbens, stakkars liten, saa penal og bøker skramlet inde i voksdüksranselen.

«Torkild.»

Han braasnudde:

«Rose! – Men i Herrens navn – er du her i byen –»

Han blev staaende og stirre. Ved gud var det Rose, som stod der midt i slotsbakken – i en sort gummikaape, med en sort skindhæt på sit lyse haar. Forbi dem randt menneskestrømmen, ut av skodden, bort i skodden –.

«Kjære dig – hvad i alverden betyr dette her –»

«Jo jeg skal på kontoret jeg – nu skal du høre, men du, jeg må gå – kom skal jeg fortælle [78] dig det. Jo bruket skal altså gå ind i Bruntefors Bolag – dette må du altså ikke si, men svenskerne har kjøpt det, men disponenten varslet mig for at jeg kunde se mig om efter noget andet i god tid. Og så så jeg i forrige uke en post i Aftenposten og den søkte jeg og fik brev i mandags, jeg kunde få den, men den maatte tiltrædes straks. Det er hos Lahn limited – og jeg rikstelefonerte ind og så snakket jeg med disponenten og så pakket jeg i en fei og kom til byen iforgaars aftes og begyndte på kontoret igaar –.»

«At du ikke varskudde mig da – så kunde jeg møtt dig på toget.»

«Nei jeg vilde overraske dig, ser du – jeg forsøkte at ringe dig op igaar flere ganger, men først var telefonen optat og siden så var der en dame som sa, kontorchefen var optat i en konference –»

«Hvis ikke den damen skal få en dragelse –»

«Uf nei stakkar la hende slippe da! Uf det går med dragelser nede hos os, ser jeg – direktøren vor er vist forfærdelig maset –.»

«Jasaa! Jeg synes han er en fært hyggelig kar – ja jeg har bare snakket med ham nogen ganger vi skulde kjøpe no maskineri –. Men hør her du, kan jeg ikke få møte dig ved kontoret klokken to – hvis du vilde gå ut og spise middag med mig, vilde jeg synes det var svært pent av dig –»

«Ja tak du – det kunde være hyggelig. Forresten, de må syns i pensionatet, jeg er en fælt utsvævende dame –.»

«Naada – hvor bor du forresten?»

[79] «Borte i Holtegaten – frøken Stenersens pensionat heter det. Det er bare for damer –»

«Aa fan –»

Rose lo:

«Ja der ser forresten litt fan ut der – men jeg har et noksa pent værelse og der er billig –. Men ser du, Aksel kom opom igaar aftes, jeg ringte til ham og, og så vilde han jeg skulde spise ute med ham –»

«Naa saan,» sa Torkild. «Saa du har truffet Aksel –»

De gik litt uten at snakke. Til Rose sa:

«Jeg spurte ham efter dere allesammen, men han visste ikke no. Doris hadde han ikke hørt fra siden hun reiste og dig hadde han ikke set på over fjorten dage, sa han –»

«Det er nu forresten en overdrivelse – han var med mig opover til hytta søndag for otte dage siden –.»

«Dere sympatiserer vist ikke no videre, du og Aksel?»

«Aa jo da. Men ser du, naar man er vokset op langt fra hinanden, under rent forskjellige forhold, saa er det ikke saan – det at man vet man er brødre, er næsten iveien for at man blir kamerater – jeg hadde nær sagt, man er genert over det –»

«Aaja. Hører du fra din far nogengang – hvordan har han det?»

«Jotak. Han holder paa med boken sin. Og saa har han faat no oversat til tysk – det er han jo svært glad for –»

[80] «Det var da moro. Ja her skal jeg op – farvel da –»

«Farvel da, paa gjensyn –.»

Torkild sat og svinget i sin amerikanske skrivebordstol.

Jasaa – hun hadde været ute med Aksel igaar. Faen, faen at ikke frøken Pedersen kunde spurt hende om nummeret – eller sagt fra til ham. Den skidtkonferancen – det var jo bare denne fyren fra remfabrikken, som vilde ha en ordre. Hun var nu ogsaa saa dum, frøken Pedersen – aldrig kunde det nytte at diktere hende de engelske brevene heller, hun maatte saa altid skrive dem om –.

Han tændte lampen og saa igjennem posten. Naa – det meste kunde frøken Lindvik besvare paa egen haand – svaret til konsul Aas og kontrakten med Seymour fik han diktere hende og skrive de franske brevene selv.

Torkild stirret ut av vinduet. Oppe i kaapefabrikkens systue i bakgaarden sat de smaa damerne og sydde ved lys hele dagen i denne tid. Idag skimtet han bare de elektriske blus derover som gule flekker i taaken, han kunde ikke se syerskerne. Der var en liten lys vakker pike som lignet Rose saa av ansigt, stakkars hun var saa forfærdelig halt. Ute fra gaarden pep og knirket løpekranerne paa sine jernbjelker, vareheisen duret op og ned. Inde fra kontoret ved siden av klapret begge skrivemaskinerne i kor.

«Frøken Lindvik – aa vær saa snild at si [81] til da, naar De faar tid – jeg har etpar brever –.»

«Kan ikke frøken Pedersen ta det da – jeg har saan masse for direktøren saa –»

Uf. Torkild satte sig igjen og tok en cigaret.

– Hun hadde været ute med Aksel. Ja der var jo ikke noget urimelig i at hun hadde ringt op Aksel ogsaa. Eller i at hun hadde gaat ut med ham – først. Skjønt – skjønt –. Mon hun sletikke hadde kunnet tænke sig, at han vilde hat vondt av det, naar han fik vite hun gik ut med hans bror, mens han selv ikke ante, hun var i byen engang. Hun kunde opgit sit nummer til frøken Pedersen, bedt ham ringe op –.

Aksel. De var ikke kommet hinanden nærmere, han og broren. Tvertimot – det som var begyndt at

spire mellom dem den natten, det var visnet aldeles bort siden. Allikevel, det hadde da været mere end nat og whisky og en stemning. Kunde det være fordi Rose var kommet dagen efter.

I virkeligheten kunde han ikke peke paa noget som var hændt de fjorten dage Rose hadde været hos dem. Det var jo en selvfølge, at naar Aksel var der, kunde ikke hun og han bestandig gaa turer alene eller sitte og snakke bare de to, mens Doris holdt paa i huset. Det var ogsaa selvfølgelig at hun og Aksel hadde hat en hel del at snakke om – fælles kjendinger i Danmark og saan. Hun likte Aksel, det sa hun – og der var ingen grund, hvorfor de to ikke skulde like hinanden. Aksel hadde aldeles ikke gjort kur til hende – nei, Torkild ^[82] hadde ikke mindste grund til at tro, broren skulde være forelsket i Rose Wegner. Tvertimot, de første gangene Eva var hos dem, hadde Aksel været temmelig indtat i hende. Han var jo blit lei hende i en fart – selvfølgelig.

Allikevel. Naar Rose var ute paa kjøkkenet og hjalp Doris, eller naar de to hadde gaat ned for at bade, saa var samtalen mellom ham og broren blit saa underlig tvungen. Der var ikke noget besynderlig i at Rose hadde bedt ham spille om aftenerne, det pleiet hun altid gjøre – hun visste jo det at han var glad i at spille for hende. Og det var svært naturlig at Aksel satte sig bort til hende ved vinduet – de holdt jo altid til borte ved det lille runde bordet der allesammen, naar de var i dagligstuen.

Der var den historien med seilturen – i grunden var det ikke noget det heller. Han hadde sagt det blaaste for haardt, han vilde ikke seile med Rose og Doris i slikt veir. Men de maste og vilde endelig utpaa og saa hadde Aksel spurt tilsidst om han kunde faa ta baaten – han hadde seilet meget i sundet og var forsiktig. Men da Torkild hadde svart, jaja, saa fik han bli med da, – den anden kjendte jo ikke fjorden – hadde Aksel set litt fortrydelig ut, da han svarte: «Vi kunde jo godt lade være – det var maaske ligesaa fornuftig.» Men Doris hadde absolut villet. Naa, der hadde ikke hændt andet end at de var blit vaate til skindet alle fire – og at Aksel hadde faat lære sig, at fjorden kunde være lei nok. Men han hadde gjort en bemerkning om det, da de gik ^[83] op om kvelden for at lægge sig: «Du er nu meget forsiktig, Torkild – pigebornene er sgu ikke bange av sig.» Og Torkild hadde svart: «Nei naar man ikke kan seile, er man aldrig ræd da.»

Men det *var* blit kjøligere mellom ham og Aksel efter den seilturen. Og straks efter Rose var reist tilbake til Wermland, hadde Aksel drat tilfjelds. Planen om at de to skulde bo sammen i Kristiania var aldrig blit berørt mere; stiltiende hadde de leiet i hvert sit pensionat.

Han hadde absolut ingen grund til at være skinskyk paa sin bror. Men han var det.

«Hvor gik dere hen igaaftes da,» spurte Torkild, mens de drog opover mot Karljohan.

«Paa Teatercafeen, – ovenpaa.»

«Skal vi kanske gaa paa Speilsalen nu da, eller vil du heller et andet sted?»

«Nei –» Rose smilte litt. «Jeg har sandelig aldrig været paa Speilsalen – forresten, jeg hadde aldrig været paa Teatercafeen før heller.»

«Ikke det.» Torkild smilte. «Ja saa gaar vi paa Speilsalen da.» Han følte enslags skuffelse, idet han sa det. Det kunde jo absolut være like bra – det var bare det at han hele tiden hadde tænkt, de skulde gaa ovenpaa paa Teatercafeen. Men han hadde ikke lyst at gaa dit, naar hun hadde været der med Aksel igaar.

«Men hør nu her du Rose,» sa han da de hadde sat sig. «Nu faar vi jo bare to timer – ikke det engang. Kan du ikke bli med mig i [84] teatret iaften, saa gaar vi nogensteds hen efterpaa, hvor vi kan sitte og snakke litt ordentlig sammen –»

«Tak – men du vet, jeg kan ikke række hjemom og klæ mig –»

«Jeg synes da du er pen nok som du er,» sa Torkild. «Det klær dig med snip. Jeg har ikke set dig med det før –»

«Er du gal du – jeg kan da ikke gaa i teatret med kontorblusen.»

Der var noget fremmed over hende i den uendelige hverdagslige dragten – en graa og blaastripet skjortebluse med snip og slips, mørkt spaserskjørt. Torkild hadde ellers altid hat et ubestemt indtryk av at hun ogsaa i sine klær var anderledes end andre – fra hun som liten løp omkring i de underlige brogede dragter, moren gav hende, og til de sidste aar, naar de bare saaes i sommerferien, da hun altid gikk lysklædt og barhalset. Naar hun talte, var det som hodets bevægelser paa den slanke, nakne hals, strupens fine bue, gav hendes ord øket eftertryk for ham. De klær, hun sat her i nu, var alvorlige og almindelige som en menig soldats uniform. Men likesom en uniform sluttet de efter legemet netop saa meget, at hendes skikkelses kraftige og runde slankhet blev aabenbar. Og Torkild syntes at den menige dragt bare fremhævet hendes ansigts særpræg – den brede hvite pande under det skilte, mørkegule haar, de vaakne, eftertænksumme og kjølige staaalgraa øine under de fyldige hvite øienlok, som hun hævet og sænket litt langsamt og tungt. Det eiendommelige ved hendes ansigt var motsætningen [85] mellem de rent barnslig runde og myke træk ellers, den sunde røde og hvite hud, og saa de fast optrukne bryn og den sjelden smukke, eiendommelige mund. Den var temmelig stor, men friskt rød og skarpt utmeislet, overlæben hadde den rene bue, under underlæben var der en liten vellystig søt grube som paa gamle venushoder.

Og mot ansigtets friske sanselighet stod øinenes svale og rolige blik. Mot legemets slanke rundhet hendes store magre hænder. De var fine og langstrakte av form, men sener og knoker vistest, og fingrene spidset ikke til, men endte i store, ovale negler. Torkilds egne hænder var lange og smale, men de var helt forskjellige fra hendes; paa hans skimtet aarerne blaa under huden, og neglerne var spidse og riflet.

Han visste med sig selv at han saa vek ut. Paa sæt og vis hadde han god figur, lang og slank og ledig, men han var litt flatbrystet og skuldrene for skraa. Og mot haarets tette svarte hætte saa hans hvite hud sykkelig skjær ut, de blaa øine var for lyse og munden for rød og fyldig, den smale, like næse var for kort – at haken var firskaaen og kraftig, kunde ikke redde ansigtet for et præg av svakhet.

Søsteren lignet ham – og han følte med urolig uvilje, hvordan hun maatte ta sig ut i andres øine – utfordrende og vergeløs.

Men Aksel lignet ikke dem – han saa ikke vek ut. Han var liten av vekst, sikkert ikke fuldt saa høi som Rose engang. Men han var tætbygget og muskelfyldig – Torkild husket brorens armer [86] naar de feget, og

hans smaa firskaarne, sterke hænder. Og Aksel hadde farens lave brede pande under brunt, kruset haar, og farens gulbrune øine, hans brede kraftige næse og hans lange og like, smallæbede mund. Aksel blev ogsaa rødsprængt og solbrun i ansigtet efter en eneste seiltur, mens han selv kunde ligge paa fjorden dag efter dag i vaarsolen eller ukevis paa fjeldet, uten at der la sig mere end en falmet gul skygge over hans bleke hud.

Mon Rose hadde lagt merke til – eller følt – forskjellen mellem ham og hans bror? Hadde hun set det allerede isommer – og hadde han selv set – at broren var sterkere, mere kampdygtig. Styrke maatte vel tiltrække hende, der selv var saa sund –. Var det dette som gjorde ham skinsyk, instinktivt og ubetvingelig, paa Aksel?

«Hvordan liker du at være kommet tilbake til byen da?»

«Ja –» Rose smilte litt. «Igrunden saa har jeg jo aldrig bodd i byen, vet du. Bo hos mamma var jo ikke at bo i Kristiania –»

Torkild nikket.

«Jeg kjender jo igrunnen ikke et menneske her. Vet du hvem som bor i pensionatet hos os – frøken Antonsen, som var bokholderske hos Lande & Ludvigsen, du vet den første posten jeg hadde. Tænk jeg var saa glad for at træffe hende – hun var forresten svært søt mot mig ogsaa. Og da hun fortalte om de gamle kameraterne dernede – hun er der endda hun – jeg vet ikke, det var akkurat som det skulde være mine kjæreste venner ^[87] allesammen, endda jeg var jo aldrig noget sammen med dem dengangen – men det er jo næsten de eneste mennesker jeg kjender. Jeg merket forresten hvor gammel jeg maa være blit – dengangen syntes jeg jo Anna Antonsen var en ren oldinginde – og nu vi begge er blit fem aar ældre, syntes jeg næsten vi var jevnaldrende –.

Det er forresten et komisk menageri, saant damepensionat. Der er en bergenserinde paa værelset ved siden av mig, jeg husker ikke hvad hun heter. Tænk imorges kom hun ind mens jeg klædte mig, hun vilde laane nogen haarnaaler. Og saa slog hun sig ned uten videre, gav sig til at se paa tingene mine, spurte om alle fotografierne – «er det kjærester det der,» sa hun, «gid for noen nydelige fyrer» – det var det sidste billedet av dig og saa et av Bengt Stenbock i uniform – var det ikke komisk?»

Torkild smilte:

«Jeg liker forresten ikke rigtig den der Bengt –»

Rose la hænderne mot hinanden og smilte underfundig:

«Sandt at si du – det gjør forresten ikke jeg heller. Jeg tilstaar, jeg hadde sat op billedet – ja fordi jeg syntes selv, det var en pen fyr – saan noksaa dekorativ –, med uniformen og det hele. Men da hun bergenserdamen sa det –»

«Naa?»

«Ja –» hun lo. «Saa bestemte jeg mig til at putte ham i skuffen.»

«Skaal,» sa Torkild.

Hvis ikke hun var det søtteste i verden –. Nu [88] kom de jo til at gaa ifølge nedover til kontoret hver morgen næsten – naturligvis! Det kom han pludselig til at tænke paa. Selvfølgelig, det blev ham som fik se hende hver dag; han skulde faa hende opover med sig om søndagene, de skulde ha det som i gamle dage, hun skulde komme og snakke med ham som hun hadde snakket til ham mens de var halvvoxne. Det skulde bli ham og hende igjen – der var jo ingen anden for nogen av dem. Han var hendes – og hun var hans, bare at hun ikke visste det endda. Deilige jentungen hans!

«Forresten saa trodde jeg, Stenbocks var dine aller intimeste venner,» sa han.

«Britten ja – jeg er forfærdelig glad i Briten. Og forresten saa er der meget ved Bengt som jeg liker rasende godt. Men –» hun lette litt efter ordene. «Ja du forstaar, Bengt betyr jo ikke noget for mig, uten netop det at han er Britens bror –»

Torkild smilte:

«Og du betød naturligvis adskillig mere end Britens veninde –»

Rose svarte ikke straks. Saa sa hun:

«Kan du ikke skjønne, da hun bergenserdamen sa det – saa syntes jeg det var flaut – jeg syntes det var litt, jeg vet ikke hvad jeg skal kalde det – at jeg hadde sat op det fotografiet av en mand, som jeg ikke bryr mig no større om, bare fordi han pyntet med et pent ansigt og en gjil uniform –»

Igjen smilte han:

«Altsaa, alle dine veninders brødre forelsker sig i dig –»

[89] Rose saa brydd ut:

«Men Rose – jeg skal ikke kastes ut, skal jeg vel det – fordi jeg bare er en bror til en veninde og bergenserdamen kalder mig en pen fyr –»

Rose svarte fort, uten at se op:

«Du vet da godt, Torkild, at jeg bestandig har syntes, jeg var igrunnen meget mere din veninde end Doris .»

«Det var pent sagt av dig, Rose. Faar jeg lov at kysse dig paa haanden for det?»

Rose løftet hodet og saa litt usikkert paa ham, likesom uvilkaarlig la hun sine hender ned i fanget. Torkild sa fort:

«Hør her, jeg skal ikke plage dig med det du vet. Jeg skal forpligte mig til ikke at snakke om det paa et halvt aar. Vil du være sammen med mig da – ikke putte mig i en skuf eller stenge mig inde i et album saa

at si med gamle fotografier fra fortiden –. Kan vi ikke være venner som i gamle dage – som vi var da vi var barn og da vi var ganske unge – mens din mor levet –.»

Rose sat taus en stund og saa ham forskende ind i ansigtet.

«Aa Torkild. Du vet jeg er forfærdelig glad i dig. Jeg er ikke saa glad i noget andet menneske som jeg er i dig. Men ikke paa den maaten du mener – jeg vet saa sikkert jeg blir aldrig glad i dig paa den maaten. Jeg vilde næsten ønske jeg kunde. Men jeg vilde helst du skulde forstaa, hvordan det er. Dig har jeg jo kjendt saa længe jeg har levet næsten og holdt av dig bestandig – paa samme maaten som jeg holdt av mamma – [90] saan som jeg vilde holdt av en bror, om jeg hadde hat nogen. Aa, men Torkild du –.» Hendes unge ansigt blev pludselig forandret, der kom et drag av søt og smertelig sanselighet over den fyldige mund, og hun sænket øienlokkene:

«Jeg *vet*, jeg kunde holde av nogen paa en anden, anden maate. Jeg *vet*, jeg kan føle noget, jeg aldrig har følt før –. Og jeg længes efter det – jeg længes efter noget som skal forandre mig. Jeg har jo været den samme, den samme bestandig. Jeg blir ikke en anden, naar jeg er sammen med dig –.

– Da jeg traf Bengt, saa tænkte jeg kanskje det var ham –. Derfor syntes jeg dette med fotografiet var saa ekkelt ogsaa – isch –.

– Aa Torkild –» hendes stemme blev pludselig svak og klagende –. «Tænk hvor mit liv har været det samme bestandig. Mamma døde og jeg kom til at bo i pensionat mellem fremmede mennesker, og jeg fik denne posten i Sverige og kom dit – men det var det samme – blev ved at være den samme, skjønner du. Aa Torkild, tænk at der er aldrig *hændt* mig noget –.»

Torkild møtte hendes øine:

«Ja Rose. Men jeg har ogsaa kjendt dig bestandig, vet du. Og den eneste ting som er hændt mig, og det som er saa meget, at der ingenting kan hænde mig, som forandrer mig mere – det er det at jeg kom til at elske dig. Det forandret mig, og det forandret dig for mig, og min egen barndom kom i et nyt lys og min fremtid og alt i verden – da jeg saa, at jeg elsket dig som jeg har [91] kjendt og været glad i bestandig. Slikt kommer ikke utenfra, fra andre mennesker – det som sker, det sker i en selv –.

Men jeg skal ikke snakke mere om det. Jeg skal ikke plage dig. Og naar du er sammen med mig, skal du huske paa, at du er meget andet for mig end den jeg elsker. Husk at din mor var like meget for mig som min egen stakkars mor –.»

Opvarteren bragte kaffen i det samme. Rose skjænket den og de sat litt uten at snakke. Til hun hvisket som uvilkaarlig:

«Jeg bilder mig ind, jeg skal møte nogen en dag og da skal alting i mig si, gaa til ham, gjør alt han vil – du er hans eiendom som en ring paa hans finger, han kan ta dig og bære dig eller han kan lægge dig fra sig – men du er hans –.»

Torkild saa ikke paa hende og han svarte sagte:

«Det er vel slik for nogen mennesker –.»

Saa rystet han paa hodet og lo:

«Saa skal jeg ikke snakke mere om det. Vil du altsaa gaa paa Frognersæteren med mig iaften da –.»

Rose tidde stille.

«Som gamle venner –» smilte Torkild opmuntrende.

«Som gamle venner –» hun forsøkte ogsaa et litet forsigtig smil: «ja tak.»

De reiste sig begge to. Og han sa endda smilende:

«Og faar jeg lov at kysse dig paa haanden da – som gammel ven – i anledning kontrakten –.»

[92] Hun rakte ham sin haand og saa alvorlig, forlegent paa ham, da han bøiet sig og kysset den. Men han lo overmodig.

VI.

Torkild stanset nede paa vandet og ventet litt spændt paa Rose. Idag paa nysneen hadde hun greiet kleverne, men hun dat vel i den sidste dumpen.

Hun kom susende ut mellem granerne – i en sky av sne, hun skrubbet med staven alt hun orket. Over den første dumpen seilet hun, i den andre sjanglet hun fælt forover og feftet med armene – sesaa, nu gik hun vel paa næsen – nei – hun klarte sig da.

«Ja nu kan du da si du har staat Tryvandskleverne,» sa Torkild.

«Jamen det blir visst ikke mere end denne ene gangen,» svarte Rose mismodig.

«Det er akkurat det du ikke skal tro – du dætter bare, fordi du venter hele tiden at naa falder du. Og saa du rider paa staven altid –.»

«Ja,» sa Rose føielig. Hun svarte beredvillig ja til alt Torkild sa, naar de var paa ski sammen, og rullet gladelig ved den aller mindste smule anledning.

De tok utover vandet.

«Gaa bakefter mig du,» sa Torkild. «Er ikke det bedre –»

[93] «Jeg vil heller gaa ved siden av dig. Det er saa vakkert at se utover den nye, rene sneen –.»

«Jaja – bare du ikke blir for træt saa – den blir tung for dig at gaa i, ser du.»

De gik tause, med øinene fæstet paa de to par skibauger, som pløiet op den dype, bløte nysne. Staverne sank i den urørte hvite flate og slængte op smaa dotter for hvert tak. Hele dagen hadde det veltet ned med sne, og endda stod himmelen blytung og truet med mere – aaserne rundt vandet var skoddegraa av de vældige fonner, som dækket og tyngtet trærne.

Det saa ikke ut som nogen hadde gaat over vandet, ialfald ikke de sidste timer. Og ikke et menneske at øine utpaa, uten to smaa svarte mænd, som strøk fort indover under den anden bredd og blev borte i skogen.

«Tror du det var Lund og Helsing,» spurte Rose.

«Nei jeg tror det var Kjendligutterne. De andre er sikkert ifølge med Betzy og Aagot ogsaa. Og de gaar altid over Frognersæteren da –.»

Saa gik Rose og Torkild og tidde igjen. – Det var lørdagskveld sidst i april og det var akkurat saavidt det ikke klabbet under skierne. Inde i skogen laa smaabjerken bøiet tvers over løipen med toppen begravet i sne. Og hvert øieblik fik de et dryss over sig fra granerne.

Mørket faldt fort. Da de kom frem paa høiden, kunde de netop skimte dammen som en liten rund lysere flek i det lysegraa mørke. Der var ikke lys i hytten, tydeligvis var de de første.

[94] Da Torkild laaste op, slog luften isnende og raa imot dem fra det mørke rum. Han tændte hængelampen og begyndte at gjøre op paa peisen.

«Fan at de ikke er kommet da – saa bikjekaldt her er, og du er vaat –.»

«Aa det gjør ingenting, Torkild –.»

«Men her blir straks bedre,» trøstet han. «Sæt dig bort til peisen nu og byt paa føtterne, mens jeg gaar efter vand –.»

Da han kom tilbage, hadde hun begyndt at pakke ut av rygsækkerne. Han hentet kaffekjel og stekepande.

«Nu sner det igjen. Vi kan lave det herinde, saa slipper jeg at tænde paa komfyren. Eller vil du vi skal vente til de andre kommer?»

«Nei hvorfor da? – Kanske de andre sletikke kommer,» sa hun om litt.

Torkild hadde tænkt det samme. Og han spurte:

«Vilde du synes det var leit?»

«Nei.» Rose svarte fort og blev rød. Og hun spurte avledende: «Hvad kan jeg hjelpe dig med?»

«Tak vil du steke koteletterne, saa skal jeg dække. Vi kan flytte det lille bordet hen til peisen og spise paa, ikkesandt?»

Torkild bar ind tallerkner og kopper fra kjøkkenet og dækket, mens Rose lavet maten. Det var bare tøvet at bry sig om det – hvad skulde det kunne gjøre, om hun og Torkild blev alene her inat. Dersom ikke de andre kom opover imorgen heller, saa kunde det jo netop være hyggelig. Ialfald [95] ønsket hun, de slap frøken Helsing – hende likte hun nu engang ikke –.

Det vilde allikevel ikke rigtig gaa med samtalen. Torkild sat og faldt i tanker – og det var ikke Roses sak at holde en liten samtale om alslags ingenting igang. Saa efter de hadde spist og tat av bordet, sat de og tidde stille, mens de røkte og saa ind i peisvarmen.

Til Torkild med en gang spurte:

«Var det ikke tolvte november du kom hit til byen –?»

«Jo,» sa Rose sagte. Og hun saa ned og føiet til: «Jeg sat netop og tænkte paa det samme –.»

«Neinei – du maa ikke tro, jeg vil benytte mig av situationen. Jeg skal ikke snakke om det nu.»

«Jo.» Rose saa fremdeles ikke paa ham. «Det er over seks maaneder siden. Og det er bedre at snakke om det, siden vi begge tænker paa det. Jeg er kommet til at tænke paa, at det var ikke riktig av mig at ta

mot det dengangen. Jeg har tat imot alt mulig av dig – venskap og kameratskap – uten dig vilde jeg været forfærdelig ensom her i byen, det vilde være frygtelig for mig at undvære dig. Men det er jo ikke like parti – naar jeg er tilfreds med det, saan som vi har det og ikke ønsker nogen forandring – mens du gjør det –.»

«Jo Rose, det *var* rigtig av dig. Du kan da vel ikke tænke dig andet end at jeg er glad for hver gang jeg ser dig og er sammen med dig. Kan du tænke andet end at jeg er glad for at [96] være sammen med dig her iaften – selv om jeg ikke kan la være at tænke paa at denne kvelden kunde være endda tusen ganger bedre –.

Herregud Rose – mellem os kan det da ikke være forbi – du mener da ikke at vi to skulde kunne skilles og bli fremmede for hinanden – med alt det vi har levet sammen – fordi om jeg sier, jeg elsker dig, og du svarer, jeg elsker dig ikke –.

Gud skal vite jeg elsker dig. At jeg ønsker og eie dig helt og holdent. Men glem ikke hvor meget av dig og dit jeg eier fra før – og at du eier hele mig. – Der er da noget mellem os, som aldrig kan tilintetgjøres. Selv om du gik hen og gav dig til en anden – vilde du ikke føle, at der var noget av dit, som tilhørte mig – du kunde ikke slette mig ut av dit liv, kunde du vel –?»

Rose drog pludselig pusten tungt. Og hun løftet hodet og stirret paa ham et sekund med underlig svimle øine:

«Torkild –» der var en undertrykt voldsomhet i hendes stemme. «Jo du, jeg tror – saa uendelig meget det er, som du snakker om, alt som har været mellem os to – jeg tror den dag kunde komme, som slettet det alt ut av mit liv!»

Hun snudde hodet bort og hendes hænder tok hardt om stolkarmene.

«Det er jo det som jeg selv synes er det oprørende Torkild. Jeg føler at slikt kunde ske – og jeg *ønsker* det skulde ske. Jeg *længes* efter det!»

De blev sittende stumme begge to. Varmen [97] spraket i vedskierne, det raslet med en liten skjør lyd, naar det brændte trø faldt sammen. De saa ikke paa hinanden – men naar Torkild bøiet sig frem og stelte med baalet, la nye vedskier til og saan, stirret Rose paa hans ansigt. Den fast sluttete mund, øienhaarenes mørke skygge nedpaa kindet – i grunden, hvor vakker han var. Og pludselig sa hun sagte:

«Jeg kan ikke for det. Torkild. Jeg er træt av mig selv – av at jeg alltid er alene med mig selv. Om jeg gik bort til dig nu – lot mig kysse av dig og omfavne av dig og bad dig ta mig i armene dine –» hun drog en bue om sig med haanden – «der vilde være noget imellem os allikevel som jeg hadde en skal utenom mig –. Og det er forfærdelig at føle det saan, og du kan ikke rive mig ut av mig selv – men jeg kan ikke la være at ønske, der skal komme en som kan.»

Torkild vendte sig mot hende:

«Ske hvad der ske vil Rose – saa elsker jeg dig. Og jeg kommer aldrig til at ønske, at jeg ikke gjorde det.»

Torkild laa vaaken og urolig. Hun sov vel sagtens trygt for længe siden nede i det lille kammerset.

Det var sandt, hvad han havde sagt. Han *var* glad, hvergang han var sammen med hende. Deres forhold, slik det var, var bedre end ingenting – men altid hadde han jo igrunden betragtet det som midlertidig. For alvor hadde han aldrig et [98] øieblik tænkt andet end at han skulde vinde hende tilslut –. End si, at der skulde komme en anden –.

Nu i denne natten følte han for første gang angsten for virkelig at miste hende –. Og han visste han orket det ikke og han syntes han var istand til hvad det skulde være for at ta hende –. Alle midler vilde være ham like gode –.

Gaa og vente, som den lojale, trofaste barndomsven – det hadde han kunnet saa længe han trodde, hun visste ikke hvad kjærlighet var. Han hadde blit ved at se hende som barnet fra fru Wegners stille stuer, en liten pike, som lekte paa en strandbredd av livet, plukket op alt som skyllet ind derute fra, saa paa det med forskende, aarvaakne øine, ordnet og gjemte det i sit sind. Men han hadde trodd hun var rolig, hendes længsel efter at leve selv ikke vaaknet – og at naar den vaaknet, saa skulde han være der –.

Men hun visste, hvad kjærligheten var – omskaperen, nyskaperen, omvelteren. For ham hadde den omskapt hans ulykkelige barndom til et yndig sagn. Hun forlangte den skulde skape hende en ny verden. Aaja – hun maatte vel forlange det. Hendes barndom var levet i et drivhus, sin ungdom slet hun op i et arbeide, der hidset hendes nerver uten at utløse hendes energi. Og veien var stængt for hende til det arbeide, hvor hun kunde bruke sin krop og sin egen hjerne, hun hadde bare et at vente som kunde fylde hende med bevisstheten om at hun levet – levet med hver fiber og trævl av sig selv, med hver evne spændt mot et maal, som det var umaken værddt [99] at kjæmpe for, med hver følelse stigende til sin ytterste evne –.

Hun længtes altsaa –. Bort fra ham, fordi han hadde været i hendes liv bestandig – det lille stille liv –, der aldrig kaldte paa noget ubrukt i hende selv. En dag kunde længslen ta magten fra hende – hun kunde svimle, saa de kolde, klare øine forvirredes – da kunde det bli den første den bedste. – Eller hun kunde bli træt av sin egen længsel, som aldrig fandt et maal – og det kunde bli ham, som hun træt gav sig over til –.

Ogsaa av ham kunde hun la sig overrumple –. Ja han visste at det kunde ske. – Ved gud, spillet var i fuld gang mellem de to. Han visste ikke om han spillet ærlig. Hun gjorde det. Hendes tillid til ham var ubegrænset. Hun hadde sagt ham, at alt som var imellem dem, det var hun villig til at gi bort for det hun ikke kjendte. – Han – han visste at han bare vilde forsøke at stænge hende inde i hendes lille verden – og ta hende den stund hun blev for træt til at længes – længer.

Han orket ikke ligge og tænke paa det mere. Det var bedre at gaa ned og ta en bok – han hadde bøker liggende heroppe, fordi han og Helsing hadde været alene paa hytten nu de sidste søndagene paa vaarføret.

Men da han kom op igjen med boken, var det for koldt til at ligge og læse. Han svøpte sig ind i uldteppet og forsøkte at sove.

Hun laa og sov nedenunder. – I mørket iaftes, [100] da de stod nedover den sidste kleven og han støttet

hende – alle de gangene paa skiturerne, naar han hjalp hende op – aa den flygtige berøring av hendes deilige, slanke, faste legeme –. Et aapenbart forsøk paa at overrumple hende – det var bare at han ikke turde. Han turde ikke resikere hendes tillid – for det var ved hendes tillid at han mente at snike sig ind paa hende –. Det var ikke bedre end vold –. Det var bare feigere –. For han visste, inat visste han saa skrækkelig visst, at hun kom aldrig til at bli hans fordi *han* var den hun længtes efter –.

– Forhaabentlig blev der ikke no kjedelig snak om det, selv om det skulde spørres, at de hadde været alene paa hytten inat. Lund og Helsing var han ikke ræd for. Men Betzy, Betzy – forhaabentlig kom hun ikke. For Betzy kunde naturligvis ikke holde sin kirsebærmund –.

Han sovnet sent, og det første han hørte da han vaaknet, var Betzy Helsing's stemme nede fra stuen. Hun snakket med Rose.

«Nei det klabbet ikke da vi gik opover,» sa Rose, «ja det var jo ikke fint føre netop. Men De vet *jeg* bryr mig ikke om at det skal gaa saa fykende.»

Torkild aabenbaret sig paa stigen.

«Der har vi'n sandelig,» ropte Betzy. «Lorens og Nils svor paa du vilde sove rundt idag, men jeg sa, naar 'n lugter kaffen, kommer'n nok for en dag, sa jeg.»

«Ja dere er noen flinke smaapiker,» gjespet ^[101] Torkild, Rose, Betzy Helsing og Aagot Holm-Hansen hadde frokostbordet færdig.

«Ja det er frøken Wegner som har æren av det, hun hadde kaffen paa, da vi kom –.»

«Hvor blev det av dere igaarkveld da?»

«Jo jeg hadde været paa dansemoro igaaraftes ser du,» – Betzy førte ordet. «Jeg sier dere altsaa paa forhaand, at naar jeg har spist, saa gaar jeg ind og lægger mig og saa sover jeg i hele dag. Men saa var mamma saa grættent imorges saa jeg gad ikke sitte hjemme idag, og saa gik jeg allikevel, da de andre kom bortom mig –.»

«Naa – hadde du det moro da?»

«Uf nei, det var saanne dumme herrer saa. Neimen si om dere kjender løytnant Løkke, Finn Løkke – tænk at den manden tror ikke jeg er rigtig ret i hodet. Han var altsaa saa rasende forlibt i mig hele aftenen, og saa vilde han endelig følge mig hjem, og det lot jeg ham faa lov til, for stakkar, hvorfor skulde jeg ikke unde ham den lille glæden. Men maa jeg by dere det, saa vilde han endelig kysse mig –.»

«Jaja,» sa Nils Lund. «Du undte ham nu vel den lille glæden ogsaa da!»

«Uf hold kjæft da gut. Det er fært Nils, at du aldrig kan indse, du skal ikke forsøke paa at være morsom, for det ligger ikke for din stemme. – Nei jeg sa meget værdig, at jeg kysser av princip ikke herrer som jeg ikke er dus med –.»

Betzy storlo selv. «Torkild, du skulde altid gaa i hvidt switter, du vet ikke hvor pen du er med det. Aa frøken Wegner, si han skal gaa i hvitt altid ^[102] da – det er rent moro at se no saa pent. – Jeg sætter mig bort til dig jeg Torkild, for du skjærer brød saa nydelig, Nils og Lorens de skjærer saanne stomper, at jeg kan ikke bite av dem engang –.»

Torkild hadde leiet hytten sammen med Lund, Helsing og Fjeld. De tre andre hadde hat den etpar aar allerede, og der var en hel flok av deres venner og veninder som var stamgjester der, da han kom til. Og veninden Betzy regjerte deroppe, som det var hende der eiet hele hytten. Hun var enslags kusine til Lorens Helsing, og Albert Fjeld var desuten forelsket i hende til oover begge øerne.

Torkild hadde truffet hende tidlig paa høsten, før Rose var kommet til byen. Og de hadde danset sammen, og hun danset briljant, og hun hadde straks forkyndt at hun likte ham og foreslaaet dus – eftersom hun var dus med alle de andre i hytten.

Selv likte han hende – rigtig godt paa et vis. Hun var ubetinget ganske pudsig, og hun hadde fra første gang av overøst ham med sin veltalenhet paa en maate, som hadde smigret ham, fordi hun var den, som alle de andre kurtiserte. Han hadde savnet hende, da hun pludselig gjorde sig usynlig – hun hadde fundet nye og bedre jagtmarker, sa Lorens Helsing. Da saa Fjeld straks efter reiste til Amerika, hadde hele sværmen av hans veninder og venner omtrent helt holdt op at komme i hytten. Og igrunnen likte han sig bedre deroppe bare med ^[103] Lund og Helsing. Ja de var enige om det alle tre, at det var egentlig noksaa hyggelig at ha fred paa hytta.

Især da saa Rose kom, hadde han været glad for at det var blit slut paa livet. For det hadde hun unegtelig ikke passet op i. Men Lund og Helsing var hyggelige gutter; Rose likte dem, og de likte hende, ja Nils Lund var til og med noksaa forelsket i hende, men han respekterte Torkilds ældre rettigheter, og det faldt ikke Torkild ind at være skinsyk paa Lund. Og Rose drog tappert ivei med dem indover til Kikut og Kobberhaugene, satte utover hvorsomhelst uten at blunke, rullet og lo over sin egen umulighet – hun hadde omtrent ikke hat ski paa benene før, for skisport hadde hendes mor anset for noget meget livsfarlig og strengt forbudt. Og de lo av hende og smaabandte, men de tok hende det ikke saa forargelig op, for syt eller ugreier var der aldrig med hende. De hadde hat det rigtig hyggelig sammen vinteren utover, de fire.

Men saa en dag i februar var Betzy dukket op igjen, selvfølgelig med den uundgaaelige Aagot i hælene. Og siden hadde hun været oppe hos dem omtrent hver søndag.

Fra første dag av hadde der været en stiltfærdig, velutviklet antipati mellem de to unge piker. Det vil si, Betzy var altid overstrømmende venlig mot Rose. Søte frøken Wegner, sa hun, og undertiden sa hun du og Rose, likesom av forsnakkelse, og rettet det og bad omforladelse. Og Rose sa, jeg ber, og foreslog *ikke* dus. Hun var utsøkt høflig ^[104] og forekommende mot Betzy og uttrykte aldrig overfor Torkild eller de andre, at hun misbilliget frøken Helsing.

Men i al stilhet misbilliget hun den anden fra top til taa, med alt hendes væsen og hendes jargon og hendes gjerninger.

Pen var Betzy ikke akkurat, men hun tok sig ut. Hun hadde litt utslet, det saa ut som det kom av at huden var for fet, og ansigtet var saa lubbent at øinene likesom var litt gjengrodde. Men saa smilte de øinene altid, og munden var bitte liten og aldeles yndig, haaret askeblond, litt fett og tilbøielig til at flise sig, men der var en masse av det med tillæg av valker og løskrøller, og hun hadde en rund og lubben, nydelig liten figur, hun danset henrivende, stod paa ski som en præmiegut, og saa var hun trods sine fireogtyve aar syttenaarig i al sin tale og al sin færden – kanskje i sit sind og, skjønt Torkild tvilte litt paa det. Han tvilte ogsaa litt paa, at hun var akkurat saa naiv og uskyldig, som hun lot til – det var litt merkelig med alt det hun skravlet om og saa efterpaa kvidret. «Kjære dere – var det no farlig da – sa jeg no galt – fy dere er ekle –.» Men herregud, derfor var hun jo like moro, hun var gudskelov hverken hans søster eller hans kjæreste –.

Veninden, Aagot, syntes ogsaa valgt av politik. Skjønt, Betzy var ialfald forfærdelig snild mot Aagot og vilde aldrig ut paa no moro, uten Aagot skulde være med. Men hun gav ialfald en udmerket folie for Betzy. Ikke fordi, Aagot danset endda bedre og var like flink paa ski. Men ^[105] hun gjorde absolut ingenting ut av sine færdigheter – liten og spinkel og blek og faamælt fulgte hun Betzy som hendes skygge. Helsing paastod til og med, at hvergang Betzy var forelsket, forelsket ogsaa Aagot sig i gjenstanden, men bare for at sekundere Betzy, hun opererte aldrig for egen regning.

– «Hvad fan er det for no stinkende, du har paa dig Betzy,» ropte Helsing over bordet. «Fy til rakkeren, hvad er det for no?»

«Si om det er sandt – Torkild – er det saa fært? Mamma sier, det er saan styggedameparfym, jeg kan ikke gaa med det paa mig – jeg fik det av Larsen, da han kom fra Paris, det har saant langt fransk navn som jeg ikke kan uttale. Torkild, er det fydamelugt, kjend?» Hun la sin haand over hans ansigt.

«Fy, sier jeg ialfald – den var ikke bra –.»

Siden, da Torkild kom ut paa kjøkkenet, stod Lund med opbrættede ærmer og vasket op. Da han saa Torkild, lo han – sin lille rare kneggende latter.

«Naada?»

«Neida, det var ikke no –.»

«Hvad fan flirer du efter da da – er det mig?»

«Nei det er bare smaapikerne – det er pudsig, naar damer er uvenner om en fyr –»

«Nei hør naa her, nu sier jeg som Betzy, du skal ikke forsøke at være morsom.» Han taug litt. «Hvis du mener at Betzy forsøker at erte op ^[106] Rose, det kan sgu gjerne være –. Men hun kan desværre spare umaken.»

«Haha. Bare gjøre kur til Betzy du, saa faar du se. Rose likte fan saa litet at Betzy klappet dig lel –.»

«Tøis,» sa Torkild og gikk ut med vasbøtterne.

Tøis, blev han ved at gjenta. Det var nok ikke saa vel heller, at hun var skinskyk paa Betzy – endda hun likte ikke at Betzy lot saa intim mot ham. – Forresten, skinskyk kunde hun jo godt være, fordi om hun ikke var forelsket i ham –.

Veiret hadde letnet – der seg et blekt solstreif utover aasernes hvite skogbølge. Han saa op – en enkelt straale lekte i de hvite lutende grene over ham, og himlen blaandet svakt høit oppe, hvor skydækket likesom smeltet til et tyndt, tafset slør. Rundt i skogen skred hele tiden sne fra grenene med en blid, puslende liten lyd.

Bittelitetgrand tinte det ogsaa. Med længe imellem klunket en og anden draape, som dryppet ned borte under hyttetaket.

VII.

Torkild og Helsing sat paa trappen og røkte. I timevis hadde de sittet og tidd stille – Helsing med benene trukket op under haken og hænderne om knærne; Torkild sat med nakken mot svalestolpen [107] og stirret op i den lyse nathimmel, paa den eneste store stjerne som brandt deroppe hvor den hvite brem over skogtoppen tætnet til skumrende blekblaad. - Det var kveld uti mai, og de to var alene paa hytten.

«Hør maaltrosterne,» sa Helsing sagte. «De bærer sig som de skulde være gærne inat –.» Allevegnefra ut av skogen fløitet det og trillet og jublet av fuglerøster. Torkild bøiet sig forover og støttet haken i hænderne. – Den som kunde slængt sig plat ned paa den grønne, fugtige duftende vold og graatt og graatt og graatt. Fordi verden var saa vidunderlig skjøn inat, at det som gjorde vondt i hjertet – aa det skulde man kunne graate ut, til det var over og man stod op let og fri som et barn, der har graatt ut. Eller – eller – bore en kniv ind i brystets saare smerte, saa den kunde faa blø ut av en gapende dødelig vunde –.

Han saa op i luften igjen – ovenover hyttetaket var det som himmelkuplen dugget sølvlys.

«Nu kommer maanen –»

«Ja – han skulde vel være fuld imorgen,» sa Helsing uten at røre paa sig. «Gik du efter vand –»

Torkild reiste sig og tok bøtterne i svalen.

Han blev staaende et øieblik nede paa den vesle bryggen og lyttet til den bittelille lyd i stilheten av vandet, som skvulpet over i de fulde spand og silret sagte fra broens planker tilbake i dammen. Den sovnet bort, eftersom dryppet blev svakere og svakere – plasket av bøtterne og skriket [108] i sinkhankerne hadde likesom revet op stilheten, men nu lukket den sig igjen litt efter litt med maaltrosttoner og smaa puslende natlige lyd.

Dammen laa blikstille, speilet den bleke hirmmel og den svarte skog omkring. Grantopperne stod spydskarpe mot luften, men natten var saa lys, at vier og bjerck langs vandkanten skimtet graalig mot skogens mørke mur. Og maaneskinnet drog sit vaate slør længer og længer frem, eftersom den gule skive steg høiere – uren bak ham laa alt badet i det bleke, usikre lys.

«Blir ikke *du* sentimental i slikt veir,» spurte Helsing, da Torkild kom med bøtterne. Han sat paa trappen som før.

«Jo det var vel. Det blir vel alle mennesker, tænker jeg.»

«Jeg blir saa liddelig sentimental – sommetider faar jeg saan lyst til at ta livet av mig get» Helsing tidde litt. «Eller saa skulde en ha nogen, en var forfærdelig forelsket i. Og saa skulde man være dypt, dypt inde i skogen. Og knuge og klemme hende rent ihjel. Og saa skulde det være forbi med en selv ogsaa naturligvis –»

Torkild bøiet sig utover rækverket. Der slog en sval og syrlig lugt av gro op fra volden nedenunder.

«Ja,» sa han sagte. «Aa ja. Man faar længsel efter no voldsomt, brutalt – noget som kan flaa og flænge av en alt dette veke og lyse, som likesom spinder sig opom en og klænger sig indpaa med sugetraader og tærer en ut –»

[109] Helsing nikked. Og de tidde længe igjen. Til Helsing pludselig bemerked:

«Du – vi har ikke mere poteter – vi faar gaa bort i Myra efter imorgen –»

«Javel –»

«Tro hvem det er som gjør op baal borti vasenden,» sa Helsing om litt.

«Eriksengutta kanske –?»

Baalet flammet op paa mørkevæggen bortom dammen. Og det kastet en blank rød lysvifte utover den kulsorte speiling. Det var likesom nattemulmet blev tættere omkring det heftige skin der i skyggekrøken. Men borte i hyttelien regnet maanelysed sølvhvitt over uren og skogen og stuen.

Røken av det utdøde baal laa igjen som en taakeflake over det morgenblanke tjern, da de gik avsted efter poteterne.

«Hør gjøken,» sa Helsing, og de stanset og lyttet efter dens fjerne kalden. «Østagaug er graategaug det.»

– «Jeg har skutt paa gauken engang som gutunge,» sa han, da de gik videre. «De sier, da skal en komme til at gjøre ende paa sig selv –»

«Aa det er vel ikke saa farlig. Ja ikke for at jeg vilde skyte paa gauken, men –»

«Vi hadde mye overtro hjemme paa vor kant,» sa Helsing igjen. «Jeg kan huske mens jeg var liten, jeg stod en dag paa tunet og pekte paa regnbuen. Saa sa budeien til mig, jeg maatte ikke gjøre det, for da var der en fugl som blødde sig [110] ihjel – undres forresten om ikke det var netop gjøken –»

«Det har ikke jeg hørt før.»

«Jo. Det var samme budeien, hun fortalte det, at sankthansnatten saa kom der en og brøt toppen av alle trærne – du vet de vokser ikkeno efter Sankthans. Den som satte sig under et rognetræ den natten, kunde faa se, hvem det var – men de som hadde gjort det, var blit tomsinger, saa fælt var det. Jeg pønset nu i mange aar paa at gjøre det lel. Men Ingeborg laa under teppet hele sankthansnatten. Jeg var oppe paa sæteren vor engang en sanktshansnat med gaardsgutten. Og han maatte ligge hos hende hele natten, for hun var saa ræd, sa han –»

De lo litt begge to.

Der laa svarte snefonner i baklierne endda og det sipret av vand under mosen. Skogbunden var slimet og overspundet med hvit kingel mellem de tørre kvister. Nede i de gule myrer stod bjerken graa og naken endda med røtterne i det sure kolde vand, men hvor den hadde klort sig fast opover berget, der solen brandt paa stenene, der var den lysegrøn av skinnende sevjeblanke musører.

De sat længe oppe paa aasen og saa utover. Skoglandet laa mailyst med aas bakom aas, granskogen drak ind sol og baren hadde faat et falmet gullig skjær efter alle vinterens snebad. Det var saa klart, at hvert eneste løvtræ borti lierne graanet sølvblankt frem og saa stilt, at kom der et vindpust, saa hørtes det, hvordan suset i granerne gik fra li til li og bar med sig tonerne [111] av kirkeklokker fra Sørkedalen. Da slog flagget blodrødt ut fra en hytte borte i en aas og der sitret staa graa ilinger over vandene, som laa himmelblaa under dem. Men de mørke slagskygger drev fra aas til aas, eftersom de lette fugtigblanke skyer flyttet sig oppe i den høie sommerklare himmel.

Borte i solbakken paa Myren var det fuldt sommer – langs bækkene bredte soleien sig gul og blank og smaabuskerne i stenrøiserne var helt grønne. Men der var bare faa folk – paa laavebroen sat et følge av smaagutter og spiste haardkokte egg med brus til, og henne under stikkelsbærbuskene ved huset laa to unge piker som badet ansigterne i selters og solskin for at bli brune. Men da Torkild og Helsing kom ind paa kjøkkenet, sa konen:

« Hu frøken Helsing ogsaa veninden henneses er her med en fyr – dem sitter bortom aakern. Hu har spørt efter dere –»

Betzy hilste dem med et jubelrop og svinget en flaske likør «grøn fylt som hun selv hadde brygget». Og hun bød paa «fingercreams» og forestilte løytnant Løkke – en liten tynd mand i engelsk sportsdress – i et aandedrag. De sat i et bøle av matpapir og kjeksposer og appelsinskræl og eggeskaller.

«Aa Finn vær søt gut og spring ind efter noen glasser du, til Lorens og Torkild – vi skal være borti Løkkes hytte idag, men det var saant pent veir, saa vi gad ikke gaa bort straks og sitte og murpe med de andre gutterne –.»

[112] Saa fik hun øie paa nogen store vikker over paa den anden side av akerlappen. Og Torkild fik ordre til at bli med bort og plukke.

«Du kan da vite de visner længe før du kommer hjem –.»

«Langtifra – jeg dytter mose om og stapper i rypesækken –.»

Hun halte ham med sig bakom stenrøiserne derborte. Det myldret av store purpurfiolette vikker, og i en liten brat grøn bakke, som lutet utover mot en blank dam, var der fuldt av marinøklebaand og fioler.

«Jeg *maatte* nemlig fortælle dig det,» kjørte Betzy ivei, «men ikke si det til noen, for det skal være hemmelig, ja gud naade dig hvis du sier det – tænk at Aagot er blit forlovet med Fjeld, er det ikke deilig – ja jeg er saa glad saa glad for Aagots skyld stakkars. Hun skal reise over til ham i september og gifte sig, du kan tro frierbrevet hans var nydelig, jeg gav mig ikke før jeg fik lov at se det, tænk han er saa glad i hende – isch men at jeg ikke kan faa bli brudepike, det er vel ekkelt – aa jeg synes det er saa deilig at Aagot blir gift – men er det ikke snodig at nogen kalder Aagot du kjære kjække gille jenta mi – ogsaa at

hun er blit forlovet først av os to da –?»

«Aagot er en kjæk, giild jente,» sa Torkild. «Fjeld kan være glad synes jeg, som faar hende –.»

«Ja det er sikkert,» sa Betzy og sukket ut i solskinnet. «Men gud saa forelsket den manden har været i mig du –.»

[113] «Nu har du jo Løkke. Og dere er blit dus –» Torkild lo.

«Uf ja stakkar, han tigget saan om det saa –

«Ja det er noksaa rimelig –»

«Aassen – aa fy for en sjofel gut du er!» Hun lo ogsaa og saa dultet hun til ham. Han stod litt nedenfor hende i bakken, og da han vaklet, tok han et tak i hendes arm. De mistet fotfæstet begge og rullet sammen koll i koll nedover.

De havnet etsteds langt nede i det høie blanke græs, og han laa og holdt hende fast, mens de lo sagte begge to.

«Torkild – er du gæren – slip straks –.»

Han kysset hende, men hun vred hodet unna; saa han traf halsen under øret.

«Er du spænna – din uforskammede gut – nei du er da det mest uforskammede –.»

«Leilighet gjør tyver, Betzy – er jeg mere uforskammet end Løkke for eksempel –»

«Slip sier jeg, tosken –» hun fik en haand fri og fiket til ham. Men han fakket den igjen og holdt fast –.

«Har ikke han kysset dig –»

«Jeg tror du er aldeles vanvittig.» Betzy kunde næsten ikke snakke for latter. «Hvad sytten kommer det dig ved forresten –.»

«Joda. Du skal tvinges til at bekjende nu – siden du er min fange –.»

«Jasaa du –» hun smat pludselig ut av hans tak, var paa benene i et nu og løp opfor bakken. «Aa ta med dig luen min Torkild –.»

[114] Han nappet den og løp efter, naadde hende og klasket den paa. Saa slog han armene om hende igjen.

«Jeg skjønner vedgud ikke, hvad der gaar av dig Torkild –.»

«Du er da ikke sint, Betzy, fordi jeg kysser dig? –»

«Jo det skal vorherre vite jeg er,» svarte Betzy; hun lo saa hendes øine var ganske vaate.

Torkild gik og smaaplystret, mens de travet hjemover med potetesspandet. Helsing snudde sig i det samme de stod og laaste op hyttedøren.

«Er det ikke din bror og Rose da, som gaar derborte ved bækken –»

Torkild vendte:

«Jo –» og han blev staaende.

«Skal vi rope paa dem?»

«Nei.»

«Kanske de har været opom her, mens vi var borte,» mente Helsing.

«Nei. De kom jo fra Grøttumstien.» Torkild følte selv, at hans stemme holdt paa at svigte. Og han snudde og gik ind.

Litt efter kom Helsing gennem kjøkkenet. Torkild stod og skrællet poteter. Men han skalv paa hænderne og Helsing syntes ikke, han kjendte vennens ansigt. Han stanset usikker.

«Kresjan –»

Torkild slap det han hadde i hænderne og han blev staaende et øieblik. Saa gik han ind og slængte sig paa sengen i kammerset.

[115] Helsing skrællet poteterne; Torkild hørte kniven skrape og det likesom klorte lindrende over verkende nerver etsteds langt inde. Og han plompet dem op i baljen, og han skramlet med ringerne i komfyren, og han satte svinekoteletterne paa, saa det braste og oste stekt ind til Torkild. Men utenfor det aapne vindu suste granerne og en humle svam ind paa guldvinger og dasket mot taket. Torkild laa ubevægelig og stirret med armene bakom nakken.

Helsing kom ind og stod en stund uviss.

«Ja – vil du spise nu?»

«Inat –» Torkild trak benene op og slog knytnæven i sengekanten. «Inat vil jeg drikke mig fuld get. Drikke mig fuld ja, med mere.» Han vendte sig heftig bort. «Jeg orker ikke –.»

Helsing kom bort til ham. Og nølende, sky, la han haanden paa Torkilds arm et øieblik:

«Du – du faar da ikke ta det slik da gut –.»

Maanen gled op over grantoppene og maaltrosterne trallet over hele skogen, da de gik hjem.

«Gik vi om sætern da,» spurte Helsing.

Torkild fulgte viljeløs. Da de kom ind paa Frognersæteren, stanset Helsing litt forskrækket i døren; han hadde opdaget Aksel Christiansen og Rose Wegner ved et bord henne i peiskroken. Men Rose vinket til dem og ryddet tilside den bør av bjerkeløv og blomster, som laa foran hende.

«Det er længe siden jeg saa noget til dig,» sa Aksel. «Kommer dere fra hytten?»

[116] Roses hals var brændt skarlagensrød over den utringede hvite bluse. Hun var yr av vaarlufften, lo og straalte og spillet mot de tre unge mænd. Hun og Aksel hadde ikke været inde nogensteds; de hadde kokt kaffe ved et baal, og de hadde streifet om paa maafaa utenfor stier og veier, spist frosne tranebær i myrerne og hat det saa vidunderlig, fortalte hun. Indimellem smilte hun stille og tindrende for sig selv og begravet ansigtet i sine blomster, som var halvvisne og duftet syrlig og friskt utover bordet.

«Aksel, hvor gjorde du av fiolerne – tænk at jeg har fundet saan masse duftende fioler –.»

Aksel tok dem op av en blikæske i rypesækken. Og hun delte ut av dem til de tre andre:

«Dere skal faa nogen hver dere – for jeg er saa glad idag –.»

Under bordet krystet Torkild hendes blomster sammen til en liten ball, men han blev ved at holde dem knuget i sin hete haand.

«Dere er saa hyggelige og snilde mot mig alle tre – skaal allesammen da!» Hun bøiet hodet bakover, og den bare hvite strupe lyste. «Saan vaar – Aksel, er der vel nogensteds i verden saan vaar som her i Norge?»

«Nei det er der ikke,» sa Aksel inderlig.

De fulgtes nedover til trikken alle fire. Vaarnatten var saa lys, at skyggerne syntes ganske bleke, endda maanen skinner paa den hvite landevei og paa granskogen. Men den fylgte hele [117] dalen med sit skjær, saa byens tusener av lys nede i dypet blinket sløret og søvnig. Fjorden laa med en bred sølvstripe henover sin bleke flate, kysten og øerne dæmret frem, lyse og utvisket. Bare i sydøst, utover Bundefjorden, hvor himmelen endda hadde en svak rustred farvning efter solnedgangen, laa en skybanke sunket ned, og under den var der mørke, som om nattemulmet laa krøpet i ly dernede.

Rose gik sagtere. Og da Aksel og Helsing var kommet litt foran, gik hun bort til Torkild:

«Hvad er det med dig – du er saa rar iaften – Er du ikke bra?» Hun la sin haand let paa hans arm. Han fór sammen, da hun rørte ved ham.

«Ingenting. Jeg har bare litt hodepine,» sa han svakt.

«Nu igjen – uf Torkild, du skulde snakke om det til en doktor. Jeg tror det er galt med nerverne dine jeg.»

«Langtifra – det er bare vaaren.» Men saa sa han sagtere. «End med dig da Rose? Du er ogsaa saa underlig iaften.»

Hun lo brydd. «Det er bare vaaren det og.» Og om litt føiet hun alvorlig til: «Saa en dag som idag – det er jo saa rent fortærende deilig. Man blir ikke rolig av det – slik sorgløs tilfreds som en ellers føler sig opi skogen der. Man kan bli rent vild –.» Hun gik litt og saa ut i den lyse nat. Til hun pludselig hvisket sagte og bedrøvet:

[118] «Aa Torkild – jeg vilde ønske jeg kunde – være slik du vilde.»

Hun strøk ham pludselig over kindet – ganske let og flygtig, som man i forbifarten klapper et barn. Han fór sammen igjen, sitrende.

– Nu tar jeg og kysser hende, tænkte han. I det samme stanset de to andre op for at vente paa dem.

«Jeg gaar hellere nedover,» sa Torkild. «Jeg har hodepine.» Og han og Helsing ventet og saa Aksel og Rose gaa op i den oplyste sporvogn og kjøre bort. Uten at snakke gik de videre nedover Greveveien. Av og til strøk de forbi et par, som gik langsomt og tæt sammenslynget inde i skyggen. Og der var mennesker inde i skogen.

«Hun var koket iaften,» sa Torkild pludselig sagte. «Jeg synes hun var søt med det. Det er ikke noget som er naturlig for hende. Hun gjør det likesom en bitte liten pike klapper kake og viser hvor stor hun er – morer sig med at ape efter andre.»

«Tror du» – Helsing hvisket næsten – «tror du hun bryr sig om din bror da? Jeg har ikke det indtryk allikevel du –.»

«Han bryr sig om hende.» Det brøt ut av ham: «En dag sier han det. Kanske nu iaften. Og hun har ikke hørt det før. Ikke av ham. Han er en fremmed mand – og det er vaaren og hun længter efter det nye –. Mig har hun hat bestandig. Jeg har sagt hende det saa utallige ganger. Mig har hun gaat sammen med alle de vaarene hun var barn –.» Han pekte pludselig utover Akersbygdens [119] lyse sletter i maaneskinnet – «Jeg tror gudhjælpemig ikke der er en sti her, hvor jeg ikke har gaat med hende –.»

Han laaste sig ind paa sit værelse. Der var lummert og hett, gammel cigaretrøk og duft av pinseliljer - vertinden hadde lukket vinduet. Torkild gik bort og aapnet det – stod en stund og stirret over paa haven midt imot, hvor de blomstrende kirsebærtrær skinnet i maanelyset.

Han satte sig til pianoet: «Auf Flügeln des Gesanges –» han nynet sagte med. Til der blev dunket med et kosterkaft i gulvet under ham. Saa gik han tilbake til vinduet –.

– Det var umulig at holde det ut længer. Det suget og suget, det var som talløse tynde fangarmer, der tæret margen ut av hans krop og hans sjæl, til han følte en syk, legemlig attraa efter at slite sig ut av det –.

Ogsaa – hvad var det da igrunnen –. Hvad var det for snak, for eventyr hun ventet –. Det var vel bare det at han gik der som hendes ydmyge slave, som var feilen. Om han tok hende brutalt og spurte – ja hvad er det du vil – skal jeg gaa eller skal jeg bli –. Jeg vil det ikke paa denne maaten mere –. Om han pludselig

en dag overrumplet hende med haardhændt kjærtegn og mandskys –. Jeg *vil* ha dig, forstaar du det –. Du er min eiendom, mit bytte –.

Torkild kastet sig ned i sengen og jamret sagte – men jeg gjør det bare aldrig. Jeg gjør det bare ikke – jeg *kan* ikke – ikke med hende –.

VIII.

[120] Torkild hadde kløvet op paa hyttetaket, og der sat han lænet op til skorstenspipen og lot sig solsteke.

Det var middagsstilt og midsommerhett. Orekrattet nede omkring dammen var tæt og mørkt av løv nu, saa der syntes bare en stripe av vandet over, hvitglitrende av solbrand. Granskogen bak stod og drak sol, med nye lyse aarsskud paa grenene. Og ned igjennem uren blomstret høisommerens kraftige og sterkfarvede vekster, gjeterams og graablaa lushat.

Der var ikke lyd, uten en svak liten sus i trøttopperne og saa insekternes surring – der stod en sky av mygg nede mot orekrattet, sindsforvirret danset den op og ned, blev usynlig i skyggen og røk gylden op i solskinnnet igjen.

Klokken var bortimot et. Kanske kom der ingen. Kanske ikke Betzy kom allikevel.

Torkild tændte snadden – stak paa lek fyrstikken til det solsvidde græs paa hyttetaket. Ilden løp bortover, usynlig næsten i solskinnnet, men straaene blev svarte og faldt sammen i aske. Han klappet ut varmen med haanden. Ikke leke med varmen – ak ja.

– Han skulde været alene med Betzy heroppe idag. Alene med sin forlovede. Og det var Betzy.

[121] Han var træt av at tænke om og om igjen hvordan det var gaat til at han nu var forlovet med Betzy Helsing.

Iforgaars var det fire uker siden den natten det hændte. Og da han om kvelden gik utover til Ramms, hadde han neppe tænkt paa hende et sekund.

I det hele, han hadde jo aldrig husket paa hende, naar han ikke var sammen med hende. Hændte det at hans tanke streifet hende, ja saa smilte han litt som man gjør, naar man mindes en hyggelig bagatel. Aa ja – forresten, sommetider naar han var træt av sit eget tungsind og dødtræt av denne historien med Rose, saa hadde han længtet litt efter Betzy og hendes smil og hendes jargon. Denne kyssingen mellem dem var jo ogsaa bare en jargon –.

Han hadde været træt og uoplagt den aftenen han skulde paa dansemoro til Ramms – det var i anledning de hollandske sjøofficerer. Men han var gaat, fordi han pludselig ikke orket at være alene med sig selv længer. – I flere uker hadde han ingen villet se – ikke Rose engang. –

– Hende hadde han været i teatret sammen med en aften like før Nationalteatret lukket. Han hadde spurt efter Aksel, og hun var blit rød, da hun svarte, hun hadde ikke set ham siden den kvelden de hadde været paa Frognersæteren sammen. – Han hadde jo skjønt grunden. – Men det hadde ikke beroliget ham – tvertimot. Han syntes Rose var indesluttet og fortænkt. Og han undredes, angret hun? Hadde

denne Aksels maate ^[122] at ta tingene paa – dette enten-eller – gjort indtryk paa hende – vokset Aksel for hendes fantasi? der var motsætningen til hans ydmyge efterhængen –. Men det var jo dog ikke med Aksel som med ham – Aksel var en ny bekjendt og han – ogsaa videre, ogsaa videre, evindeligt i ring traakket hans tanker om dette forhold uten begyndelse og uten ende –.

– Der paa ballet var han blit jaloux paa en liten hollandsk løytnant. Unegtelig hadde han vænnet sig til at Betzy skulde kurtisere ham, og han likte ikke hun gjorde stas av nogen anden. Desuten hadde Betzy været ualmindelig pen den kvelden. Hun hadde hat enslags krans av roser om panden med sløife ved ørene og en lyseblaa kjøle uten ærmer, bare med koralsnorer over skulderne. Det saa svært pent ut. – Saa var der blit nogen misforstaaelse om en dans. Og da hans vals kom, hadde han hentet hende og danset ut med en mine, som fortalte at dette var hans kjedsommelige pligt. Men saa hadde hun hvisket mens de danset:

«Det var *tredje* vals, Torkild. Jeg *sa* virkelig jeg var engagert i anden du. Jeg *sa* tredje.»

«Jaja. Naturligvis sa du det. Det er jo ikke no at snakke om da. Jeg har vel hørt feil –»

«Du kan da vel skjønne, jeg vilde meget hellere danse med dig. Meget, meget hellere. Jeg *elsker* at danse vals med dig, har jeg sagt dig.»

Hun smilte saa der blev dype gruber i mundvikerne. Han hadde sagt hende saa ofte, at naar hun smilte slik, kunde han ikke la være at kysse ^[123] hende. Og hun blev ved at smile hele tiden mens de danset. De hadde danset svært længe.

«Du vet da vel, jeg vilde meget hellere danset med dig,» gjentok hun, da de efterpaa gik ned igjennem haven.

«Nei det kunde jeg da ikke vite –»

«Vet du hvad!» Hun sa det alvorlig. Straks de var kommet litt ned i havegangen, hadde han lagt armen om hendes skulder – listet et par fingre ind under sjalet, ind paa hendes nakne, varme hud. Hun protesterte svakt. Og hun sa:

«Tror du virkelig jeg finder mig i alt det der av mine andre venner kanskje, som jeg er saa dum og finder mig i med dig. Al den kyssingen din og det der –»

Hun saa op paa skraa og smilte – litt sørgmodig, men meget opfordrende, syntes Torkild. Han hadde ikke hat spor av lyst til at kysse hende netop da, men han hadde virkelig en følelse av at det vilde være uhøflig at la være. Saa han kysset hende og sa:

«Hvorfor skulde det være dumt da, at du lar mig kysse dig? – Naar du liker det og jeg liker det –»

Hun drog sig litt unna, og hun sa:

«Nei jeg liker det sletikke jeg, Torkild. Ikke nu mere – for du bryr dig ikke det spor om mig igrunden, skal jeg si dig –»

Og da han svarte overrumplet og forvirret:

«Jo Betzy, jeg gjør det –» saa brast hun i graat og satte paa sprang nedigjennem haven, med slæpet over armen. Og han løp efter og tok ^[124] hende igjen i syrinlysthuset, hvor hun hadde gjemt sig.

«Betzy da, søte lille Betzy da –»

Saa hadde hun slaat armen om hans hals, og han kysset bort hendes taarer – og siden hadde han kysset hende umættelig, den lille fremmede piken som laa og graat i hans armer. Han hadde kysset hendes runde myke hals og hendes kjølige skuldre, koralsnoren gik over, og han hadde kysset nedover hendes bryst – og paa knæ foran hende, mens han bøiet hende ned mot sig, saa hans kind hvilte mot hendes barm, hadde han brutt ut med alt det, han i sit hjerte hadde sagt til en anden –.

Da Betzy tilsidst løp fra ham, var hendes taarer tørret og hun var forpustet og lattermild, mens hun styrtet rundt huset og holdt dragten oppe over brystet med begge hender – for at slippe uset ind gangveien til dameværelset og faa sig gjort istand. Mens han børstet jord av bukseknærne sine og langsomt drev tilbake til havestuen igjen.

Han var ør og underlig træt i nakken. Og var bare ræd for at rusen skulde gaa over – følte en vak angst for imorgen. Og da hun om en stund kom ind, med et hørødt silkebaand, der flommet som et seierssignal, paa den forlorne koralkjedes plads, smilte han imot hendes straalende og lykkelige ansigt. Og de signaliserte hemmelig og kaat til hinanden hele aftenen og de sat ved samme bord – sammen med nogen andre; Torkild hadde Aagot tilbords – drak med hinanden ^[125] og listet henderne i hinandens under bordet og var utilsløret forelskede.

De danset sidste dans sammen, og han *vilde* gi sig denne galskap i vold, han danset og danset og vilde ikke slutte. Og til slut hadde han leiet hende ut til hendes vogn og var kjørt avsted med hende. Han brød sig ikke om at huske, hvad han hadde sagt og gjort og bedt om, men han laa paa knæ foran hende i vognen – han hadde hidset sig selv op, til Betzy var aldeles dødsens ræd for hans vildskap, og det gav ham en liten fattig triumf. For inderst inde visste han med sig selv, at han var kold.

Siden hadde de været sammen hver dag. Og Betzy drysset smaa muntre kjærtegn utover ham og kaldte ham med kjælenavn, gutten sin og bassen sin og Killi, lille Killivilligutten sin. Og mens han sat og syntes det var flaut og ekkelt og dumt og trist, kysset og kysset han hende og fandt paa like flau og dumme kjælenavne til hende for at bilde sig selv ind, at han var forelsket i Betzy Helsing.

Hvis han endda hadde hat utsigt til at kunne gifte sig med hende nogenlunde fort. Saa hadde eventyret været stengt uigjenkaldelig ute av hans liv – det visste han med sig selv, at med det han hadde oplevet som barn, vilde der ikke være noget som het skilsmisse og optøier for hans vedkommende, naar han først hadde kone og barn. Og i samlivet med Betzy vilde vel hans forrevne nerver falde til ro. Hun var jo en svært hyggelig pike, han likte hende jo paa en maate, og han ^[126] visste, hun vilde bli en bra kone og gjøre alt som stod i hendes magt for at forkjæle ham – og det vilde han ikke være uimottagelig for. Saa fik han slaa sig tilro, bli en husfader i staten og lægge fett paa nerverne –.

Men der vilde gaa mindst to aar før han kunde gifte sig – efter al sandsynlighet. Og det var fullstendig

haabløst at tænke fremover paa en lang forlovelse – hele tiden med dette komediespil for sig og hende.

Endda hadde han ikke været i hendes hjem – men det kunde han vel hellerikke slippe stort længer. Han hadde set sine tilkommende svigerforældre paa gaten – faren var infanterikaptein, en lang, stuttrygget, slitt mand med hængende øienlok, næse, barter, alting faldt likesom træt nedover paa ham. Betzys mor saa tarvelig ut, var gulfet og høirøstet, skulde være meget sladderagtig og religiøs. – Saa hadde Betzy en ældre søster, som var gift med en agent, en bror i Amerika, en halvvoxen søster og endel smaasøskende, helt ned til en fireaars Tulla, som hun elsket. Hun var forfærdelig glad i de mindste – med dem hadde hun og Torkild været hos konditoren to ganger. Ellers kom hun vist heldigvis daarlig ut av det med sin familie.

Han kunde ikke la være at tænke paa første gang han hadde kysset hende. Det var like før Rose kom til byen. Der hadde ligget sne ved Frognersæteren nogen dage og han hadde bedt hende med sig opover. De hadde spist aftens deroppe og skulde ake ned. Men det var daarlig føre, ^[127] litet sne og mildt, litt maaneskin var det ogsaa. Etsteds hvor kjælken hadde stanset, blev de sittende stille og tøve. Saa, engang hun vendte hodet bakover mot ham og smilte ham op i ansigtet – hadde han kysset hende – ganske uoverlagt.

«Men Christiansen! Er De gal!» Hun hadde sprunget op, meget fomærmet. Og hun sa med eftertryk:

«Det hadde jeg sandelig ikke trodd om Dem – at De var en av den sorten –»

«Den sorten – hvordan mener De –»

Replikken berørte ham pinlig. Og hun hadde vist ogsaa selv følt, at den ikke var heldig formet. Men det næste hun sa, var ikke bedre:

«Ja denslags herrer vel, som bilder sig ind, at naar de har buden ut en dame med sig en kveld, saa kan de tillate sig baade et og andet –»

«Er De gal,» hadde han sagt. «Jeg ber Dem om forladelse – men jeg gjorde det rent i distraktion jeg, Betzy Helsing. For naar De smiler paa den maaten, saa faar jeg altid saan uimotstaaelig lyst til at kysse Dem. Og saa kom jeg til at gjøre det rent av forglemmelse – jeg husket ikke paa, at det ikke gik an –»

Hun hadde ledd. Og siden, naar han hadde kysset hende, hadde hun altid ledd og tat det som en uskyldig spøk. Torkild hadde virkelig mange ganger bare kysset hende fordi hun hadde sat op det ansigt, som han paastod, han ikke kunde la være at kysse. Og han hadde gaat og vaaset sig ind i denne jargonen –.

^[128] – «Det hadde jeg sandelig ikke trodd om Dem, at De var en av den sorten –»

Han maatte huske paa det, naar han tænkte paa hendes familie. Hun hørte til i et lag, hvis jargon han nok kunde være med paa. Men han regnet det sandelig ikke som sit eget Fortrolig med den tonen, vant til at verge sig mot nærgaaenheter mellem folk, som hverken var nøieregnende eller fintfølede – det var Betzy.

Rose. «Den sorten» eksisterte i det hele ikke for hendes bevissthet –.

Der kom en ung pike gaaende alene paa stien borte i vasenden. Det var Betzy. Han kløv ned av taket og gik hende imøte.

Hun saa nydelig ut idag – med en stor panamahat paa det uregjerlige haar, den vakre, fyldige figur i en barnslig lyseblaa matroskjole, en stor buket nyperoser stukket ind ved det høie røde lakbelte.

De kysset hinanden en masse ganger. Men saa spurte han ganske rolig:

«Kommer du alene da? Er ikke Aagot med?»

«Nei jeg sa dig jo, jeg vilde se og slippe avgaarde alene. Jeg har vel lyst til at ha Killebukken lammet mit alene for mig selv engang ogsaa vel.» Hun kysset ham igjen. «Men gud som jeg har maattet jage ihop for de hjemme – jeg hadde ikke faat lov at gaa alene for mamma og pappa da skjønner du, saa jeg maatte finde paa en lang historie –»

Torkild dækket middagsbordet paa verandaen.

[129] Men der var ingen stemning. Hun satte sig bort paa hans fang efterpaa, de drak kaffe av samme kop og hun hjalp ham at røke paa en cigar. Men deres kjærtegn var blit vanemæssige alt og de vilde bare dække over sin forstemthet med dem. Og Betzy snakket ikke i ett kjøer, som hun pleiet. Da han foreslog, de skulde bryte op tidlig og gaa over aasen til Ullevoldssæteren og den veien hjem, nikked hun bare.

De spiste aftens paa Ullevoldssæteren, ute paa volden. Men de snakket næsten ikke sammen. Til Eriksengutterne kom bort og hilste paa dem. Betzy blev «dobbeltskravla» en stund igjen. Torkild strakte sig ut i græsset litt fra og stirret utover Skjærsjøens blanke flate og den gyldne flom av kveldsol, som badet hele Kamphaugaasen paa den andre siden vandet.

«Det var da skrækkelig saa hyggelig du var mot Eriksens,» sa Betzy spidst, da de gik videre nedgjennem skogen. «Jeg maa si du overanstrenger dig ikke med at være høflig, naar du er i det humor –»

«Det var da aldeles unødvendig ogsaa. Du klarte saa glimrende konversationen alene, synes jeg.»

«Jaha. Det skulde vel bare mangle, at jeg ikke skulde faa lov at snakke med mine venner, fordi du finder paa at være i daarlig humor.»

Torkild mumlet.

«– Saa skulde vi kanskje til og med faat de fyrerne i følge med os nedover,» sa han om en stund.

[130] Betzy tok hans arm:

«Var det derfor du var saa væmmelig mot dem,» spurte hun blidt og saa op paa ham.

«Anton Eriksen er den ufordrageligste pøbelgut jeg har truffet i mit liv. Og den anden tetuten da –»

«Jeg *liker* dem jeg. De kan ikke alle være saanne prinser som dig.»

«Uf nei hold op da. Dette er ikke no moro.»

«Nei det skal Vorherre vite. Men nu skal jeg bare fortælle dig en ting jeg, gutten min, og det er at jeg vil ikke finde mig i dine luner mere. Og nu skal jeg si dig det jeg, at jeg er forlovet med løytnant Løkke.»

«Hvad er det du sier –» Torkild braastanset.

«Jeg er forlovet med Finn Løkke, kan du vel høre.»

«Jasaa,» sa Torkild langsomt. «Jeg svævet virkelig i den indbildning, at du var forlovet med mig. Eller kanskje du bruker at være forlovet med to stykker om gangen? –»

«Pøh,» blaaste Betzy. «Jeg er jo aldeles ikke ordentlig forlovet med dig jo.»

«Ikke ordentlig forlovet – hvad er det for no sludder –»

«Du bryr dig jo ikke filla om mig jo –»

«Bryr jeg mig ikke filla om dig – hvordan tør du vove at si – hvorfor i alverden skulde jeg forlovet mig med dig da da?»

«Aa jeg vet ikke jeg. Det var nok ikke for du var no glad i mig, at du rev av mig klærne hos Ramms den aftenen. Jeg husker nok alt du ^[131] laa og sa i vognen jeg – jeg husker nok hvad det var du vilde ha mig til –. Jo du hadde vist deilig forlovet dig med mig, hvis jeg hadde været saa dum og la dig faa det slik du vilde med mig –»

«Nei hør nu Betzy –. Nu gaar du jaggu for vidt –»

Betzy slængte sig pludselig storhulkende ned i lyngen. Hun laa grue og jamret Torkilds navn. Men da han tilslut knælte ned og tok omkring hende, reiste hun sig overende. Og hun sat og higestet og dyttet sig paa øinene med et sammentullet lømmetørklæ. Saa pudset hun næsen og hun sa stille:

«Ja det var ikke saan, jeg skulde sagt dig det forresten –»

«Men kjære vennen min, hvad er det for noget – jeg skjønner ikke –?»

«Jo. Finn har altsaa fridd til mig. Og jeg har sagt ja.»

«End jeg da?» Han la lempelig en arm om hende. Hun skalv endda efter graaten og gjemte sig ind til ham, men svarte ikke.

«Jeg skjønner det ikke,» sa Torkild sagte. «Og saa gik du op til mig og vi har været sammen i hele dag og du har været akkurat som ellers og du har ikke sagt et ord om dette –»

«Hvis du hadde brydd dig om mig, saa hadde du nok ikke synes, jeg var akkurat som ellers.» Hun svelget litt. «Jeg hadde nok tænkt at si det. Det var derfor jeg vilde være alene sammen med dig idag. Men jeg vilde ha en eneste deilig dag ^[132] sammen med dig først, ser du. Men hvis det hadde blit deilig – hvis jeg

hadde skjønt at du virkelig brød dig om mig saa –» hun hulket igjen, «saa – saa – saa Torkild, saa hadde jeg nok gjort forbi med Finn da –»

«Men Betzy min –» han tok hende ind til sig igjen, «jeg er jo glad i dig, Betzy, ungen min,» – og han syntes han mente det.

Hun løftet hodet, saa paa ham og spurte:

«Tør du se mig i øinene Torkild og si, du er mere glad i mig end i frøken Wegner?» –

Torkild kjendte farven komme og gaa i sit ansigt. Men han tok sig sammen og svarte sagte:

«Du behøver ikke være skinsyk paa Rose Wegner, Betzy.»

«Nei forsaaavidt som hun ikke vil ha dig. Skjønt forresten» – Betzy rystet paa hodet «– hun er da ialfald saa skinsyk paa mig saa –. Det har jeg godt skjønt. Saa selv om hun aldrig har brydd sig en døit om dig før, saa kan det saamen gjerne hende at nu –.

Aa nei da Torkild. Jeg vet saa godt hvordan det vilde gaa, hvis vi skulde gaa og vente paa hinanden. Du vilde ikke være en smule glad i mig, længe før vi kom saa langt at vi kunde tænke paa at gifte os. Det hadde været en anden sak naturligvis, hvis vi det hadde kunnet straks. – Og jeg orker ikke at gaa hjemme, naar jeg til og med skulde ha det at se paa, hvordan du blev mindre og mindre forelsket i mig. Det kan være fælt nok som jeg har det, gaa der hjemme og høre bestandig at jeg ikke gjør no nytte, for de ^[133] regner ikke det at jeg er paa kontor – men naar de aldrig har villet la mig lære no ordentlig, saa syns jeg de kunde takke til at nogen vil gi mig førti kroner maaneden for at høre efter telefon om formiddagen. Og saa bruker mamma sig, fordi jeg er forfløien, sier hun, og render med mandfolk hun ikke kjender, men naar huset er fuldt av mammas gudelige sladrekjærringer og møter støtt saa – noe moro maa vel jeg og ha. – Og aldrig behandler de mig som et voksent menneske men griner og gnaaler og skjender. – Nei jeg vil gifte mig ser du, for jeg orker ikke det der længer. – Og jeg er saa lutende lei av at fly og holde leven og være bachfisch ogsaa –.

Og saa vet du da godt hvordan det kom til at gaa, hvis vi skulde være forlovet længe,» sa hun lavmælt. «Og saa kanskje bli nødt til at gifte sig i en fei – og vite atpaa til, at det var ikke fordi du var *glad* i mig –.»

Torkild sat og saa utover. Stien løp foran dem over en lysning med store svaberg; fjorden skimtet langt ute i gløttet mellem granerne, med en blek rosenrødme over de fjerne mørkeblaa aaser.

«Men Betzy,» sa han tilslut sagte. «Jeg *er* jo glad i dig. Og jeg trodde du holdt av mig –.»

«Ja,» sa Betzy og sukket. «Jeg er forførdelig glad i dig Torkild. Kanske du er litt gladere i mig du og, end jeg trodde. Men du er mere glad i hende den anden –.»

«Aa Betzy ikke snak om hende, er du snild,» hvisket han forpint.

^[134] Betzy rystet paa hodet.

«Men Finn er saa forførdelig glad i mig ser du, Torkild. Du kan tro han fridde saa nydelig. Mye penere

end du, far,» forsøkte hun at le, – men det blev en trækning bortimot graat.

«Men du da – bryr du dig om ham?»

«Ja–a, det gjør jeg. Jeg liker ham skrækkelig godt.»

De gik stille videre. Sognsvandet laa stort og blankt med røk drivende utover fra stuerne omkring, og julikvelden graanet over de mørke, vikende skogaaser og de store grønne enge. Der var rampegutter, som hylte i skogen, og jenter som skrek, og der var trækspillaat og mundharmonika fra alle pladserne rundt vandet, hvor de solgte brus og kaffe, der myldret av folk med barnevogner og barn og koner, som var ute og holdt søndag, og snakken drev som en stilfærdig tør mumien utover veien.

– Kaptein Helsing bodde paa Hægdehaugen i en ny trævilla, som allerede saa litt forfalden ut. Betzy laaste sig ind av ytterdøren, og Torkild fulgte hende op til entrédøren i anden etage. Der var halvmørkt og lummert og lugtet støv og solbakt træ i trappeopgangen. – Saa blev de staaende foran hendes dør. Han forstod ikke selv, hvorfor han ikke kunde gaa – eller hvorfor han var saa forfærdelig bedrøvet. For han visste, at under laa en følelse og ulmet, hvori der var litt ydmygelse, men megen befrielse.

«Du aner ikke, hvor lei jeg har været av alting ofte,» sa Betzy sagte og klagende. «Dere mandfolk ^[135] tror, at naar en ung pike later som hun er saa lystig og naturlig og naiv, saa er vi det. Men jeg tror, der er ikke nogen som er det jeg. Jo saanne som Rose, som gaar saa stille og alvorlige og gjør sig værdige. *Hun* er naiv og uskyldig hun, men naar man virkelig er det, saa vil man ikke være ved det, det er saken, ser du –.

– Aa jeg har været saa trist, saa trist ofte, Torkild, at du aner det ikke – jeg syntes ikke der var noen mening i hele livet –.

Det er dig jeg er glad i Torkild. Jeg er mest glad i dig. Ja der er ikke noen jeg er virkelig glad i uten dig. Men du er ikke glad nok i mig du, ser du –.

Men du maa bare ikke tro at Finn skal bli narret paa mig. Jeg skal nok faa det godt med ham. Vi skal gifte os til høsten alt, kanskje blir jeg gift før Aagot allikevel. Og naar jeg faar mit eget hus – jeg har bestemt mig til at bli *forfærdelig* flink maa du tro. Og naar jeg har faat nogen smaa barn selv og saan, saa vet jeg, jeg blir noksaa tilfreds –.»

De stod litt. Saa trak han hende ind til sig og kysset hende. Og han følte grænseløst sørgmodig, at nu, han kysset hende for sidste gang, var det første gang han kysset hende, fordi han holdt av hende.

«Det er bedst for allesammen, at jeg gjør det slik Torkild,» hvisket hun.

«Lille Betzy – aa lille Betzy –»

Han knælte pludselig ned paa dørmatten og kysset begge hendes hender.

^[136] «Du er saa søt – jeg er glad i dig, Betzy min.»

«Ja men du elsker mig ikke – gjør du vel?»

Han rystet paa hodet der han laa, og han kysset hænderne igjen.

Hun laaste op entrédøren, lukket den efter sig med et litet knep. Saa hørte han det gik i en dør inde i leiligheten, og saa blev der stilt.

Torkild blev sittende længe hjemme paa sit værelse uten at gaa iseng.

Det var litt latterlig at tænke paa, at han hadde ligget paa knæ for Betzy der paa Helsings dørmatte. Men der var noget, han hadde følt slik. Og saa hadde vist Betzy likt det svært godt stakkars –.

IX.

Rose stillet skaalen med de blaa og hvite asters foran sine forældres gravsten. Hun blev staaende et øieblik og saa paa den.

Torkild stod og spiddet paa spaserstokken de gule lønneblade, som laa i tykke lag paa den sølede kirkegaardsgang. Han syntes hun saa saa uendelig ung og spæd og ensom ut, slank og sortklædt der ved graven i høstaftenens dæmring. Det var blit saa fjernt og uvirkelig for ham i det sidste, den tid av hans liv, som var merket av hende dernede i graven, da han selv hadde følt sig samhörrende med hende og med Rose. Og hun, datteren, for hende var vel ogsaa barndommen ^[137] og moren blit fjern, livet hadde ført dem begge langt bort fra det hjem, de hadde hat fælles, fra alt de hadde hat fælles og fra hinanden. Ubønhørlig førte livet hende bort ogsaa fra ham, syntes han nu.

Det ringte ut fra kirkegaarden. Rose drog hanskerne sine paa. Pludselig gik hun bort til et litet monument i hjørnet av gravstedet.

«Har du nogensinde set rigtig paa onkel Jacob, Torkild. Er det ikke et deilig ansigt?»

Torkild gik hen til det lille empirealter av lys sandsten. Det var kronet av en liten urne med en uthugget blomsterkrans om lokket. Paa forsiden svævet en sommerfugl over det lille medaljonrelief av en vakker ung mand med krøllet pandehaar og høi uniformskrave op mot ørene. En genius med omvendt fakkel betragtet det sørgmodig.

Rose læste høit indskriften:

Helliget mindet om
Lieutnant i 2 det oplandske dragonregimente
Jacob Broch Wegener
født paa Fredrikshald 8. juni 1785
død i Christiania 12. mai 1816
Tapper, trofast, sanddru, god.

De sidste ord gjentok hun sagte.

«Han er den eneste mand jeg har været forelsket i. Helt fra jeg var saan tolv–tretten aar og længe længe efter jeg var voksen, saa tænkte jeg altid paa ham, naar jeg tænkte paa kjærligheten. Det deilige rene unge ansigtet hans og de deilige ^[138] ordene –. Jeg la altid blomster paa hans grav, naar jeg var her med mamma om lørdagene –.»

«Jeg har aldrig hørt, du har nævnt hans navn,» sa Torkild.

«Nei naturligvis.» Hun smilte litt. «Saant snakker man da ikke om. Før man har vokset fra det.»

Wegners gravsted laa ytterst paa høiden av den lille kirkegaard, som er klemt inde av fattige, arbeidsslitte strøk paa alle kanter.

Under dem skraanet den nye del, hvor gravstedernes stenkarmer og støtter lyste hvitlig mellem alleens gule lønnkroner, ned mot Møllergatens mørke leiekaserner. Ekebergaasen laa fiolet i det fjerne, bortenfor alle byens hustake. Nedover langs kirkegaardens ene side lyste det fra fabrikkene i Fredensborgveien, men langs den anden krøp de smaa gamle huser paa Hammersborg med svalganger og brutte tak og uregelmæssige ruter.

Der var ikke et liv paa kirkegaarden uten katterne, som det vrimlet av i skumringen; vilddyrssmidige og ubekymret om folk smat de omkring mellem gravene, krøp sammen paa lønnetrærnes grener og ballanserte bortover stakittet paa spidsen av sprosserne.

Torkild og Rose drev langsomt mot utgangen, mellem de gamle monumenter over døde officerer og deres slegt – gammeldagse pompøse jernsøiler med urner og hjelme paa toppen, høitidelige og ordrike inskriptioner. Blomsterfloret hadde regnet og nattefrosten gjort ende paa, asters og levkøier var bustet og svarte, det lugtet av vaat jord og [139] raatnende løv. Bare et enkelt sted stod der en rosenbusk, som bar en nyutsprungen, purpurrød blomst i toppen av en lang stiv gren. De stanset og saa paa den eneste fløielsdype rose, hvis farve skinnet forunderlig i det fiolette aftenlys.

«Han hadde været i krigen og utmerket sig,» sa Rose pludselig. «Han var gift – døde seks uker efter bryllupet. Det var i april og en forfærdelig snestorm og han hadde en lang, haard reise op til den prestegaarden paa Dovre, hvor hans bryllup skulde staa. Og dagen efter bryllupet fik han lungebetændelse og døde snart efter da av galopperende tæring, som de kaldte det dengang.»

«End hans enke,» sa Torkild. «Ligger hun ogsaa derborte?»

«Nei det er jo netop det. Hun giftet sig om julen samme aar med en gammel fiskehandler i Trondhjem. Men da hun blev enke efter ham, satte hun dette monumentet over sin første mands grav. Det kunde man jo ogsaa digte om baade paa den ene og den anden maaten –. Men jeg tænkte mig jo, at det var mig som hadde været hans brud –.»

«Ja det skulde vel været som i visen det da: maanedsdagen derefter, laa hun i muld?» «Du kan skjønne det,» sa Rose og lo litt.

«Jeg trodde forresten,» sa Torkild litt efter. «Du sa det dengangen – at du hadet fantastier og drømmerier og slikt –.»

«Ja,» sa Rose kort og avsluttende. Men hun føiet til om en stund: «Andres saa. Naar [140] mamma vilde trænge sine fantasier ind paa mit liv.»

De gik langsomt opover Ullevoldsveien.

«Hvad tid reiser du imorgen,» spurte Rose.

«Jeg vet ikke riktig. Der gaar jo tog hele dagen –»

«Jeg skal følge dig paa stationen,» sa hun.

«Tusen tak. Det er nu ikke større reisen forresten – men du vet jeg vilde bli svært glad saasom jeg jo flytter fra byen paa en maate –.»

«Jamen du kommer vel ind ret som det er – det er jo ikke fuldt en time?»

«Femti minutter omtrent. Kommer ikke du ut en søndag og ser, hvordan jeg har faat det?»

«Skal vi gaa litt op paa Sankthanshaugen,» foreslog Torkild.

Ænderne var ikke tat ind endda, de seilet lydløst over svanedammens svarte vand og bragte sitrende uro i de speilende lyssøiler fra gaslygterne, som brandt rundt bredden under gule og gjennemsigtige pavillioner av løn og bjerk.

Utenfor gjærdet duret de oplyste sporvogner forbi og slet blaa hvite gnister av ledningstraaden. Men parken laa øde og stille, med græstepperne mørkt irgrønne og trægrupperne svarte mot den dunkelt fiolette himmel. Der var ingen mennesker uten en flok halvstore barn som løp over plænerne og gjemte sig mellem buskene.

– Saan hadde han og Rose staat og trykket sig sammen bak et træ i mørke høstafteener for længe siden. Haand i haand hadde de stormet gjennom buskene, saa det gule og røde løv raslet [141] ned over dem. Og de hadde speidet ut og hvisket til hinanden stakaandet og sagte, og leken i mørket hadde gjort dem vilde og fylt deres smaa hjerter med fantastiske drømme om eventyr og farer, som de flygtet for paa ramme alvor.

Natten tok parken i fang og gjorde den vældig stor. Skogens øde aandet ut fra de smaa sirlig plantede trægrupper, den lille kunstige bæk, som randt i opmurede fosser under dukkeagtige broer, den fyltde i mørket haven med elvesus, vandet laa svart og bundløst indunder buskene, skummet hvitt under broen, der de sat, fanget et glimt av lys længere nede og lekte med det.

«Kan du huske at din mor gik paa landtur med os til Sankthanshaugen,» sa Torkild sagte.

«Ja.» Han kunde høre paa hendes stemme, at nu smilte hun. «Jeg husker første gang jeg saa paafuglen. Da den slog ut halen – aldrig har jeg syntes noget var saa overvældende deilig, du. Og efterpaa tok mamma mig med sig ind paa restauranten og gav mig lyserød is – det var vist første gangen jeg spiste is ogsaa – vet du Torkild, naar jeg tænker paa den dagen – aldrig har jeg hat en saan vidunderlig følelse av at jeg *levet*.»

De sat tause en stund paa broens rækverk.

«Ja. Og imorgen skal jeg reise,» sa Torkild sagte.

Han bøiet sig frem i mørket. Og la pludselig sin haand over hendes:

«Rose – vil du gi mig et kys – denne eneste gangen?»

[142] Hun nølet et bittelitet øieblik. Saa bøiet hun sig henimot ham og bød ham sin mund, mens hendes ansigt lyste blekt i mørket. Men da hun følte at hans læber skiltes og vilde omslutte hendes, gjorde hun en liten uvilkaarlig bevægelse, som hun vilde trække hodet til sig. Han slap hende straks.

«Kan ikke *du* kysse mig,» hvisket han.

Rose tok ganske let om hans nakke med sin behanskede haand. Og hun gav ham et litet svalt og barnslig kys, med spidset mund.

«Kan du huske du har kysset mig en gang før,» hvisket han igjen.

«Ja.»

«Hvordan kom du til at gjøre det?»

Rose strøk pludselig over hans haand:

«Jeg syntes saa forfærdelig synd i dig. – Torkild – du vet da, jeg har været forfærdelig glad i dig bestandig – paa den maaten som jeg kan det.»

Torkild nikket.

«Som en søster. Ja. Men Rose – efter det som jeg hadde fortalt dig – tænkte du ikke paa at det kunde være farlig at kysse mig?»

«Jo—o.»

«Men du var saa glad i mig allikevel – paa din søsterlige maate – at du kysset mig allikevel —.»

Rose tidde stille et øieblik før hun svarte:

«Ja—a. Da du fortalte det om din mor, ser du, saa vilde jeg gaat bort og kysset dig. Jeg syntes du hadde hat det værre end det var mening [143] i at et menneske skal ha det. Men saa fortalte du dette andet, før jeg fik gjort det. Og da blev jeg først glad for jeg ikke hadde gjort det. – Ja for jeg skal si dig at presten hadde snakket om det, da vi gik og læste. – Men paa saan en motbydelig maate – som om han ikke visste at der var noget som het kjærlighet, eller stolthet, eller selvagtelse – dyden, det var bare en god forretning, som han kunde avslutte for os, og alt som ikke han førte i sin shop, var uhygienisk og uøkonomisk. – Du gode gud hvor jeg foragtet ham —.

Jeg husket paa det ogsaa. Og jeg tænkte, jeg vilde ikke være saan som han lærte, feig og beregnende. Jeg tænkte at naar jeg holdt av dig og du hadde det vondt, saan at jeg fik lyst til at være snild mot dig og kjæle for dig, saa burde jeg ikke bry mig om enten du var syk eller frisk.

– Jeg vilde jo aldrig la mig skræmme fra at være – retskaffen.»

Torkild svarte ikke. Han følte det saa underlig koldt, det hun sa. Ikke engang det eneste øieblik, da hun gav ham det kys, som gjorde ham til hendes slave, hadde hun tænkt paa ham. Det var for sin egen skyld hun hadde kysset ham. Det var sig selv hun var forelsket i, da og nu og alltid – sig selv, eller det

idealbillede hun lavet av sig selv og vilde ligne for enhver pris – et billede hvitt og koldt som den unge soldats av hendes egen slekt – tapper, trofast, sanddru god.

X.

[144] Torkild hadde ringt op Rose en fredag sidst i juni. Han fortalte at Tøsa var død og efterlot fire blinde hvalper, som han og hans vertinde holdt paa at flaske op med stort besvær. Imorgen skulde de faa øine – om Rose vilde komme ut søndag og se dem.

Han stod og ventet hende paa stationen ved halvellevetoget – og han hadde pyntet sig i ny sommerdress og laksko, med rose i knaphullet og fiolet silkelommetørklæ. Hans hvite og sorte fuglehund vimset omkring og snuste, utrettet et litet erende paa hjørnet av en grøn kasse med ølflasker, som stod ensom og forlatt paa perronnens lillarøde singel, og saa slængte den sig ned og loppet sig, mens dens hvite pels lyste som sølv i solskinn.

Det hadde regnet om natten og der var en fugtig glans av væte i luften – smaa blaagraa skydotter med sølvblanke bremmer seilet over den skinnende sommerhimmel, og da toget kom ramlende ut av tunnelen, drev røken mæt og sotblank op over aasens nyvaskede granskog.

«Nei gratulerer,» ropte Torkild mot hende – «ny kjole!»

Rose lo og nikket og tok mot hans haand, mens hun hoppet ned fra kupeen. Hun hadde faat en ny himmelblaa lindragt og en stor korngul hat med sorte vinger paa, klare strømper og laksko, [145] og Torkild saa, da hun løftet skjørterne høit op og steg over de blanke skinner, hvor smørelsen laa i fete dammer mellem sporene, at hendes skosaaler lyste nye og kulsorte.

De gik og snakket om det deilige veir.

«– for det hadde været kjedelig om det hadde regnet,» sa Rose.

«Ja du vet det hadde været mindre morsomt,» sa han.

De gik nedover mellem oplagstomterne, hvor det duftet syrlig friskt av bordstablerne. Paa den gamle bro med det opkjørte, flisete plankelag blev de staaende en stund og saa ned i elvens lergraa vand. Sagte og silrende fløt det over dammen, solen speilet sig i blændende flaker, men under fabrikkens røde mur laa en mørk, oljet skygge. Torkild pekte, hvor græsbakken og oretrærnes underste grener var lysegraa av slam:

«Helt dit gik vandet i forrige uke –.»

Veien mellem fabrikkbygningerne var dækket av rød og rusten jernspaan, som knaset under føtterne. De kom forbi den lange gulmalte barakke; folkene, som sat utenfor paa trappetrinene, saa efter kontorchefen og hans dame og hilste. Opper mot skogbrynet laa egnehemmene drysset utover; de var malt gule og lysegrønne og rosenrøde, men ellers aldeles like med kvist og veranda og haveflek utenfor.

Et øieblik efter bøiet de ind i en liten granskog med myrlændt bund, og saa var de langt fra alt som

mindet om fabrikkene. De gikk nedover en gammel gjengrodd bygdevei, som fulgte ^[146] elven. Vandet laa speilblankt og stille mellom orebuskene, med rødhvitt bukkeskjeg og gule nøkkeroser voksende uti; sommesteder gikk det opp i veien, og den var grønn og vaat og overgrodd med krat. Der skogen sluttet, laa et litet hvitt toetages hus.

«Det er her,» sa Torkild og han lo: «det er svært mye bedre end Fensal, hvor jeg bodde ivinter, synes du ikke?»

Der var et grønt tun med smaa graa, forfaldne uthusbygninger omkring, store trær og trippende høner langs væggene. En bitteliten sortklædt kone med stort hvitt forklæ kom ut paa bislagstrappen. Torkild forestilte sin vertinde, fru Stranden.

«Du kan belave dig paa en forførdelig masse god mat,» sa Torkild, mens Rose hængte hatten av sig inde i en ørliten blaamalt gang, hvor der var en rar, litt indeklemt luft, slik som hos gamle, pertentlige folk paa landet.

«Jo det *er* noget andet end Fensal,» sa Rose, da hun stod i stuen. Og hun løp ut paa verandaen. «Torkild – jeg *misunder* dig! Hvor vidunderlig deilig du bor!»

Der var en liten lav veranda foran dagligstuen, den var skakk og skjæv og mørken og veirslitt, med tre halvraatne trin ned til den tilgrodde have. Nedenfor verandaen vokste gammeldagse buskroser som et vildnis; indover rækverket rakte de sine grener med gule og hvite og røde blomster. Og utenfor stod gule liljer og blaa venusvogn og renfan og mørkerøde pioner langs kanten av frugthaven, ^[147] hvor tidlige moreller lyste laksrødt i trærne og grønne klaser av kart hang tætt paa solbær- og ribsbuskene.

«Torkild, dit *asen!*» sa Rose, mens hun strakte sig i den ene av flugtstolerne paa verandaen, hun saa utover haven, og hun saa paa bøkerne, cigaretkassen og den tømte kaffekop paa bordet – «hvordan har du fundet dette her –. Og vertinden din forkjæler dig naturligvis – jeg *saa* paa hende, at hun er av den sorten!»

«Ja forkjæler mig. Det blir umulig for nogen kone at gjøre mig tillags herefter – med de vaner, fru Stranden opelsker i mig!»

«Torkild, jeg *misunder* dig,» sa hun igjen og løp ind i stuen. «Dette her – det er jo et *hjem*, gutten min.»

Stuens bjelkevægger var muntert lysegrønne, og mellom de stive blaa hvite gardiner stod der røde pelargonier, myrter og rosentrær. Der var spinkle møbler med hestehaarstræk, og en komisk ørliten buffet med lyserødt og blaat glastøi og billige pletsaker, men Torkild hadde faat sit eget piano og kurvstolerne ut og sine egne fotografier hængt opp; de hang fredelig paa den ene vegg og fruens amerikanske barnebarn paa den andre. Allevegne var der skaaler med roser og glas med liljer paa smaa hvite strikkede servietter.

Der var dækket et overdaadig frokostbord, Rose var borte og nappet til sig av de friske reddiker. Men døren til det lille blaamalte sovekammer stod opppe og derindefra lød en uavladelig sutren og pipen og kvink –.

[148] «Aa! Har du dem der – faar jeg gaa ind og se paa dem –.»

Hun faldt paa knæ foran kurven med de fire krabbende lysegule smaa hvalper og lempet dem op i sit fang en for en:

«Neimen no saa søtt, neimen gud no saa yndig!»

Torkild stod med hænderne i lommerne og betragtet familien med eiermandsmine. Hvalperne krabbet pipende i Roses fang, noset ind i hendes hænder og opover hendes bare armer.

«Ja det er pene hvalper,» sa Torkild.

Fru Stranden banket paa. Om hun skulde komme med kaffen til dem, – og om hun skulde gi hvalperne mat nu?

Aa – Rose vilde saa gjerne se hvalperne spise først. Og fru Stranden bragte to veritable taateflasker med smok. Om hun skulde hjælpe? Eller kanskje frøkna hadde lyst at gi hvalperne?

Torkild hadde alt sat sig paa sengen med en av dem i fanget. Han haandterte baade den og hvalpen med rutine og det lille dyr jamset og pattet. Med litt stræv og kløneri fik Rose den anden til at ta flasken hos hende. Hun sat ved siden av ham paa hans seng med det hvite strikketeppet.

«Aa, Torkild, hvor er de deilige. *Min* er søttest, synes du ikke, denne er penest?»

«Vil du ha den,» spurte Torkild.

«Aa – om jeg vilde! Men det gaar nok ikke an du – jeg bor jo i pensionat vet du –.»

[149] «Nei det er sandt – da kan du vel ikke ha den –.»

«Tænk at det gaar an og flaske dem op! Men du – tror du det blir ordentlige jagthunder av dem da – tror du ikke, de blir – saan – denaturerte –.»

Torkild lo, og Rose lo og sa:

«Ja saanne barn som blir flasket op, blir da ofte saa kuagtige –. Sa mamma ialfald. Hun ammet mig til jeg var seksten maaneder hun –.»

«Ja det ser ut som det har bekommet dig bra,» lo han. Hendes armer var ganske gulddunet i solen, hun straalte av sundhet og ungdom.

Og hun gjorde ære paa fru Strandens frokost, der med bif og speilegg, med kaldt kjød og hermetik og oster og syltetøi og nykjernet smør og hjemmebakst brød og guldkake, julekake og sur og søt fløtemelk kunde været rigelig til en kongres.

«Jamen Torkild – du *kommer* til at bli *fet*, hvis du skal bo her længe.»

«Ja desværre, jeg blir vist det. Tiltrods for jeg har jagtkort herute og dit og dat. – Det er sandt, jeg skal hilse fra Doris, jeg hadde brev fra hende forleden. Hun kommer nok hjem en tur isommer. Men hun sier

hun vil tilbake til Kjøbenhavn til vinteren.»

«Til mig skriver hun aldrig. Jeg har skrevet tre brever, som hun ikke har svart paa. Men jeg har jo rigtignok ikke stort at skrive om. – Neimen vet du hvem jeg skal hilse dig fra – gjæt hvor jeg var til te igaareftermiddags?»

[150] «Naada?»

«Hos fru Løkke. Betzy altsaa – ja vi blev dus, hun foreslog det. Jeg traf hende i teatret forleden og saa bad hun mig og ringte op igaar igjen. Hun skal ha en liten med det allerførste, vet du det?»

«Ja det har jeg hørt –» han kom til at smile litt, for Betzy hadde skrevet det til ham allerede om julen.

«Jeg har forresten aldrig likt hende saa godt som nu. Den der backfischjargonen har hun jo lagt av nu – til en viss grad. Og hun glæder sig saa forførdelig til dette barnet. Hun viste mig hele utstyret – du kan tro det var yndig, og hun har sydd alting selv, liketil trukket vuggen selv med kapper og sløifer og blonder –.»

«Ja jeg vet hun er svært glad. Det er jo forresten ikke mer end naturlig –.»

«Nei, det er det jo ikke,» sa Rose med et¹⁴ litet suk.

Efter frokosten skulde de gaa tur, mente Torkild – op i skogen, for dagen var blit brændende het. Men i skogen var der svalt; grunden var svært fugtig paa de fleste steder, saa mosen svellet lysegrøn og fin med graablaa mikkelsbærris i svære tuer. Da de endelig fandt en plads, hvor der var tørt nok til de kunde lægge sig ned paa plæddet, som Torkild bar med, saa var de kommet helt ut i skogbrynet, paa en liten tør sandbakke, der var helt dækket av guldgul sterktduftende maure.

Under dem laa grønne kornakre og enge, som [151] var rosenrøde av blomstrende græs, med nogen smaa graa og røde gaarder uti. En lav mørk stripe av skog stængte om gløtten paa alle kanter. Paa den lyseblaa himmel drev sommerlige hvite solbelyste skyer.

Rose strakte sig ut paa plæddet og lukket øinene træt. Torkild drog jakken av og la under hendes nakke. Hun myste op paa ham, der sat i skjorteærmerne og røkte, og hun sa i en litt furten tone:

«Du *er* blit fet alt, Torkild. Uf, du har det godt du.»

«Ja, det har jeg,» indrømmet han fornøiet.

Rose sparket utaalmodig med en fot i bakken;

«Aa, jeg kommer til at længes saan efter sommerferie, naar jeg ser paa de skyerne derute – og skogen –.»

Torkild kom til at huske paa, at hun ingen ferie hadde hat aaret forut, fordi det var hendes første sommer i den nye post, og han spurte, hvor lang ferie hun skulde ha iaar?

«Fjorten dage.» Hun sukket. «De faar aldrig længer ferie hos os.»

«Naar skal du ha fri?»

«I august engang – først i august –.»

«Har du bestemt, hvor du skal hen?»

«Pensionat. Det er jeg jo nødt til. Jeg vilde gjerne gaat en fottur, men jeg kan ikke faa noget følge. Jeg vil tilfjelds da ser du –.»

«Hvis du kunde faat ferie sidst i august saa –» Torkild tænkte efter. «Og hvis Doris vilde være med –. Lorens og jeg har leiet en sæter for ihøst ^[152] – vi skulde skyte ryper. Oppe ved Foldalen. – Det kunde da ialfald være hyggeligere end pensionat for dig –.»

Rose saa op paa ham. Der var intetsomhelst andet end broderlig velvilje i hans stemme eller miner. Der var i det hele tat intet andet end broderlig kameratslig godhet i hans væsen idag. Han saa inderlig tilfreds ut; det var ham idag, som var den snaksomme, muntre, – og han *var* blit tykkere, litt ialfald. Der var ikke noget igjen av den melankolske, sukkende elsker. Og den unge pike følte sig, trods alle principperne sine, litt forurettet.

Hun hadde besøkt ham to ganger i løpet av vinteren paa Fensal, og da hadde han sletikke været saan. Og saa var det kanskje bare fordi han levet paa hybler og var hjemløs og hadde det uhyggelig, at han gik og elsket hende saa grænseløst. Der var ikke hyggelig paa Fensal heller; han bodde i familie der, hos en ingeniør Lied ved fabrikken. Hun husket paa Torkilds værelse der med moquettesmøblerne og jernsengen i et hjørne og de daarlige reproduktioner efter Bøcklin i jugendstilrammer utefter væggene – der var forresten plyschmøbler og jugendstilrammer i alle værelserne, og barneleker alle vegne; der var tre yndige unger, som kaldte Torkild onkel og var godvenner med ham. Manden selv var hyggelig, men Rose likte ikke fruene, hun hadde kunstneriske ambitioner og fik av og til et litet stykke ind i kvindeblade og smaa aviser; Rose var viss paa, endda hun ikke rigtig visste hvor hun hadde det ^[153] fra, at fru Lied la an paa Torkild, og det var vel ikke videre behagelig for ham – skjønt, hun hadde aldrig merket det generte ham, da Betzy stormkurtiserte ham. –

Ærgerlig paa sig selv og litt paa ham og, lo hun pludselig:

«Uf dere mandfolk *er* virkelig dyr, som frøken Pedersen sier. Naar dere har faat dere en ungersleilighet paa to pene værelser og en vertinde, som stapper dere med god mat, saa ønsker dere dere i virkeligheten ikke no mere i verden –.»

Torkild smilte underfundig:

«Indrøm da ialfald, at mat *kan* være godt –.»

Rose sukket opgit:

«Jeg skal ialfald indrømme, at mat *kan* være vond. Uf jeg er saa lutende lei av opvarmet pensionatsmat saa –.»

«Stakkars liten,» sa Torkild alvorlig og ømt. Hun var rasende paa sig selv, fordi det ærgret hende at hans ømhet var saa ubetinget broderlig. «Neimen Rose – vi maa se at finde paa no, saa du kan faa en rigtig rigtig gild ferie. Den stakkars lille ferien din – fjorten dage paa to aar –.»

Han tok hendes haand og kysset den – uten at spørre om lov. Og hun visste hvorfor – fordi det ikke var en naade, hun tilstod ham. Han gav hende det bittelille kjærtegn, fordi han syntes saa synd i hende og ikke visste, hvad han skulde finde paa for at hjelpe hende.

«Du har ikke engang tænkt paa at reise ned til Doris denne gangen da,» spurte Torkild.

[154] «Nei. Nei sandt at si – naar ikke du er der saa –.»

Hun blev brændende rød av skam over sig selv i det samme. – Det var altsaa virkelig slik, at hun laa og forsøkte at faa ham til at ta op sin gamle rolle – –.

Men Torkild bare sa:

«Nei naturligvis. Der er jo svært stille nu. Men Rose, hvis det kunde la sig ordne, at du blev med os tilfjelds ihøst. Jeg har ikke været der, men der skal være svært vakkert – der er et stort vand ret nedfor sæteren. Saa kunde vi ro ut og fiske, og det er let at komme op i Rondane, om du og Doris vilde gjøre nogen smaa turer – og vi kunde ligge ute og koke kaffe og se paa solen staa op og ha det som hjemme i gamle dage –»

Hun hørte paa ham i ydmyg taknemmelighet, fordi han tok det slik. Naturligvis blev hun ikke med – det vilde jo i virkeligheten være at spolere hele jagtturen for ham og Helsing. – Men hun laa og lot ham utmale, hvordan de skulde ha det, og hun hørte paa alle hans forslag til at forbedre hendes kaar – om hun kunde faa en hyggeligere post, om man kunde finde en hyggelig familie, hvor hun kunde bo istedetfor i det gyselige pensionatet – helst ved bygrænsen eller opover mot Vinderen eller Slemdal f. eks. –. Om skiturer, som de skulde gjøre sammen til vinteren –.

«Torkild – du er nu det snildeste i verden, jo du er,» sa hun tilslut.

«Tøv – jeg er et materialistisk dyr,» sa Torkild [155] og lo, «som trives ved fru Strandens kjøtgryter. Bare vi kunde finde en fru Stranden til dig og ser du, vesle jente –»

Middagen var overdaadig, med nye røtter og sukkererter paa suppen, fløtesaus til kalvesteken og en masse jordbær med fløte til dessert. Rose indrømmet villig at saan mat hadde hun ikke spist paa aar og dag. Til hun begyndte at le:

«I virkeligheten aldrig. Igrunden har jeg aldrig spist god mat ser du, Torkild. Det var jo ikke mammas force at lave mat. Og siden vet du jeg altid har bodd hos fremmede –. Dette her, det er som jeg tænker mig Hanna Winsnes dette –»

Torkild smilte litt. Han lot sig ikke merke med det, men det rørte ham i virkeligheten, det som hun sa. Det var jo i og for sig ikke saa meget at synes synd paa hende for, at hun aldrig hadde spist god mat. Men

det viste ham likesom saa anskuelig, hvor forlatt hun var igrunden. Siden morens død var der ingen mennesker, som hadde budt hende plads ved sit bord; hun hadde maattet nøies med at sitte der, hvor pladsen er aapen for hvemsomhelst, som kan betale for sig. Hun gik mellem kontoret og pensionatet, mellem bare fremmede mennesker. Venner hadde hun ikke; det faldt hende ikke let at slutte sig til folk. Han saa, naar hun var sammen med hans kamerater i hytten og deres bekjendte, hvor umulig det var hende at slutte sig til denslags mennesker, som unge ensomme piker i pensionaterne er henvist til. Hun var ikke snerpet eller dømmesyk – [156] det var bare det, at hun hadde ingenting tilfælles med dem. Og ganske ureflektert hadde han selv været tilfreds med at det var saan, saa hun blev henvist til ham som eneste selskap. Aldrig før var det faldt ham ind, at det var synd paa hende, som skulde leve sin ungdom i den tristeste ensomhet av alle – ensomheten, som aldrig faar være alene. Fremmede mennesker var der i rummet med hende, naar hun arbeidet og naar hun spiste alle sine maaltider; for sine fristunder hadde hun valget mellem at sitte i en «salon» mellem fremmede eller alene paa et pensionatværelse ut til en mørk gaard – eller drive alene omkring i den byen, hvor hun ingen kjendte – for en ung kvinde kan ikke engang gaa ut i skog og mark ved en stor by, naar hun er alene.

Nei han hadde ikke tænkt over det før, hvordan hendes tilværelse igrunden saa ut. Han, som var hendes eneste ven, hadde plaget hende med sit kjærlighetstiggeri sent og tidlig. Og han gik og syntes, det var ham som var den ensomste –.

Ja vel var han ensom, vel var hun den eneste i verden, som han syntes han hadde noget inderlig fællesskap med. Men det hadde ikke hindret ham i at slutte flygtige, men ganske behagelige venskaper av forskjellig sort. Der var det i hans væsen, som bare, bare hørte hende til – men der var ogsaa andet – der var hans kameratskap med Lund og særlig med Helsing, et ufortrolig, men oprigtig og inderlig venskap, som han godt visste hvad var værd. Og der var hans venskap med Betzy – det som han med hele dets «jargon», [157] kyssing og kjæling og alting ganske nonchalant aldrig hadde anset som nogen utroskap mot sin eneste elskede Rose, – like til han nær hadde tøvet sig bort i det uoprettelige –.

De fik kaffen ute paa verandaen. Torkild sat paa rækverket mellem roserne og saa ut i den blomstrende have:

«Her er ikke slik bestandig heller, kan du forstaa,» sa han pludselig sagte. «Dette er jo den deiligste tiden. – Idag er her slik, som det *skal* være, naar du kommer og besøker mig.»

Han saa hun blev rød. Men han tok det for at hun var ræd, han skulde begynde paa det gamle igjen. Og han reiste sig, gik ind og satte sig til pianoet.

Det var hendes mors gamle noter, han hadde fremme. Hun hadde foræret de fleste av dem til ham, for selv spillet hun ikke noget at snakke om.

Hun blev sittende ute paa verandaen. Bierne surret søvndyssende i rosenhækkene og luften var fylt av varm, sterk sommerduft. Med halvlukkede øine hørte hun paa, mens han sang og spillet de melodier, hun var vokset op med.

Engang kom Torkild ut i døren. Han stanset der, stod og saa ut over sommerhaven.

«Vet du Rose – jeg har syntes hele tiden, der var noget ved dette stedet her, som mindet om din mor. Jeg vet ikke hvorav det kommer. Det er vel det – overalt hvor jeg føler den ynde og harmoni som kan være over enkle, fordringsløse hjem, saa maa jeg tænke paa hende. Jeg har jo ^[158] forsaavidt ikke følt det andre steder end hos hende – før jeg kom hit. Synes du ikke, du og, at der er noget her, som minder om dit eget hjem?»

«Jo,» sa Rose sagte. «Det vil si. Dette her er jo et hjem. Og jeg har aldrig set andre end mamma's –.»

Hun tidde litt. Til hun pludselig sa:

«Jeg husker hvor træt jeg var av det det ofte – stilheten hjemme, endda den kom av ynde og harmoni, som du sier. Men jeg syntes, harmonien var ikke saa meget værdt endda – fordi den bestod i at alt forstyrrende var stengt ute. Men jeg længtet efter at lære og kjende og forstaa alt det som mamma stængte ute av vort liv –. Jeg længtet efter at gjøre et arbeide, som der var anspændelse, spænding ved at utføre, et arbeide, som jeg kunde bli rigtig dygtig i. Og alle menneskene, de almindelige, vulgære menneskene, som mamma trak paa næsen av. Jeg længtet efter dem – jeg trodde jeg skulde finde det værdifulde og merkelige hos dem alle. Jeg vilde lære at holde av dem, jeg vilde gjøre dem tjenester, hjelpe dem, vinde deres kjærlighet. Jeg har forsøkt paa det, men jeg kan ikke. Jeg er glad i menneskene, de er snilde mot mig, jeg er ikke uvenner med nogen jeg træffer – det er bare det at jeg altid merker, de sier indi sig til mig, hit og ikke lenger. Og det værste er, jeg føler det saan selv – at hit og ikke lenger bryr jeg mig om at kjende dem –.»

Torkild gik bort og satte sig paa gelænderet igjen. Han tok hendes ene haand og la paa sit knæ, strøk med to fingre nedover den, gang efter ^[159] gang. Pludselig brøt han en rose av hækken bak sig og puttet ind mellem hendes fingre, lukket dem om blomsten. Hun rørte sig ikke; saa ikke paa ham, mens han gjorde det. Han brøt av en rose til og en til og kastet i hendes fang.

«Hvorfor gjør du slik,» hvisket hun tilslut.

«Hvorfor jeg gjør slik. Aa.» Han kastet en blomst paa hende igjen. «Jeg ønsker for dig, Rose. Jeg ønsker at du maatte faa alt du ønsker.»

«Torkild – du vet at det jeg ønsker, det er ikke tilbake til det gamle.»

«Jeg vet det. Du har sagt at du ønsket noget helt nyt ind i dit liv. Noget som kunde ta dig saa fuldt og helt, at du glemte alt det gamle. Alt. Og alle.»

«Ønsker du mig det, du da?»

«Ja jeg ønsker dig det. For du faar ikke ro før.»

Rose sat litt.

«End du da?» hvisket hun meget sagte.

«Jeg? Jeg har ialfald hat noget – følt noget – som jeg ikke vilde undværet – ikke ønsker ut av mit liv for nogen pris. – Man kan kanskje ikke vente at faa mere da. – I ve had my time and nothing can take away

the taste of it –.»

«Torkild,» sa Rose sagte. «Enten er du mere resigneret, end jeg kan faa til at bli. Eller er du mere stolt end jeg kan forstaa –.»

«Kanske kommer nogen og lærer dig at forstaa det,» sa han sagte.

Rose sat stille en stund.

«Spil mere for mig,» bad hun pludselig. «Spil ^[160] nogen flere av de gamle sangene til mamma – er du snild –.»

Hun hadde faat hele favnen fuld med roser og pioner og liljer fra haven, da hun gik til stationen om kvelden. Torkild bar en stor kurv med jordbær og moreller.

«Jeg skal følge dig helt hjem. Jeg skal da bære alt dette for dig, kan du skjønne. Neida, der gaar et tog opover igjen litt over tolv, som jeg kan reise tilbake med.»

De snakket ikke stort sammen, mens de sat alene i den daarlig oplyste kupé og kjørte indover til byen, og ikke mens de i den lyse sommernat gik opover gjennom byen til hendes pensionat. Oppe i den kvalme trappegang, mens hun laaste sig ind, mindet han om sit ferieforslag:

«Ja tænk paa det da, Rose. Og tak for du kom ut. Vil du besøke mig en anden gang og?»

«Ja tak. Det vil jeg svært gjerne, Torkild.»

«Godnat da.» Han gav hende et kort, fast haandtryk.

Hun gik og stelte inde paa værelset sit, ordnet blomsterne. Hun hadde ikke glas og skaaler nok til allesammen, maatte sætte nogen i vandmuggen til imorgen.

Mens hun stod foran det lille speil over servanten og greiet ut haaret sit, betraktet hun længe og grundende sit eget ansigt.

Aldrig før hadde hun tænkt over det, at hun hadde ham. Hun hadde tat hans forelskelse som noget selvfølgelig, der hadde hørt hende til bestandig, aldrig forsøkt at vurdere, hvad den betød for hende.

^[161] Hun visste det nu. Det *var* ikke ham, hun længtet efter, men hun visste, det var heller ikke saan, at hun nogensinde kunde slette ham ut av sit hjerte, uten der vilde bli en naken, saar plet efter. Og hun visste, at undvære hans kjærlyghet vilde hun heller ikke –.

XI.

Rose var havnet ute paa Flytebryggen, hun stod litt til en side og saa paa strømmen som veltet utover av indtullede, svarte mennesker med kufferter og bylter. To fjordbaater laa med dampen oppe; det var lillejuleaftens eftermiddag og svær trafik. Det slamret og dunket i bryggens træbro av kasser og kufferter, som blev veltet paa ende, folk ropte og spurte ind i sværmen av bybud og visergutter, det bruste og fosset av vand under dampbaatsskruen, det regelmæssige dunkdunk av dampskibsmaskineriet gik som pulsslag gjennem støien.

Inde fra havnen duret og ramlet det av vogner over stenbroen. Alt i ett skar hyl av lokomotivpiper og ul av dampbaater ind i larmen. Al barfrostvinterens uhygge og kulde var i de haarde og skjærende lyd.

Hun gik utover til enden av bryggen. Gnusslingen av isstykkerne nede i det kaldgraa vand lød saa beroligende og fredelig. Med øinene fulgte hun en mørk, fuldpakket dampbaat, der den ^[162]skar forbi vippende røde bøier, ut mellem de mørke øer, hvor den lave, matte solkule kastet en stripe kobberglans paa det gustne vand. Himmelen var graa og tung – der var noget i luften, som fik en til at haabe, kanske kom sneen nu.

Bakom havnen og jernbanens røksværtede tomter ruvet Ekebergaasen tung og mørk – trods den tynde hinde av rim over de brune bakker og den jernsorte smaaskog. Det var som de glade farver var frosset bort paa de smaa træhuser opover høiden.

Røskodden laa tæt over byen. Lysene var tændt inde langs havnen, hvite buelamper høit mot den tunge himmel, smaa røde gnister indi vareskurene, gule stille flaker av lys, der saa ut som de brandt bak oljepapir fra Østbanestationens store ruter.

Rose følte at hendes kinder var blaaavite av kulden. Den sorte spaserdragten hendes var egentlig vaardragt, men hun hadde ikke hat raad at faa sig vintertøi denne høsten; ferien var blit saa dyr. Saa hun brukte sin vaardragt med en golftrøie under; det var heldig forsaavidt hun var blit tynd. Men hun var gjennemfrossen nu av at staa der ytterst paa bryggen; hun hutret til, idet hun begyndte at gaa. Naar hun fór sammen slik, følte hun sit eget legeme saa nakent inde i klærne – og uten hun visste hvorfra tanken kom, grep det hende, hvor fattigslig ensomt det var, det lille nakne, bleke, spinkle legeme, hun gjemte inde i det sorte hylster. Det var fint og vakkert, men ingen øine uten hendes egne hadde set det, ingen ^[163]varm, elskende haand hadde kjærtegnat det. Kanske skulde det visne, forfalde, skjæmmes av aarene saan uset og urørt. Hvergang hun hutret sammen, kjendte hun der trak sig gaasehud over hele hendes krop – og hun følte en uendelig sørgmodig længsel efter varmen av et andet menneskes hud mot sin.

Denne følelsen av kulden som en rent legemlig ensomhet blev ved at være over hende, mens hun gik indover og drev rundt langs bryggerne. Hun saa sig selv nøken hele tiden, klærne var som en usynlighetskappe utenom. Hun følte det som hun svømnet hernede paa bunden av røktaakens hav, lydløst og usynlig. Al den travelhet, som ikke kom hende ved. Alle de mennesker, som hun ikke kjendte et

eneste ett av. Ogsaa de gjemte paa et nøkent legeme indi klærne, ogsaa de hadde et nøkent jeg, som var usynlig for hende. Naar hun tænkte paa det, syntes hun likesom hun retfærdiggjorde sin ensomhetsfølelse. Hun hadde forsøkt at slutte sig til andre – ærlig og med god vilje mente hun, hun hadde forsøkt det, og hun var kommen tilkort. Nu da hun pludselig tænkte paa, at de allesammen hadde en nøken krop indenfor det hun saa av dem, følte hun sig retfærdiggjort i den uvilje, hun inderst inde nærret mot de fleste mennesker, hun hadde møtt. – Jeg har vel ret til at dække mig til for dem, ret til at fordre, de ikke skal klæ sig av for mig –.

– Hun pleiet ofte at gaa hernede langs bryggerne – i solnedgangen, naar alle travelhetens lys tændtes. Hun tænkte med enslags selvbevisst ^[164] kjærlighet paa alle sine ensomme veier – rare, forfaldne, vakre kroker i utkanten av byen, veier hvor hun hadde vid utsigt over hele havet av hustakene over de fremmedes hjem, smug som aapnet sig indimellem smaa fattige træhuser, hvor der bodde folk, som hun ikke kjendte. Jeg staar utenfor de andres glæder, tænkte hun – de andre, de har nogen de holder av eller de har nogen de omgaaes, baktaler, sladrer om eller sladrer med, danser med, gaar ut med –. Jeg har nogen andre smaa ensomme glæder, men jeg lukker mine hænder om dem som var de smaa varme fugleunger –.

Hun tænkte paa sit lille værelse, dit hun var flyttet ihøst. Det var oppe i Therese-gaten, men det vendte ut mot en have, hvor der laa et gammelt gult træhus, et gamlehjem. Da hun kom flyttende i oktober, hadde hun bare hat gule trækroner for øinene, naar hun saa ut. Hun hadde glædet sig over det, hun som i mere end et aar hadde bodd ut til en mørk brønd av et gaardsrum. Hun var blit kjendt med nogen av de gamle konerne paa hjemmet, det vil si, det var nærmest bare en av dem, en som het Nora. Rose hadde mistet sytøiet sit ut av vinduet en dag; Nora, som var nede i haven, tok det op, og da Rose løp ned for at hente det, var hun kommet i snak med den gamle. Hun var fra Eidsberg, hadde kommet ind til byen med en prestefamilie som barnepike, mens hun var ganske ung. Og saa da hun var nitten aar, hadde hun forløftet sig, var kommet paa hospitalet – og siden hadde hun i fyrretyve aar været paa fattigkassen, var blit ^[165] flyttet fra sykehus til sykehus, hadde været ute de sidste aarene, levet av femten kroner maanedens rundt om paa smaa loftskot i utkanterne av byen – gud vet hvordan – sultet og frosset, men været noksaa fornøiet lot det til – like til de tok og sarte hende ind paa dette gamlehjemmet. Men der var ingenting hende tillags. Hun længtet tilbake til loftskottet, hvor hun kunde ha sit eget vesle stel ifred. Rose forstod det saa inderlig godt. – Prestefamilien hadde aldrig spurt til sin gamle pike. En av sønnerne var statsraad nu, og Rose hadde forsøkt at fortælle Nora om hendes fosterbarns karriere, for hun hadde tænkt det maatte da interessere hende. Men for barnepiken var og blev han bare den gutungen, hun hadde stelt. «Ja han Edvart han var vel lei med det han tissa i senga støtt Di. Hver evige nat maa Dere vite! Endda saa stor gutten han var – paa elvte aaret, har Dere hørt saa gæli!» Hvergang Rose nu saa aviserne drøfte statsraadens sidste tale, maatte hun smile –.

Hun hadde kjøpt en uldvest til Nora til julegave og bestilt en bløtkake. Den var det jo meningen alle de gamle konerne skulde ha og hygge sig med da –.

Hendes jul ja. Hjemme paa værelset sit hadde hun en liten gran, hun vilde tænde den engang om eftermiddagen før hun gik til sin onkels eller om aftenen, naar hun kom hjem. Det skulde være hendes rigtige julekveld. Hun hadde faat en pakke fra tanterne i Danmark, de evig trofaste mostre, som hun ikke hadde set siden hun var barn, men som regelmæssig sendte hilsener til ^[166] jul og hendes fødselsdag; deres

smaa gaver hadde hun lagt under sit juletræ. Hun var glad hun hadde faat avsted en liten pakke med broderiet til dem. Og for at hun hadde fundet de vakre gamle bronsestakerne til Torkild.

Aa ja Torkild, tænkte hun. Det var ham hun skulde møte om tyve minutter; hun hadde lovet at gaa med ham og kjøpe presenter til barna hos Lieds, hvor han skulde være juleaften.

Hun var forbitret paa sig selv, fordi hun ikke var tilfreds med den forandring, som var foregaat i Torkilds væsen overfor hende. Han *var* den bedste kamerat, den ridderligste, trofasteste ven – og han nævnte aldrig mere, at han var forelsket i hende. Men dengang da han aldrig kunde la være at snakke om *det*, hadde hun bildt sig selv ind, at hun var bedrøvet over det, bedrøvet for hans skyld, skamfuld ved at ta mot hans uavladelige godhet, naar den sprang ut av en følelse, hun ikke kunde tilfredsstille. Ak, hun følte sig meget mere ydmyget nu, naar hun visste han bare var snild mot hende, fordi han saan rent broderlig syntes synd i hende –.

– Aanei, det var forresten ikke det heller, som gjorde hende utilfreds, naar hun var sammen med Torkild nu, at hun ikke vilde ha hans medlidenhet. Hun hadde vist i virkeligheten nydt deres forhold saan som det var, set dramatisk paa det – der var da skjæbne i dette: Hun saa sig selv vandrende ensom fremover, stirrende ut i  det foran sig, l ngtende, ventende paa den ukjendte, som skulde gi hende al livets lykke – [167] og bakefter hende fulgte han fjed for fjed, med hjertet hungrende efter hende, begjærende lykken av hende, som intet hadde at gi ham – for ham var hun skjæbnen.

Og dramaets slutning – den h stkvelden oppe paa Sankthanshaugen da de hadde kysset hinanden til farvel – et underlig betydningsfuldt farvel, som ikke stod i nogetslags forhold til foranledningen, at han hadde faat en post ved en fabrik tre kvarters reise fra byen – og den dagen isommer hun var oppe hos ham, da de sat i solskinet mellom roserne paa hans veranda og han trykket en blomst i hendes haand og sa med en stemme saa uendelig blid og fast, at han ønsket hende alverdens lykke – den store lykke, hvori hun helt skulde glemme ham. Ja, virkningen var unegtelig blit noksaa avsv kket for hende, siden Betzy en dag i h st hadde fortalt, at hun hadde været forlovet med Torkild en maanedes tid sommeren forut.

Rose lo forbitret. Det hadde jo ikke hun det ringeste med. Hun burde jo været glad til, om Torkild hadde baade forlovet sig og giftet sig med en anden, hvis han bare kunde bli lykkelig med det. Men hun var ikke det altsaa. Nei hun vilde nok været skjæbne for Torkild, til hun fik en skjæbne selv. Det hadde ydmyget hende bitterlig at høre, at han leilighetsvis hadde kunnet finde plads til baade ett og andet i sit liv foruten hende. Hun hadde faat lære sig, en kvinde blir ikke let *hele* verden for en mand, naar hun ingenting gir ham – hverken av godt eller vondt. – Ja nu manglet det bare hun skulde angre, at hun hadde forsøkt [168] at være helt lojal og retskaffen, at hun ikke hadde koketteret med ham, ikke brukt kunster for at holde ham fast hos sig. –

– Og saa det motbydelige at hun ikke kunde la være – ukaldede tanker kom stikkende om Torkilds liv forøvrig. Hun visste jo han *hadde* været borte i slikt – for længe, længe siden, det hadde han selv fortalt dengangen da hun hadde svart med at kysse ham. Dengang hadde hun ingen forestillinger forbundet med hans bekjendelse; det hadde ikke forarget hende et sekund, hun hadde bare tænkt paa at han var ulykkelig. – Men nu. Alt det motbydelige, som hun hadet at faa kjendskap til og som hun ikke kunde bli fri for at høre snak om paa kontoret og i pensionatet, det dukket op i hendes sind, saa meget hun forsøkte at vise det tilbake, og hun tænkte mot sin vilje, mon Torkild ogsaa –?

Det var fordi hun skammet sig over sig selv, at hun ikke mere var glad, naar hun var sammen med ham.

Toget var kommet allerede, saa Torkild gik og ventet utenfor stationen, da hun kom tilbake dit.

«Godaften, det var ordentlig snildt du vilde gaa med mig. Jeg er saa dum til at finde paa presenter. Især begriper jeg ikke, hvad jeg skal gi fru Lied – jeg hadde tænkt paa en beltespænde, tror du det vilde være passende?»

«Det vilde være svært pent,» sa Rose.

«Og saa maa jeg vel sende blomster?»

«En av delene kan være nok, syntes jeg. Jeg ^[169] skulde forresten ha bestilt nogen blomster jeg og til tante Margot.»

«Ja du skal altsaa til pastor Wegners imorgen aften du?»

«Uf ja.» Rose sukket. Det var en bror av hendes far, som hadde været prest i Trondhjem i mange aar, men som var kommet til Kristiania i denne høst. «Nu maa jeg altsaa ut med presenter til alle der. Og det har jeg sandelig hverken raad eller lyst til.»

«Aa – du behøver da vel ikke at gi dem andet end noget smaatteri?»

«Nei jeg vil ikke det. De har naturligvis bedt mig for at gjøre litt for Rose stakkar. Men jeg vil ikke sitte der som et fattiglem, de er snilde mot. Og jeg har kjøpt kniplingslommelørklæ til Magda og Eva, som kostet saa meget at jeg kunde faat et par nye støvler for det.»

«Jamen Rose. De har da ment det godt stakkars.»

«Ufjada. Det bare ærgrer mig saa forfærdelig at de har saa skrækkelig vondt av mig, fordi jeg ikke har alt de har – mine kusiner altsaa. De synes synd i mig, fordi jeg maa sitte paa kontor og ikke kommer «ut» og ikke er «med» og ikke kjender deres «kreds» og blir kurtisert av deres venner og buden paa bal hos deres veninder og velgjørenhetsbasarer med fruer, som de synes er fine og alt slikt. Akkurat som jeg kunde tænke mig en forfærdeligere skjæbne end at være som Magda og Eva –»

«Neinei, jeg forstaar nok. Men herregud, de mener det vel godt.»

^[170] «Isch ja. Ogsaa synes de ikke jeg er ydmyg nok. Du er nu arrogant, sier tante, akkurat som din mor var. Og det er meget dumt av dig, pika mi. – At fattige mennesker, at en pike i mine kaar tillater sig at mene noget, det synes denslags folk er en utilladelig flothet kan du tro. Ser du, jeg vet de kommer til at bli forarget over lommetørklærne. Men jeg agter altsaa at tillate mig at være arrogant overfor saanne mennesker –.

– Det er stygt at skulle holde jul med denslags tanker forresten,» sa hun sørgmodig. «Stygt. Og trist.

Aa Torkild –.

– Jeg var buden til at være hos Hansens, konduktørens som jeg bor hos først. De bad mig jo ogsaa fordi de syntes synd i mig. Men det var paa en anden maate. De vilde ikke kunnet spise grøt og ribbe og danse rundt juletræet med glad hjerte, naar de visste at jeg sat alene inde paa værelset mit den kvelden. Men de vil nok kanske likesaa gjerne være uten mig, og de tror naturligvis det er meget gjillere for mig at skulle til min onkel – i et fint hus i Incognitogaten. – Men da fru Hansen bad mig ta tiltakke hos dem juleaften, da var jeg baade glad og taknemmelig, kan du tro. Og jeg glædet mig til at gi barna rigtig pene ting, saanne som jeg visste de ønsket sig.»

«Ja det er jo saa hyggelige folk du bor hos nu?»

«Ja de er hyggelige. Det vil si, overfor denslags smaafolk er jeg jo altid svært genert. Men jeg er godvenner med barna da ser du. Naar fruene er ute, ser jeg efter dem for hende. Vi har ^[171] en stor dukkestue, smaapikerne og jeg, som vi leker med; jeg lærer dem at lave saanne pene møbler av fyrstikæsker og pap, som Doris og jeg lavet husker du, og vi klistrer og klipper og maler og syr inde paa værelset mit. Jeg tror jeg morer mig selv næsten endda bedre end smaajenterne. Ogsaa hadde jeg tænkt at kjøpe til imorgen alle mulige smaating til dukkestuen som jeg bare kunde finde – koppestel og lysekroner og staker og fuglebur og piano og blomsterpottes og strykejern og en masse forskjellig. Men nu faar jeg altsaa ikke se paa, naar Inga og Gyda og Helene pakker det op og stiller det ind i stuen –.»

De gik utigjennem Storgaten. Rose stanset op hvert øieblik foran vindusutstillingerne i de lave gaarder.

«Jeg synes likesom det hører sig til at gaa og gjøre juleindkjøp i Storgaten. Jeg var altid en tur hernede med mamma, mens jeg var barn. Det var naturligvis fordi det var billigere hernede først og fremst, eller mamma trodde det var billigere. Men hun sa det var fordi her var den rigtige julestemning. De smaa lave gamle husene mindet hende om Nyborg. Og saanne butikker, hvor der var lavt under taket og trappetrin op til rummene indenfor. Vi gik og tittet ind i de gamle gaardsrummene med svalganger rundt og krinkelkroker og mørke smuthuller; jeg tænkte altid paa Asbjørnsens eventyr da. Var det igrunnen ikke rart at mamma som var fremmed heroppe, hun kjendte det gamle Kristiania meget bedre end nogen anden jeg har truffet. Nedover omkring fæstningen og ^[172] der visste hun hvem som hadde bygget alle de gamle husene og bodd i dem, deres historie¹⁵ og saa meget som var hændt allesteder –.

Naar jeg husker paa de juleturene til mamma og mig i Storgaten, saa synes jeg forresten bestandig det var snefok –.

Saan med hvirvlende sne forbi de oplyste butiksruterne og saa de mørke basarboderne foran kirken og kirken selv, der syntes saa stor og mægtig, fordi alle husene her er saa lave, og taarnuret lysende høit oppe i luften – det *var* igrunnen vakkert ogsaa og juleagtig –.»

Torkild snudde og saa sig tilbake. Han hadde aldrig lagt merke til det før. Herfra, over disse lave bygningerne, virket kirken vakker slik den laa mørk og tung med det oplyste taarnur høit oppe i himmelen.

«Og nu kommer sneen og,» sa Torkild glad i stemmen. Han viste Rose det første fnugg paa sit frakkeærme.

«Ja tænk! Aa gid vi fik sne da!» Rose holdt muffen fremfor sig og fanget de smaa stjerner, der kom dryssende med langt og længe imellem.

Det var storartet. Da de kom ut fra en av de lave butikkerne, hvor der er trappetrin op til rum indenfor, seilet svære snefloker i ruternes og gaslygternes lysstrømme og langs kjørebansens kanter laa der alt et tyndt hvitt dække over den støvede skidne gate.

Sneen veltet ned, mens de gik opover gjennom byen. Vognrammelen paa den haardfrosne gate ^[173] var allerede blit dæmpet ned til en hyggelig, stilfærdig lyd av juletravelhet; lyset fra butiksruiterne stod ikke lenger som bjelker ut i den sure og raa frosttaake, det skinnet paa muntert hvirvlende snefiller. Det var godt at kjende dem mot ansigtet, se hvordan de hvitnet ens klær, godt at aande den rene, friske luft.

«Hvordan ialverden skal vi finde ut av, hvad der er dine og hvad der er mine pakker,» lo Rose, for Torkild hadde tat dem allesammen og bar dem.

«Vi faar pakke dem op og se efter. Ellers saa faar skjæbnen avgjøre, hvad der skal falde paa Lieds unger og hvad paa Hansens. Vi kan jo se paa dem, naar vi spiser. Skal vi gaa ned til Ingebret; der er saa deilig fredelig –.»

De gik nedover Kongens gate, mot hele strømmen av tilsnedde mennesker med pakker i hænderne. Alle folk gik opover. Butikkerne begyndte at stænge. Det var saa hyggelig at gaa saan forbi alle de travle folk og ned mot de stille kvartaler utenfor centrum, hvor der var rullet ned for de oplyste vinduer og bare faa lyd, som brøt gjennom snefaldets tysthet.

«Neitak, jeg vil helst ha te og smørbrød. Jeg længes ordentlig efter litt god varm te. Meget te –.» Hun tok sin sorte plyschhat av og ristet snefonnerne av den. Haaret var vaatt over hendes pande og da kruset det en liten smule.

Den lave hyggelige kafé med de oljede paneler og træloft var næsten tom – bare nogen gamle skallede forretningsmænd sat og spiste torsk borte ^[174] i et hjørne. Rose og Torkild slog sig ned i sofakroken ved døren.

Hun begyndte at pakke ut og sortere julegaverne med det samme. Sofaen og begge stolerne var dækket av papir og æsker i ett nu.

«Er det ikke nydelig,» sa hun henrykt over alle dukkelekerne. «Inga skal ha det forgyldte koppestellet. Tror du ikke hun blir glad? Jeg vilde været aldeles tusset av henrykkelse over et saant et mens jeg var liten –.»

Teen kom og Rose maatte ta litt sammen paa alle lekerne.

«Julen er deilig allikevel,» sa hun sagte. «Jeg synes julen er deilig. Selv om jeg ikke skal ha nogen jul jeg.»

«Vi to som ingen jul skal ha,» sa Torkild. «Du – la os være sammen en dag og forsøke at lave jul.»

Rose nikked.

«Gik det ikke an, hvis jeg kunde faa fat paa en gran,» sa Torkild. «At du kunde pynte den? Oppe hos mig, mener jeg.»

Hun nikked igjen. Han la merke til at hun undgik at se paa ham.

«Vil du det hellere ikke, Rose? Skal vi hellere være sammen et andet sted –.»

«Nei nei.»

«Ja jeg vet ikke. Du har været saa rar ofte i det sidste,» sa Torkild sagte.

«Har jeg,» sa hun svakt. Og hun fortsatte efter et øieblikks tøyen: «Jeg syntes – jeg visste ikke –. Jeg tænkte at kanskje du brød dig ikke [175] saa meget om at være sammen med mig mere. Og da syntes jeg det var saa leit bestandig at gaa og ta imot alt det som du gjør for at være snild mot mig –.»

«Det synes jeg var meget besynderlig tænkt av dig Rose,» sa Torkild sagte, men med eftertryk paa hvert ord. Og hans øine slap ikke hendes, før hun slog dem ned.

«Det var vel bare rimelig om du var blit træt av mig engang,» hvasket hun næsten paa graaten.

«Naar du har kunnet tænke saan,» sa Torkild som før. «Da har du nok aldrig forstaat, hvad jeg har sagt dig saa svært mange ganger. Der er ikke noget som kan forandre sig, Rose, i det som jeg føler overfor dig. Jeg har ikke snakket om det paa lange tider. For jeg vilde ikke være en plageaand for dig – og ikke en tigger heller – naar du er det for mig som du er. Tvertimot – jeg vilde forsøke om jeg kunde gi dig bare en bitteliten smule til gjengjæld for alt det du er for mig og har været for mig og kommer til at være for mig bestandig.»

Rose sat og saa ned.

«Jamen Torkild,» sa hun sagte.

«Naa?»

«Nei det var ingenting. Jeg trodde du var træt av mig allikevel. Jeg hadde hørt, ser du, at du skulde ha været forlovet med Betzy –.»

«Hvem har sagt det,» spurte han fort.

«Betzy selv. Er det ikke sandt da?»

«Jovisst er det sandt.» Han lo litt. «Jamen er ikke Betzy en rar en ogsaa.»

[176] Rose saa forvirret paa ham:

«Jamen. Naar du sier du har – følt saan – – overfor mig – bestandig. Det forstaar jeg ikke.»

«Nei det gjør du ikke,» sa Torkild sagte og alvorlig som før. Hun ventet paa at han skulde si noget mere. Men det gjorde han ikke. Med haanden under haken sat han og saa ut for sig. Engang gled der et litet fjernt og flygtig smil over hans ansigt.

«Forresten sa Betzy, hun trodde ikke du hadde brydd dig om hende,» sa Rose forlegent. «Hun trodde du hadde gjort det paa trass, sa hun.»

«Da tok Betzy feil.» Han smilte igjen det lille rare smilet. «Jeg *brød* mig om hende. Paa en anden maate.»

«Kunde du forlove dig med nogen anden igjen? Som du kunde komme til at bry dig om paa – den andre maaten,» spurte Rose.

«Nei.» Han lo litt hen for sig.

Rose sat brændende rød med nedslagne øine. Hun gjorde ikke noget forsøk paa at rede ut sine egne forvirrede følelser. Hun visste ikke hvad det var, han hadde smilt over. Hun visste bare at saan som hun hadde set Torkild, saan var han ikke. Hun hadde trodd, at ham kjendte hun ut og ind – og nu opdaget hun, at hun gjorde nok ikke det. Og derved var det som han blev meget større og hun følte sig forlegen og forsagt for ham.

En gang saa hun op paa ham, men tok øinene ^[177] til sig med det samme og blev rød igjen. Han sat og saa ufravendt paa hende med det lille smilet fra før.

Torkild skjænket mere te i hendes kop. De spiste og drak uten at snakke. Rose krøp sammen i sofaen; den nye forvirrede følelsen av at hun var en liten ting, som han smilte henover, gav hende hjertebanken. Hun blev ved at brænde i kinderne; føtterne hendes var iskolde, for støvlerne var gjennomvaate. Da de var færdige med at spise og han bød hende sit cigaretetui, saa hun overrasket, at hendes hænder skalv litt.

Pludselig tok han en liten firkantet pakke op av lommen og rakte hende.

«Jeg har kjøpt en julepresent til dig. Vil du se paa den nu, eller vil du vente med det til imorgen?»

Hun kjendte at der var et etui i pakken:

«Jeg vil helst se paa den nu. Aa Torkild, jeg er ræd, det er noget som er altfor fint til mig.»

Hun pakket op og aapnet den gamle slitte læræske. Den indeholdt et gammeldags halsbaand av fint guldarbeide, besat med mørkt fiolette ametyster.

«Aa men Torkild. Er du gal som kjøper saanne ting til mig –.»

«Liker du det?»

«Jeg har aldrig set noget vakrere,» sa hun sagte.

«Ja jeg syntes det var svært vakkert. Jeg saa det her i sommer hos en antikvitetshandler og saa kjøpte jeg det. Jeg tænkte, jeg vilde ta mig ret ^[178] til det, en gang at gi dig en gave, som jeg syntes var vakker nok

til dig.»

«Tak,» hvisket hun.

«Sæt det paa dig,» bad han litt efter.

«Aa jeg kan ikke, Torkild. Paa denne blusen – det vilde være synd.» Hun saa nedover sin utvaskede skjortebluse.

«Aa jo da. Bare prøv.»

«Jeg vil hellere ikke. Jeg vil hellere ta det paa for første gang, naar jeg kommer op til dig og holder juleaften.

Litt efter stod de sammen utenfor kafeen. Det var holdt op at sne – høit oppe over den hvite jord og trærne, der stod som luftige hvite kupler mellem gaslygternes gule blus, var himmelen bundløs og svart.

Ingen av dem talte, mens de istedetfor at vende sig opover mot byen langsomt skraadde over Bankpladsens snedække og gik nedigjennem den stille mørke gate mot fæstningen.

Rose tænkte ingenting. Hele hendes sind var bare en eneste forventning; hun var ræd, men hun var fuld av længsel. Det er Torkild, tænkte hun – det er jo Torkild. Men hun var tilmode som det var en fremmed og ukjent mand, der gik ved hendes side. I spændingen knuget hun sin haand om æsken med halsbaandet; det var likesom hun hadde git sig alt det ukjendte i vold, da hun tok imot den.

De hørte neppe sine egne skridt i den dype, løse sne. Her var mørkt nedover under ridehusets ^[179] mur, langt mellem lygternes lyskredser paa den hvite gate. Inde fra anlægget lyste buskene frem som hvite fonner.

Da han stanset og bøiet ansigtet ned over hendes, løftet hun sit og tok mot hans kys. Hun stod stille og lot ham kysse sig alt han vilde, og da han tok hende haardt indtil sig, la hun armene om hans nakke.

«Rose – er det sandt,» hvisket han ganske sagte, tæt ind til hendes øre, og hans stemme sendte frysninger nedover hendes ryg.

Hun nikket og løftet sit ansigt op for at bli kysset igjen. Der drysset nogen smaa iskolde snefnugg ned paa det fra træet over dem, før han dækket det med sit eget.

«Elsker du mig,» hvisket han mellem hvert kys han tok. «Elsker du mig?»

«Ja.» Hun vilde sagt, jeg elsker dig, men kunde ikke. Det var som hun ikke evnet at fylde ordet – ut av sit forvirrede, overrumplede hjerte. Og hun hvisket istedetfor:

«Er det dig da Torkild? Er det sandt at det er dig? Det er likesom det ikke er dig, synes jeg. Det er likesom du er blit en anden –.»

«Det er ikke mig, som er blit en anden,» hvisket han tilbake.

«Jo du er. Det er likesom jeg aldrig hadde kjendt dig før.»

«Det er kjærligheten, som du ikke har kjendt før,» sa han sagte.

Hun gjentok det. «Det er kjærligheten, som jeg ikke har kjendt før.» Det hørtes saa vidunderlig
[180] deilig ut. Det var kjærligheten. Det var kjærligheten. Hun tok pludselig heftig hans ansigt mellem
begge hænder og saa ind i det. Ja det var kjærligheten, slik saa den ut. Hun drog ham ned til sig, og saa var
det hende, der kysset, slik de stod under snedrysset fra træerne i den natstille, øde gate.

[Del] II

I.

Torkild gik gennem spisestuen, nikket godmorgen til piken, som holdt paa at dække frokostbordet og stanset et øieblink i dagligstuen.

De lange hvite gardiner for verandadøren blaffet litt i trækken. Der lugtet nymalt over hele huset endda. Gulvet, som glinset fersk og gult i morgensolen, gav stuen præg av nyt hjem, endda møblerne var uensartet og for størsteparten gamle.

Det vidunderlige vaarveiret hadde varet hele denne uken siden de kom hjem. Disse deilige morgenerne –.

Han fandt Roses cigaretter paa hendes chatol, han tok en og tændte. Paa den uttrukne klaf laa en splinterny «Husmoderens regnskabsbog» foran det gamle porsellæn skrivestel. Et fotografi av ham selv som spædbarn paa sin mors fang hadde hun faat ramme om og sat op. Han tok det og strøk kindet indtil billedet av sin mor. Og saa bøiet han sig og kysset hendes lille regnskabsbok, der hvor hun hadde skrevet sit nye navn, Rose Christiansen.

[184] Han gik ned i haven for at røke, mens han ventet paa hende.

Villaen laa paa en knaus med granskog omkring paa tre kanter. Men foran huset var der anlagt have, en stor halvrund rabat omkring hele den singelstrødde plads foran verandaen. Der var ingenting i den endda, andet end avispapirs tutter, som Rose hadde sat over de smaa nye planterne sine. Men bakom rabatten med de gulstekte kræmmerhuser hældet en lysegrøn bakke med smaa nye frugttrær ned mot elven, som randt blank og stille foran huset; like nedfor haven hadde den viet sig ut til en liten sjø, som glitret i solskinnen; vandet stod indover den grønne eng og smaa vierbusker laa og blinket uti.

Paa den andre siden elven var der bare eng og pløiemark, indtil skogen drog sin mørke stripe hen under den lyse himmel. – Torkild stod og myste utover, midt i solen. Han følte sin egen lykke som en søt, fredfuld træthet, og han suget ind solvarme med hele kroppen, der dampet vaarduft fra bakken, et og andet insekt surret, en svartblank bille krabbet paa et straa i græsset foran hans fot og da den dat ned og blev liggende og sprælle paa ryggen, bøiet han sig og hjalp den paa ret kjøøl igjen.

De smaa skyer paa himmelen og de blomstrende kirsebærtrær i den grønne bakken under ham skinnenet like sølvhvitt. Det var ganske smaa, unge trær, hele den blomstrende krone var ikke større end en brudebuket.

Det gik paa verandaen ovenpaa. Rose kom ut, [185] i underskjørt og klar frisertrøie og hængte etpar haandklær over rækverket.

«Er du ikke klædt paa endda?» ropte han op til hende.

«Straks. Jeg skal bare ta paa mig kjolen.» Hun stanset ved døren, mellem de klare, rødruotede gardiner.
«Du kan jo gaa ind og begynde at spise jo, hvis du er sulten. Jeg kommer ned om et øieblik.»

«Tøv. Skynd dig og kom ned hit. Saa skal du faa se no pent.»

Et øieblik efter kom hun nedover verandatrappen, i lys sommerkjole. Hun gik bort og stak sin arm ind under hans.

«Naa? Hvad var det du vilde da? Var det no specielt.»

«Nei.» Han tok hende ind til sig. «Det var – ikke no – specielt.»

Hun gned panden ind mot hans ansigt:

«Hvad var det som var saa pent da – gutten?»

«Du.»

«Ja det vet jeg nok. Men det som jeg skulde faa se?»

«Er ikke dette pent da,» sa han og rørte ved det lille kirsebærtræ foran dem.

«Jo, det er pent,» sa hun glad. Og hun gjorde sig lempelig fri av hans armer og gik nogen skridt nedover til epletrærne. «Nu kommer de ogsaa straks.»

«Er du fornøiet med huset vort da,» spurte han for tyvende gang. Og hun svarte, mens hun ^[186] vendte tilbake til hans armer: «Ja det er jeg nok, det.»

Arm i arm gik de ind til det lille blinkende frokostbord, og Rose satte sig, tok hætten av den skinnende kobberkjele og begyndte at skjænke kaffen.

«Stop, stop. Ikke mere til mig.» Han tok om hendes haandlede og stanset hende.

«Skal du ikke ha *mere* kaffe? Hvad gaar der av dig – er du ikke bra idag, Torkild?»

«Joda.» Han lo. «Skjænk i fuld kop du. Jeg sa det bare for at faa et paaskud til at ta haanden din.»

«Uf!» Hun lo hun med. «Det gjør du sandelig uten paaskud saa mye du vil, synes jeg. – Du maa skynde dig og spise nu, Torkild, ellers kommer du forsent paa kontoret.»

«Ikke mere end jeg pleier,» sa Torkild sindsrolig, og Rose smilte og rystet paa hodet til ham.

– Saa sa han farvel, og saa sa hun, som hun hadde gjort hver morgen, at hun skulde følge ham til veien, og med armene om hinanden slentret de ned gjennom skogholtet.

Da hun kom tilbake til huset, holdt piken paa at ta av bordet.

«Hvordan er det, Agnes, er det noget vi skal ha fra landhandleren. Brød er der visst ikke nok av –.»

Hun gik rundt og saa til sine blomster i vinduerne og hun var nede i haven og tittet til planterne ^[187] under papirhætterne. Over plænen skraadde hun bort til køkkenhaven. Sengene laa fine og muldgraa i solen; Torkild hadde spadd og raket og gaat op gangerne kvelden før; iaften skulde de saa der. Hun gav sig til at trække op rabarbra; det kunde hun gjøre nu i formiddag, til det blev tid at se til middagsmaten, snitte rabarbra til at lægge bort paa flasker.

Der *var* ikke mening i at de skulde ha voksen pike, men Torkild vilde det endelig. For det første fordi han syntes huset var for stort for hende; de hadde været nødt til at leie denne lille villaen, for det var den eneste brukbare bolig de kunde faa. Desuten vilde han ikke hun skulde være alene hele formiddagen, saa ensomt som huset laa. – Men hun hadde svært litet at gjøre alle de timerne, til Torkild kom hjem klokken halvfem.

– Hun satte sig til med rabarbraen sin inde i stuen.

Da piken kom ind med te til hende klokken halv et, hadde hun snittet op et stort fat fuldt.

Saa væmmelig man blev paa fingrene av at snitte rabarbra –.

Til middag skulde de bare ha opvarmet suppe fra igaar og torsk, saa hun hadde ingenting at gjøre paa kjøkkenet.

Rigtignok hadde hun jo en hel del at sy paa sit utstyr endda –. Men hænderne var saa ekle og krympet. Hun rotet litt i bokhylden, men var ikke oplagt til at læse.

Egentlig var hun træt. Hun smilte litt undselig ^[188] ned for sig –. Hun *var* træt. Lægge sig paa en sofa midt paa dagen, hun hadde aldrig gjort det og hun hadde altid anset det som noget meget foragtelig.

Men hun gjorde det litt nølende, trak føtterne op under sig og dyttet puten ind under kindet. Hun smilte bortgjemt et par ganger, mens hun laa der. Og saa, litt efter, var hun sovnet.

II.

Like idet Rose skulde gaa ut – hun hadde hængt ind sin kaape ved ovnen allerede – kom piken med to store papæsker. En gut fra fabrikken hadde bragt dem, sa hun.

Rose stillet æskerne paa bordet ved siden av deres lille juletræ, som stod grønt og bart endda. Hun gjettet hvad det var – blomster fra Torkild i anledning lillejuleaften.

Der var ikke den ting som han kunde tænke sig vilde glæde hende, uten han bragte hende det – før hun fik tid til at ønske. Det var som han ikke eiet anden tanke end den at vise hende, hvor glad han var i hende – nu i denne tiden.

Forresten, han hadde været saan bestandig. Altid hadde det været hendes skyld, naar der hadde været nogen misstemning mellem dem i de første maanederne. Hun indsaa det nu. Det var hendes kjærlighet, der hadde været overfladisk og egoistisk imot hans. Det var fordi hun inderst ^[189] inde var sig bevisst, at hendes følelse var mindre værdifuld end hans, at hun indimellem hadde følt sig utilfreds i sit egteskap – herregud, var det det hele. Ja det hadde været det hele fra *hendes* side – sommetider syntes hun nok det var deilig at bli elsket og kjærtegnet og begjæret og beundret slik – og naar hun fra tid til anden pludselig kunde føle noget næsten som uvilje ved deres heftige samliv, saa var det, fordi den hadde rørt paa sig, hendes ydmygende underbevissthet om at hun ikke hadde nogen hel og sterk lidenskap at møte hans med. Nu da barnet i hendes skjød kaldte paa al hendes evne til at elske, nu forstod hun. Aa nu forstod hun ogsaa hans grænseløse nærtagenhet, den som isommer hadde vakt en liten dump irritation hos hende – det var fordi den bar bud om, at for ham var deres samliv saa uendelig meget mere betydningsfuldt end for hende.

Men nu, da hun endelig følte at hun levet fuldt og helt, nu da hendes eget hjerte var ømt og overfyldt av kjærlighet – aa nu forstod hun ham nok og elsket ham – barnets far. Hun kunde sitte og se paa ham, naar han spillet eller læste, mens hun selv holdt paa med sømmen sin, som hun aldrig hadde set ham rigtig før. Mit barns far, tænkte hun. Til hun maatte reise sig, gaa bort og drage hans hode ind til sit bryst. «Du er saa pen Torkild. Jeg er saa glad i dig.» «Er du glad i mig,» kunde han spørge sagte, mens han drog hende ned paa sit fang. «Ja det er jeg. Vet du hvorfor jeg sitter og ser saan paa dig? Jo ^[190] for at lillegutten vor skal bli lik dig. Han skal ha saan pen pande og saanne pene øine og saan pen næse og mund og hake som du har.» Hun strøk med en finger omkring i hans ansigt, mens hun talte. «Han skal se ut akkurat som sin far –.» Torkild gjemte hende indtil sig og kjælte for hende med et smil, som var næsten saart av lykke.

– I den ene æsken var der gule mimoser og fiolette syriner. Hun satte dem i den store sortglaserte krukken paa dragkisten. I den anden var der avskaarne hyacinter, blaa og hvite og røde. Dem ordnet hun i krystalbollen og stillet midt paa bordet. En stund blev hun staaende med lukkede øine og ansigtet bøiet ned over deres sterke duft.

Det gamle ur i spisestuen slog tre. Sandelig maatte hun skynde sig nu, hvis hun skulde være tilbake til

middag i rette tid. Og endda fikk hun gaa skogstien opover til Fensal.

Det var barfrost – likesom ifjor. Men for en forskjjel. Selv slik en tør og haard vinterdag var vakker herute. Den runde røde solkulen ute over skogen, den høie rene himmel, som skinnet blekblaa gjennom let frostrøk, de tykke rimfrynser paa trær og busker og paa de visne gule straa, som laa frosset ind i isen paa den oversvømmede engen nedenfor haven.

Hun gikk trippende og forsiktig, saalænge hun fulgte elven, holdt sig indtil kanten, hvor isen var knudret og ujevn. Det gav et sæt i hende og hun blev het av angst, hvergang hun gled litt.

[191] Men da hun kom ind paa skogstien, som bar over jernbanelinjen og opigjennem aasen, gikk hun fort og let. Det begyndte at føles som en tyngde, men det besværet hende ikke; hun kjendte det som hun hadde øket kraft og sundhet til at bære med. Endda ialfald –.

Visne brune ormebregner og nakent bringebærris laa utover den smale sti. Til vaaren, naar det begyndte at spire her, naar bregnerne stak op de smaa snilehusrullede skuddene mellom det visne løv, da var hun vel ikke saa letvint. Hun tænkte paa den tiden med en underlig smertelig undseelse, men der var paa samme tid enslags selvfølende stolthet i det. Og naar frugttrærne i deres have blomstret for anden gang –. Hun kunde ikke finde nogen angst for det hos sig, bare utaalmodig, litt nervøs spænding. Og naar hun saa kom op igjen og kunde sitte ute med barnevognen – hele den deilige sommeren, naar hun skulde sitte nede i haven og passe det lille barnet sit – det var som noget inde i hende brøt sammen under den overvældende ømme lykkefølelse –.

Aldrig, aldrig skulde de bo i byen, hvis det kunde undgaaes. Disse maanederne hun hadde levet herute og set aastiderne skride og følt skjønheten i alle de vekslende veir. Selv den lange regnfulde høsten de hadde hat, hvor fortryllende vakkert hun hadde syntes det var, naar hun stod op om morgenen og saa regndraaperne gli bortefer telefonledningen og henge tæt tæt perlede [192] paa trærne om huset. Hendes barn skulde vokse op paa landet.

Hun gikk og tænkte paa alle de lykkelige, talløse arbeider, der vilde komme og fylde hendes dage. Den første lekestue-fornøielsen hun hadde følt ved at være husmor, stelle i stuerne sine og lave mat efter kokebøkerne, som Torkild ertet hende med, naar hun satte sig til at læse i dem om kvelden – den hadde allikevel ikke tilfredsstillt hende i længden. Det var jo bare arbeide paa lissom – meningsløst at de gikk piken og hun, to voksne kvindfolk, hvis dages eneste gjerning var at lave mat og holde iorden huset for sig selv og en til. Hun syntes selv, det var en meningsløs ødslen med menneskers arbeidsevne. Det blev noget helt andet nu, da det samme arbeide vilde komme til at gjøres for et hjem, hvori barn skulde vokse op. – Ja bare saa meget anderledes det var blit at stelle istand huset til julen, siden det blev bestemt, at de skulde ha et barn hos sig – endda det var en fremmed unge, som hun ikke engang saa ubetinget likte –.

Lill var jo nok en yndig liten pike. Men hun vilde da ikke ønske at hendes barn skulde bli slike. Ikke for der var nogen fare for det forresten – for Lieds var jo barna bare lekesaker: indimellem stelte de svært med dem og saa puffet de dem ut til pikerne, naar de fikk lyst til at leke med noget andet. Nu var det pludselig blit som det gjaldt livet for fru Lied at komme til Lillehammer i julen. Og saa sendte hun gladelig Ingar og Sonja, som bare var ti og otte aar, alene avsted [193] til bedstemoren i Kragerø. Der var rigtignok en fru Mørch, som hadde lovet at «se efter dem» paa baaten; fru Lied kjendte hende neppe, men hendes

samvittighet eller hvad man skulde kalde det slog sig tilro med dette. Og hun hadde været aldeles opraaet med hvordan hun skulde bli kvit Lill, vilde absolut helst slippe at ha ungen med sig til sanatoriet, det var ganske tydelig. Saa hun blev henrykt, da de hadde tilbudt, barnet kunde jo være hos dem i julen.

Oppe paa Fensal rendte fru Lied ut og ind av dørene i fjeldgraa buksedragt og puttis. Rose fandt Lill paa gulvet i dagligstuen, hun sat gjemt bakom en av de svære plysches lænestolerne med en stor boks khedive av de paa hundrede og brøt cigaretter tversover. Rose fik æsken fra hende og ordnet indholdet slik at hun la de itubrukne cigaretter underst og hele oppaa. Saa blev der ialfald ikke leven, mens hun var der. – Plæd og haandvæsker og større og mindre kufferter var saadd utover stuen.

En pike bragte te, kjeks og marmelade. Og fru Lied sank utmattet ned i en lænestol:

«Aajovisst kan du ta en kop te jo! Jeg maa si du er kjæk, at du orker at gaa helt hitop nu. Ja du har naturligvis bare bra av det, naar du er saa frisk. Ja jeg maa si du er heldig du – naar jeg tænker paa hvad jeg har lidt bestandig, naar jeg gik slik! Faa se paa dig –,» hun tok leende Rose i armen og snudde hende i profil: «Aajoda, dama begynder at faa figur skal jeg si –.»

[194] Rose blev rød, mest av sinne.

«Du – jeg har bare pakket ind et sæt rent tõi til Lill. Piken din har jo ikkeno at forsømme med at vaske vel –. Du skal da sandelig ikke ha mere at bære end nødvendig stakkars. Ta en kjeks da! Har du bakt – fem sorter sier du! Ja det er i begyndelsen at man gidder denslags. Gud jeg var glad til at slippe hele julestria iaar, jeg har ikke gjort det mindste, pikerne blir jo alene i huset hele tiden her saa –. Ufnei Lill da, hvad er det du griner for nu da –.»

Lill gren, fordi hun vilde ha sin hvite kjole med til onkel Torkild. Rose sat og hørte paa parlamenteringen, hvis utfald var git paa forhaand; naturligvis blev der ringt paa piken, som fik ordre til at pakke Lills hvite kjole ind med vasketøiet.

«Fy Lill – tænk at være saa styg mot mamman din som skal reise langt bort fra dig – i mange mange dage tænk.»

Lill trøstet sig med at spise sukkerbiter.

«Det er sandt – vil du ha «De stummes leirs» julenummer – og her er «Fremtidens». Jeg har nogen smaatterier der. – Ja bare bagateller da. – Det er jo næsten umulig naar man lever under saanne forhold som jeg, at faa fred, saa man kan samle sig om noget ordentlig –. Det er jo ogsaa en av grundene da, forstaar du, til at jeg ikke *kan* la mig sluke helt av husstel og slikt. Nei Lill, vil du la være, du har spist altfor mange sukkerbiter allerede! Fy du faar stygge svarte tænder av det –. Nei har mamma sagt. Jaja, la det [195] være den sidste da! Men jeg synes jo jeg *maa* skaffe fred for min kunst nu, først og fremst –.»

Rose bladet i hefterne med sine barnedages mest velopdragne ansigt. Naar Mary Lied snakket om sin kunst, hadde hun altid saa forfærdelig vondt for at beherske sine smilehuller.

«Men naar man nu engang har noget paa hjertet som man føler sig forpligtet til at si. Jeg har en stor

roman, hele planen, alting er færdig, skjønner du, jeg mangler bare at skrive den –.»

Der fandtes ikke mulighets raad for Rose til at slippe fra, før hun hadde faat hele romanen fortalt. Det var om en malerinde, som hadde giftet sig med en ingeniør som ikke forstod hende. Hun vilde leve bare for at skape, derfor vilde hun ikke ha barn – men manden var brutal og smaaborgerlig og saa bedrog han hende med falske foregiverder, saa hun mot sin vilje maatte føde et barn; den misbrukte morsevne i hende hevnet sig i et unaturlig had til barnet o.s.v. o.s.v. Under fortællingens forløp skulde der da kastes nyt lys over alle tidens viktigste sociale og seksuelle spørsmaal.

Rose vovet sig til etpar ganger at nævne sin mand og hans middagsmat.

«Aa tøv. Torkild han blir sandelig ikke grætten paa dig, om han skal vente en times tid eller mere! Jeg kjender dere nok jeg! Jamen synes du ikke det er et vældig motiv? Og aldeles nyt? Det uegte barn inden egteskapet. Jamen kan du ^[196] ikke tænke dig, hvordan en kvinde som Vera maa hade dette barnet, som hun har undfanget i skjændsel!»

«Nei,» sa Rose. «Men Mary, klokken er over halvfem –.»

«Nei sit et øieblik til da. Nei du forstaar det naturligvis ikke, for du er en av de kvinder som bare, bare er moderdyr – ser barnet bare som sin egen inderligste eiendom – faren er en tilfældig foranledning. Jeg har tænkt at skrive om det og, en kvinde som blir frugtsommelig ved voldtægt. O.s.v. o.s.v.»

Klokken hadde slaat fem, før Rose endelig kunde slippe fra fru Lied. Og saa blev der endda endel forsinkelse; Lill forlangte at faa sin grønne fløielskaape paa og kysen – og det blev indvilget efter en længere forhandling, hvorunder Lill skrek og graat en hel del. Saa sendtes bagagen op til barnepiken igjen – den varme vinterkaapen maatte hun jo ha med; det var blit en ganske anselig pakke Rose hadde faat at bære, da hun endelig gik nedover med den hoppende og dansende unge ved haanden.

Hun var nødt til at gaa veien nu i mørket og med den lille piken. Og hun gik langsomt og svarte besindig paa alle Lills henvendelser og spørsmaal. Det var en henrivende kveld – heroppe i høiden var luften isnende klar og ren, men nede i dalen laa frostrøken hvit over elven og fabrikkene og husene med de blinkende røde ruter. Ute i syd over skogen var himmelen endda svakt lysgylden, men enkelte store stjerner blinket ^[197] frem høit oppe – det vilde være nat, før de kom hjem.

Hun møtte ingeniør Lied i bakken. Han lot til at bli glad for at faa sagt farvel til Lill endda engang.

«Nu maa du være rigtig snild og lydig mot fru Christiansen da – er fars jente snild pike? Tuppa mi! Ja jeg haaber hun ikke gjør Dem for mye bry, frue! Farvel da, glædelig jul frue!»

Nede ved stationen kom Torkild imot dem. Han hadde været hjemom.

«Da Agnes sa, du hadde gaat hjemmefra allerede klokken tre, saa blev jeg litt urolig. Jeg tænkte om du kanskje var blit daarlig.» Han la armen om hendes liv. «Hvordan er det med dig? Godaften Lill! Joda, du er saa fin som fløtegrøt, vesla!»

«Bare bra vel, kan du skjønne. Tak for blomsterne Torkild!» Hun tok ham under armen og stak sin haan ind i hans, klemte den litetgrand. «Du er saa snild og søt mot mig –.»

«Likte du dem?» spurte han glad.

Arm i arm gik de hjemover, mens Lill fløi foran dem og tilbake og hoppet ved Torkilds haand og rendte fra dem igjen for at skli nede i veigrøften.

– Inde i spisestuen var der dækket til barnet oppe paa hjørnet mellem Torkilds og Roses pladser. Torkild gav den lille gjest servietten paa og anbragte hende med en sofapute under sig paa [198] stolen. Han strøk kjærtegnende over hendes lyse krøller:

«Naa Lillemor – skal det smake godt at faa mat?»

«Saan suppe liker jeg ikke,» oplyste Lill, mens Rose øste op grønkaalsuppen. «Jeg spiser ikke saant jeg.»

«Joda. Her i huset spiser smaa barn al den mat de faar,» sa Rose bestemt.

Lill saa et øieblik ut som hun vilde stikke i at tute. Saa slog hun om – lo og dunket akkompagnerende med skeen i bordet:

«Jamen dere har jo ingen barn her i huset jo!»

«Jovist. Vi har jo dig for øieblikket.»

«Jamen dere har jo ikke nogen barn som dere selv eier – har dere vist det onkel Torkild?»

«Kanske vi tænker paa at faa os et, Lill.»

«Skal dere kjøpe dere et barn dere da,» lo hun høit.

«Jaha. Vi tænker paa at kjøpe os et barn til vaaren,» sa Torkild. «Hvis de ikke er altfor kostbare da.»

«Barn er dyre,» sa Lill veslevoksent. «Min mamma og pappa de har ikke raad til at faa flere barn naa, sier mamma.» Hun skoggerlo igjen. «Jamen hvorfor har dere ikke kjøpt dere no barn til jul da? Saa kunde jeg hat det og lekt med, ser du. Er barna billigere om vaaren onkel?»

«Barn er svært dyre om julen,» sa Torkild alvorlig. Han skottet bort paa Rose, som sat med [199] det unge ømme morsmil og hørte paa dem, og hans sind var hett av glæde, mens han tok henover barnets haar.

Og da de hadde spist og gik ind i den mørke dagligstue, tok han sin hustru ind til sig og de kyssedes længe og inderlig – til Rose hvisket: «Lill – pas dig Torkild, den ungen ser alting.» Og hun gik frem og tændte hængelampen. Hun løftet bollen med hyacinterne op til sit ansigt et øieblik.

«Vet du, at det har jeg ønsket mig i mange aar – engang at eie en hel bolle fuld av avskaarne svibler –.

Torkild kom bort til bordet:

«Ja – de er skønne. Hvem har du faat dem fra?»

«Kjære – er de ikke fra dig da?» spurte Rose forbauset.

«Nei. De der mimoserne er fra mig,» sa Torkild.

«Jeg trodde –. Der kom to æsker paa en gang. De var fra samme forretning –.» «Kanske det er en misforstaaelse,» mente Torkild. Hun gik ut i entreen efter æskerne. Der stod hendes navn paa dem begge. Hun undersøkte dem – mellem silkepapirerne i den ene laa et visitkort: Aksel Christiansen, diplomingeniør, Christiania.

«Tænk det er fra Aksel,» sa hun glad og overrasket. «Nei, saa pent det var av ham at sende mig blomster!»

«Er det fra Aksel –.» Torkild hjalp hende at ^[200]rydde bøker og sytøi væk fra bordet for at gjøre plads til kaffebrettet.

«Jeg synes du skulde telefonere og be Aksel hitut engang i julen.» sa Rose mens hun skjænket kaffen. «Han har bare været hos os en eneste gang. Du vilde jo ha Lund og Helsing en dag – kan du ikke be ham til da?»

«Jo naturligvis, hvis du ønsker det.»

«Jeg synes da det er litt rart. Din bror har været her en eneste gang. Doris aldrig og ikke din far heller –.»

«Nei,» sa Torkild og betraktet sin cigar et øieblik. «Man kan ikke beskylda os for at være en familie som holder sammen –.»

Hun gik ut i kjøkkenet om en stund, og Torkild blev sittende og røke og stirre i taket. Han gav korte og distrae svar paa alle Lills spørsmaal.

– Det var ganske merkelig – hun lot til helt at ha glemt, at Aksel engang hadde fridd til hende. Det vil si, han visste jo ikke saa akkurat hvordan det forholdt sig, Rose hadde ingenting sagt – men det var han ialfald sikker paa, at Aksel hadde været svært glad i hende engang. – Han kunde ikke forstaa, hun brød sig om at se ham herute nu – da hendes tilstand var saapas synlig. Det stillet dem jo likesom sammen paa en saavidt intim maate, at han ialfald overfor en mand, der engang hadde været forelsket i hans kone, vilde blyges paa samme maate som han vilde blyges for at kjærtegne hende i nogens paasyn.

Det hadde berørt ham saa besynderlig pinlig, ^[201]da hun snakket om at be Aksel ut nu. Han visste ikke – den letvinte, hverdagslige maaten hun talte om det paa, hadde pludselig mindet ham om hvor meget hun hadde glemt og hvor litet hun hadde forstaaet av hans egen kjærlighet i forgangne aar. Og han følte en hudløs saarhet efter de smerter, han i den sidste tid ikke hadde husket paa, fordi han hadde anset dem for helt forbigangne og bedst at glemme.

Men da Rose kom ind fra køkkenet et erende, sat Torkild i spisestuen ved sit skrivebord. Han havde Lill paa knæet og hans mørke hode var bøiet ned mot hendes lyse, mens han tegnet hester og kuer for hende med en rød og blaa blyant.

«Tegn en ku med den blaa enden naa da onkel Torkild,» sa Lill.

«Jamen en ku kan da ikke være blaa, Lill – har du set en blaa ku nogengang du da?»

«Neimen derfor kan du vel gjerne tegne en vel. Forresten saa har jeg set en blaa ku dengangen da jeg var i Kamerika.»

«Nei har du været i Kamerika, Lillemor? Naar var det du var der da?»

«Aa det var dengangen da jeg var gift med keiseren av Kamerika det. Det var førend du kom og bodde hos os, skjønner du –»

Rose hadde fundet det hun lette efter i buffeten og gikk ut, stilfærdig smilende.

«Tante Rose,» ropte Lill efter hende, «hvad er det du gjør paa kjøkkenet?»

«Baker julekake, ven min.»

[202] «Skal du ha rosiner i den? Da vil jeg være med dig og se paa,» ropte hun og jumpet ned av Torkilds fang.

Oppe paa deres soveværelse om kvelden, efter han hadde snørt av hende støvlene og kysset hendes føtter, før han gjemte dem i morgenskoene, tok hun ham om halsen og drog ham med sig bort til sofaen, som var stillet indtil hendes seng.

«Er hun ikke yndig? Hvor søtt hun ligger du –»

Länge blev de staaende tæt omslynget og saa paa den lille sovende pike, mens de fra tid til anden vekslet smaa stilfærdige kys.

III.

Sidst i mai kom Roses og Torkilds barn dødfødt til verden. Det levet endda under fødselen, som blev meget haard og langvarig; lægen var ikke sikker paa om det ikke hadde levet endda i det øieblik det kom til. Det var et stort og svært pent guttebarn, men alle oplivningsforsøk som blev foretat, var forgjæves.

Straks hun vaagnet op efter kloroformeringen, forlangte hun at se barnet. Lægen og jordmoren sa det laa og sov inde i Torkilds værelse; hun skulde faa se det saasnt det vaagnet og hun selv hadde sovet.

«Torkild,» kaldte hun pludselig. Han stod ^[203] ved fotenden av sengen, men saa ikke paa hende, og det gav et sæt i ham, da hun nævnte hans navn. «Kom hen til mig,» sa hun med en underlig skarp og klinger stemme – og han gik bort og knælte ved hodegjærdet, med sin pande mot hendes ene klamme haand.

«Hvad er det,» spurte hun som før. «Er der noget galt med det? Jeg kan se det paa dig at der er noget galt –»

«Nei nu skal De sandelig lægge Dem pent og faa Deres velfortjente søvn, frua mi,» kom lægens yrkesmæssig freidige stemme. «Og Deres mand skal De sandelig ogsaa la faa fred. Han er temmelig medtat han og. Saa, Christiansen, si pent godnat til Deres kone nu, dere har sandelig ikke godt av nogen scene for øieblikket nogen av dere. Hvis De er rigtig kjæk imorgen saa –»

«Torkild,» sa Rose, som hun ikke hadde hørt doktoren. Hendes stemme tvang ham til at se op.

«Det levet ikke,» sa han og gjemte sit ansigt i sengklærne igjen.

Hun gav ikke en lyd, vendte bare hodet til siden. Og hun rørte sig ikke, da han stod op og gik ut av værelset.

Lægen kom ut efter ham og skjendte; han maatte da kunne skjønne, hans kone trængte ro og absolut ikke taalte sindsbevægelser.

Torkild hadde ingenting at svare. Han visste han hadde maattet lystre hende og si sandheten.

Hvad visste den fremmede fyren om ham og hende. – Dokteren, jordmoren, pleiersken, for en tortur det var at skulle ha de fremmede menneskene ^[204] gaaende indpaa sig, maatte høre paa dem og svare dem. – Men naar han tænkte paa den dag, da han og Rose igjen skulde bli alene, var det som det isnet igjennem ham av smerte og angst, og der var noget i hans sjæl som vilde tigge en gud om barmhjertighet –.

Den følgende formiddag, da pleiersken hadde gaat for at sove og Torkild sat alene inde hos Rose, forlangte hun pludselig at se det. Hun hadde hat en relativt god nat, sovet en seks timer, men hun hadde

ikke sagt et ord siden hun vaagnet, utover svar til jordmoren og pleiersken, naar de snakket til hende.

Torkild reiste sig og stod et øieblik uviss.

«Du kan skjønnne, jeg maa faa se ham,» hvisket Rose sagte og klagende. «Du kan da skjønnne det. Jeg vilde helst se ham, naar bare du er her.»

Torkild gik gjennem sit værelse og ind paa badeværelset, hvor det lille barnelik laa i en kurv. Pleiersken hadde vasket det, men bare svøpt det ind i dets nye hvite uldteppe.

Rose forsøkte at reise sig op i sengen, da han kom bort til hende. Og da han stanset hende, rakte hun begge armene ut. Saa la han det ned hos moren.

Han blev staaende og stirre. Det var som han var lammet og ikke *orket* at ta sine øine fra det syn, der voldte ham en smerte saa intens, at han ikke forstod, han kunde utholde den. – Det var den samme følelse som han hadde hat ^[205] igaar, da han saa hende lide saa forfærdelig – hele hans væsen oprørte sig, det *maatte* faa slut – og han visste det nyttet ingenting at han oprørte sig. Ogsaa nu skrek hans kjød og blod op – han *vilde* ikke bære det. Og han visste det hjalp ingenting, at han ikke vilde –.

Hun hadde tat det lille nakne legeme indtil sig og dækket det ømt med teppet helt op til ansigtet. Hun tok den ene lille haand og la paa sit bryst, gjemte den under sin egen, kysset det sortdunede hode, øinene som aldrig hadde været aapnet mot lyset og munden som aldrig hadde aandet. Saa gled hendes haand ned under teppet, og han visste at nu laa hun og kjælte for det lille livløse kolde legeme, de døde smaa hænder, de døde smaa føtter.

«Synes ikke du ogsaa han er deilig?» spurte hun sagte – og i det samme brøt hun ut i en skjærende, jammerfuld graat.

«Rose –»

«Begraver man dem paa kirkegaarden du,» spurte hun om en stund med rusten stemme.

Det varte litt før han turde stole saa meget paa sig selv, at han kunde svare:

«Jeg har telefoneret ind. Han blir lagt ned i din mors grav. Jeg tænkte du kanskje vilde like –»

Om en stund sa hun litt roligere:

«Vet du hvor det tøiet er blit av, som jeg la frem, da jeg begyndte at bli syk? Se om det ligger paa sofaen endda da? Det var tullet ind i et laken – vil du være saa snild at ta det hit –»

«Rose –» ynket han sig.

^[206] Men hun begyndte at trække skjorten paa barnet, der hun laa.

«Rose – kjære, kjære, du maa ikke røre dig saa meget –»

«Vil du hjelpe mig litt da,» bad hun. – «Mamma vil klæ paa lille vennen sin selv – mamma og

pappa –» saa brøt graaten løs igjen med et undertrykt jammerskrik, og hun vendte sit ansigt ned i puten og hulket.

Men litt efter fortsatte hun at klæ barnet og Torkild hjalp til med dirrende hænder, mens han indi sig tigget hende for guds skyld at spare dem begge for denne pine –.

«Saa tak. – Vil du ta op den næst nederste kommodeskuffen – vil du være saa snild at gi mig den hvite kjolen med blaa tunger, som ligger øverst –»

Han bragte den og hjalp hende med at faa den paa det døde barn. – Hun flænger i saaret, tænkte han, hun flænger med vilje i sit eget hjerte og i mit. Og jeg tør ikke stanse hende. Jeg tør det ikke, fordi jeg vet, hun *vil* pine – ogsaa mig.

«Min lille søte yndige gut –. Aa Torkild –» hun hulket igjen ubændig. «Vilde du ikke ønsket du og at han hadde levet – bare nogen timer, bare etpar dage – bare levet litt, om vi saa skulde mistet ham –»

Han bet graaten i sig. Han *maatte* beherske sig for hendes skyld, og han bare nikket –.

– Aa jo jo. Om hun bare hadde faat holde deres barn, hans og hendes, varmt og levende ind til sig en eneste gang – om det bare hadde faat ^[207]die hendes bryster, saa hun kunde følt dets sug ind i sit hjerte – ditind hvor hans kjærlighet aldrig hadde kunnet naa. Om deres hænder hadde faat møtes over det lille varme, levende barn, om deres sjæle hadde faat møtes over dets dødsseng –.

– Alt hvad han hadde set og forstaat – og sørget og resignert. Og han hadde villet ta tiltakke, hadde svoret sig selv at være glad endda. Naar hun gav barnet alt det som han ikke hadde kunnet vinde og han ogsaa elsket deres barn av hele sit hjerte, øste ut over det al den ømhet, ingen anden hadde hat bruk for, elsket det og verget det som bare den far kan, der er vokset op vernløs –. Han hadde stolet paa, at naar han vilde det av hele sin sjæl, saa kunde livet leves paa dette – slik at der skulde vokse lykke av det for hende og barnet – og for ham selv, om der saa altid vilde bli ved at være et savn og et saart sted i hans sind. –

Og nu visste han at han var drevet fra sin sidste stilling og at han *maatte* tape –.

Der var bare blit født et litet lik av deres samliv. Et litet lik, som laa koldt og stille under deres puslende hænder.

Da han tok og bar barnet ut, faldt han sammen med det inde paa sengen i sit eget værelse. Han bet ned i hodeputen for at ingen skulde høre hans graat. Og han krystet sit barns livløse hænder i sine egne:

«Herre Jesus. Jeg kan ikke –. Jeg kan ikke. Be din mor at hun ikke gaar fra mig –»

IV.

[208] Tilsynelatende kom Rose noksaå fort til kræfter efter den svære fødsel. Det var først da hun var oppe igjen, at det viste sig, hvor langtfra godt hun hadde det. Og ukerne gik og hun blev ved at være like kraftløs og nedtrykt. Lægen foreskrev styrkende midler og formante indtrængende Torkild til at opmuntre sin kone og forsøke at lokke hendes tanker bort fra skuffelsen og savnet. Først og fremst burde han se at reise en tur bort med hende –.

Torkild smilte litt efter lægen. «Det er da ikke som hvis barnet hadde levet og saa dere hadde mistet det,» hadde han sagt. Reise bort – jo han husket han hadde hørt om baade den ene og den anden unge frue som hadde faat et dødfødt barn og som var blit sendt til utlandet eller sanatorium – det var vist den almindelige kur. Naturligvis vilde han forsøke det. Men han trodde ikke stort paa at det skulde hjælpe. Det vil si, han visste at det vilde ikke. – Og hvordan i herrens navn skulde han kunne sætte mod i hende – han som selv ikke eiet fnugg av livsmød længer –.

Aksel hadde sendt blomster til Rose flere ganger, mens hun laa. Efter han hadde været hos dem den aften i julen, var han begyndt med at komme ut av sig selv ikke saa sjelden.

[209] Torkild kunde ikke frigjøre sig for denne besynderlige uvilje mot at Aksel besøkte dem, mens Rose gik slik. Ikke at han tænkte – eller mistænkte – noget. Det var bare en uklar fornemmelse, han ikke kunde bortresonnere.

Han kom utover igjen en eftermiddag, da Rose hadde været oppe en fjorten dages tid. Det var en vakker aften sidst i juni og de drak te paa verandaen. Efter aftenens var Rose gaat ind for at hente nogen jordbær, hun vilde traktere med – de første iaar. Aksel og Torkild sat igjen ute paa verandaen og snakket politik. Aksel talte om en artikkel, som hadde staat i Aftenposten samme morgen. Torkild holdt ikke Aftenposten, men Aksel hadde tat nummeret med og læst det paa toget, han mente det laa ute i entréen og gik for at hente det.

Torkild reiste sig, han vilde se om han kunde hjelpe Rose med at bære ut. Da han kom ind i spisestuen saa han, at hun laa paa knæ foran hjørneskapet. Nogen asjetter og glas, som hun hadde tat ut, stod foran hende, men i dette øieblik knælte hun bare ganske ubevægelig og taarerne strømmet ned over hendes kinder.

Aksel stod borte ved blomsterbordet med ryggen mot Torkild. Han vendte sig og gik ut paa verandaen uten at se paa broren.

Torkild løftet lempelig sin kone op og trykket hende litt indtil sig et øieblik. Hun gav et litet træt higest og lutet hodet ned paa hans skulder et sekund. Saa tok han og satte asjetterne og vinglassene paa brettet og bar det ut for hende.

[210] Aksel hadde sat sig der han sat før og rakte broren avisen, saa rittet Torkild igjennem den utpekte artikel uten at sanse, hvad han læste.

– Disse forfærdelige taarestømmene til Rose, der kom ved et tilfældig litet ord eller uten nogensomhelst ydre foranledning – uten graatens kamp og anstrengelse. Det var som hendes sjæl var et hav av taarer, der randt over fra tid til anden, eftersom savnets og sorgens dønninger gik i hende. Det var saa usigelig ondt at se paa – og han følte sig saa aldeles magtesløs.

Han følte ogsaa at Aksel var forpint, hadde været det allerede da han kom. Ikke for at broren hadde sagt det mindste – det var bare hans eget utpinte sind, der veiret et hemmelig saar som den anden skjulte. Og det øket hans egne oversensibile nervers lidelser.

Da Aksel skulde gaa, tok Torkild sin lue for at bli med bort til stationen. Rose fulgte saa langt som til havegrinden. Da hun sa farvel, saa Torkild, at nu stod hendes øine fulde av taarer igjen.

Torkild og Aksel gik nedover skogstien uten at snakke. Der var ikke en lyd i den lyse sommernat uten akerriksens snerpen i engen ved skogkanten og glammet av en hund paa en gaard etsteds ute i bygden.

«Det er aldeles forfærdelig, hvor det har tat paa hende,» sa Aksel med en gang. Der var en viss tilbaketruengt heftighet i hans stemme, som uklart foruroliget Torkild.

«Ja det har tat svært paa hende. Selve affæren var jo forfærdelig – jeg hadde aldrig anet [211] at det var saa grufuldt. Man kan vel ikke vente hun skal komme saa fort over det. Og naar hun saa gaar derhjemme og naturligvis uavladelig føler tomheten efter alle de forventninger og haab som ikke blev til noget –. Litt bedre blir det vel, naar vi nu kan komme bort herfra en stund –»

Aksel tok et skarpt, heftig aandedrag:

«Var du aldeles uforberedt paa at det kunde gaa slik –»

Torkild braastanset. Han saa paa sin bror – Aksels øine gnistret av had:

«Jeg mener, hadde du egentlig ret – du – til at gifte dig med en sund uskyldig ung pike –»

Torkild vaklet som under et slag. Et øieblik stod de to mænd og stirret hinanden i øinene. Saa slog Torkild igjen – han slog sin bror med knyttet haand ind i ansigtet.

Aksel ravet nogen skridt bakover. Han gjorde en bevægelse som han vilde springe ind paa Torkild. Men han stanset. Og de stod som før og stirret paa hinanden.

«–Jeg vet ikke,» sa Torkild med dirrende stemme, «– behøver jeg at si dig, at du ikke viser dig i mit hus oftere –»

Aksel svarte ingenting. Han gik forbi broren og nedover veien. Torkild blev staaende paa samme plet. Han kjendte pludselig at det blev sort for øinene hans og han hadde en fornemmelse som hjertet svellet op i munden paa ham. Da han kom til samling stod han og holdt fast i en telefonstolpe. Det gik op for ham, at han hadde været like ved at besvime.

[212] Den mulighed som Aksel havde antydnet, havde ganske vist spøkt i hans eget sind en og anden gang i denne tid. Men det var lykkedes ham at holde den saa temmelig paa afstand. Den var jo absolut usandsynlig. Han hadde latt sig undersøke av en anset specialist allerede for aar tilbake – i hin fjerne fortid, da han var forlovet med Betzy. For ialfald at faa beroliget sin samvittighet paa et eller andet punkt, hvor det lod sig gjøre. Og han hadde igjen talt med en læge før han giftet sig.

Og barnet hadde været fuldbaaret og svært stort og kraftig. Og jordmoren hadde varskudd ham – rigtignok forsent – om at det kunde bli farlig, mere for barnet end for moren, hvis ikke læge blev tilkaldt. Men saalænge Rose i det hele hadde været istand til at si noget, hadde hun tigget om at faa slippe doktor Meyer. Og han orket saa daarlig at gjøre hende imot. Saa han hadde spildt tid med at telefonere til den ene efter den anden av forskjellige Kristianialæger, som ikke var tilstede, før han ringte efter Meyer.

Hun hadde hat en saan intens uvilje mot lægen herute og han var forresten i nogen grad kommet til at dele den. Tidligere hadde han likt ham ganske bra – de var jagtkamerater og hadde forsaavidt fælles interesser.

Nu gik han allikevel den næste dag bort til doktoren.

Men Meyer rystet energisk paa hodet til Torkilds bange spørsmåal.

[213] «Naturligvis. Det er vanskelig at garantere at ikke en slik gammel historie kan spille sin mand et puds – selv efter saa mange aars forløp som her er tale om. Men saavidt det er mulig for en læge at si noget bestemt om det, saa er De sluppet heldig, *meget* heldig, fra Deres bedrift mand min. *Det* er ialfald sikkert, at guttens død ikke har noget med den ting at gjøre.

– Hvad De har at bebreide Dem – og det vil jeg ikke spare Dem for at høre sagt like ut, det er at De tok et aldeles ufornuftig hensyn til Deres kones – æ – blufærdighet eller hvad jeg skal kalde det – et meget malplaceret indfald, jeg begriper bare ikke hun orket at holde fast ved det saa længe – hun maa være pokers haardfør, ja hun er jo et kjækt, kraftig fruentimmer –.

Og derfor saa paastaar jeg virkelig, at det er bare stædighet av hende at hun gaar der og *vil* være saa fortvilet. Herregud, det er naturligvis saart saan i begyndelsen, naar barnetøiet skal gjemmes bort og vuggen sættes paa loftet ogsaavidere. Men det er da av de sorger, som glemmes med tiden, De kan nu uten samvittighetsnag sørge for at den sorg blir slukt –.

Og De *skal* ikke la kona Deres faa lov og gaa der og dulle med savnet og sorgen og alt det. – De *skal* ikke gi efter for alle hendes indfald, som jeg har set De gjør. Det sier jeg Dem like ut, baade som læge og som gammel gift mand – man *skal* ikke gaa ind paa alle kvindfolks indfald, sandelig om man gjør dem nogen tjeneste [214] med det. Man skal ikke *taale* for mye av denslags –.

De er da, saavidt en læge i det hele kan avgjøre det, en sund, sterk kar selv – bare De passer paa de elendige nerverne Deres. Der maa De jaggu bremse itide, sandelig maa De det – ellers gaar det galt. Jeg skal forresten skrive op noget for Dem selv –»

Torkild sat og bladet imens i et nummer av Jæger Tidende, som laa paa bordet. Han saa Meyer hadde et litet stykke der. Forunderlig at det var den samme manden som skrev de yndige, sarte smaa skildringer fra

skog og mark –.

«Saa.» Meyer kom bort og klasket ham paa skulderen.

«De er altfor forelsket i kona Deres De, Christiansen. Det er ikke bra. Det er fan saa litet bra i et egteskap. Gudskelov den store kjærligheten er ikke saa almindelig indenfor egteskapet som kjønssygdømmene. Vi læger ser nok av den elendighet, de avstedkommer gubære. Men jeg sier jamen, naar den store Eros optræder, saa mangler der sgu ikke mye paa at han ødelægger like mye av lykke og helse – gjør nervøse, umulige unger ogsaa De –

– Vi er naa skapt til at leve paa jora da, og der faar vi finde os i at bli –.

Se nu først og fremst til at komme dere tilfjelds begge to da. Og naar hun er allright igjen og De og – ikke før heller, husk paa det – saa skaf hende dette barnet da, siden hun endelig vil ha det. Jeg liker hende for det – og naturligvis faar en ^[215]indrømme at det er et anker – skjønt det viser sig sommetider at det holder fan ikke altid det heller – nu om dagen –».

Torkild bet tænderne sammen, mens han gik tilbake til kontoret. Nei, hun skulde *ikke* faa noget barn igjen, det forbandet han sig paa, ikke med hans gode vilje. Han hadde vel enslags skarve stolthet han og, trods alt –.

Men hvad den tanken indebar – den slut paa det hele, som den forutsatte – det vovet han ikke at gjøre sig klart.

V.

Det hadde været bestemmelsen at de skulde reise sammen til et høifjeldssanatorium den tiende juli. Men saa viste det sig at Torkild umulig kunde ta fri paa den tid. Han foreslog hende da, at hun skulde reise alene til sanatoriet og være der de seks uker til jagttiden begyndte. Saa vilde han komme op og hente hende og de skulde tilbringe hans ferie paa den lille Foldalssæteren, hvor han og Helsing hadde været for to aar siden.

Han fulgte hende til Lillehammer en lørdag eftermiddag og vendte alene hjem om søndagskvelden. Han indsaa selv at det var ganske sikkert bedst saan, at hun fik være alene en tid først. Men han krympet sig ved at erkjende, at han hadde forstaat, hun syntes det samme.

[216] Hjemme gik Torkild og grublet over deres forhold. Fra tid til anden forsøkte han nok at rive sig ut av de tankerne. Da var han villig til at gi Meyer ret: han var for forelsket i sin hustru – og det var ikke bra. Men hans kjærlighet til hende var nu engang blit hans væsens inderste kjerne.

Allerede i den korte forlovelsestid – selvfølgelig hadde han aldrig tilstaat for sig selv dengang, at han ikke rigtig trodde paa miraklet. Det vil si, han trodde netop paa det, han gik jo for det meste i den deilige overmodige stemning som følger med troens vovestykke. Men han hadde aldrig hat den stilfærdige trygge overbevisning om at hans lykke var det selvfølgelig, naturlige, hvori der ikke er spænding, fordi der ikke er tvil.

Hadde det været saan, saa var jo selvfølgelig ogsaa forlovelsestiden forløpet litt anderledes. Han husket paa alle de vaareftermiddage de hadde gaat sammen herute i dette huset som skulde bli deres hjem – oftest ganske alene. Den muntre, lykkelige travelhet, der var som en lek. Og den nervøse ophidselse han kom i ved at gaa slik sammen med hende – det som han av al magt forsøkte at skjule for hende. En eneste gang røbet han sig – og hun hadde ingen motstand gjort, hun hadde slaat armene om hans hals, da han bar hende bort paa sofaen og hun hadde forsøkt at gi ham heftige kjærtegn – men han merket, at nu var det hende, der gjorde vold paa sig for at skjule, hvad hun følte. Og med en voldsom anstrengelse hadde han vundet tilbake den selvbeherskelse, [217] der var blit en del av hans natur i forholdet til hende.

Han hadde sagt til sig selv og til hende – nei, det var ikke saan det skulde begynde. Men om de var blit mand og hustru herute i det hjem, de holdt paa at bygge sammen, en stund som bare de to visste om – det hadde vel været like saa vakkert som at de blev det den natten paa hotelværelset i Kristiania – efterat de hadde været hos byfogden om formiddagen og spist middag paa Continental med vidnerne, Lund og Helsing. Hvis de hadde elsket hinanden. Selvbeherskelsen var blit hans anden natur – det var bestemt av hendes natur; hadde den været forandret, saa vilde hans egen ogsaa blit det. Men hendes natur var altsaa ikke forandret. Den kvelden de stod og kyssedes under julesneen, hadde de hvasket til hinanden: «Det er kjærligheten, som er det nye –»

Men det var netop det at det nye i hendes liv, det var ikke kjærligheten. Det nye var at hun var træt av

kjærligheten – sin kjærlighet ut i det blaa, sin kjærlighet uten maal, og at hun slog sig tilro med hans kjærlighet, slik hun kjendte den og med den muntre travelhet i det hus, som hun skulde faa kalde sit eget.

Han husket deres brudenat – da hun laa og sov i hans arm og han følte hendes jevne, sunde aandepust mot sin skulder. Nu var hun hans – og han følte sig ydmyget og beskjæmmet og besvegen. Endda han visste jo, det kunde ikke være anderledes. Det var en ny verden for en ung pike – og Rose, om hun ogsaa hadde længtet ^[218] mot den, saa hadde hun aldrig ublygt og nyfikent streifet rundt i dens grænsedistrikter og speidet og snuset. Saa nu da hun hadde forvildet sig ind i den – men det var netop det, at han hadde følt det som hun hadde forvildet sig ind i hans favn –.

Men saa hadde det været saa vidunderlig deilig at vaagne hos hende. Og hun hadde været saa elskelig blyg og saa uimotstaaelig troskyldig overbevist om, at nu maatte han da være helt og fuldt lykkelig. Og han hadde syntes han var det – den uken i Kjøbenhavn. Hun var undselig og tilbageholdende og paa samme tid saa naivt stolt over at kunne gi ham det han hadde attraaet i alle disse aarene – og han var ydmyg og taknemmelig og usigelig ræd for at saare eller skræmme hende –.

Saa kom den vidunderlige natten i Berlin – deres rigtige brudenat.

Helt fra den første aften var det jo som hun under indtrykket av storbyens sytende liv og larm, dens vældige og skjønhetsforlatte storhet, hadde søkt nærmere ind til ham.

De hadde været der nogen dage, da de en aften skulde supere paa en av de store, elegante restaurationer. Rose hadde faat en ny silkekjole, noget klart sølvgraat noget over en rosa underkjole; hun stod foran klæsskapets speildør og han kysset hendes nakke og skuldre, indimellem at han forsøkte at finde greie paa hvad som hørte sammen av underforets og silkeforets og overkjolens hegter og hemper og trykknapper og fanskap. Til hun pludselig puffet hans ansigt væk og sa i ^[219] en inderlig arrig tone: «Uf kan du ikke la være med den dumme kyssingen og se at bli færdig engang da!»

Deres øine møttes i speilet. Og saa snudde hun sig og slog armene om hans hals med en liten latter, der var øm og angergiven og forpint paa engang:

«Skoene mine da mand!»

«Skoene –?» Ja de ny skoene vel, som hun hadde kjøpt hos Wertheim om formiddagen. Mens han stod og tøvet og kysset og aldrig blev færdig med at knappe op og igjen – saa var det som hun stod med føtterne i gloende jernsko – hun hadde saa vondt at hun gjerne kunne hyle! Og hun kastet sig i den nærmeste lænestol. Torkild konstaterte at hendes føtter var rent ut sagt en god del større paa alle leder end skoene.

Hun hadde ingen andre som kunde brukes. Saa var det Torkild fandt paa de skulde bestille souper med champagne og blomster op paa værelset. Imorgen skulde hun faa nye sko; saa kunde de gaa ut da –.

De var en tur ute i byen; hun i lang kaape og med et par fornuftige støvler, mens der blev dækket paa deres værelse. De gik tæt indtil hinanden gjennom gaterne, som var et eneste kokende virvar av lys og larm – høit oppe mot den svakt lysende vaarhimmel skrev den usynlige kraft i rød og hvit og grøn ild navne paa kakao og cigaretter og sykler og vinmerker, og slettet ut igjen –.

Da de kom tilbake til sit værelse laa alt i mørke derinde, undtagen det skinnende hvite bord med [220] blomsterne og sølvet og de blinkende glas under to rødskjærmede lys. Saa spiste de sit ensomme festmaaltid og drak champagne. Hun sat i sin lyse silkedragt med føtterne bare i de kjødfarvede silkestrømper, og han i kjole og hvitt, som han selv visste klædte ham bedst av alt – og det var henrivende at være pyntet bare for hinanden –.

Den natten blev hun hans elskerinde – hans egen velsignede, deilige kjære elskerinde –.

Og den første tiden i deres eget hjem hadde været saa lykkelig. Hun hadde været hans med lyst og glæde – og han hadde bildt sig ind, at nu var miraklet skedd og han eiet hende, fordi hun av hele sin sjæl vilde være hans –.

Sommetider, nu mens han gik alene hjemme, tænkte han at det hadde kanskje bare været sykkelig indbildning, naar han hadde følt det som der kom dage, da hun likesom var langt borte fra ham. Det han forlangte var vel det umulige – naar han vilde fornemme det evig og altid, i ett og alt, i den mest hverdagslige samtale, i hvert et lidenskapsløst ord og blik, at de to hørte hinanden til. Han hadde vel nok av minder fra deres samliv, som skulde gjøre det umulig for ham at tvile paa, at hun elsket ham.

Han tvilte hellerikke paa at hun hadde gjort det. Men der var alle de utallige smaa ting som isnet igjennem ham med angst for at hendes kjærlighet skulde vige fra ham igjen. Der var hans visshet om at det var saa mange smaa tilfeldige omstændigheter, som hadde ført hende i hans [221] armer. Og der var hans mistillid til sig selv, som hadde vokset op under hans aarelange jagt efter det, som altid undveg ham hos hende. Nu turde han ikke stole paa at han kunde holde hende fast. – Og da var han vel allerede dømt til at miste hende –.

Hun skrev til ham efter fjorten dages forløp, at hun ikke holdt ut paa sanatoriet mellem alle de fremmede menneskene. Hvis han ikke hadde noget imot det, vilde hun reise til en sæter paa Høvringen, hvor hun hadde været før og likt sig godt; der var meget færre mennesker og det kostet det halve. Torkild svarte tilbake, at hun maatte ikke tænke paa prisen, men naturligvis fik hun forsøke et andet sted, siden hun ikke trivedes der hun var – bare hun vilde love ham at være forsiktig, ikke gi sig ut paa for lange turer og slikt. Efter han hadde avsluttet brevet vovet han sig til at sætte paa nogen ord om hvor han længtet efter hende.

Saa flyttet hun til Høvringen. – De skrev for det meste noksaa korte og tørre breve til hinanden; ikke Torkild heller skrev egentlige kjærlighetsbreve til hende. Men eftersom tiden gik, blev det oftere og oftere at baade han og hun føiet nogen smaa ømme og forte sætninger til sidst i sine breve.

– Da saa Torkild kom op sidst i august til Høvringen for at hente sin kone, fandt han at hun var friskere end han hadde vovet at haabe, og hun var tydelig svært glad for at se ham igjen. Og siden de var unge mennesker og mand og kone og de endnu beggeto mere bebreidet sig selv end [222] den anden, at deres egteskap ikke var blit saa lykkelig som de hadde drømt om, saa vaagnet de den første morgen med gjenfødt tillid til sin kjærlighet. Og de levet de tre ukerne paa Berittjernsæteren i en litt dæmpet og vemodig, men øm og inderlig lykke.

VI.

En dag ved middagsbordet sa Rose, som hadde været inde i byen om formiddagen og gaat erender:

«Det er sandt du, jeg traf Aksel iformiddags, da jeg var indom paa Iris og drak te –»

Torkild svarte ingenting.

«– Jeg spurte hvorfor i alverden han aldrig kom ut til os mere, og saa sa han, dere var blit uvenner –»
og da Torkild fremdeles ikke svarte: «Det har du da aldrig nævnt et ord om til mig.»

Han hadde ikke kunnet bekvemme sig til at fortælle sin kone noget om det, saa naar hun i de sidste maaneder undertiden hadde spurt efter sin svoger, hadde han git undvikende svar. Det lot ikke til hun hadde tænkt sig, der kunde stikke noget under; overfor det som ikke interesserte hende større, viste hun hverken særlig megen iagttagelsesevne eller hukommelse. Og Torkild hadde en bitter fornemmelse av at dette var ikke saa sjelden tilfældet overfor hans anliggender.

«Nei jeg har ikke kommet til at snakke om det,» sa han kort.

[223] «Men kjære, hvad er det dere er blit uvenner om da?»

«Det kan jeg ikke saa godt fortælle dig.»

Hvergang Torkild tænkte paa det, følte han den samme overvældende forbitrelse, hvori der blandet sig noget som skam paa brorens vegne. Han var overbevist om at Aksel selv ikke hadde trodd det han antydet – og han husket paa den nat, da han hadde betrodd sin bror det som denne brukte imot ham – slik.

Rose saa ængstelig ind i sin mands haarde ansigt og hun spurte ræd:

«Torkild! Hvad er det – Aksel har da ikke – gjort no vel?»

«Gjort?»

Rose blev forvirret. «Ja det vil si – han har sagt – eller jeg forstod det paa ham at han hadde store vanskeligheter – saan økonomisk –»

«Er du gal,» sa Torkild heftig. Aldeles instinktivt tænkte han et øieblik bare paa Aksel som sin bror.

«Jeg vil helst du ikke spør mig noget om det,» sa han avsluttende.

Efterpaa angret han. Han kunde jo sagt for eksempel at Aksel paa en tarvelig maate hadde benyttet sig

av noget, Torkild engang hadde betrodd ham. – Men saa kunde Rose finde paa at gruble over hvad det var – tænke sig baade ett og andet, gjerne en gammel fruentimmerhistorie for eksempel. Det var jo ikke godt for ham at vite hvad hun kunde finde paa at tro. – Men [224] nu gik hun kanske og tænkte det var noget angaaende hende, de var blit uvenner om. Og dette forekom ham farlig. – Hans egen uro øket hans forbitrelse mot Aksel.

Han ønsket han hadde kunnet finde en forklaring. Men nu fik han ingen anledning til at komme med nogen slik. Han visste hun vilde aldrig mere bringe saken paa bane. Og det gjorde hun hellerikke.

I de første dage av oktober fik de besøk av Roses svenske veninde, frøken Stenbock.

Rose hadde været inde og tat imot hende om formiddagen, saa hun sat i dagligstuen, da Torkild kom hjem fra kontoret til middag. Fra det første øieblik han saa hende, hadde han en overraskende fornemmelse av at noget i hans sind søkte længselsfuldt ind mot hende.

Han saa at hun var ikke ubetinget vakker – uten i hans øine. Hun var høi og rank, men med det flate bryst og de smale hofter hadde figuren dette ynglingeagtige, der nok kan klæ en kvinde – men bare saalænge hun er blottende ung. Og Briten var vel ikke langt fra tredive aar. Hendes haar var deilig, askeblond og brusende, øinene blaa og huden skjær, men det lange smale ansigt var litt knoklet med noget fremstaaende kindben og munden var rød og frisk, men overlæben dækket ikke rigtig de store hvite fortænder. Alt i alt var hendes utseende mere behagelig og «stilig» end vakkert.

Torkild var selv endel forvirret over det indtryk, [225] hun gjorde paa ham. Naar han sa til Rose, at han likte frøken Stenbock, visste han godt, at det var et meget svakt uttryk for hans følelser. Paa sæt og vis var han forelsket – eller rettere sagt, han sværmet for hende. Det var et fuldstændig platonisk sværmeri, og han visste, at i grunden influerte det ikke det ringeste paa hans følelse overfor Rose, hans kjærlighet til hende var like heftig og saar og angstfuld. Men det var som han midlertidig undslap dens aak, naar han var alene med Briten Stenbock, og alt han hadde igjen av livsmot og selvfølelse, det svarte i ham, naar han gik sammen med hende og lyttet til hendes klare, vakre stemme.

Han længtet altid efter hende, naar han var borte fra hende. Og paa samme tid foruroliget det ham en liten smule at han var istand til at nære en saan følelse, der saa at si løp paralelt med det han følte for sin kone. Han gruet litt til Briten skulde reise fra dem – baade fordi han vilde komme til at savne hende og fordi han var ræd for moralske tømmermænd, naar han igjen blev alene med Rose.

Rose lot ikke til at ane det aller mindste om dette. Hun var ubetinget glad for at ha sin veninde paa besøk og for at denne kom saa godt ut av det med Torkild.

En lørdag eftermiddag hadde Torkild været inde i byen til en forretningskonferance og kom utover med nattoget. Hjemme hos sig fandt han Rose og Briten Stenbock sammen med Mary Lied, [226] som var kommet indom om eftermiddagen til kaffe. Nu var de ved desserten efter aftens; de sat omkring dagligstubordet med syltetøi og kaker og vin, og luften var tæt av tobaksrøk.

Rose hentet asjet og glas til ham og han satte sig ned mellem hende og fru Lied, som straks vendte sig til ham i en forklarende tone:

«Vi sitter netop og diskuterer kjærligheten vi. Kan ikke De si os, hvad De mener om den ting, Christiansen?»

Torkild lette i sin hjerne efter en brukbar kvikhet, men fandt ikke nogen, saa han maatte nøies med at si:

«Ja det er sandelig ikke saa liketil at svare paa saan i en fart –»

«Nei det vet gud at De skal ha ret i. For det er nemlig det jeg ogsaa mener, problemet *kan* ikke løses altsaa. For egteskapet *er* jo en aldeles umulig institution da, men det *er* jo et nødvendig onde indtil videre – for barnas skyld altsaa, indtil vi faar et samfund som er forsvarlig organiseret, saan at det tar sig av dem paa en betryggende maate –»

«Hvordan skulde samfundet være organiseret for at du skulde føle dig betrygget ved at overlate det dine barn,» spurte Rose.

«Ja det vil si at *selvfølgelig* skulde enhver mor ha ret, altid og under alle omstændigheter, til at ha sine barn hos sig, hvis hun føler det som sit kald at opfostre dem. Og hvis hun vælger at ofre sig for det arbeide, som da sandelig er det samfundsviktigste i verden, saa er det vel bare retfær- [227] dig at samfundet lønner hende for det. Men for de barn, hvis mødre føler sig uskikket til det og som kanskje har evner i andre retninger, skulde der være institutioner, hvor de kunde sende barna helt fra de var avvænnet, steder som lededes av specialutdannede kvinder og hvor barna var sikret det bedste stel. Men selvfølgelig maatte det være borgerpligt at enhver mor ammet sit barn selv og at hun derfor fik vederlag av staten –»

«End fædrene?» spurte Torkild. «Skal ikke de ha nogen rettigheter – eller pligter i det mindste?»

«Absolut ikke. Absolut ingen overfor det enkelte barn, de har sat i verden. Overfor slegten, den ikke at bli fædre uten de er absolut sunde og friske. Og bidra til barnas opfostring – men det vilde komme ind under beskatningen. *Det* maa nemlig bli maalet for fremtidens kvindesak, at barna er morens absolute eiendom, som hun forvalter bare under ansvar overfor samfundet –»

«Det hænder undertiden at barn slegter paa sin far og foretrækker ham for moren,» bemerket Torkild.

«Selvfølgelig er det ikke min mening at en mand ikke skal ha adgang til at lære det barn at kjende, som han er far til. Dersom moren anser ham for skikket til at hjelpe hende med dets opdragelse og værdig til det –»

«Inte borde man väl gå bort och få barn med en sån där ovärdig –» sa Briten haanfuldt.

Hun sat ret overfor Torkild og han saa op paa hende. Rakrygget og lys med øinene svarte i [228] lampelyset, overlæben foragtfuldt trukket op fra de friske hvite tænder. Den eneste ungpige i laget.

Og fru Lied smilte til hende med hint usigelig overlegne smil, som de erfarne kvinder altid skjænker dem, der endnu er uten plet:

«– Aber ach, aber ach, die Menschen sind so schwach –. Og det er jo ikke altid saa godt paa forhaand at vite, hvor meget ens mand er værd. De holder jo selv paa den frie kjærlighet, frøken Stenbock, det sa De jo –»

«Inte just pa det viset.» Sagtere, som en bekjendelse, sa hun: «Om jag någon gång skulle ville tilhöra en man, då måste det vara en, som jag hyste et så obegränsadt förtroende till – en sån vördnad. Och då menar jag bara det där bråket med förlofning och vigsel är onödigt –»

Torkild saa paa hende. Den stolte røde munden hadde aldrig kysset – og han visste hun vilde gaa i sin grav ukysset, urørt av nogen mands flygtigste kjærtegn, hellere end hun lot noget ske med sig, der kunde røve et fnugg av hendes ærefrygt indfor livet.

«Aa herregud, Briten,» sa Rose, og hendes stemme lød træt og bitter. «Det er ikke sikkert at vördnaden kan opretholdes, naar man først har levet sammen en stund. Selv om man begyndte med en aldrig saa ubegrænset tillid til hinanden.»

«Då vore det väl bättre,» sa Briten stille, «at man inte var gift utan kunne gå fra hinan – inte med gräl och fula scener och främmandes innblandning. [229] Då borde man skiljas i gemensamt medlitande och sorg –»

«Jeg tror det blir det samme, enten man var gift eller ikke.» Ogsaa Rose smilte haanlig. Men Torkild saa hvor det smil var forskjellig fra Britens. For Rose tok sig selv med i det hendes smil gjaldt. Den ene foragtet det hun ikke forstod, den anden forstod tilfulde og foragtet.

«Det er sletikke sikkert man altid har lyst til at gaa fra hinanden, selv om man ikke mere har «vördnaden»,» sa Rose som før. «Selv om man trætter og alt slikt – dagen lang. Der er noget som hetter vanen. Og man har ikke længer saan forfærdelig vördnad for sig selv heller –. Og da er det at man er gift, ialfald en undskyldning, som man gjemmer sig for sig selv bakom –»

Torkild følte det som hun klædte ham naken. At hun kan det, tænkte han i pine. Han turde ikke se paa Briten, men han indbildte sig at han visste, hvordan hun nu sat og saa ned. Og han visste pludselig, hvad det var ved hende, som han var forelsket i. Som hun var nu, som hun tænkte og talte i sin stolte og stridbare jomfruelighet, med sine høispændte krav til alverden og sig selv, saan hadde hans elskede været, førend hun kom i hans hænder og han selv brøt hende ned. Saan hadde Rose staat med hele sindet i knop – og ingenting var sprunget ut hos ham, det var bare visnet bort –

Men da han langt om længe vovet sig til at se op, sat Briten med det samme uanfegtede, uforstaaende ansigt. En ung pike, som alt det sagte [230] var gaat forbi, fordi det kom fra et hjørne av livet, hun aldrig kunde tænke sig skulde komme hende ved.

Paa Mary Lied tænkte han sletikke; ubevisst satte han hende ut av betragtning, fordi han ubevisst skjønte at hun aldrig hørte efter hvad folk sa, uten for at komme til at snakke selv.

«Det vilde jo i virkeligheten være i mandens egen interesse like fuldt som i kvindens,» klemte fru Lied paa. «Fordi at derved slap han jo for dette kravet paa troskap, som da ved gud er imot hele mandens natur. Ja for det kan De da ikke negte, at manden er av naturen polygamisk anlagt. Kan De vel? – Hører

du Rose, det kan ikke engang manden din negte for, at av naturen er ikke mandfolkene anlagt for at nøie sig med *en* kone –.»

«Nøie sig,» sa Torkild uvillig. «Det er vel snarere slik at man nøier sig med flere, naar man ikke kan faa en –.»

«Uf. Tænk at De gidder komme med den gamle frasen, som dere har forsøkt at narre os med helt siden Adam var nygift. Aa nei far, det er nok fordi dere vil ha mere moro end en enkelt kone kan gi dere –.»

«Eller man vil ikke resikere alt paa ett kort,» sa Torkild og smilte litt. «Forsaavidt skulde selvopholdelsesdriften tilsi en mand at holde fast ved sine polygamiske instinkter –.»

«Nei – manden *kan* ikke elske,» sa Mary Lied med et avgrundsdypt suk. «Kanske *en* av tusen kan det.»

[231] I himlens navn, tænkte Torkild – agter hun at bli sittende her i hele nat.

Han skulde allerede til at ta paa sig for at følge hende hjem, da Lied kom for at hente sin kone. Saa maatte han endda bydes en pjofter, og klokken var næsten tre før de gik.

Mens Rose og Briten tok sammen glas og asjetter og bar ut, kom Torkild og Briten til at bli alene i stuen et øieblik.

«Tycker ni om fru Lied,» spurte hun.

Torkild smilte litt og svarte ikke. Han stod og hang over en stolryg og saa paa den unge pike. Der var noget i ham, som halvt mot hans vilje drev ham til at søke og faa rede paa, om hun hadde fortstaat noget – eller hvor meget hun hadde forstaat.

«Synes De Rose er meget forandret,» spurte han pludselig.

«Det är ju bra länge sen jag såg henne sist,» sa Briten. «Att ens vänner förändra sig, när de bli gifta, det är en ju van vid.» Hun tidde litt. «Nog har hon sörjd sin lille gosse förfärligt,» føiet hun sagtere til.

«Nog har hon sörjd sin lille gosse förfärligt,» tænkte han, da han kom op paa soveværelset, som han delte med Rose i denne tid; Briten hadde faat hans rum tversover gangen, som han ellers hadde beholdt efter Roses barselseng. Han undredes om det var ment som en undskyldning for Rose – en undskyldning for hvad Briten kunde ha iagttat. Mon Rose hadde snakket med Briten [232] om sit egteskap. Aldrig før var det faldt ham ind at hun kunde betro noget til nogen om deres forhold. Han følte en pludselig kvalfuld utryghet – var ikke deres hjem stængt om dem to, var der fremmede øine, som fik gløtte ind paa ham, uten han visste det. Det syntes saa utænkelig – saa usigelig ulikt hende –. Men han visste jo intet om hende mere – intet sikkert uten det at hun var blit dradd nedover –.

Hun kom ind, og en lang stund snakket de ikke, mens de gik og klædde av sig. Han laa i sin seng allerede og Rose, som sat og flettet sit haar til natten, saa paa ham i toiletspeilet:

«Har du hat no leit i byen? Du er vist ikke i godt humør iaften –.»

«Nei langtifra. Jeg er bare træt. – Jeg trodde aldrig det mennesket vilde gaat –.»

«Uf nei, Mary blir altid sittende saa evig længe.»

Rose var færdig med fletterne og slængte dem bakover skuldrene. Hun ordnet efter sig paa toiletbordet, klædde av sig og la hvert plag pent sammen, kom bort i linnedet og tok sin natkjole, drog den paa og slap serken ned under den. Saa tændte hun lyset paa natbordet og slukket lampen, men blev endda gaaende litt og stelle – flyttet etpar blomster fra vinduet ned paa gulvet og tok op hans vest, som var glidd ned av stolen:

«Torkild – det er en grisemaner du har at du altid lar uret dit bli liggende i vestelommen om natten! Og altid glemmer du at trække det –.»

[233] Hun gjorde det og kjendte efter om hun hadde trukket sit eget.

«Synes du,» spurte Torkild pludselig, «at den tiden vi har været gifte, har brutt ned saa forfærdelig din agtelse for mig –.»

Rose snudde sig heftig.

«Hvordan kan du finde paa –. Du kan da vel ikke tænke dig, at jeg vilde sitte og snakke paa den maaten – om mig selv og dig!» Hun tidde stille et øieblik. «Det er da ved gud ikke til at holde ut heller, saan som du er blit! Du gaar likefrem og sporer efter personlige hentydninger og saarende ting mot dig selv i nærsagt alt jeg sier eller

gjør –.»

«Gjør jeg det,» sa Torkild sagte.

«Ja du gjør. Kanske du ikke vet av det selv. Men jeg tør næsten ikke snakke – jeg maa veie hvert ord jeg sier, om der er noget du kan misforstaa eller finde ut en ondsindethet mot dig i –.»

Hun la sig op i sin seng, men lot lyset staa og brænde.

«Om forladelse Rose,» hvisket Torkild og søkte med sin haand bort efter hendes. Hun lot ham holde den et øieblik, saa drog hun den lempelig til sig.

«Du gjør det saa vanskelig for os paa denne maaten, Torkild,» sa hun blidt bebreidende. «Du maa ikke være saan. Paa den maaten kan da ingen mennesker klare livet, hvis man skal være saa nærtagende som du –.»

«Det er fordi jeg er saa grænseløst glad i dig –.»

[234] «Ja ja, jeg vet det nok.» Hun flyttet sig hen til ham og stak sin arm ind under hans nakke. Og da han gjemte sit ansigt ind til hendes bryst, gav hun sig til at kjæle for ham med smaa nænsomme strøk.

«Kan du ikke være litt mere jevn – fordi om du er glad i mig? Skal du da la saanne smaating ødelægge alt for os. Torkild, livet blir jo saa umulig vanskelig, naar du skal regne saa forfærdelig paa hver bagatel –.»

Han tænkte at der var jo netop intet mellem dem, som var bagateller for ham. Men han kjendte hendes myke, varme bryst mot sit kind under den tynde natkjolen og hun gav ham smaa milde kys paa haaret. Og vemodig undergivent tænkte han, det er hende der har ret. Det er mig selv der river istykker med mine tvil. Jeg skulde tro paa hendes kjærtegn og paa ingenting andet –.

«Kjære, kjære dig,» hvisket hun. Hun reiste sig litt paa den ene albue og saa ned i hans ansigt:

«Aa de bedrøvede øinene dine –.»

Hun kysset dem. Men han blev kold i det samme øieblik. Det er jo noget som staar i en bok, tænkte han. Det er noget hun har læst – hvor fanden staar det nu igjen –. Men da han vilde dra sig unna, holdt hun ham fast og blev ved at kjæle paa samme milde, trøstende maate – til han gjengjældte hendes kys og tok hende ind til sig.

Hun sovnet i hans armer, men han blev liggende længe vaaken. Og alle aftenens indtryk løp sammen i en kvælende følelse av sorg og lede –.

VII.

[235] Torkild tænkte det selv undertiden, det var en sykelig nærtagenhet, som han ikke burde gi efter for. Fra tid til anden kom der jo stunder, da han syntes, det var for en stor del indbildning av ham, naar han mente det stod saa ilde til mellem dem. Deres samliv var ikke blit det han hadde tænkt sig, fordi han hadde forestillet sig at de begge skulde føle noget slikt ved at være hos hinanden bestandig, som fru Wegner hadde syntes at føle hver stund hun hadde sit barn hos sig – at der skulde være en evig stemning av helg i deres hjem. – Men han hadde rigtignok aldrig set et saant egteskap. Det han mest hadde set, det var, at i et egteskap fornærmet to mennesker hinanden og taalte fornærmelser, saan at det vilde været utelukket at man efterpaa hilste paa gaten den man hadde hat slike scener med, hvis det hadde været nogen anden end ens sengekamerat. Giftige ord, vanærende mistanke, uopdragen og uhøflig opførsel, ugenert egoisme kunde to mennesker by hinanden – og naar de begge hadde skjældt hinanden hæder og ære fra, gik de i seng sammen og avlet barn.

– De hadde jo neppe vekslet et ubehersket ord, Rose og han. Selv naar de hadde sagt hinanden bitre ting, hadde de da aldrig tilsidesat almindelig høflighet. Og igrunnen var det ikke ofte det var kommet til bitre ord heller. Var [236] deres samliv blit graat og hverdagslig, saa var det ialfald stille og fredelige hverdage.

November maaned blev usedvanlig vakker det aar. Om morgenen, naar Torkild gik til kontoret, var skogen graa av rim og solen stod rød op i frosttaaken. Utpaa dagen klarnet det gjerne, de haardfrosne veier blev sorte og i solskinnnet tintet det og dryppet og glitret fra de luftige lunder, hvor trær og busker stod med de sidste falmede gule blade og brændrøde bær og nyper. Men efter solnedgang frøs det til og taaken la sig som en tynd hvit røk over sletten langs elven. Naar han kom hjem om eftermiddagen i tusmørket, stod lyset fra kjøkkenet og spisestuvinduerne som svære gule bjelker ut i frosttaaken.

Rose kom ikke mere ut og møtte ham i entreen, men hun ropte godaften fra kjøkkenet. Der var varmt og lyst i de vakre stuer, hvor hendes chrysantemum blomstret i vinduskarmene, hvite og rosa og gule. Og naar hun kom ind, hilste hun gjerne glad og muntert paa ham og meddelte at idag skulde han faa noget forførdelig godt. Hun var næsten barnslig kry av sin mat; i virkeligheten var hun blit en ualmindelig flink og ivrig husmor.

Allikevel virket det undertiden litt forstemmende paa ham, at hun bestandig var saa opskjørtet med husstellet. Efter middag bad hun ham gjerne spille litt, men ret som det var gik hun fra musikken ut i kjøkkenet. Hun kokte bort hermetik og hun syltet og saftet i en utstrækning, [237] som ikke stod i noget forhold til husets størrelse, hun bakte kaker, som hun selv spiste litet og han ingenting av, det gik i piken og Lieds barn, som kom ned ret som det var. Ja saa sendte hun jo en hel del til syke og fattige i bygden. – Blev hun for en gangs skyld inde hos ham hele eftermiddagen, sat hun med et haandarbeide eller lappet

og stoppet – det var som hun ikke orket at være ledig et øieblik – og paa Torkild virket det som hendes rastløse flid skulde tjene til at døve en dyp utilfredshet.

Og fra tid til anden var det som hun selv blev træt og lei sit eget stræv. – Saan kom han en dag hjem og blev mottat med det sedvanlige om at idag skulde de ha saan forførdelig god middag. Det var en fransk persillesuppe og kjøtpudding med grønsakfyldning. Torkild roste maten alt han kunde og forsynte sig for anden gang av puddingen:

«Ja denne maa jeg si var aldeles udmerket – du er blit utrolig flink til at lave mat du –»

«Det glæder mig du syns det,» sa hun, men ikke i nogen videre elskværdig tone. Og litt efter kom det:

«Og du er nu blit en utrolig matkrok ogsaa –»

Torkild var ubehagelig overrasket. Men han var bestemt paa at holde fred, saa han sa bare meget rolig:

«Jeg vet ikke det? Naturligvis liker jeg at leve godt. Og det sørger du jo for jeg gjør saa –»

«Jeg gjør vel mit bedste – siden det nu engang er blit mit arbeide. Heldigvis har jeg interesse for [238] det ogsaa. Men derfor kan jeg vel ærgre mig litt iblandt, naar du sitter og spiser og gotter dig, som der ikke fandtes andet end mat i verden at interessere sig for –»

Rose sat og saa kampberedt paa ham. Men Torkild svarte ingenting, spiste op, sa tak for mat og gik ind i stuen. Saa kom hun efter, skjænket kaffen og rakte ham hans kop. Pludselig gik hun bort og satte sig paa armen av hans stol, tok hans ansigt og vendte det imot sig:

«Om forladelse Torkild. Jeg var uskikkelig mot dig ista – uskikkelig ret og slet.»

Han saa op paa hende.

«Jeg angrer paa det,» sa Rose.

Han trak hende ned paa fanget.

«Hvad var det som gik av dig da,» spurte han sagte.

Uf jo. Piken hadde vasket hendes buffetduk, den med det grønne broderiet, og saa latt den ligge i skyllevandet, saa nu var al farven rendt utover. Endda hun naturligvis hadde sagt til Agnes hundrede ganger, at hun maatte aldrig la kulørt tøi bli liggende i vand –.

Torkild lo litt:

«Det bedste av det hele er at jeg kan ikke fordra kjøtpudding. Denne var naturligvis udmerket i sit slags – men jeg liker nu engang ikke saan mat som er tygget paa forhaand –»

Hun sat paa hans fang, blid og snild som en liten pike, der har været trollet og faat syndsforladelse. Pludselig sa hun:

«Torkild – hvis du telefonerte ind – kanskje [239] vi kunde faa billetter endda –. Jeg angrer paa jeg sa

igaar at jeg ikke vilde gaa. Vi *kan* naa det, hvis vi forter os –»

Det var en koncert, han hadde hat lyst at gaa paa, men Rose hadde ikke villet – og han var ikke oplagt til at gaa alene. Det viste sig han kunde faa billetter og de løp op for at klæ sig lynende fort.

Det hele er jo no filleri, tænkte han, mens han stod inde paa sit værelse og barberte sig. Idiotisk at huske paa det mere. Hun hadde ærgret sig over sin elskede buffetduk, stakkars liten, og saa maatte hun vel la det gaa ut over nogen. Slikt fik man finde sig i, naar man var gift – og han var en tosk som tok sig nær av en slik bagatel som nogen grætne smaa ord –.

Hun kom ind til ham i sin lysegraa og røde silkekjole og bad ham knappe:

«Jeg har aldrig hat nogen dragt jeg har været saa glad i – det er saa moro at du ogsaa liker den,» sa hun og kysset ham til tak, da han var færdig med hegterne.

– Torkild var begeistret for den italienske pianistinde og efter koncerten spiste de til aftens i byen og reiste hjem i bil. Og saa kom der igjen en tid, da der laa som et gjenskjær av de gamle dages gode kameratskap over deres samliv –.

Denne jul var de enige om at reise bort; de tok til et sanatorium i Gudbrandsdalen. Rose hadde ikke let for at stifte bekjendtskaper, saa de holdt sig mest for sig selv, gjorde lange skiturer ^[240] alene, danset mest med hinanden om aftnerne og kom selv til det samme resultat som sanatoriegjesterne, at i grunden var de svært lykkelige.

At de i saa høi grad var henvist til hinanden, kunde jo baade være godt og det motsatte. Hvergang de hadde været sammen med andre folk, følte de, hvor de allikevel hørte til hinanden, netop de to. Men det at de aldrig traf paa nogen, de brød sig om at omgaaes større og altid sat alene sammen hjemme hos sig selv, gjorde at de ofte hadde svært litet at snakke om. Bøker, aviserne, haven og huset kunde ikke fylde den uendelige række av dage, hvis monotoni bare blev avbrutt av Torkilds jagtturer. Og i alle de lange timer de tidde sammen, vekslende nogen likegyldige og tilfældige ord nu og da, tænkte de begge det samme – det behøvde vel ikke at være saan. To som elsker hinanden, kjeder sig vel aldrig sammen –.

De reiste ind til byen av og til for at gaa i teatret eller paa en koncert. Men de hadde saa godt som ingen bekjendte derinde. Lund og Helsing kom ut en sjelden gang, men de hadde fremdeles hytten, hvor de holdt til sin meste fritid og det var jo paa en helt anden kant. Iøvrig omgikkes de ikke stort andre end ingeniør Lieds. Rose var stadig sammen med fruene, ikke fordi hun likte hende, men Mary dyrket bekjendtskapet ivrig, fordi Rose lot hende snakke bestandig og selv sa saa svært litet –.

En aften sidst paa vinteren, da Torkild sat inde ^[241] hos Rose, mens hun klædde av sig, sa hun pludselig med enslags smil:

«Mary stakkar har fundet den ene blandt tusen.»

«Naada?»

«Jo – husker du ikke en aften mens Briten var her at hun var kommet nedover til os og hun sat og utviklet sine anskuelser om kjærligheten? Og saa sa hun at det var bare en blandt tusen mænd som kunde elske –.»

«Jo. Jeg husker den aftenen.» Torkild taug stille et øieblik. «Jaja. Det staar jo skrevet, at hvo som søker skal finde –.»

«Mary er nu ikke saa ilde som du tror da,» sa Rose alvorlig. «Stakkar, hun er jo litt av en jaale – men minus alle fraserne og den skrækkelige teatermaaten hun uttrykker sig paa, saa er det nok alvor for hende dette. Hun *er* virkelig forførdelig glad i denne fyren sin og hun *har* det vondt om dagen –.»

Torkild sa ingenting.

«En ting liker jeg hende nu for. Bedrage sin mand, det *vil* hun ikke. Hun vil skilles, skjønner du. Og hun har ikke turdet snakke om det til Lied endda – og vennen er nok meget heftig forelsket, saa hun har det temmelig vanskelig. Men hun sverger paa det, at hun vil ikke være hans elskerinde, saalænge hun bor under Lieds tak – ikke fordi hun synes hun skylder ham noget, men for sin egen skyld og barnas.»

Torkild smilte uvilkaarlig litt. Han hadde gjort sig dummere end han var og hyklet for sig selv, at han ikke forstod det, da Mary Lied og han selv ^[242] hadde opført en liten travesti av den gamle komedie om fru Potifar og Josef, den vinteren han bodde paa Fensal. Men han sa bare:

«Saa hun synes ikke hun skylder Lied nogen troskap?»

«Du vet jo hun er endel forskruet da, og eftersom hun for længe siden er holdt op at elske ham –. Desuten, saa forførdelig hyggelig eller hensynsfuld mot hende er han vist ikke altid heller. Du maa da indrømme, han har ofte snakket til hende i en svært ubehagelig tone, selv naar vi har været der. – Ja og saa vet du, dengangen de giftet sig – det kom jo saan litt hodekuls paa og det første aaret maatte de bo hos hans forældre. Mary hadde det svært vondt der – og hun paastaar selv, at dengangen døde hendes kjærlighet til ham, som hun kalder det –.»

«Det var vel ikke hyggeligere for ham end for hende, kan jeg tænke,» sa Torkild tørt. «Men – hun synes vel for sin selvagtelses skyld, hun bør ialfald har oplevet litt skilsmisse saa. – Det er jo ellers bare for barnas skyld jeg har imot skilsmisser. Men i dette tilfælde er vel ungerne til Lieds like vel berget, om moren stryker fra dem. Saa never mind –.»

«Jaja Torkild. Der er nu allikevel en kjerne av noget ekte hos Mary, en liten længsel som ikke er til at foragte bare, indenfor alle de ufordøiede fraserne og alt vaaset hendes. Og det har Lied aldrig forstaat, han oppfatter altsammen som bare tøis –.»

Det var fan saa vel, tænkte Torkild. Men han sa det ikke.

[243] «Hun har bedt om,» sa Rose, «naar hun er reist, at hun kunde faa træffe barna sine her i huset av

og til. Og det har jeg sagt ja til – forutsat at ikke du har no imot det?»

«Hvis Lied ikke har no at indvende til en saan ordning, saa gjerne for mig. Men uten hans tilladelse maa du selvfølgelig ikke indlate dig paa at arrangere nogen møter mellem hans barn og deres mor. – Apropos, hvem er den ene av tusen forresten?»

«Ja – han hetter Petersen – er journalist i «Fremtidslandet», som du vet Mary har faat nogen stykker ind i. Han er nok litt yngre end hende –.»

«Kan han forsørge hende da?» spurte Torkild.

«Det er nok ikke rart. Men Mary mener jo hun skal kunne skape sig en selvstendig eksistens –.»

«Jeg tror pokker ikke hun reiser, før jeg ser det,» sa Torkild.

Men Mary reiste virkelig. I de følgende to maaneder blev Rose omtrent daglig indkaldt til raadslagning paa Fensal, eller Mary kom ned til hende.

«Jeg begriper bare ikke at du gidder la hende bruke dig til fortrolig –,» sa Torkild en dag.

«Aa – Mary stakkar har det vondt, ser du. Hun er forfærdelig glad i sin Halstein og hun er forfærdelig glad i barna paa sin maate – og hun vil ikke gjøre uret mot sin mand, slik som hun ^[244] ser paa ret og uret. Og Petersen bestormer hende at hun skal gi sig, men hun vil ikke, før hun er fri –. Og kan jeg hjelpe hende litt saa – til at holde fast ved det som hun selv synes er riktig og trøste hende en smule –.»

Torkild gik bort og kysset sin kone. Du store gud, hun har nok temmelig meget i behold av sin uskyldighet allikevel, stakkars liten, tænkte han –.

Sidst i april blev saa Lieds separeret, og fruene flyttet ind til sin Petersen. Hun bodde sammen med ham, arbeidet sammen med ham i bladet og spiste sammen med ham paa kafé hver dag og de var formodentlig meget lykkelige, for Rose saa ikke stort mere til hende. En gang hadde hun været buden ind for at træffe Petersen. Hun maatte jo indrømme, at fru Lied hadde underdrevet en del, da hun foregav, at vennen var «litt yngre» end hende selv – han saa ut til at være høist to og tyve aar.

Det blev ikke noget av at Mary skulde møtes med sine barn hos Christiansens. Lied hadde tat saken som en moderne frisindet egtemand, han betalte sin kone et temmelig rundelig maanedlig underhold og tillot hende frit at komme og besøke barna i det gamle hjem eller hente dem ind til sig i byen.

VIII.

[245] Vaaren og sommeren gik stille og rolig for Rose og Torkild. De hadde faat endel omgang med en anden barnløs familie, bestyrerens for det apotek, som netop var blit oprettet paa stedet. Rose især lot til at komme svært godt ut av det med den lille stiltfærdige fru Vik, der saa ut som en nykonfirmeret pike i sine sørgeklær – Viks hadde netop mistet sin lille halvaarsgamle pike før de kom hit. Apotekeren var en rolig, tilbakeholdende mand, ivrig jæger likesom Torkild, og desuten sanger.

Litt ind i oktober fik Torkild en dag telegram, at hans far var meget syk og ønsket at se ham og Rose. Da han telefonerte til den doktor i Fredrikshald, som han visste hadde været farens læge de sidste aar, fik han høre det dreiet sig om bukhindebetændelse; der skulde foretages en operation samme eftermiddag, men doktoren gav litet haab. Torkild fik ordnet sig saan at han og Rose kunde reise hjem samme aften. Da de den følgende morgen kom frem, fandt de Aksel alene i huset. Dr. Christiansen laa paa det katolske sykehus; operationen var forløpet nogenlunde gunstig, men han var yderst svak og sønnerne fik ikke lov at snakke med ham, da de dagen efter var inde og saa til ham.

Der var ogsaa blit telegraferet til Doris i Kjøbenhavn, men hun hadde ikke svaret.

[246] Tre dage gik hen, triste og trykkende. Det regnet og stormet uavladelig, saa utover besøkene paa hospitalet var de henvist til at holde sig inde for det meste. Saa gik de tre mennesker sammen i dette hus, der aldrig hadde været noget hjem. Torkild og Aksel undgik hinanden mest mulig, og naar de saaes ved maaltiderne eller fulgtes til og fra besøkene paa hospitalet, snakket de bare om farens tilstand, om Doris som ikke lot høre fra sig, om det forfærdelige veir og slikt –.

For Torkild var dette besøk usigelig nedtrykkende. Inde i byen laa hans far for døden – lægen gav meget litet haab. Og sønnen lette forgjæves i sit hjerte efter noget som lignet hengivenhet for denne far. Endda Torkild trodde, han hadde nok holdt av sine barn paa et vis – men en saar, litt foragtede medlidenhet var alt, Torkild hadde at gi ham: det var vel ikke stort, Ivar Christiansen for sit vedkommende hadde faat ut av det liv, han nu skulde forlate, og endda mindre han hadde kunnet gi sine barn.

Og saa denne bror, som han aldrig hadde kjendt som bror, som nu var en fremmed, han hadde slaas med. For Aksel betød vel faren endda mindre end for ham selv. Nu hadde dette dødsleie ført dem sammen – enslags sømmelighetsfølelse drev dem til sammen at overvære opløsningen av denne hæsleige karikatur av en familie.

Av sømmelighetshensyn talte de begge om farens hus som sit hjem. Selv laa han paa sit gamle værelse – det rum, hvor hans mor var død engang for uendelig længe siden – der sov nu han [247] og Rose. Og av sømmelighetshensyn kaldte han hende sin hustru – av sømmelighetshensyn og av andre hensyn,

men de var ved gud ikke særlig sømmelige.

Aldrig hadde han følt som nu, at til sin hustru hadde han ikke evnet at gjøre hende. Til sin elskerinde hadde han kunnet vinde hende for en liten tid – hun blev ved at være det, av vane og fordi ingen av dem hadde hat mod endda til at bryte forholdet. Endda taug de begge med at de visste, det kunde ikke vare. Men at det var saan, det hadde han aldrig følt som i denne tid. For disse dagene viste ham tydeligere end nogensinde før, at han selv og hans vedkom hende ikke –.

De var kommet ut av vane med at tale sammen, Torkild og Rose, slik at nu var de sky for det uvante, det vilde ha været, om de hadde forsøkt at snakke sammen som i gamle dage før deres giftermaal. Det var derfor og ikke fordi hun var likegyldig, at Rose undgik ham og talte om andre ting end det de begge tænkte paa, naar de var sammen nu. Ogsaa paa hende gjorde dette ophold i mandens barndomshjem voldsomt indtryk, men hun var kommet for langt bort fra ham til at hun kunde begynde at snakke om det, saa meget mere som der før hende var noget ufattelig og unaturlig oprørende i det hele. Hun saa at den døende mands to sønner sørget ikke over at de skulde miste sin far, men over at de ingen far hadde at miste; hun følte at der var en misstemning mellem brødrene saa dyp og bitter, at ikke [248] engang sorgen over alt det de begge var blit bedragne for, kunde nærme dem til hinanden. – Og saa hernede, hvor alting mindet om hendes og Torkilds ungdom, om deres venskap helt fra barnedagene av, følte hun hans taushet og indesluttede væsen mot sig dobbelt krænkende, og med en bitterhet som aldrig tidligere tænkte hun paa, hvad deres egteskap hadde ødelagt for dem begge, og hendes væsen overfor ham blev mere koldt og fremmed end hun selv visste av eller hadde villet –.

Den fjerde dag om aftenen kjørte en vogn ind paa tunet. Da de kom ut paa gangen, Rose fra kjøkkenet, Torkild fra stuen og Aksel fra sit værelse ovenpaa, stod Doris derute. Hun løp like bort til Torkild, kastet sig ind til ham og brøt ut i stormende hulkegraat.

Han fik hende ind i stuen, men da han vilde gaa ut og betale skyssen, protesterte hun – den skulde vente; hun vilde reise tilbake til byen med det samme og faa se sin far. Først efterat Torkild hadde talt i telefonen med lægen, kunde han faa gjort hende begripelig, at et hospitalsbesøk paa denne tid av kvelden var umulig og hun lot sig endelig bevæge til at drikke den te og spise litt aftensmat, som Rose hadde gjort istand til hende.

Aksel trak sig tilbake til stuen; de to andre sat inde hos Doris, mens hun spiste. Hun var reist fra Jylland aftenen før – hadde været paa et litet besøk hos nogen venner der – ingenting sovet den natten og reist videre fra Kjøbenhavn om morgenen – tredje klasse hele veien. Hun saa [249] træt og utslitt ut, gjorde indtryk av at være forfærdelig opreven, graat ustanselig og talte om sin far i lidenskabelig kjærlige uttryk.

– Ja. Ikke det engang hadde han husket, tænkte Torkild. Doris var jo glad i deres far, hun var den eneste av barna, som nogensinde hadde sluttet sig til ham. Han hadde glemt det og – som han halvveis hadde glemt sin søster i de sidste aar. – Hun hadde aldrig svaret paa hans brever – saa lot han være at skrive, til korrespondansen omtrent skrumpet ind til jule- og fødselsdagshilsener, og han hadde slaat sig

til ro med det. Hun skrev jo hun tjente godt ved sine sanginformationer, han visste hun hadde fuldt op av familie i Kjøbenhavn og mange venner – og saa hadde han ikke bekymret sig mere med at undersøke, hvordan hun ellers hadde det.

– Nu var det forsent. Han sat og saa paa den unge pike i den altfor utringede kjole av altfor moderne snit, med det kunstfærdig opsatte haar, der var bustet og likesom støvet under haarnettet. Huden var graa under pudderet, mundens linjer utslitte og slappe, under øinene var hun brun og rynket. – Han hadde ikke set hende siden han var i Kjøbenhavn paa sin bryllupsreise for to og et halvt aar siden. Dengang hadde han nok lagt merke til at hun klædde sig utfordrende og hendes væsen paa gater og kafeer ærgret ham, det var alt andet end heldig. Men han hadde trøstet sig: det var bare narrestreker av søsteren, hun var naiv nok til at tro saant var morsomt og kjækt. Men hun hadde jo sin tid fuldt besat med ^[250]arbeide, hadde slegtninger i hobetal, nogen barnunge var hun da hellerikke mere – hun passet sig nok. – Nu kunde hvert menneske se – hvert mandfolk ialfald – hun var ikke en som hadde passet sig.

Saasnat hun hadde faat litt te og mat, sa hun godnat til brødrene og gik med Rose op paa sit værelse.

Piken var gaat tilsengs for længe siden; Torkild dækket av bordet for sin kone og tok ogsaa Doris' yttertøi, som var blit liggende i sofaen, for at henge det til tørk. Aksel kom frem i dagligstuedøren, mens han stod med hendes hat i haanden – en liten høirød fløielshjelm, hvorfra en vældig dusk fiolette dryppende vaate strudsfjær hang ned bakover.

«Hvordan synes du hun ser ut,» sa Aksel efter et øiebliks taushet.

«Aa – hun er jo naturligvis forfærdelig medtat efter reisen da, stakkar.»

Aksel tidde stille litt.

«Det var forresten ikke det jeg mente,» sa han saa.

Torkild svarte ikke. Forbitrelsen mot Aksel kokte op i ham. Var det det eneste han hadde at si om deres søster – nu.

«Det var akkurat det som manglet,» sa Aksel skjærende: «Det savnede sidste medlem av familiekredsen infinder sig – slik!»

«Slik eller slik –» Torkild vendte sig mot den anden. «Ialfald er der ingen av os, Doris skylder regnskap, enten hun har stelt sig paa den ene eller ^[251]andre maaten. Ikke far, ikke dig, ikke mig. – For der er ikke en av os, som har lagt to pinder i kors for at hjelpe hende nogensinde. Vi har latt hende seile sin egen sjø allesammen – gud bedre det!

– Og du understaar dig *ikke* til at si hende et fornærmelig ord, hvad du saa mener om hende,» sa han fra døren, idet han gik.

«Er du gal – du kan da vite, det falder mig ikke ind!»

«Saa. Naa det kunde jo ikke jeg vite,» slængte Torkild til ham, idet han gik. «Godnat.»

Den næste morgen gik Doris og Torkild sammen ind til sykehuset. Faren sov, og mens de sat hos ham, sovnet han ind i døden.

Torkild vilde tat en vogn hjem, men Doris forlangte at faa gaa. Og saa trasket de arm i arm den gamle vei utover i høstregnet og sølen. Hun graat uavladelig.

«Han *har* savnet mig. Du kan være viss paa far har savnet mig. Han visste godt, jeg var den eneste av os, som holdt av ham. Aa som jeg angrer – som jeg angrer at jeg ikke reiste hjem før – like til om eftermiddagen iforgaars visste jeg ikke om jeg vilde reise. – Jeg turde ikke –

– Aa hvor jeg angrer. Far – han hadde nok forstaat. Han hadde nok ingenting sagt. Han hadde nok forstaat det han – jeg har vel ret til at leve mit eget liv slik jeg vil –»

De maatte stanse og gaa ut i veikanten. En ^[252] bondevogn kjørte forbi dem og skvættet dem til med søle.

«Jeg elsket far – for det ogsaa, at han hadde mod til at leve livet efter sit eget sind – uten hensyn til andre. Det er vel et menneskes helligste ret at leve sit eget liv –.»

«Nei,» sa Torkild tungt. «Det har ingen mennesker ret til. For der er ingen som kan leve sit eget liv uten at gripe ind i andres.»

«Er det mig du tænker paa,» spurte søsteren krigersk.

«Nei.» Torkild tok hendes arm ind under sin igjen. «Nei det var mig selv jeg tænkte paa –.»

Torkild reiste tilbake til fabrikkens næste dag og kom først ned igjen til begravelsen, Aksel likeledes. De passet paa hverken at reise eller komme med samme tog.

Om aftenen paa begravelsesdagen, da Torkild kom op for at lægge sig, sat Rose i sofaen. Hun hadde ikke begyndt at klæ av sig endda; det saa ut som hun ventet paa ham.

«Torkild. Du burde forsøke om du ikke kunde faa Doris fra at reise tilbake til Kjøbenhavn. Jeg tror det vilde være meget bedre for hende om hun blev herhjemme – av mangfoldige grunde –.»

«Har du snakket med hende,» spurte Torkild.

«Ja. Men hun vil ikke – eller det vil si, jeg tror ikke hun vet hvad hun vil. Hvis derimot du forsøkte. Du er allikevel den hun har mest respekt for.»

^[253] «Hm.» Torkild begyndte saa smaat at klæ av sig. «Ja du mener selvfølgelig ikke, hun skulde bli hernede –?»

«Nei. Jeg har bedt hende komme og bo hos os – foreløbig ialfald. Siden kunde hun vel faa elever i

Kristiania – tror du ikke det? – Du har da vel ikke noget imot at hun kommer til os vel?»

«Nei tvertimot. Jeg er glad du har gjort det av dig selv. Jeg vilde netop bedt dig om vi kunde indby hende –.

– Har hun fortalt dig noget,» spurte han pludselig om en stund. «– Om sig selv mener jeg?»

Rose nølte et øieblik.

«Ja – det vil si, hun har fortalt en hel masse – vilde historier, som jeg tror mest er noget hun digter op. Men en ting er vist sand desværre. Det kan vel ikke gjøre noget jeg sier dig det. Hun har nok været – forlovet – med din fætter Mogens. Og nu er han flyttet sammen med sin kone igjen. De har været separeret et aars tid, men han har altsaa – ja konen skal ha et barn. Og Doris er naturligvis grænseløst forbitret og forgræmmed over hans bedrageri – han hadde skjult det for hende i flere maaneder efter han maatte vite han ikke kunde bli skilt fra fru Lise –.»

Torkild sa ingenting. Og Rose føiet til:

«Det er ikke værddt du lar Doris vite, jeg har fortalt dig dette.»

«Nei jeg skal ikke det.» Han gik bort til sin ^[254] kone. «Ja – du maa jo synes det er en deilig familie, du har giftet dig ind i –.»

«Din familie kjendte jeg da likesaa godt som du, hadde jeg nær sagt.» Hun la hænderne paa hans skuldre, tvang ham ned til sig og kysset ham paa panden. «Det var vel bare du og jeg, som ikke kjendte os selv saa godt som vi trodde –.»

Dagen efter, da Torkild og Doris gik en tur sammen, snakket han med hende om det. Men hun erklærte bestemt, hun vilde tilbake til Kjøbenhavn. Og det sidste svar hun gav paa alle hans overtalelsesforsøk, det var at hun sa i en tone, som var mere grættten end noget andet:

«Forresten saa gaar der en mand dernede, som hetter Jens Lihme. Og ham har jeg altsaa lovet at gifte mig med i næste maaned.»

Torkild gik en stund og tidde stille. Han undret sig paa om der var noget sandt i det hun der fortalte.

«Du sier det ikke som du var overvældende forelsket i din forlovede,» vaaget han sig til at si tilslut.

«Forelsket!» Doris lo litt. «Jens er ikke en mand, man forelsker sig i. Jeg allermindest. Han er den eneste mand, ser du, der aldrig har villet mig andet end godt, aldrig har løiet for mig, aldrig forsøkt at misbruke mig. Han har latt sig misbruke av mig, latt mig lyve sig fuld, latt mig pine og plage sig næsten tildøde. – Og han vil ha mig endda for alt han vet om mig. Slik jeg ^[255] er vil han jeg skal komme til ham, bli hans hustru – om saa bare i navnet, hvis jeg selv ikke vil mere. – Aanei, saan mand som Jens Lihme er der ingen som forelsker sig i – –. Men nu faar jeg holde det jeg har lovet ham for en gangs skyld, og det nytter ikke du snakker mere med mig om det –.»

«Men,» forsøkte Torkild allikevel, «kunde du da ikke være hjemme til dere skal gifte dere – bli gift heroppe?»

«Jo.» Doris slog pludselig om. «Hvis Jens vil saa. Det var igrunden ikke dumt. Jeg kunde reise ned og ordne med mine elever – og saa kunde vi komme hitop og gifte os. Jeg skal love det – men saa maa du ikke snakke mere om det hele til da. Det piner mig saan,» sa hun pludselig jammerlig i stemmen.

Alt hvad Torkild utover dette fik vite om den mystiske hr. Lihme, var at han var timelærer og bodde paa Christianshavn.

Dagen efter maatte han reise tilbake til sit arbeide. Det var blit bestemt at huset skulde de forsøke og faa solgt snarest mulig og Doris og Rose bli igjen en stund for at ordne og pakke. Aksel lovet at komme ned en og anden gang og se om han kunde være dem tilhjælp med noget.

IX.

[256] En mørk kveld fjorten dage senere stod Rose og Aksel paa Fredrikshald station og vinket til Doris, som kjørte bort med utenlandstoget.

«Ja,» sa Rose, idet de snudde og gik gjennom stationsbygningen. «Vi kan vel likesaa godt gaa hjem til hotellet og lægge os med det samme – vi maa jo op klokken seks imorgen.»

Aksel nikket.

«Ja – nu er der stengt og øde derute og,» sa han litt efter. «Gud vet hvadfor folk det skal bli der gaar over tærskelen næste gang. Og hvadfor liv der skal leves i fars hus, naar det nu bytter eier.»

«Bare han norskamerikaneren vilde kjøpe det,» sa Rose.

Aksel fortsatte:

«Du har jo forsaavidt været der mere end jeg. Og du har vel kanskje – gode minder – derutefra.»

«Det vet du jeg har. Vi hadde det morsomt derute i gamle dage, Torkild og Doris og jeg. – Vi var jo ganske unge allesammen. Og det var de korte sommerferienne mine – bare at ha fri var jo nok for mig til at synes, det var festlig derute –.»

Da de kom til hotellet og var gaat ind i spisesalen for at faa litt aftensmat, husket Aksel pludselig [257] at han hadde sittet og spist middag med sin bror netop ved dette samme vindusbordet engang like efter han var kommet til Norge.

De snakket meget litet med hinanden under maaltidet. Da de hadde spist og Aksel vilde gjøre op med opvarteren, avbrøt Rose ham:

«Jeg skal faa betale for en te og tre smørbrød.»

Rose var ikke færdig med sin cigaret, saa de blev sittende efterat opvarteren var gaat. «Hvorfor vilde du endelig betale for dig selv,» spurte Aksel.

«Hvorfor skulde jeg ikke det – jeg pleier altid at gjøie det.»

«Jeg spurte ikke hvorfor du ikke skulde det. – Jeg spurte hvorfor du *skulde* det. – Er det fordi du vet at Torkild og jeg er uvenner?»

«Naaja. Det ogsaa.» Rose blev rød. «Selvfølgelig kan jeg ikke være din gjest, naar du av en eller anden grund, som jeg ikke kjender, ikke kommer i vort hus mere –.»

«Torkild har altsaa ikke fortalt dig grunden?»

«Nei det har han ikke.»

«Ja at skylden er min, det har han da vel ialfald sagt dig,» spurte Aksel.

«Torkild har ikke antydnet det ringeste,» sa hun uvillig. «Hverken om grunden eller skylden. Jeg gik naturligvis ut fra at der var skyld paa begge sider. – Men siden Torkild uttrykkelig lot mig forstaa at han ikke ønsket at fortælle mig noget om det hele, saa maa du selvfølgelig være saa ^[258] snild ikke at forsøke paa nogen forklaring overfor mig du heller.»

Aksel saa ned i sin tekop.

«Du er altsaa overmaade lojal mot din mand?»

«Selvfølgelig er jeg lojal,» sa hun kort. Hun trykket cigaretstumpen ut mot sin asjet og reiste sig. «Klokken er næsten ti alt, Aksel – jeg tror jeg vil si godnat og gaa op og lægge mig nu –.»

«Jeg gaar ogsaa –.»

De fulgtes bortover gangen til hendes dør.

«Har du husket at si fra, saa vi blir vækket? Naaja – godnat da Aksel – –» hun gav ham haanden med et venlig smil og nik og gik ind til sig selv.

Hun tok det vaate tøy av, og i morgenkjole og tøfler satte hun sig bort til ovnen med en bok og en cigaret. – Det var igrunnen et ganske hyggelig værelse – av hotelrum da – gammeldags og hjemlig utstyrt.

Hun hadde sittet og læst en times tid. Ilden var brændt ut i oven, rummet fuldt av cigaretrøk. En klokke etsteds i huset slog elleve. Det var nok paa tide at lægge sig.

Rose strakte sig litt i stolen og gjespet. Hun frøs en smule og gruet et grand for at reise sig og lukke op vinduet til den svarte vaate natten. Saa banket det paa døren.

«Rose – er du oppe endda?» spurte Aksels stemme dæmpet.

«Ja jeg er –.»

«Kan jeg faa snakke litt med dig?»

^[259] Hun kastet et blik paa sig selv i speilet. Den mørkfiolette uldkjolen med hvit linkrave og lakbelte saa for uindviede øine næsten ut som en almindelig dagdragt.

«Værsaagod.»

Aksel aapnet døren og lukket den sagte bak sig.

«Aa du sat og læste –. Jeg var ræd du hadde lagt dig alt –.»

«Nei. Jeg skulde netop til at gaa iseng nu.»

Han bladett litt i boken, som hun hadde lagt fra sig paa bordet:

«Hvad er det for no?»

«Aa det er en som Doris laante mig. Hun var saa begeistret for den.»

«Jasaa. Synes du no om den?» sa Aksel adspredt.

«Aa nei. Paa mig virker den nærmest litt ekkel.»

«Si mig en ting,» spurte Aksel sagte, idet han satte sig i stolen ved ovnen – «virket ikke Doris selv paa dig nu – nærmest ekkel?»

«Nei,» sa Rose kort. Og hun tilføiet bebreidende: «Doris har altid været vanskelig stillet stakkar. Og nu var hun ulykkelig og overnervøs. Saa meget trodde jeg virkelig du ogsaa kunde forstaa –»

«Naturligvis. Men det er sandelig ikke morsomt for en mand at se, at hans egen søster virker som – en demimonededame rent ut sagt.»

«Jeg synes ikke du skulde snakke om hende paa den maaten, Aksel.»

[260] «Kan du ikke sætte dig?» Rose satte sig i sofaen med haanden under kindet og saa alvorlig paa ham. «– Kjender du noget nærmere til denne forlovelsen hendes – denne Lihme, hvad er han for en fyr?»

«Jeg vet ikke stort mere end du. Men nu kommer han jo hitop i næste maaned, saa faar vi se ham. – Forresten, hvis det var det du vilde snakke med mig om, saa har vi jo tiden for os imorgen paa toget. Det er temmelig sent paa kvelden nu saa –»

«Det var ikke om Doris jeg vilde snakke med dig.» Han blev sittende. «Jeg vilde spørre dig – regner du os for at være uvenner, fordi om Torkild og jeg er det?»

«Det synes jeg er overflødig at du spør om,» sa Rose venlig. «Jeg kan ikke tro jeg har opført mig – uvenskabelig mot dig disse dagene vi har været sammen. Vi har jo da aldrig set stort til hinanden, og siden dere ikke er sammen mere, uten dere er nødt til det, saa træffes vi endda sjeldnere for fremtiden. Sandt at si, saa litet vi igrunnen kjender hinanden, saa vet jeg ikke, hvordan vi skulde kunne bli uvenner.»

«Har du glemt at jeg engang sa dig, jeg elsket dig,» spurte Aksel. «Har du glemt jeg fridde til dig engang? *Jeg* husker det.»

Rose sat urørlig et øieblik. Hun kom til at skjælte, hun selv blev ræd ved det. Det var saa utrolig likesom, aldrig hadde nogen vovet det, aldrig hadde hun tænkt sig muligheten av at nogen kunde vove det overfor *hende* – og nu ante [261] hun dunkelt, at Aksel mente at snakke om ting, som hun følte det som en fornærmelse at maatte høre paa.

«Har du glemt jeg er gift?» spurte hun og tvang sig til at tale jevnt og rolig. «Jeg synes det burde være nok for dig. At jeg ikke skulde behøve at minde dig om at jeg er gift med din bror.»

«Mener du virkelig,» sa Aksel langsomt, «at enten Torkild eller jeg har kunnet faa nogen følelse av at vi er brødre. Det er jo netop det, Rose – bror, alt som det ordet kunde bety, det er vi blit ribbet for. De samme to mennesker som satte os begge – os og Doris ogsaa – i verden, negtet os hjem og søskende og farskjærlighed og morskjærlighed og vern og barndomslykke. En fælles ulykke over os alle tre, det er alt vi har hat sammen. Da vi tre søskende lærte at kjende hinanden, var vi voksne. Da vi omsider møttes igjen i vor fars hus, var vi like fremmede for hinanden – jeg ialfald var det overfor mine søskende – som tre ulver, der slumper til at dætte opi samme ulvegrav –»

«Ja jeg forstaar det nok,» sa Rose sagte. Hendes første opblussende vrede var veget for medfølelse, mens han talte.

«Forstaar du, hvor umulig det er under saanne forhold at forlange, at Torkild og jeg skal føle broderlig for hinanden. Han har sgu aldrig gjort det han heller –»

«Det tror jeg du tar feil i,» sa Rose sagte. «Torkild har svært megen familiefølelse – trods ^[262] alt, siden ikke engang det du der nævnte har kunnet utrydde den i ham. Jeg er sikker paa at Torkild svært gjerne hadde villet, forholdet mellem dere skulde være blit helt anderledes. – Og han har altid længtet netop efter et hjem –»

«Det har jeg ogsaa det, Rose,» avbrøt han. «Og vet du hvorfor det var umulig for os at bli venner? Det var dig det! Du gik der i ulvegraven du – vakker og rolig og mild og sund. Du hadde det i dig, alt vi længtet efter, evnen til at gi os netop alt det vi higet efter. Du kom fra et hjem, det merkedes paa hver mindste ting hos dig – dit du gik blev det hjem, den du elsket den *hadde* hjemmet i dig – og vi to brødrene blev bare to mandfolk, som slaas om den samme kvinde –»

Rose rystet paa hodet:

«Det du der sier, kan jeg ikke indse holder stik. Blandt andet av den grund, at der gik halvandet aar fra den gang du fridde til mig og til Torkild og jeg blev forlovet. Og i al den tid traf vi to ikke hinanden en eneste gang. Saa du overløt da ialfald Torkild valpladsen uten synderlig motstand –»

«Vil du si, jeg hadde hat nogen chance», spurte Aksel hæst.

«Nei. Det tror jeg neppe du hadde hat.» Hun forsøkte at si det ganske let, men mot hendes vilje kom det litt usikkert. Det dæmret for hende i samme sekund, hvor tilfeldig det var, at Torkild hadde blit hendes mand.

Aksel reiste sig.

^[263] «Det er om dig, vi er blit uvenner,» sa han truende.

«Jeg har sagt dig, jeg ønsker ingen forklaring –»

«Men jeg *vil* forklare mig. Du *skal* høre paa mig!»

«Skal jeg, saa skal jeg.» Rose trak paa skuldrene. «Men saa faar du sandelig vente til imorgen paa toget. – Blandt andet fordi jeg har et indtryk av at iaften kunde du let komme til at si ett og andet, som du bakefter vilde ønske du ikke hadde sagt.»

«Sæt vi ikke blir alene nogen stund paa toget da?»

«Ja saa la os i guds navn ta anden klasse da – eller første. Saa faar vi vel en kupé for os selv saalænge ialfald, at du kan faa sagt det du endelig vil –»

Aksel stod med lutende hode et øieblik. Saa ropte han pludselig:

«Nei! Jeg *vil* snakke nu. For du har ret – imorgen har jeg kanskje betænkt mig ja! Og jeg vil ha sagt dig det –»

Han gik bort til døren, laaste den og stak nøklen til sig.

Rose saa paa ham. Saa gik hun over til vinduet og aapnet det.

«Hvad er det du vil!» Det kom som et dæmpet skrik.

«Lufte,» sa hun tørt. Hun satte stormkroken paa og vendte sig mot ham igjen: «Hold saa op med de narrestrekerne dine Aksel og gaa din vei, saa jeg kan komme iseng.»

[264] «Jeg gaar ikke før jeg har sagt det jeg vil.»

Rose satte sig i sofaen, tok en cigaret og tændte:

«Jaja. Du vet selvfølgelig, at jeg har ikke netop lyst til at ringe paa hotellets folk, lave skandale og prostituere mig selv og min svoger. Hvis du vil benytte dig av den omstændighet saa –»

«Ja jeg vil. Tror du ikke jeg vet, at dette er den sidste leilighet jeg har til at faa snakke med dig –»

«*Det* er det unegtelig,» sa hun koldt.

Aksel gik hen og stillet sig foran hende paa den anden side av bordet.

«Jeg elsket dig og han elsket dig og du valgte ham. Saalænge jeg trodde dere var lykkelige – gud vet jeg undte dere begge det bedste. Du kan tro mig eller la være, som du vil – men jeg gjorde det. Hadde jeg set dig lykkelig med ham – hadde jeg forstaat han hadde vundet hele din kjærlighet, utløst al din evne til at holde av – vorherre skal vite jeg hadde det ikke for godt selv akkurat den tiden, men jeg vet jeg sier sandt, naar jeg sverger, da skulde jeg ikke huse en ond eller misundelig eller ubroderlig tanke mot Torkild i mit hjerte. Men da den dag kom at jeg saa, det hadde han ikke kunnet, at du var ulykkelig i bund og grund –»

«Jeg hadde netop mistet det lille barnet mit,» sa hun sagte.

«Det hadde jo aldrig levet, Rose. Og du var som et menneske, der har mistet alt – som ikke eier et haab igjen om lykke paa jorden.»

«Saant et litet barn, som man har baaret i alle [265] de maanederne og følt vokse og leve –. For mig

hadde det levet i maaneder, dag og nat. Det blir tilslut hele verden for sin mor, Aksel. For lange, lange tider ialfald –»

Aksel tidde stille et øieblik.

«Da jeg nu saa dere sammen hernede. Hadde jeg set dere elsket hinanden, hadde du været lykkelig – jeg hadde gaat til Torkildt og bedt ham om forladelse. Jeg *vet* jeg hadde gjort det. Men du *er* ikke lykkelig og du elsker ham ikke –»

«Synes du denne tiden vilde være velvalgt til at demonstrere vor forelskelse og lykke i –?»

«Det er ikke det. Tror du ikke jeg hadde skjønt det og følt det, hvis du hadde elsket din mand? Jeg som elsker dig – tror du jeg lar mig narre paa det punkt. Aa nei du, jeg ser nok du er ikke lykkelig; naar du reiser herfra, saa er det ikke til et hjem, hvor al elendigheten og tristheten fra fars hus og hans død og Doris' elendighet og min sjøfelhet mot dig iaften er glemt og ingenting betyr. Det var ikke fra saant et fristed at du og Torkild kom reisende –. Derfor ber jeg ham ikke omforladelse, derfor bryr jeg mig ikke om at du er gift med min bror, som du sier. – Han har ingen ret over dig, som jeg respekterer – i mine øine er du en fri kvinde, siden du ikke elsker ham.»

«Selv om det skulde forholde sig som du antar,» sa Rose dirrende, «at jeg ikke elsker min mand. Saa mener jeg ialfald han har ret til at forlange et og andet av mig. Og at jeg har pligter ^[266] – blandt andet til ikke at høre mere paa dig. Nu har du forklart dig mere end nok og nu faar du gaa.»

«Du skal svare mig paa en ting først – elsker du Torkild? Jeg forlanger at du skal si mig sandheten, før jeg gaar.»

«Og jeg negter at svare nogen paa denslags spørsmål.»

«Ja det er svar nok,» sa Aksel triumferende.

«Du elsker ham altsaa ikke. Og da er han ikke din mand i mine øine. Han har tat ifra mig dig – det eneste i verden jeg bryr mig om og ikke kunnet holde det fast. Han *har* ingen ret til at beholde dig, han har ikke mere ret over dig end jeg har og jeg slaas med ham om dig. Du er fri er du – dere har jo ikke engang barn til at holde dere sammen. Han elsker dig ikke længer han heller, han har ialfald ikke mod til at kjæmpe om dig mere. Og jeg gir mig ikke dennegangen – du skal faa se det, Rose. Jeg elsker dig, jeg elsker dig og jeg skal nok faa dig, kan du tro. Du *vet* det selv – du staar jo og skjælver, du *vet* jeg har ret – du er ræd for mig er du –»

«Nei jeg er ikke.» Hun hadde reist sig op imot ham. «Og hold nu op med det der. Elsk mig i herrens navn alt du vil, men la være at snakke om det, hvis du vil jeg skal ha den allermindste smule respekt for dig. Du kan ialfald være overbevist om at jeg kommer aldrig til at besvare dine følelser – efter du har opført dig saa litet heldig som iaften – selv om jeg skulde hat dine bekvemme anskuelser om hvad ens eget ^[267] ord til en mand og en mands hjem og ære betyr. Men jeg gjør ikke det.»

«Mener du,» sa Aksel med et litet smil, «at den erklæring du har avgitt hos byfogden i Kristiania – og din mands hjem og ære som du kalder det – et hjem uten barn, uten lykke, en mand du ikke elsker og som

ikke elsker dig længer – tror du at du selv vilde regne slikt for uovervindelige hindringer for at du grep efter lykken, den dag du saa den for dig – den stod utenfor din dør og vinket paa dig?»

«Ja jeg mener det.»

«Da har du aldrig nogensinde elsket Torkild.

For da vet du ikke hvad kjærlighet er.»

«Jeg bryr mig ikke om at faa vite det heller. Ikke den slags kjærlighet. Og jeg gidder ikke diskutere det med dig – du kan stole paa at du kan ikke lære mig det.»

«Du sa selv – du visste ikke om det ikke likesaagodt kunde blit mig som ham. Du *har* ikke elsket ham, du *har* ikke. Hadde jeg ikke været saa taapelig at gaa min vei, da du viste mig bort første gang – saa dumstolt – du kunde været min nu! Du har indrømmet det selv.»

«Det vet jeg ikke av jeg har sagt.» Hendes øine gnistret. «Men kanskje du har ret. La være jeg ikke visste hvad jeg selv følte riktig, da jeg giftet mig. Kan hände ja, det kunde likegjerne blit dig. Jeg kjendte dig jo saa litet –. Jeg hadde ikke tænkt, du ikke eiet det som vi – han og jeg – kalder æresfølelse. Nu vet jeg det –»

Da han tok et skridt hen mot hende, bøiet [268] hun sig ut over bordet og slog ham paa kindet.

«Vil du saa gaa? Eller skal jeg ringe og la dig kaste ut?»

Aksel førte langsomt sin haand til kindet. Hans øine skiftet uttryk – de lignet et barns som netop er vaagnet.

«Du ogsaa slaar mig,» sa han sagte, som i forundret sorg.

Rose rørte sig ikke.

Han stod endnu et øieblik. Saa vendte han sig mot døren, laaste op og gik sagte uten at se sig tilbake.

I samme sekund hun var blit alene, stupte hun utover bordet i hulkegraat. Nu efterpaa skalv hun i frostbrytninger av sindsbevægelsen. Det var som der var hændt hende en ulykke, hvis omfang hun endda ikke helt kunde overse –.

Det hun følte sterkest og værst var skammen. Uklart hadde hun en fornemmelse av at hun hadde været sin mand utro. Hvad hun hadde sagt selv – og hvad Aksel hadde sagt – det husket hun ikke saa nøie nu. Hun visste bare, hun hadde forraadt noget – ikke rigtig hvad eller hvormeget. Men hun hadde tilstaat – for sig selv og for Aksel – at hun ikke elsket Torkild. At hendes egteskap var begyndt i letsindighet, med et tilfælde – og var endt i ulykke. At hun hadde forraadt det, det var vel utroskap – og det var til en mand, som hun selv slog i ansigtet, ja som hun var glad hun hadde slaat –.

[269] Og bakom den bitre skam over at hun hadde utlevert sit egteskap slik, dæmret for hende

betydningen av selve det, som hun hadde tilstaat. Og derefter angsten – angsten for at komme hjem til Torkild.

Langt om længe tok hun sig sammen, klædde fort av sig og gik iseng. Men hun laa og kunde ikke sove. Stumper og stykker av hvad Aksel hadde sagt og hvad hun selv hadde svart, blev ved at spøke i hendes hjerne. Det var sandt, hvad han hadde sagt – hun hadde aldrig elsket Torkild. Og det var dobbelt forfærdelig at det var sandt, fordi hun hadde maattet høre det av en mand, som hun foragtet, en som var hendes mands fiende – og intet hadde hun hat at svare imot det.

Hun stod ikke op den næste morgen, da de vækket hende, men blev paa hotellet hele formiddagen og reiste først med middagstoget, efter hun hadde forvisset sig om at Aksel var reist før paa dagen.

Under hele turen indover var der en følelse, som blev sterkere og sterkere, alt imens hendes tanker kredset om optrinnet med Aksel – angsten for at møte Torkild igjen. Hun hadde en fornemmelse som om det var umulig at deres samliv kunde fortsætte efter det, der var hændt. –

X.

[270] Rose hadde telefoneret til Torkild fra Fredrikshald, hvilket tog hun kom med og han var paa stationen i Kristiania og møtte hende. De gik op i byen for at faa litt mat.

«Det er sandt,» sa Torkild mens de sat og spiste, «fru Lied har været hjemom i formiddag. Hun bad Agnes si dig at du maatte ringe op straks imorgen tidlig. Hun er altsaa paa Fensal –.»

«Jasaa, er hun *der*?»

«Ja hun har været hjemme i fjorten dage visst –.»

«Det er da ikke noget galt med nogen av barna vel?»

«Nei.» Torkild smilte. «Det er vist med Petersen det er galt. Jeg er ræd du har hende flyende paa døren hver evige dag igjen snart –.»

Fru Lied kom indom tidlig næste morgen – det vil si klokken var tolv, men Rose visste hun stod aldrig op før elleve.

Rose sat ved symaskinen med en kurv rulletøi foran sig. Hun holdt paa at sætte ny linning paa en gammel uldskjorte av Torkilds.

«Læg av dig da Mary, saa skal du straks faa te –.»

«Tak jeg skal ikke ha noget du –.» Mary tok en cigaret og begyndte at spasere frem og tilbake paa gulvet.

[271] «Aa jo da? Du skal faa varme kjeks – jeg har havregrynskjeks staaende i ovnen ute,» – hun rev over traaden, lukket symaskinen og klippet knaphullerne i den nye linning. Piken kom med tebrettet.

«Tak ingenting til mig,» sa Mary og blev ved at gaa.

«Vil du ha vermut da?» Rose hentet karaffen i hjørneskapet og skjænket. Mary tømte sit glas i ett drag og fortsatte sin vandring.

«Barna har det vel bare bra?» spurte Rose.

«Barna har det nok bra ja. – Men jeg.» Hun stanset op: «Du – det er forbi mellem Halstein og mig –.»

Rose lot arbeidet synke i sit fang:

«Hvad sier du – er det forbi –,» og hun syntes selv, det hørtes tosket ut.

«Jo. Nu er det forbi.» Mary sank sammen paa gulvet og hulket med hodet ned mot en av spisestustolernes skindsæte. «Forbi ja. Min vidunderlige livsdrøm,» hvisket hun rustent. Og Rose, som hadde reist sig og gaat bort til den anden, kjendte sin deltagelse skrumpe sammen til meget litet.

«Aa Rose – om du visste, hvordan jeg har hat det! Aa saa vondt, saa vondt! Helt siden tidlig isommer. Som jeg er blit skuffet! Du vet hvor jeg elsket Halstein. Alt mit var jeg villig til at ofre for ham – gladelig! Og nu har han kastet mig fra sig som en utslitt fille – aa gud som jeg er fortvilet!»

Rose strøk over hendes haar:

[272] «Herregud – stakkars Mary min!»

Mary Lied reiste sig og trykket Roses haand:

«Ja – stakkars Mary ja. Alle drømmene brystne! Den fattige graa hverdagen igjen i al evighet fremover. Finn Lied og Fensal igjen –.»

«Skal du – flytte tilbake dit igjen da?»

Mary graat paany:

«Jeg har jo ikke andet sted paa jorden at gjøre av mig jo –»

«Men dit arbeide da Mary –. Nu var du jo begyndt at skape dig en selvstændig stilling – som du altid har længtet efter. Du vil da ikke opgi det – gaa tilbake til din mand, som du ikke er glad i. Du har da faat din frihet – det er vel ialfald noget –.»

«Min frihet.» Mary smilte dystert. «Min frihet ja – til at sulte ihjel – hvis jeg ikke vil gaa paa gaten. Mit arbeide – vet du *hvor* sjofel Halstein har været imot mig?»

Han fik mig sparket ut av avisen – tok mit lille arbeide fra mig. Ikke for at jeg kunde leve av det. Jeg er nu engang et luksusmenneske, en kunstnernatur og sin natur faar et menneske være tro. – Men slik det var, skulde det tages fra mig. Aa nei du, jeg har resigneret – opgit mit arbeide med min kjærlighet. Foreløbig ialfald. Jeg orker ikke længer at gaa tiggengang fra den ene forlæggeren til den andre. Fra den ene kunstkritikeren til den andre – den ene vil jeg skal stryke her og forandre der, den andre siger jeg skal forandre dit og sløife dat – til jeg ikke kan finde min egen sjæl i noget av alt det jeg har skrevet med mit [273] hjerteblood. Det er mine bøker ved gud for gode til. Det er feighet ser du. Herhjemme er man nemlig ræd for et frit og sandt og modig verk, skal jeg fortælle dig. Ja du skulde ane hvor feige de er, disse forlæggerne – hele hurven!

Ak nei du – for mig var der bare en eneste plads i verden, som stod mig aapen – hos mine barn! Saa tydde jeg dit.»

«End din mand – Lied altsaa?» spurte Rose kjølig.

«Min mand ja. Finn Lied. Vet du – et øieblik trodde jeg paa ham. Jeg trodde Finn var *større* end jeg hadde tænkt. Det var da jeg kom til ham og sa alt. Alt tilstod jeg – hver smit og smule. Aapent og ærlig sa

jeg Finn, at jeg hadde tilhørt Halstein Petersen med legeme og sjæl, fordi jeg hadde elsket ham av mit hele fulde hjerte –.»

«Det kunde vel ikke overraske ham saa svært,» bemerket Rose. «Eftersom dere har bodd sammen i næsten et halvt aar.»

«Nei naturligvis.» Mary saa haanlig paa hende. «For godtfolk flest er jo alting sagt med det – en mand og en kvinde har bodd sammen nogen maaneder – altsaa har de levet sammen; dere kan naturligvis ikke tænke dere at der kan være mystik i et forhold. Jeg kunde – naa men det kommer ikke saken ved. Jeg negtet altsaa ingenting – jeg sa jeg hadde tilhørt Halstein og at efter det vidunderlige jeg hadde oplevet i hans armer, vilde jeg aldrig orke at tilhøre nogen anden mand – ikke paa lange, lange tider ialfald. Men jeg bad om at faa ^[274]komme tilbage til barna mine, forat ikke de skulde vokse op uten hjem – for der er ikke hjem uten mor. Mor, det er hjem. Og Finn gik ind paa mine betingelser –.»

«Det synes jeg var liberalt,» sa Rose.

«Det syntes jeg og. Som jeg sa dig – jeg begyndte at tro, han var større end jeg hadde trodd. Jeg tænkte allerede at kanske kunde den dag komme, da jeg opdaget jeg elsket ham –. Men nu skal du bare høre –.

– Jeg fik sat min seng ind paa barneværelset og laa der om natten. Men der var ikke gaat en uke – seks dage var det, for det var nat til lørdag, saa kom Finn ind til mig. Jeg vilde ikke – jeg mindet om kontrakten vor, jeg sa jeg var kommet til ham i fuld tillid, jeg appellerte til hans æresfølelse. – Ja han gik da tilslut. Men siden har jeg ikke hat fred nat eller dag, han piner og plager og overhænger mig for at jeg skal gi efter –.»

Hun brast ut i en strøm av taarer:

«Inat –. Jeg maatte true med at vække barna, før jeg blev kvit ham –. Aa Rose er det ikke forfærdelig! Jeg er aldeles fra mig, saa fortvilet er jeg. Si mig hvad skal jeg gjøre –.»

«Reis,» sa Rose.

«Jeg har jo ingen steder at reise hen jo. Jeg kan da ikke sulte –.»

«Men naar han ikke kan akseptere dine betingelser. Og du ikke hans –.»

«Det faar jeg jo,» graat Mary Lied. «Naturligvis faar Finn sin vilje – jeg orker selvfølgelig ikke at kjæmpe imot stort længer. Aa jeg har ^[275]faat en slik motbydelighet for ham – jeg er saa fortvilet –.»

«Aa Mary,» sa Rose angstfuldt. «Du maa ikke – i dine barns hjem –.»

«I mine barns hjem ja.» Mary nikket. «Ikkesandt? Det viser agtelse for en mors værdighet, saant?»

«Hvis du har nogen agtelse for den værdigheten – saa maa du da reise. Du maa da kunne faa noget at gjøre – var jeg dig, jeg tok hvadsomhelst – til at begynde med –.»

«Jeg orker ikke at forlate mine barn,» hulket Mary.

«Du orket det ivaares,» sa Rose koldt. «Og da var det bare for din egen skyld du gik. Nu synes jeg du maa det for barnas skyld. Som du selv sa, mor det er hjem. Og en mor der lever av at være sin mands – noksagt.»

«Uf – du overdriver nu ogsaa saa gyselig. Det der er overspændt – du som selv er gift og vet hvordan det er. Naar alt kommer til alt, Finn er da min mand – vi har hat tre barn sammen. – Og naar jeg ikke duer til at arbeide – den eneste vei, mine evner peker, er stængt for mig –.»

«Jeg vilde heller gaa paa gaten.» sa Rose heftig. «Dudde jeg ikke til at leve av andet end at leve med mandfolk – saa vilde jeg foretrække at vælge hvemsomhelst anden end mine barns far. Hellere drive traden alle andre steder end i mine barns hjem –.»

«Sludder, jenta mi. Det der er bare talemaater det. Du skal ikke faa bildt mig ind at du heller er saa [276] storartet at du gik din vei, fluks du ikke elsket din Torkild længer og syntes det var saa fortryt lende, hvergang han blev kjærlig. Aanei, jeg tænker nok du blev i dit gode hjem jeg, hvor du faar alt du trænger, og bakte havrekjeks og la rabarbravin og fandt dig i det uundgaaelige, som man faar taale, naar man engang er gift – fremfor at gaa din vei og bo paa hybel og slite paa kontor for en ussel løn igjen og ikke ha andet for det end bevisstheten om at du var saa ædel! La os bare indrømme vi er mennesker allesammen –.

Jeg hadde ventet du skulde vist litt deltagelse, naar jeg kom til dig og fortalte, hvor vondt jeg hadde det. Og saa haaner du min ulykke –. Du skulde skamme dig, skulde du –.

Jeg vil bare si dig, at med dig er jeg da færdig –.

– Forresten er det mig nemlig knusende likegyldig hvad du tænker om mig – mens du sitter her og stopper din mands underbukser –.»

Hun nappet uldskjorten fra sofaen, kastet den paa gulvet og sparket til den. Saa tok hun sit tøy og gik.

Rose samlet det foragtede plag op og la det ordentlig sammen. Saa gik hun bort til bordet, skjænket sig en kop av den iskolde te og drak den ut. Hun kjendte væmmelsen som en legemlig kvalme.

Hun forsøkte at sætte sig til med sin søm, men orket ikke. Og hun gav sig til at drive omkring i stuerne.

[277] – Det kom da ikke hende ved. Al denne motbydelige fortrolighet, alt det smuds, som var blit veltet ut foran hende. Det kjendtes som det klæbet ved hende og hun aldrig kunde faa det av sig. – Men det kommer da ikke mig ved – hvad har jeg med Mary eller Aksel at gjøre –.

I en uklar trang til at gjøre noget, faa det væk fra sig, gik hun pludselig bort til sin sykurv. Hun hadde et fotografi av Aksel i den, han hadde sendt hende det den første vinter, hun var gift og han kom hos dem; saa var det blit liggende der. Hun fandt det frem og rev det i smaabiter.

Det var en liten vatteret sykurv; Doris hadde lavet den til hendes konfirmation. Under den lille stukne silkepute i bunden laa en sammenfoldet spædbarnsskjorte, som ikke var blit helt færdig. Rose tok den op

og saa paa den.

Aa lillegutten min, lillegutten min –. Aa herregud om jeg hadde hat dig – søte lille ungen min, lille deilige skatten til mor –. Hun graat stille og raadløst fortvilet over sykurven.

Om en stund gav hun sig mekanisk til at rydde den igjen. Der laa alverdens smaating i den. En liten bok i grønt skindbind – Shelleys digte. Hun hadde faat den av Torkild for ti aar siden. Det var han som hadde streket under her og der:

One word is to often profaned
for me to profane it
one feeling to falsely disdained
for thee to disdain it –.

Aa Torkild og hele deres ungdom. Hvor hun [278] længtes efter det altsammen. – Den første tiden de var gifte –. Og den tiden de ventet barnet –.

Det kom over hende som en pludselig kvælende angst. Det *kunde* ikke være forbi – de kunde ikke ha ødslet bort alt det meget, de hadde eiet sammen. Det kunde ikke være sandt at han ikke elsket hende mere – at hun ikke elsket ham – at nu var det slut mellom dem og ingen vei videre. Det maatte kunne gjøres omigjen, alt det som var blit galt. Naar hun tænkte paa alt det ekle, hun netop hadde set – saa følte hun jo, det var bare hos Torkild hun hørte til. *Han* var ikke slik –.

Du evige gud – og saa alt det hun fra tid til anden hadde beskyldt ham for i sit hjerte. Det var jo vanvid av hende. Hvad hadde hun savnet i deres samliv –. Intet andet end det hun selv ikke kunde gi – ikke hadde giddet gi. Hun hadde ikke giddet anstrenge sig, slippe sig selv avsyne. Fra tid til anden, naar han hadde revet hende med, saa hadde hun jo været lykkelig. Men alltid faldt hun tilbake til den gamle selvbeskuelsen og selvoptagethet – og det hadde hun bebreidet ham –.

Var det noget under om han var blit træt av hende tilslut. Ikke orket at slaas om hende mere, som Aksel hadde sagt. Et saant umulig menneske hun hadde været bestandig –.

Og hvor hun hadde ødelagt sig selv med det. Hvor meget mere hun hadde været værd som ung pike – hvor hun var blit forringet i disse aar hun [279] hadde levet med en mand og bare tat imot av ham –.

Men det kunde ikke være mulig at det var forsent, nu da hun endelig skjønte –.

Hun tok paa sig og gik for at møte ham, naar han kom fra kontoret. Hun hadde tænkt sig, hun skulde træffe ham etsteds nede i skogen paa den lille sidevei, der førte op til deres hus. Hun vilde putte sin arm ind under hans og si – hun var sikker paa det vilde komme av sig selv, hvad hun skulde si –. Men hun gik og gik og saa ingenting til ham; da hun kom op paa bygdeveien og ikke hadde møtt ham endda, følte hun sig meningsløst skuffet og forsagt.

Helt op forbi landhandleren og arbeiderboligerne gik hun; nu saa hun fabrikkbygningen – det lyste i

Torkilds kontor. En lang stund blev hun gaaende frem og tilbage ved broen, det kraste under støvlerne hendes i den rustne jernspaan, som laa i veien. Elven randt mørk og dorsk under veikanten, nogen faa lys speilet sig uti. Snoen og den raa taake isnet hende.

Det var som alt hendes mod sluknet, mens hun gik der og ventet i mørket og kulden. Tilsidst, da hun var rent paa graaten i en følelse av forlatthet og angst, som hun selv syntes var meningsløs, gik hun op til fabrikken.

Nu var der slukket overalt undtagen i hans vindu. Der var kulsvart i trappeopgangen. Hun visste der skulde være en strømbryter etsteds, men fandt den ikke og famlet sig opover til hans dør.

[280] Torkild sat lænet bakover i skrivebordsstolen, men fór op, da det gik i døren. Og Rose saa, at idet han kjendte hende, blev han pludselig blek og hans ansigt stivnet som i den ytterste angst. Hun forstod ingenting – og hun blev staaende skræmt og stirre paa ham.

«Hvorfor kommer du hit,» spurte han skjælvende. «Rose – hvad er det –.»

Hun kunde ingenting svare, bare stod som før.

«Hvad er det – Rose!»

«Torkild,» bad hun ræd. «Hvad er det som gaar av dig – hvordan er det du er!» Og da hun ikke fik svar: «Jeg gik hjemmefra for at møte dig, og da jeg ikke traf dig og saa det lyste, saa gik jeg op –.»

Han sa fremdeles ikke noget, og hun blev ved:

«Hvad er det da, Torkild?»

«Ingenting.» Han pustet tungt. «Jeg blev bare saa – overrasket.»

«Kjære. Jeg har da kommet før og møtt dig paa kontoret –.»

«Det er saa længe siden,» sa han svakt. «Det faldt mig ikke ind –.»

«Det var blit saa sent –. Jeg hadde ikke været ute før idag, og saa tænkte jeg, jeg skulde gaa og møte dig –.»

«Aa ja.» Det saa ut som han med møie tok sig sammen. «Dere har vel maattet vente med middagen ogsaa nu –. Du faar undskyldte. Men jeg har hat saa meget at gjøre idag –.»

[281] «Du ser – træt – ut. Du var saa rar, da jeg kom. Har du hat noe leit idag?»

«Aa – nei. – Nei som sagt, jeg blev saa overrasket. Ja la os gaa da.»

Han lot som han ordnet paa skrivebordet. Men Rose saa, det var tomt. Saa gik han bort og tok paa sig frakken.

«Saa gaar vi –.»

Hun gik ved hans side i mørket, taus og modløs. Det var pludselig blit saa haabløst altsammen. Hun vaaget sig ikke engang til at ta hans arm. Og hun visste ingenting at si. Alt hun hadde tænkt, var likesom blit borte.

«Kan du ikke faa gjort noget ved den forkjølelsen din,» sa hun, engang han hostet, saa han maatte stanse. «Gid du vilde gaa til Meyer og snakke med ham –.»

«Jeg har jo hat hoste om høsten i alle aar. Du vet jo det gaar over av sig selv, saasnaart det blir frost.»

«Jeg liker den ikke,» sa hun sagtmødig. «Du er vist ogsaa noksaa nervøs om dagen –.»

«Det er bare aarstiden. Du vet da, der er altid litt saan smaatteri med mig høst og vaar –.»

Efter middagen satte han sig i dagligstuen med en bok. Rose tok sit sytøi med sig ind. Hun sat med sammenpressede læber, sydde knaphulsting og stoppet, og indi sig talte hun til ham imens. Men hun turde ikke begynde.

En gang hun saa op, møtte hun hans øine. Han stirret saa besynderlig paa hende.

[282] «Du ser saan paa mig –,» hun forsøkte at smile.

«Gjør jeg det,» sa han bare. Saa bøiet han sig over boken igjen.

Rose kjendte at hendes øine randt fulde av taarer. Hun reiste sig, gik sagte ind i spisestuen og lot som hun lette i sit sybord. Biterne av Aksels fotografi laa der endda, hun subbet dem til sig og puttet i ovnen derinde. Da hun kom ind i stuen igjen, saa hun at han hurtig vendte sig i stolen, med ansigtet fra hende. Boken holdt han foran sig fremdeles.

Han hadde sagt et fort og flygtig godnat til hende nede i stuen, mens hun holdt paa at bære ut tebrettet. Og da han oppe paa sit eget værelse lukket døren efter sig, følte han det som han var flyttet hit.

«Jeg tror det jo *ikke*,» hvasket han til sig selv.

«Ikke et øieblik har jeg trodd det. Aldrig, aldrig et sekund kommer jeg til at tro det –»

– Men den avsyndige rædsel der var fare i ham, i det samme han saa hende, da hun traadte ind paa hans kontor i eftermiddags. – Det hadde jo jaget igjennem ham, at hun kom for at si noget – noget han ikke orket høre –.

Men han trodde det ikke. Nei han gjorde ikke. En vild, blind indskydelse i et sekund, da han ikke var herre over sig selv – det var ikke at tvile paa hende. Ikke et eneste ansvarlig øieblik vilde han tænke at hun hadde gjort noget – noget forrædersk mot ham.

[283] Var der et fnugg av sandhet i de gemene linjerne. saa var det vel at Aksel hadde opført sig

pøbelagtig – .

Han hadde set at der laa et iturevet fotografi av ham nede i stuen i middags. Det var det hun hadde brændt, da hun var inde ved oven siden – det var borte, da han kom ind til te.

Men da var det jo mest sandsynlig, hun var blit sint paa Aksel – . Saa meget var der vel i det, at de hadde hat en samtale, som kanskje han virkelig ikke skulde hørt paa. Men han var viss paa, Aksel alene hadde skyld – hun hadde *ikke* gjort noget, hun nu bebreidet sig.

– At han i det hele ikke kunde hindre at den mulighet faldt ham ind – hun angret, hun rev istykker hans billede i forbitrelse over det han hadde dradd hende ut i –.

«Jeg tror det jo ikke – jeg tror det jo ikke – » han bet tænderne sammen og stønnet.

Du evige gud – at slikt kan ske og en mand ikke verge sig mot det. – En æreløs slyngel eller flere sætter sig ned, skriver et anonymt brev, sender det til en mand – og han kan ikke verge sig mot det. Ikke verge sin hustru mot et navnløst krapyls bakvaskelse, ikke faa fat i fyrerne og banke dem flate som lus. Han kan ikke verge sig mot at de gjør ham ondt med sin feige ugjerning, ikke slette gemenheten ut av sin hjerne – han brænder brevet, men ordene har ætt sig ind i hans sjæl, tærer, piner, forgifter, avler tanker han selv skammer sig ved, mot sin vilje ser han syner for sig, som – gud fader at slikt kan ske –.

[284] Det laa paa hans pult, da han kom paa kontoret imorges. Mellem alle forretningsbrevene en liten konvolut, hvorpaa der stod «privat»:

«Venner som vil Dem vel og synes det er skjændig at bedrage en mand bak hans ryg vil ikke undlate at meddele Dem, at Deres bror inat avlagde Deres frue et besøk paa hendes værelse i hotellet kl. 11¹/₂. De opholdt sig sammen for avlaast dør i over en time, før han atter listet sig tilbake til sit værelse. Istedetfor som først bestemt at reise til Kristiania med morgentoget, forblev parret paa hotellet til utpaa dagen og avreiste med hver sit tog.

En oprigtig ven.»

Han skammet sig over at han hadde læst hele det skidne produkt igjennem. Han skulde brændt det straks han saa underskriften. Som om det ikke var tilstrækkelig at et brev var anonymt, altsaa fra et æreløst menneske. Det kunde jo være likegyldig da, hvad der stod i det. Eller – hadde han først læst det, skulde han *ikke* brændt det, set at faa tak i avsenderen, prylet ham saalænge han endda kunde pipe –.

Men han hadde krøllet det sammen, reist sig – og da han husket paa der var centralopvarming i kontoret, rev han en fyrstik av og lot brevet brænde op, til der bare laa litt sot i askebægeret.

– Og saa hadde det ikke været ute av hans tanker siden.

[285] Han hadde forsikret sig selv – Rose og Aksel hadde vel kunnet ha ett og andet at snakke om – angaaende salget av huset, angaaende Doris for eksempel. – Det var hensynsløst av Aksel, det var tankeløst av hende at holde en saan konferance midt paa natten. Men selvfølgelig, ⁿ⁶ingen av dem hadde tænkt sig muligheten av at nogen vilde lægge merke til det, end si uttydde det saa gement –.

– Nu efter han havde set det istykkerrevne fotografiet –.

Men jeg tviler jo ikke paa hende. Om jeg spurte hende, jeg vet hun kunde gi mig en forklaring som gjorde ende paa dette utaalelige. Men det kommer jeg aldrig til at gjøre. Gaa til Rose og si, jeg har faat et brev fra en, der ikke ør si sit navn – forklar dig, rens dig for det en slik en beskylder dig for – aldrig i evighet. Den kval findes ikke i verden som jeg vilde fri mig ut av for en slik pris.

Gjorde jeg det – maatte hun tænke, jeg hadde hørt efter et slikt krapyl, tvilet paa hendes hæderlighet et eneste øieblik – ja da var vel alt forbi.

Forbi like saa sikkert som alt maatte være forbi, hvis hun hadde bedraget mig.

Ingen utvei av dette altsaa.

Men da –. Jeg tror hende altsaa ikke *helt*, naar jeg kan lide saa forfærdelig under det. Om jeg hadde faat et saant brev for to aar siden, for ett aar siden bare – jeg vilde blit like forbitret, men jeg vilde ikke følt den forfærdelige angst og avmagt som nu –.

[286] – Vist trodde han paa hende. – Den Rose han hadde kjendt, hun som han hadde elsket fra han blev voksen – han kunde like gjerne tvile paa at solen skinned som paa at hun var uten svig eller plet –.

– Men han kjendte hende ikke længer saan som dengang. Den kvinde han kunde gaa ind til og ta i sin favn inat, om han vilde – hende kjendte han ikke. Hun var blit forandret i deres samliv – og han visste ikke til hvad. Nu da hun gav ham sit deilige legeme saa meget han vilde, nu var det som hendes sind var lukket til for ham, han syntes hun hadde stængt sit væsen for ham, dør efter dør, til han stod helt utenfor og visste ikke hvordan det saa ut i hendes sjæl – bare at han fra tid til anden ante, der var herjet derinde. Saan at han nu svimlet –.

Rose – hans elskede. Aa hun som han hadde kjendt, han vilde vaaget sit liv og sin sjæl paa at hun var ren og god som morgenstunden. Hun derinde, hans hustru – aa jo vist trodde han paa hende. Der var bare den lille pinende, fortærende tanke, som han vaandet sig under:

Han stolte paa hende. Men ikke som i gamle dage, da hver skygge av tvil vilde syntes ham selv et motbydelig og latterlig avsind. – Jeg tror hende nok. Men jeg kjender hende jo ikke mere –.

Det banket sagte paa hans dør, Rose aapnet den og kom ind. Hun blev staaende et øieblik som tvilraadig og saa paa ham, der hadde reist [287] sig, men ikke gjorde en bevægelse for at komme hende imøte.

Saa gik hun raskt bort til ham.

«Du sa ikke ordentlig godnat til mig du Torkild.» Hun blev rød i kinderne og hun la sine hænder paa hans skuldre. «Jeg trodde du vilde komme ind til mig. – Det er saa længe siden sidst,» sa hun sagte og bøiet hodet.

Torkild saa hun var i natlinnet under morgenkjolen og haaret hang i fletter nedover ryggen.

«Torkild – er du sint paa mig for noget?» hvisket hun, da hun ikke fik svar.

«Nei,» sa han sagte som hun. «Hvorfor skulde jeg være sint paa dig?»

Han la sine hænder paa hendes armer og de stod saan et øieblik – den ene likesom holdt den anden ut fra sig og de saa forskende paa hinanden.

«Du kunde vel ha mange grunde til at være misfornøiet med mig,» sa Rose og sænket sit hode.

«Jeg vet ikke om nogen.»

«Aa. Jeg forstaar nok selv, at jeg har langtfra været slik mot dig, som du kunde ønske. Jeg vet nok at det er ikke blit slik mellem os, som du ventet, da vi giftet os.»

«Tror du da jeg bebreider dig, at du ikke har kunnet være slik mot mig, som jeg ønsket.» Han løftet hendes hænder ned fra sine skuldre. «Igrunden vet jeg ikke om jeg har *ventet* nogensinde, at det skulde bli anderledes end det er –.»

«Mener du,» sa Rose langsomt, «– at du er tilfreds med det, saan som vi har det? Mener du at naar man først er gift, saa er det i det hele [288] aldrig mere – fuldkomment? Eller synes du at du – trods alt – er lykkelig i det store og hele tat?»

Torkild smilte svakt:

«Hvis *vi* var lykkelige – saa stod vi vist ikke og spurte hinanden slik. Men naar man nu engang er gift, saa er vel enten begge lykkelige eller ingen –.»

«Du *er* altsaa ikke lykkelig da?»

Torkild ventet litt før han svarte:

«Jeg er vel altsaa ikke det. – Jeg gjør mig ialfald ingen illusioner om at *du* skulde synes, du er saa svært lykkelig –.» Han saa ned, mens han talte.

«Er det det du mener, du hadde ventet paa forhaand – at det skulde gaa saan?» Og da han ikke svarte: «Da forstaar jeg ikke, hvorfor du vilde gifte dig med mig.»

Torkild lo litt:

«Forstaar du ikke det? – Jeg trodde du maatte kunne forstaa det nu, – efter du har været gift i over to aar.»

Hun blev flammende rød og hendes øine blev usikre. Der løp som en skjælven over hans ansigt, mens han saa paa hende.

Rose vendte sig fra ham, gik bort og satte sig i kurvstolen ved hans seng.

«Hvis lillegut hadde faat leve,» sa hun om en stund med litt utydelig stemme, «da var alting gaat anderledes –.»

«Ja da var det nok blit anderledes.»

«Men,» spurte Rose ganske sagte, «– hvorfor har du da ikke villet, jeg skulde faa flere barn?»

[289] «Et barn,» sa hun litt efter, da han ikke svarte, «det hadde været det faste baandet mellem os –.»

«Ja det hadde været det. Kan du ikke forstaa,» sa han tungt og langsomt. «Jeg hadde elsket dig i alle de aarene og ikke kunnet vinde dig. Saa saa det ut tilslut som jeg skulde faa dig – vi blev gifte. Men jeg merket det næsten straks. Jeg hadde ikke evnen til at holde dig fast eller vinde dig helt. Det baandet som jeg vilde skulle være mellem os – følelsen av at vi to hørte uopløselig til hinanden, at du elsket mig slik at det var hos mig du vilde være og ingen andre steder i verden – enten vi hadde barn eller ikke – det manglet. Jeg vet, det er ikke den største lykke du kunde tænke dig i verden – den at vi to er sammen altid – det har det aldrig været. Kan du ikke forstaa, da vilde jeg ikke ha dette andet baandet paa dig. Jeg vilde ikke ha et barn med dig, som jeg hadde beregnet med, spekulert i før det blev til, mens du gik med det ufødt – som jeg maatte tænke paa, hvergang jeg saa det, det var ikke til fordi vi to elsker hinanden, men fordi det skulde hjælpe mig at holde dig fast. – Forstaa du hvad jeg mener –.»

«Jeg forstaa hvad du mener. Men jeg forstaa ikke at du – tok hensyn til det i realiteten. Jeg kunde jo ikke anet at du tænkte slik – hadde aldrig behøvet at faa vite det. Og da kan jeg ikke forstaa det skulde bety saa meget for dig, at du konsekvent vilde forhindre –.»

«Forstaa du ikke det,» sa han undertrykt heftig, «at det kunde bety litt for mig, med hvadfor [290] øine jeg skulde se paa mit eget barn? Om jeg synes jeg maatte skamme mig for det i mit hjerte, hvergang det kom troskyldig og vakkert og var glad i sin far. – Om jeg skulde tænke naar jeg saa dig stelle med det – ikke at du og ungen var det vakreste syn i verden og jeg en lykkelig mand – men at regnestykket mit gik op –»

«Aa Torkild. Du kan være viss paa, du vilde glemt alle de tankerne dine, naar vi først hadde faat et barn –»

«Kanhænde. Men det har jeg da ialfald lært tilslut – man faar indrette sine handlinger efter det man føler og ikke efter hvad man tænker en selv eller nogen anden muligvis kan komme til at føle engang i tiden –

– Iøvrig –» han lo kort og haardt. «Mere konsekvent har jeg da forresten ikke været end at om skjæbnen hadde villet –. Og da hadde jeg vist kommet til at bli skjæbnen svært taknemmelig –»

Rose hadde reist sig:

«End jeg da? Tænkte du aldrig paa mig –? Du som vet hvor jeg glædet mig, hvor jeg længtet efter det lille barnet. Hvor jeg var grænseløs fortvilet da det døde! Synes du du hadde ret til at bedrage mig for det bedste som livet kan by en kvinde –. Jeg er ikke skapt for at være gift uten barn jeg – saa meget maa du da kjende mig ialfald. Jeg skulde hat en hel ungeflok om mig –»

«Du kan vel vite,» sa Torkild svakt, «helt til den sidste tiden –. Jeg har vel tænkt – eller haabet – det skulde bli anderledes mellem os –»

[291] «Synes du der var noenting, som tydet paa det,» spurte hun haanlig.

Torkild blev hvit i ansigtet:

«Nei.»

Igjen stod de og stirret hinanden ind i øinene.

«Ja Rose. Jeg indrømmer du har ret til at bebreide mig – uendelig, uendelig.»

«Det var ikke for at bebreide dig, jeg kom hitind,» sa hun pludselig i en helt anden tone. «Kanhænde det er berettiget at du har tænkt og følt slik. Selv om jeg ikke helt skjønner det. Jeg skjønner ialfald at du kunde ha grund til at minde mig om at dine følelser ogsaa betød noget –. Det er jo det som jeg er kommen til at indse – det var det jeg vilde sagt dig – jeg har været egoistisk i den tid vi har været gift.

Jeg forstaa det nu, du har ikke kunnet være lykkelig med mig. Jeg burde husket paa det – du er saa nærtagende, jeg er vel mere robust saan. Jeg har været saa optat av mig selv – det er derfor det er gaat galt. Jeg skulde tænkt paa dig isteden, forsøkt at forstaa, hvordan du ser paa tingene, hvordan du føler det –.

Men jeg tror ikke jeg er saan mere. Jeg er viss paa, det skal bli helt anderledes mellem os nu –»

Hun gik hen og la hænderne om hans nakke.

«Ikkesandt – tror du ikke det du ogsaa. Jeg vet jeg kan love dig, jeg skal bli rent, rent anderledes. Jeg *vil* det nu – av al min evne vil jeg arbeide paa at du og jeg skal bli lykkelige.»

Han løsnet varsomt hendes hænder fra sin [292] hals, men beholdt dem i sine, mens han spurte med et sorgfuldt litet smil:

«Tror du at det hjælper noget at du *vil* det?»

«Ja jeg gjør.» Hun talte fast og alvorlig. «For jeg tror man kan, hvad man vil. Og jeg tror ikke noget egteskap kan gaa godt, uten to mennesker *vil* det og arbeider paa det. Om de elsker hinanden aldrig saa meget –»

«Nei,» sa han som før. «Det har du nok ret i. Der kan nok ingen kjærlighet holde ut et egteskap, hvis man ikke vil arbeide for det og vogte den. Og man kan vel det meste man vil. Bare ikke elske, Rose. Elsker du mig ikke, saa hjælper det vist ikke stort, at du nu *vil* elske mig –.

Forstaa hvordan jeg ser paa tingene – ak nei det kan du nok ikke, fordi om du vil.

Man kan være tro mot sin egtefælle fordi man vil det. Man kan *ville* holde usandhet og bedrag og lumpenhet ute av sit hjem. Man kan hindre at det kommer til stygge, nedværdigende scener og bitre, onde ord – hvis man *vil* det. Det er bare elske, man ikke kan, fordi om man vil det –»

Hun drog sig bort fra ham med en liten frysende bevægelse.

«Jeg vet nok Rose – har du først besluttet dig til det – saa var der ikke det i verden du ikke kunde gjøre for mig. Og tror du ikke jeg er dig taknemmelig for det –

– Jeg vet ikke om du gjør det lettere for mig – eller tungere med det –.

Men du kan ikke tvinge dig til at elske mig.»

[293] «Torkild – du vet da jeg er forfærdelig glad i dig.»

«Jeg vet nok du har holdt svært meget av mig paa din maate.»

«Jamen det gjør jeg endda. Jeg har aldrig været glad i nogen anden – det vet du da saa inderlig vel –»

Torkild tok et dypt skjælvende aandedrag:

«Kan du hellerikke tænke dig, at du nogensinde kunde komme til at holde av nogen anden – paa en anden maate?»

«Nei.» Hun kastet hodet litt tilbake. «Naar jeg nu engang er gift med dig. Som du sier, tro mot sin mand kan man ialfald være, naar man *vil*.»

«Aa ja. Jeg vet.» Han nikket fremfor sig. «Utro blev du nok aldrig. For det *vil* du ikke bli. Om du ikke hadde nogen anden grund for din troskap – du vilde være det for din egen skyld.»

«Jeg synes ikke det er nogen daarlig grund,» sa hun stolt.

«Det synes ikke jeg heller. Kanske det er den bedste, naar alt kommer til alt. – Det er bare mig som ønsker, du hadde hat en grund til –.»

«Aaja. Jeg vet du vilde hat jeg skulde sagt, jeg kunde aldrig bli dig utro, fordi jeg elsket dig saa forfærdelig og grænseløst at det var utænkelig at nogen anden og saa videre –.»

«Men det sier du ikke.»

«Aa hvordan kan jeg vite –. Hvad er det du vil med dette her –,» hun vendte sig pludselig [294] heftig imot ham. «Hvorfor river og sliter du i alting paa denne maaten! Bestandig og bestandig har du gjort det, brutt ned for mig, gaat og lurt paa beviser for at jeg ikke elsker dig saan som du paastaar du elsker mig –. Hvordan skal vi kunne leve i fred med hinanden, naar du bestandig er saan. Det er jo en ren sindssyk mani du er besat av!

– Jeg kommer ind til dig for at snakke med dig, jeg kommer for at erkjende, jeg har ikke været slik som jeg burde – jeg lover at forbedre mig –.»

«Aa Rose! Forstaar du da ikke, det er ikke det jeg trænger til, at du forbedrer dig –.»

«Jeg tror ikke du elsker mig mere,» sa hun pludselig.

«Aa herregud Rose,» han smilte litt

«Nei jeg tror ikke. Gjorde du det, saa var du vel ikke saa ræd for at faa et baand mellem os, som ikke kunde brytes. Da maatte du vel ønske det mere end noget andet, som kunde gjøre vort hjem til et virkelig hjem. – Men det er slet ikke noget hjem, du har villet ha –.»

Hun tok sig sammen, talte temmelig behersket nu:

«Sensation er det, du har villet ha. Ved gud, jeg tror slike scener som iaften gir dig enslags morbid tilfredsstillelse. Du stiller os op som figurer i et teaterstykke og iagttar mig og dig selv agere –. Og naar du ikke faar det til at gaa saan som du har tænkt ut paa forhaand, saa bebreider du mig –.

[295] – Og nu er du træt –.»

«Jeg er træt,» hvisket han likesom uvilkaarlig.

«– Men du maa da kjende mig saavidt at du vet, saan en tilværelse er umulig for mig at holde ut. Jeg er et friskt, sundt menneske og du kan ikke trække mig op som et stykke leketøy, og jeg vil ikke la mig rive istykker for at du kan faa se, hvad der er indeni –.»

Et øieblik stod de tause begge to.

«Hvad har du tænkt det skulde ende med da,» spurte hun pludselig, «– i al den tiden du ikke har villet ha noget baand mellem os. Skilsmisse?»

Han fór sammen, skjælvende. Saa var det kommet tilslut – det ordet var sagt, som han aldrig i sin tanke hadde vovet sig frem til.

«Jeg vilde ikke,» sa han sagte, med bortvendt ansigt. «Naar jeg tænkte mig, at den dag kunde komme at du kanskje angret – at du følte dig saa litet lykkelig hos mig at du tænkte med længsel ut av vort hjem – da vilde jeg ikke du skulde maatte bli, fordi der var nogen andre her end os – nogen du ikke kunde forlate –.»

«Tror du jeg hadde kommet til at længes bort herfra, hvis der hadde været nogen andre end dig og mig –?»

Du har altsaa i virkeligheten længe anset vort samliv for – en foreløbig forbindelse? Du har altsaa i al stilhet forutsat at en dag vilde jeg ønske at gaa min vei. Og imens har du latt mig leve som mand og kone med dig –.»

[296] Torkild saa paa hende et sekund – hans ansigt sitret.

«Men nu er du træt av dit leketøy – og du vil gjerne ha en ende paa historien –.»

«Rose,» hvisket han næsten uhørlig.

«Rose ja. Du er færdig med mig. Vil du ha mig til at tro, at dersom du elsket mig endda, saa tok du imot mig slik, naar jeg kom ind til dig en kveld og lot dig merke – aa! Nei litt har jeg da lært at forstaa i de

aarene jeg har været gift med dig –. At du da rolig gik og overveiet muligheden for at jeg kanske vilde gaa fra dig – til nogen anden –.»

«Du gaar for vidt,» mumlet han utydelig.

«Men du forespør meget deltagende om jeg ikke kunde tænke mig, jeg kunde komme til at synes om nogen anden paa en anden maate –.

Du kan altsaa ganske rolig tænke dig mig i en andens armer – saa færdig er du med mig!»

«Gaa ind til dig selv –. Du vet ikke hvad du leker med –.»

«Det er ikke mig som har lekt –.» Hun stanset, kjendte en kvælende bølge av graat stige op i sig og vilde ikke gi efter for den. I desperat trods slængte hun hodet bakover og forsøkte at le mot ham:

«Saa jeg kan gaa nu –?» Hun rev uvilkaarlig i morgenkjolen, saa den gled litt tilbake fra den hvite natserk under –.

«Vil du ha det paa den maaten,» sa han mellem tænderne.

«Aa gjør dig ingen uleilighet med at forsøke ^[297] at overbevise mig om din kjærlighet – – Torkild!» Hans navn blev bare et litet ræd gisp, da han knuste hende mot sit bryst.

Han løftet hende op i sine armer og brøt hende sammen som et litet ting. Hun kom sig ikke engang til at gjøre nogen motstand – skræmt av den vildskap, hun aldrig hadde visst fandtes til, lukket hun bare øinene haardt i og laa ubevægelig under hans rasende kjærtegn –.

Da hun langt om længe vaaget sig til at se op, laa han urørlig ved siden av hende, næsegrus med ansigtet ned i puten. Hun hørte han tok et tungt, stønnende aandedrag fra tid til anden.

Hans læselampe med den grønne glasskjem stod og lyste paa dragkisten borte i kroken. Det slog hende saa voldsomt, hvor uendelig fredelig det lille sparsomt møblerte soveværelse saa ut –.

Torkild rørte sig ikke, da hun forsigtig drog sig unna hans arm, smøg ut av sengen og bort til døren.

Kommen ind paa sit eget værelse blev hun staaende et øieblik med fingrene om nøklen. Hun skalv av angst og hendes første indskydelse var at laase døren. Men paa samme tid var der en uklar fornemmelse etsteds i hendes oprørte, forvirrede hjerte – hvis han nu kom efter hende og fandt døren laast. Dunkelt begrep hun at han vilde føle det som en krænkelse – og hun vilde ikke krænke ham. Som et utydelig minde stod det for hende – at hun hadde været forbitret paa ^[298] ham, villet saare ham saa haardt hun kunde. Men hun var ikke forbitret paa ham nu og hun hadde ikke noget ønske længer om at gjøre ham ondt.

Hun famlet sig iseng uten at tænde lys. Da hun strakte sig ut mellem de kjølige laken, sanset hun at

hendes legeme var ømt som efter en mishandling. Og hun undret sig svakt over at der ikke fandtes en skygge av vrede mot Torkild i hendes sind –.

Hun eiet ikke en klar tanke i sin hjerne. Og hun følte at det var deilig ikke at kunne tænke inat.

Taarerne kom strømmende, stilt og ustanselig. Det var saa utænkelig godt at ligge og graate slik. Hun presset den gode, kolde pute ind under kindet og laa og graat sig isøvn.

XI.

Da hun vaagnet om morgenen og erindringen om alt, som var hendt, vendte tilbake, kjendtes det som en overmægtig angst. Et øieblik følte hun en næsten uimotstaaelig drift til at lægge sig ned, forsøke at flygte tilbake til søvnen og natten for den dag, hun var ræd for at møte.

Lyset i værelset virket saa uvant, underlig blændende – det var blit klarveir efter den lange regnperiode. Hun stod op og gik til verandadøren – det var taake, men den var matgylden og himlen dæmret blekblaa igjennem; de smaa epletrær [299] stod som skygger derute, men deres sidste forpjuskede rester av løv syntes saa gule og plænen saa grøn gjennem morgenskodden.

Torkild var gaat paa kontoret allerede, da Rose kom ned i spisestuen. Hun satte sig ved bordet og skjænket kaffe til sig selv. Hans tømte kop stod der, der var litt smør paa hans kniv og servietten laa slængt paa stolen ved siden av hans plads.

Dagligstuen var fuld av sol nu; hun kunde se hele raden av blomstrende chrysantemum i vinduerne derinde og indbildte sig hun kjendte deres fine, eksotiske vellugt ind til sig.

I øieblikket forekom det hende saa besynderlig uvirkelig, alt som var hendt de sidste dagene. Det var som hun maatte kunne ryste det av sig – det er ikke sandt. Det virkelige, det var de fredelige stuer, de mange smaa pligter hun hadde foran sig alle dagens timer utover, de stilfærdige smaa gjøremaal, hun holdt av, og som laa og ventet i sin bestemte orden hver dag –.

Men dypest i hende sat vissheten og knuget hendes hjerte sammen. Det virkelige, det var noget andet. Der var sket noget, som hun ikke kunde komme utenom. Mennesker, som var hende likegyldige og fremmede, de hadde slumpet til at si ord, som var slaat ned i hende, hadde tvunget hende til at se anderledes paa hele sit liv. Det nyttet hende ikke, om hun vilde puffe dem væk nu – de var gaat, men de hadde gjort sin gjerning –.

Og Torkild. De kunde forsøke at leve videre med hinanden som før – det vilde være umulig.

[300] Inat hadde forandret alting. De hadde gaat side om side herhjemme og tiet – de kunde ikke det mere, efter de inat hadde vendt sig mot hinanden, set hinanden i øinene som inat, talt ut med hinanden som inat –.

Og saa længtet hun efter ham nu – paa en maate som hun aldrig hadde gjort før. Det var som hun halvveis var ræd ham – og dog droges hun mot ham paa et vis som aldrig tidligere. Hun hadde set som et glimt av et ansigt bak det hun var fortrolig med, som hun trodde var hendes mands – et, han aldrig hadde vist hende, og det var en skjærende smerte at tænke, det skulde hun aldrig lære at kjende. Hun følte, der var saa usigelig meget som *kunde* været. Og nu var det forsent.

Snart kom den dag, da de mange smaa gjøremaal ikke mere ventet paa hende. Og hun skulde ikke gaa

og overlate dem til en anden. De vilde holde op at være der. Dette hjemmet deres vilde holde op at være – som et uvirkelig blændverk vilde det opløses og utslettes.

Hun gik ind i dagligstuen og saa paa sine chrysantemum, lugtet til dem og tok med haanden om den ene blomsterklase efter den anden. Lyserøde, brune, gule og hvite – hun hadde seksten krukker ialt, stiklinger hun selv hadde opelsket av de planter, Torkild hadde hat med fra byen ifjor høst og iforfjors. Og nede i den store lyse rullekjelderer stod hendes roser og pelargonier paa hylderne, svibelløkene paa gulvet under omvendte kasser; de smaa parisersviblerne hadde hun tænkt ^[301] at ta op til drivning i næste uke. Krokus- og scilla-potterne var gravet ned i haven og dækket med løv, de skulde snart været flyttet til kjelderer. Oppe i hendes soveværelse stod knoldebegonierne under sengen for at ha det tørt og lunt til deres tid igjen kom. Hun hadde vist bortimot hundrede blomsterpotter, og i disse aarene hadde hun stelt med dem, flyttet dem fra vinduerne til haven, fra haven til kjelderer og tat dem frem til drivning igjen –.

Hun følte intenst, for en smerte det vilde bli at bryte itu bare rammen om deres samliv. Og hun husket Mary Lieds ord – ikke hun heller hadde lyst til at gaa ut av sit hjem, tilbake til hybelen og kontoret, bare fordi hun ikke elsket Torkild mere. Ydmyget og sørgmodig indrømmet hun det for sig selv – Mary hadde ret.

Det var lørdag, saa Torkild sluttet paa fabrikken allerede klokken tre. Hun stod borte ved spisestuvinduet, da han kom, vendte sig og svarte goddag, da han hilste, men kunde ikke se op paa ham. Da de hadde sat sig tilbords og hun øste op suppen, merket hun at hendes haand var ustø.

Torkild lot ialfald, som han ikke saa det. Han var forfærdelig blek og mørk under øinene.

«Jeg har faat et brev fra Doris idag,» sa han pludselig dæmpet. «Du kan læse det selv.» Han fandt det frem og rakte Rose.

«Det er jo tysk frimerke!»

«Ja det er fra Hamburg, som du ser.»

^[302] Brevet var skrevet paa et hotels brevpapir og lød:

«Kjære Torkild

bare nogen faa ord for at dere kan vite, jeg har forandret min bestemmelse. Min forlovelse med Jens er forbi og jeg er nu paa vei til Paris. Jeg har nemlig faat et saa aldeles glimrende tilbud fra selveste madame Lappalainen om at forberede elever, der skal synge med hende og det kan du begripe man ikke sier fra sig, men jeg maatte reise straks. Nogen anden leilighet til at komme ut i verden faar jeg vel aldrig og saa paa den maaten! Jeg er saa træt efter reisen at jeg orker ikke skrive mere iaften, men saasart jeg vel og vakkert er i Paris, skal jeg skrive ordentlig og sende dig min adresse.

Mange hilsener til Rose og dig selv,
din hengivne Doris.

P. S. Mme. L. har git mig introduktion til baade den ene og den anden, saa du kan være ganske

rolig for mig. Gjennem hende kommer jeg vel nok til at træffe morsomme mennesker, komme op i kunstnerkredse og saan. Gid som jeg glæder mig! D. S.

P. S. Det er dig jeg kan takke for dette og du kan tro jeg gjør det. Hadde ikke du været saa snild og gi mig de pengene, hadde jeg ikke kunnet reise. Tak da endnu engang! D. S.»

Rose rakte ham brevet tilbake.

[303] «Jeg vet hun var blit kjendt med madame Lappalainen i Kjøbenhavn forrige aar,» sa hun. «Hun fortalte en hel del om det.» – Og da han ikke svarte, fortsatte Rose: «At den forlovelsen er forbi, er vel kanskje det bedste. Jeg hadde ikke indtryk av at hun var saa svært glad i ham igrunnen –.»

«Det kan hun vel ikke ha været, hvis hun har opgit ham for en parisertur. Dersom –» han taug, og deres øine møttes et øieblik. Rose saa bort, da hun talte:

«Har ikke du nogen bekjendte i Paris fortiden, som du kunde skrive til og be dem ta sig av hende litt?»

«Nei.» Om en stund sa han: «Man kunde vel naturligvis henvende sig til konsulatet og be dem ta litt rede paa, hvadfor folk hun kommer til at bo hos – be dem skaffe hende ordentlig logi og saan. Men jeg vil ialfald vente med det, til jeg hører nærmere fra hende –.»

«Vet du hvad jeg vilde foreslaa dig,» sa Rose pludselig. «Du som ingen sommerferie har hat iaar – kunde ikke du faa litt fri omkring jul eller saa, og saa reise ditned selv?»

«For det første kan jeg ikke faa fri,» Torkild rystet paa hodet. «Der er altfor meget at gjøre om dagen. Jeg var jo borte endel i anledning fars død ogsaa. For det andet har jeg ikke penger. Jeg gav Doris sekshundrede kroner før hun reiste – til hjælp med utstyret. Ellers vilde jeg nemlig foreslaa, at du reiste ditned –.»

«Du vilde hat svært godt av at komme ut en [304] tur, tror jeg. For din egen skyld ogsaa,» sa Rose sagte.

De reiste sig fra bordet og gik ind i dagligstuen, hvor piken hadde sat frem kaffebrettet.

Saa var det ettermiddag igjen og de skulde til at sitte, som de pleiet, i sin stue. Torkild tok ikke nogen bok og Rose hadde ikke bragt sytøi med.

De drak sin kaffe og røkte, og talte ikke sammen – og saa bar Rose kaffebrettet ut som alle andre dage. Da hun kom tilbake, stod Torkild borte ved vinduet.

Hun gik hen til ham, la sit ansigt ned paa hans skulder og brast i graat.

Han la armen omkring hende. Men da hendes hulken stilnet litt av, sa han sagte og fast:

«Ja Rose. Nu faar du bestemme for os begge.»

«Jeg kan ikke –» hun hulket til i det samme.

«Det som har været, det kan jo ikke fortsætte,» sa han som før. «Det som blev sagt og det som hændte inat, det er der vel ingen av os to som kan glemme.»

«Jeg vet ikke –.»

«Jeg kan det ikke, Rose.»

«Da faar du bestemme,» sa hun sagte og fortvilet. «Jeg tror det betyr mere for dig end for mig.»

«Det gjør det.» Han tok lempelig om hende og førte hende bort til en stol. Saa satte han sig overfor hende.

[305] «Skal jeg si dig hvorfor. Hvorfor alt siden vi blev gifte har betydd mere for mig end for dig bestandig –.»

«Jo for du er meget mere følsom end jeg –,» avbrøt hun.

«Nei det er ikke bare det, Rose. Eller, jeg har været meget mere følsom, som du sier, fordi jeg har visst, at ansvaret for det hele laa paa mig alene. For i grunden var jeg klar over, allerede før vi blev gift, hvor løst funderet det hele var –.

– Da du forlovet dig med mig, ser du, saa indsaa jeg jo i virkeligheten godt, at det var ikke dine følelser for mig, som pludselig var undergaaet nogen forandring. Det *var* ikke saan – du bare ønsket det skulde været slik. For du var saa utilfreds med dit liv, slik det artet sig, og du længtes saa intenst efter en forandring, at du tilslut indbildte dig, den var der –.»

«Dengang jeg sa at jeg elsket dig – og jeg trodde det selv – da trodde du det altsaa ikke? Eller du visste jeg bedrog mig selv –»

«Aa du vet jeg visste det ikke saan bevisst, som jeg nu snakker om det. Det var bare et instinkt – jeg følte ikke lykken som noget selvfølgelig, jeg følte den som en chance – den eneste jeg hadde hat eller vilde faa nogengang. Til at vinde dig helt, mener jeg. Jeg elsket dig jo saa grænseløst, det vet du. – Og jeg trodde at kanskje naar vi blev gift –.

Hadde jeg stolet paa at du elsket mig dengang, saa var det kanskje gaat anderledes. For hadde jeg ikke hat den evige lille tvil – eller frygt –

[306] inderst inde – saa var jeg jo aldrig blit saan som du kalder saa nærtagende. Det er nok sandt som du sa inat – jeg har ligget under for en syk drift, gang paa gang, til at rive op og se om det hadde slaat røtter. Endda jeg visste vel, der kan ingenting gro da –.

Alle de aarene jeg hadde elsket dig forgjæves hadde jo gjort sin virkning paa mig, forstaar du. I grunden har jeg visst altid manglet selvtillid, naar det gjaldt dig –.»

«Men Torkild,» sa Rose sagte. «End de tider, som vi da har hat indimellem – da alt likesom var saa harmonisk mellem os – og da hadde ialfald jeg det indtryk, at du var fuldt ut lykkelig. Og jeg syntes selv i

øieblikket, jeg var det jeg og – og at jeg elsket dig. Har du glemt det?»

«Aa nei. Det har jeg nok ikke. Jo jeg var lykkelig indimellem. Men aldrig saan at jeg overbevistes av det selv. Om at nu hadde jeg dig helt, skjønner du. Reaktionen kom alltid før eller siden. Jeg følte at mit tak i dig glap.»

«Jeg vet det,» sa hun sagte. «Det var jo det jeg mente, da jeg sa, jeg *vilde* bli anderledes. Jeg vet ikke – jeg tror det var enslags aandelig dovenskap – sluskeri av mig. Hvergang ikke *du* gjorde vort samliv glad og festlig for mig – saa gjorde jeg ingenting for at bevare det, som var blit. Det er det jeg mener, naar jeg sier, at nu vil ogsaa jeg sætte al min kraft ind paa at du skal bli lykkelig med mig –.»

«Jeg forstaar. Men det hadde du ikke kunnet Rose.» Hun merket med et sting av smerte, at ^[307]han talte om det som en mulighet, der aldrig vilde bli prøvet. «Man kan *ville* forvalte det man har, arbeide med det stof som er forhaanden. Men du kan ikke skape noget i dig selv ut av ingenting. Det eneste jeg bryr mig om i verden er at du skulde elske mig – og det har jeg ikke kunnet faa dig til.»

«Elsker *du* mig endda,» spurte Rose stille.

Torkild smilte sykt:

«Kan du spørre om slikt!»

«Men hvis jeg altsaa vælger at bli hos dig,» sa hun langsomt «– saa blir du ikke lykkelig ved det? Du vil pine dig selv og mig med tvil og spørsmal – uttalte og uuttalte. Du har ingen tillid til vor fremtid?»

«Jeg har ingen tillid til mig selv. – Som jeg sa dig, Rose, du faar bestemme. Jeg tør ikke ta ansvaret for at fortsætte paa denne maaten. – Sommetider synes jeg jo, jeg maa være litt gal,» sa han sagte. «Man skulde jo tro, vi var litt gale allesammen i min familie –.»

De sat stille en stund. Saa sa han igjen:

«Alle de smaa tingene, som jeg tænkte skulde binde dig til hjemmet vort – som jeg tænkte du skulde bli glad i – haven og husstellet og det der. Jeg visste jo du var slik at denslags vilde bli dig kjær og more dig. Men da jeg saa du gik saa op i det, saa pinte det mig – ialfald sommetider. Jeg syntes det var som du vilde fylde en endeløs tomhet med det. Jeg saa nok, hvor vakkert hjemmet vokste omkring dig. Men jeg følte ikke at vi to vokste sammen til ett. Og da saa –.»

^[308] «Følte du det paa den maaten ogsaa, da jeg gik med lillegut,» hvisket Rose.

«Nei,» sa han like sagte.

Længe sat de begge stille. Saa sa Rose pludselig:

«Jeg vil reise fra dig en stund, Torkild. Jeg reiser ind til Briten – hun har bedt mig saa ofte. Og sender du bud efter mig, saa kommer jeg tilbake til dig. Husk det. Og husk at jeg er glad i dig, slik som min natur er. Og at jeg er mere voksen nu end da vi giftet os. Jeg vet kanskje litt nu om det som er farlig baade i min natur og i din. Og ber du mig komme tilbake, saa kommer jeg med god vilje til at gjøre det bedste ut av –

den sidste chance, som du sier.»

Hun reiste sig op, han ogsaa, og han tok hendes hænder og kysset dem. Hun grep om hans hode, drog det ned til sig og kysset hans ansigt, men det var som visnet av sorg og træthet, og det blev ved at være dødt under hendes kys.

Saa gik hun.

Torkild drev omkring nede i stuerne. Det var som hans hjerne var tom og hans hjerte lammet.

En gang sanset han at han stod ved spisestuvinduet og saa ut. Solen holdt paa at gaa ned bak haugen bortom gaardspladsen, et heftig gulrødt lys flommet ind i hans ansigt. Det saa ut som en stor varmebrand, de smaa grisne grantrær blev usynlige i ildmørjen, det saa ut som de brandt med i baalet. Og i den lille aftenvind klapret flaglinen mot stangen borte paa knausen.

[309] Den lille lyden som han ikke pleiet at lægge merke til, for den var der næsten altid, sterkere og svakere, som linen hadde pleiet at klapre nat og dag, al den tid de hadde levet her.

«Nu er det slut,» hvisket han sagte til sig selv. Og han undret sig over han ikke led mere. Men det var som han ingenting orket at føle længer.

XII.

Torkild blev ved at kjende sig saan, sløv og nummen i sindet. Den dag Rose reiste til Sverige og de sa farvel til hinanden hjemme, var det ikke som en avsked for bestandig. De var rolige begge to; hun syntes næsten glad og fortrøstningsfuld. Og saan stod hun i kupévinduet paa Lillestrøm station og nikket til ham, og han hilste med hatten og viftet med sit lommeværkløse, da toget kjørte bort, og det hele syntes saa uvirkelig – eller det var som han var halvt bedøvet og ikke kunde kjende smerten.

Det var først da han kjørte hjemover, at det gik op for ham. Hun var virkelig borte, hun var ikke i huset hjemme, kanske kom hun aldrig dit mere. Og han hadde selv sendt hende fra sig –.

Nu blev det pludselig meningsløst, vanvittig. Han hadde jo handlet som en gal mand. Han vilde skrive og be hende komme tilbake – skrive straks iaften. Fremtiden – han skjøv alle tanker [310] paa den fra sig – visste bare han maatte ha hende tilbake. Da han kom hjem, gik han like op paa hendes værelse, famlet sig i mørket bort til hendes seng og kastet sig ned over den. Der laa et litet plag sammenfoldet ovenpaa teppet, tyndt og mykt med en svak duft av hendes legeme – natkjolen hendes. Han boret ansigtet ned i den:

«Du faar nok komme tilbake til gutten din du Rose – han kan nok ikke være uten dig –.»

Men da han hadde lagt sig, begyndte hans tanker den evige ørkenvandring gjennom deres fortid og fremtid –.

Dagene gik. De skrev til hinanden og rørte ikke ved spørsmålet om skilsmisse; de skrev begge som hun bare var borte paa et almindelig besøk. Torkild fortalte om Doris, som han hadde hat flere lange brever fra; hun var henrykt over sit pariserophold, bodde hos en professorenke, hadde svært meget at gjøre, men var ogsaa meget utbudet; hun var blit kjendt med flere elskverdige folk, baade franske, finske og andre utlændinger.

– De hadde jo begge tænkt det samme, om det nu ogsaa hang saan sammen med hendes pariserreise, som hun fortalte, eller om det ikke var mere eller mindre opdigtet. Torkild hadde til og med tænkt paa muligheten av, at hun slet ikke reiste til Paris. Men da hendes brever nu kom saa hyppig, var han mere end villig til at tro paa alt hun fortalte. Dødsens træt og forpint som han følte sig, orket han ikke at tænke, han skulde faa [311] mere at bære paa eller ha søsterens saker at passe.

Han skrev ogsaa om hvor flink Agnes, piken, var og om Roses planter, som han passet. Og en eneste gang, med bankende hjerte og brændende kinder, vaaget han sig til at skrive i «parisersviblerne» dine har jeg ikke tat op endda; jeg vilde gjerne ha dem i flor, hvis du kommer hjem til jul».

Saa hændte det, som gjorde utslaget.

En morgen, mens han gik og klædte paa sig, saa han efter et voldsomt hosteanfald at der var blod i det opspyttede slim. Ikke meget, bare nogen smaa, røde trevler. Men da han uvilkaarlig førte lommeørklædet til munden og saa paa det bagefter, var der etpar klart røde smaa flekker paa det.

Han la det i vandfatet, hentet karbolvand i medicinskapet inde paa Roses rum og slog over lommeørklædet og i toiletbøtten – av hensyn til piken. Saa klædte han sig færdig, gik ned og drak sin kaffe og saa paa kontoret.

Han havde en underlig kriblende fornemmelse gennem kroppen. De smaa flekkerne av blod – de behøvede ikke at bety nogenting. Og de kunde bety døden.

Han kjendte et underlig gufs gennem sig – som han var kommet nær en uendelig masse kulde. Han maatte tænke paa det store ishuse oppe i skogen, hvor han og Rose ofte havde spaseret forbi om sommeren. Det kolde pust som slog imot dem der. Torkild smilte av sig selv ved tanken.

Døden – han var ikke ræd den, det visste han ^[312] nu, da den pludselig blev en virkelighet for ham. Det var bare svært underlig.

Han husket sine dødsfantasier fra de fortvilede tidlige ungdomsaar. Det gik pludselig op for ham, at han hadde nok aldrig ment det, naar han drømte om at ende sit eget liv –. Der var ingenting av dødens virkelige alvor i disse veke, melankolske drømmene. Med sindet bløtt lullet ind i sentimental selvmedlidenhet kunde nok ingen mand gaa ind i døden.

Han husket de gangene, han hadde set den. Da hans mor skjøt sig. Da var den rædsel – det forfærdelige, at et menneske dømte sit eget liv at være forbrutt. Han husket fru Wegners død – hendes sorg ved at skulle forlate livet. Hun hadde forstaat at samle sig skatter paa jorden og hendes hjerte var hos dem. Men hun hadde dødd modig og trøstig. For efter hvert menneske lever dets gjerninger, aldrig tilintetgjøres de, selv om det ingen er givet at forske, hvordan de fortsætter sig til de krydses av andres, forener sig med dem, forandres av det, men ophører aldrig at virke. Og fru Wegner kunde kjendes ved sine gjerninger, hun døde i Herren – i kjærlighet og skjønhed og ære – det som de fleste mennesker vil skal være herre i livet, men kun de sterkeste orker det. –

Og han husket sin fars død – da han naadig fik sove bort fra sit liv. For hans gjerninger var det bedre, jo før de sank tilbunds i strømmen av menneskenes gjerninger, overskyllede, forblandede, ukjendelige.

Og nu var det kanske hans egen tur at dø.

^[313] Hans gjerninger – det var det som isnet ham. Der blev nok ikke stort spor efter hans liv i livet. Døden vilde gjemme ham som isbræen skrider utover og gjemmer den golde sten. Var det det uovervindelige –, vel, han visste med sig selv, han orket at møte det uten angst, han indsaa jo selv nu med resigneret sorg – igrunnen hadde alt i livet været ham likegyldig uten den eneste kvinde. Og derfor var det bare retfærdig at han var et overflødig menneske.

Stædig, aar igjennem hadde han bare hat det eneste maal for sit liv, at vinde hende, som betød lykken

for ham. Om han betød lykken for hende – han maatte erkjende det nu, at det hadde han aldrig spurt efter. Naturligvis, han hadde nok gjerne villet gjøre hende lykkelig, for det var jo en forutsætning for hans egen fred i forholdet. Men han visste jo han hadde villet ha hende; selv om de skulde bli ulykkelige ved det, saa vilde han hat hende ogsaa for den pris. Ja igrunnen hadde han altid maattet vite, det kunde ikke gaa anderledes end det var gaat – hendes motstand gjennom alle aarene beviste det; der var ingenting ved ham som kaldte paa selve livsinstinktet i Rose. Han var ikke den mand, hun skulde bli kvinde ved og mor ved. Saa da han fik hende tilslut, var det nok bare efter naturens orden, at hun blev forkvaklet ved at leve med ham og de begge to følte sig ulykkelige –.

Han hadde indset det forlængst paa sæt og vis. Og dog visste han, var ikke dette kommet, saa hadde han snart bedt hende komme tilbake til sig.

[314] Han hadde ikke hat mere tro paa fremtiden, ikke ventet for alvor, deres samliv skulde bli inderligere, rikere – men han hadde villet fortsætte det. Han hadde tænkt, la os faa barn, la os se, om det ikke gaar bedre da, kanske barna kan slaa bro over den kløft, der ikke kan fylde. Han hadde visst, med ham kom hun aldrig til at opleve hustruskapets lykke og han hadde tænkt – hun har kjendt litt av elskerindens, og naar hun faar kjende morens, saa kanske hun slaar sig tiltaals med det.

Ja, han hadde været fast bestemt paa at kalde hende tilbake helt fra før hun reiste. –

Nu hadde skjæbnen avgjort for ham. Nu maatte han slippe hende. Og i den nye, isnende luft, han skulde aande, maatte han se at finde kraft til at orke det.

– Han kunde ikke hindre, der dukket op veke syner, fulde av vellystig vemod. – Rose kom til hans dødsleie –. Endda engang fik han lov at tale til hende om sin grænseløse kjærlighet. Og da kanske hun tilslut forstod, hvordan hun hadde holdt hele hans sjæl i de smaa, haarde hænderne sine bestandig.

Han rystet det uvillig av sig.

En mand fik holde sin sjæl i sine egne hænder. Han fik staa sig selv til regnskap for hvad han gjorde ut av den. Om han levet, saa der var levende kraft igjen av hans sjæl, naar han skulde dø. Eller om bare isen skulde dække hans liv, naar det var utslukt.

[315] Det var det han maatte forsøke at lære nu, han var kommet nær den evige kulde. Han fik lære at opgi hende – som han maatte opgi alt, han ikke kunde gjøre noget vakkert og godt ut av. Han maatte lære at leve sit liv retskaffent og retfærdig, fordi en retskaffen og retfærdig mands liv aldrig er levet forgjæves – saa at han engang kunde dø, som Roses mor var død, hvis livet denne gang blev git ham tilbake – for kort eller længe.

Fra kontoret gik han bort til dr. Meyer. Lægen kaldte det spidskatarrh; begge lunger var angrepet, men ikke haardt, og han raadet Torkild til at komme sig paa sanatorium snarest mulig.

– Torkild gik hjemover i den klare, rimhvite vinterkveld. Den evige røk av tynd hvit frosttaake laa over

de vissengule enge langs elven, himmelen var endda blekrød efter solnedgang.

Han undret sig selv over den klare stilhet, han kjendte i sit sind, mens han gik mot det øde hjem.

Om aftenen skrev han til Rose. Mange brever, som han rev istykker. Det han tilsidst sendte, kom til at lyde:

«Kjære Rose.

Det er kommet til at staa for mig slik tilslut – jeg er vel et undermaals menneske; jeg tror det var din egen sunde natur som advaret dig mot mig bestandig – jeg dudde ikke til at være din mand, jeg burde ikke sætte barn ind i verden.

[316] Jeg vilde lyve hvis jeg sa, jeg ønsker vi aldrig var blit gift. Jeg vet det hadde været bedre for dig, *kanske* ogsaa for mig – men bedre eller ikke bedre, jeg kan nu engang ikke si det med sandhet. Jeg har uendelig meget at be dig om tilgivelse for – kanske den dag kommer, da du ser slik paa vort forhold, at du ikke kan tilgi mig, skjønt jeg vet du gjør det nu. Det vilde bare være retfærdig, om du en dag tænkte paa mig med forbitrelse.

Jeg synes ikke jeg er en mand, som har ret til at avle barn. Og dermed er alt sagt. Jeg tør ikke be dig komme tilbake til mig, naar hele vort egteskap bare er skikket til at forkrøble din natur. Jeg elsker dig like inderlig som jeg har gjort bestandig, men jeg er kommet til at se paa min egen kjærlighet til dig som en meget egoistisk følelse. Naar jeg selv føler det slik, vet jeg at jeg mindre end nogensinde kan være istand til at vinde din. Og hverken for din eller min skyld vil jeg, vi skal fortsætte at leve sammen da.

Jeg reiser bort en tid. Jeg skal skrive til dig fra min nye adresse – der er jo en hel del praktiske ting som skal ordnes og det maa naturligvis alting bli som du vil – om du f. eks. vil ha legal separation, o.s. v.

Det ser næsten latterlig ut at si, jeg ønsker dig alt det bedste i verden, naar jeg vet, at jeg har ødelagt den bedste tid av dit liv. Men jeg føler det som jeg kunde gi mit eget for din lykke. Og at jeg gjør dette er næsten værre for mig end at dø, og jeg vet at du vil lide ved det, men jeg [317] gjør det fordi jeg tror, at om du kom tilbake til mig, vilde det bli meget værre.

Din
Torkild.

Han læste det igjennem. Det saa noksaa usselt ut, syntes han selv. Men der var jo saa meget, han ikke kunde si hende. Og det var netop det første han maatte lære, at tie med det han ikke hadde ret til at betro hende, selv om han vilde følt det som aldrig saa stor en lise at faa tale.

Og han var træt og han vilde ha det gjort. Saa sendte han brevet.

Paa sanatorium hadde han bestemt han ikke vilde. Først og fremst fordi Rose ikke burde faa vite, hans bryst var angrepet. Det hadde været at skaffe sig en altfor billig martyrglorie i hendes øine. Høist sandsynlig vilde hun da kommet til ham uten at bry sig om enten han protesterte eller ikke. Og saa var der det – kunde han ikke bli saa frisk at han taalte det almindelige liv, skulde han maatte passe sig som en svækling, saa fik det hellere gaa den anden vei.

Derfor reiste han, da han hadde faat fire maaneders permission, til en bondegaard i Gudbrandsdalen, som en bekjendt av ham eiet. Han var der etpar maaneder, levet almindelig sundt og forstandig, tok del i gaardsarbeidet, gik paa jagt og gjorde skiturer op i fjeldet. Han spyttet blod etpar ganger de første ukerne, men efter ganske kort tid følte han at han blev frisk, saa at han [318] kjendte det krible i kroppen av bare livsevnen, som vendte tilbake.

Det var straks han var kommet dit, at han fik Roses avskedsbrev:

Kjære Torkild!

Naar du vil det saan, saa faar det naturligvis være farvel. Jeg synes det er saart, men jeg bærer ikke nag til dig – ikke nu ialfald. Om jeg siden kommer til at gjøre det, som du sier, kan jeg jo ikke vite. Men jeg haaber det aldrig skal ske. Kjære ven – jeg kan hellerikke bekvemme mig til at si, gid du maa bli lykkelig fordi jeg vet, du tror ikke det selv. Men gid du maa faa ro i dit sind ialfald til at begynde med.

Naar det skal være forbi allikevel, saa er det vel bedst at vort egteskap ogsaa blir opløst utadtil da. Naturligvis vil jeg ta mot dit tilbud om understøttelse, men jeg behøver ikke saa meget som du nævner og du kan vite jeg vil det ikke; jeg kjender jo dine forhold. Jeg vil selvfølgelig hellerikke ha noget længer end til jeg faar arbeide selv, men saa længe tar jeg mot det med tak.

Jeg vil be dig om en ting. Sørg for at nogen passer mine planter. De er saa levende for mig, at det vilde gjøre mig saa vondt, om de skulde staa og forkomme av mangel paa stel. Tror du ikke at Inga Vik og fru Stranden, kanske ogsaa fru Norby i brakken vil ha nogen av dem? Naar jeg selv faar en bopæl, tar jeg [319] ogsaa ind til mig saa mange jeg kan faa plads til.

Jeg synes det er saa usigelig ondt at dette er slutten. Og jeg tænker paa, hadde vor lille gut levet; jeg sørger saan over ham. Jeg har tænkt paa ham hver dag i disse aarene. Men du har vist ret – nu vilde det være for sent.

Godnat kjære gut, lev vel.

Din hengivne

Rose.

I mars, da der kom vaardrag i luften, reiste Torkild op til Berittjernsæteren og laa der til over paaske, da hans permission var utløpen.

Han vendte tilbake til sit arbeide, solbrændt som han aldrig før hadde været i sit liv – og han visste selv, han var sundere paa krop og sjæl end han hadde følt sig siden den allerførste tid han var gift med

Rose.

XIII.

Det var etpar maaneder efter han var kommet tilbake, en dag sidst i juni, at Torkild, da han kom paa kontoret, fandt et brev til sig. Skriften forekom ham bekjendt, uten han kunde erindre, hvis det var. Da han aapnet det, saa han til sin uhyre forbauselse, det var fra Aksel. Det lød:

Kjære Torkild!

Jeg venter ikke andet end at du skal blive ^[320] meget overrasket over denne min henvendelse og jeg aner ikke om du vil tage hensyn til den. Det falder mig ikke ind at bede dig glemme, hvad du har udestaaende med mig, men vil du tiltrods for dette give mig anledning til at møde dig? Det bliver nemlig sidste gang, eftersom jeg har faaet en stilling ved et engelsk minecompagni i Chili – paa et sted som heder Sta. Teresa oppe i grænsefjeldene mod Bolivia. Jeg afreiser næste søndag til Buenos Aires og det er jo meget usikkert om jeg da nogensinde ser Norge igjen.

Om jeg kunde faa tale med dig forinden, vilde jeg være dig meget taknemlig. Jeg havde tænkt, om du havde leilighed til det, kunde vi i tilfælde mødes paa Holmenkollen Sportsstue kl. 7 imorgen aften, eller en anden aften. Der er sjelden mange mennesker om hverdagene. Vil du i tilfælde ringe mig op, min værtindes telefon er 180018, og give besked.

Aksel.

Torkild sat en stund og saa paa brevet. Saa ringte han til det opgivne nummer:

«Vil De hilse ingeniør Christiansen, at hans bror skal være paa Sportsstuen imorgen aften ved halvottetiden.»

Da Torkild næste aften gik opover mot Sportsstuen, saa han allerede nede i bakken at Aksel sat paa verandaen. Idet Torkild kom op trappen, reiste broren sig og gik imot ham. Han saa genert og nedtrykt ut og han strakte haanden litt ^[321] ut, men lot halvveis til at vente, at Torkild ikke vilde ta den. Men den anden trykket den, og uten at si noget gik de bort til Aksels bord. Der stod en flaske rødvin og to glas. Aksel vilde skjænke i det andet.

«Nei tak.» Saa syntes Torkild selv den var litt latterlig, denne maaten at ville hævde sin værdighet paa ved ikke at drikke med broren, saa han føiet til: «Jeg er tørst, jeg maa ha en halv øl nu. –»

Dypt nede under dem laa fjorden blank og blaa, dottet over med smaa hvite seil. Det saa ut som den bugnet mellem de skoglodne kyster lik et utspændt klæde. Over byen inderst ved dens bund laa en fin blond solrøk, men de lave aaser, som ringet den ind, stod klart frem med villaeme som smaa gyldne brikker i den mørkegrønne granskog, nu kveldssolen flommet utover.

«Jeg har sittet og set paa det,» sa Aksel dæmpet. «Hvor grænseløst vakkert her er du! Jeg tænker paa at dette landet her – det er da mit eget. Og saa har jeg aldrig faat fotfæste her – aldrig kjendt mig hjemme i det. Bare hat en dæmrende fornemmelse av at det er det eneste sted i verden, hvor jeg burde været det og kunde blit det. Og nu reiser jeg vel fra det for bestandig –.»

«Aa du kommer nu vel tilbake engang,» sa Torkild litt forlegent. «Nu fortiden er da selv ikke Sydamerika –» han brøt av, fordi han selv syntes, det hørtes dumt ut.

«Jeg tror det ikke. Kanske naar jeg blir gammel ^[322] – paa besøk –.» Aksel sat og saa utover en stund. «Tak for du kom,» sa han pludselig sagte. «Jeg hadde ikke ventet du vilde –.»

«Aa. Jeg hadde vel nok kommet til at synes det var ilde, hvis jeg hadde faat høre du var reist saan til verdens ende, uten jeg hadde faat visst om det engang –.»

«Javel. Det kan jeg nok forstaa. Men det er jo en anden sak.» Aksel smilte litt. «Det som var ilde var jo at jeg hadde opført mig slik, at det vilde været det mest naturlige –.»

Torkild kunde ikke finde paa noget at svare. Saa han sa bare:

«Reiser du saa om Kjøbenhavn og sier farvel til Doris?»

«Nei? Er hun i Kjøbenhavn igjen? Jeg hadde brev fra hende til nytaar og et kort engang siden, som var skrevet paa Regence. Jeg trodde hun var i Paris endda jeg.»

«Nei, hun har været i Kjøbenhavn siden april.»

«Da maa du være saa snild at gi mig hendes adresse, saa jeg kan faa skrevet. – Vi reiser nemlig direkte til England. – Ja jeg skal ha bryllup paa fredag.» Aksel saa ned.

Et sekund jog det som en kvælende skræk gjennom Torkild. Saa besindet han sig – det var jo umulig, bare for tidens skyld; de var jo ikke skilt endda.

«Det er en dame som heter Agda Waage,» sa Aksel som før. «En ung pike, som jeg har kjendt i flere aar.»

«Ja – da vil jeg ønske dig lykke til,» sa ^[323] Torkild. Han følte det kom litt anstrengt, for han hadde en bestemt fornemmelse av at frasen ikke passet til situationen.

«Tak,» sa Aksel. Og efter et øiebliks nølen føiet han til: «Ja – det hadde utvilsomt været bedre og riktigere av mig om jeg hadde giftet mig med hende før. – Nu har hun nemlig sat sig i hodet, at naar jeg ikke tidligere har ordnet dette, saa er det fordi jeg ikke brød mig om at presentere hende som min kone herhjemme – mens jeg synes hun kan være god nok derute i det fremmede, hvor ingen kjender os –.»

Han sat litt.

«Men det kan vel gaa bedre end jeg sommetider tænker. Derute blir vi jo saa meget henvist til hinanden. Jeg vil jo gjøre alt jeg kan for det. Og Agda er igrunden svært snild – og et dygtig menneske og en absolut bra pike, forstaar du.»

Torkild taug genert.

Aksel skjænket mere vin i sit glas og drak. Saa saa han pludselig Torkild ret ind i øinene.

«Den aftenen som du nok vet – da jeg var ute hos Rose og dig for sidste gang. Da kom jeg like fra hende. Og hun hadde gjort mig de voldsomste bebreidelser. Nogen dage før hadde hun fortalt mig, at hun skulde ha et barn. Jeg sa jo naturligvis at vi skulde gifte os – saa snart som mulig. Men der var ett og andet jeg maatte ordne først – mine pengesaker forstaa du. Jeg hadde jo gjæld endda fra jeg laa ved høiskolen. Jeg var nødt til at se og faa et laan. Det forklarte jeg Agda den dagen, og saa kom det til en scene –.

[324] – Det var dette jeg gjerne vilde du skulde vite nu, før jeg reiser. Om du da kanskje kunde forstaa –.»

«Jeg forstaar,» sa Torkild stilfærdig.

«Naa – da jeg hadde faat greiet for mig saa vidt at jeg kunde sætte bo paa en ganske beskedene fot, saa kom jo Agda og fortalte at hun hadde tat feil. Og hun sa hun vilde ikke gifte sig med mig da – hun hadde sagt det i god tro og ikke for at lure mig ind i et egteskap. Hun har heller aldrig slaat paa det siden at jeg skulde gifte mig med hende. – Hun er ikke uten stolthet, det maa du ikke tro –.

– Nei hun sa det var bare for barnets skyld hun hadde forlangt det saa lidenskabelig dengang, at jeg skulde legitimere forholdet paa flyende flekken. Og det er nok sandt og det var ret og riktig av hende, synes jeg. – Hun er et godt menneske og hun vet hvad det betyr, for hun er et uegte barn selv. Hendes far har opført sig som visse folk kalder – hæderlig: betalt femogtredivet kroner maanedene for hende hos en skikkelig haandverkerfamilie til hun var femten aar og latt moren seile sin egen sjø. Hun er død nu – gik aldeles tilbunds forinden. Da det var paa slutten med hende, skrev Agda til faren, som hun aldrig har set, og bad om hjelp – hun var sytten aar dengangen og hadde været viserpике hos Steen og Strøm først og gik paa en systue nu. Saa fik hun tyve kroner og et brutalt brev, hvor han blandt andet lot hende vite, at alt han hadde gjort for [325] hende, hadde han gjort endda han ikke trodde han var far til hende. –

Det er gamle konsul Vandamm i Bergen, som er min høitærede tilkommende svigerfar – han som eier Monplaisir, vet du. Husker du vi traf en datter av ham, som er gift med ritmester Hølen, ute hos Ramms paa en dansemoro for mange aar siden. Du syntes hun var svært pen, kan jeg huske. Agda ligner hende slaaende – de er omtrent jevnaldrende ogsaa. –

Hun var paa en frisersalon i samme gaard hvor jeg hadde kontoret mit, Agda, det var slik vi blev kjendt. – En dag jeg gik til middag, traf jeg hende i trappen og vi gik ifølge opover. Hun var svært oprevet, og da vi kom ind i parken, fik hun mig med sig bort paa en ensom liten vei og der gav hun sig til at graate. Det var hendes halvsøster, fru Hølen, som hadde været oppe og faat vasket og farvet haaret sit og Agda hadde betjent hende. Saa var hun blit misfornøiet og hadde været svært ubehagelig og pøbelagtig mot Agda stakkars. Da fortalte hun mig dette om sine familieforhold.

Det var efter det, at jeg blev Agdas elsker. – Før hadde vi bare flirtet litt, spasert sammen og været paa kafé en enkelt gang –.»

«Stakkars pike,» sa Torkild bløtt.

«Dette var først paa efteraaret, det samme aar som du hadde giftet dig.» Aksel sat litt med haken i hænderne.

«Jeg vet jo godt jeg skulde giftet mig med hende dengangen allikevel. Naar jeg hadde sagt, [326] jeg var glad i hende – og jeg var det og jeg er det. Det hadde jo været meget bedre, for det hadde været det eneste rigtige. Nu *maa* hun jo bedømme mine følelser paa en anden maate –.

– Og saa visste jeg hele tiden, at i mit hjerte vilde jeg altid følt mig bunden til Agda – hvad som hadde hændt og hvad jeg hadde gjort – aldrig vilde jeg kunnet føle det anderledes end at det var Agda, som hadde mit ord –.»

Han vendte sig pludselig mot Torkild.

«Du vet hvad som passerte mellem Rose og mig ihøst?»

«Nei.»

«Hun slog mig i ansigtet hun ogsaa,» sa Aksel fast og rolig. «Det er derfor jeg reiser nu. Dermed syntes jeg likesom jeg var jaget ut –.»

Torkild saa paa sin bror et øieblik.

«Ja det var hvad hun skulde gjøre», sa han som før.

«– Jeg trodde du visste det. Jeg syntes jeg *maatte* – prøve og forklare mig for dig, saavidt jeg kunde. Du vet jo at jeg elsket hende?»

Torkild bøiet hodet bekræftende.

«Det er det som har været det forfærdelige. Jeg holder av Agda – har gjort det hele tiden. Og allikevel kjendte jeg sommetider en forbitrelse mot hende, som er saa grænseløst uretfærdig, for hun kan jo ikke for det. Hun har været snild og søt mot mig altid paa sin maate – hun er en smule overfladisk, og det har hun jo maattet være, ellers vilde livet blit altfor haardt for hende. Men jeg [327] følte det bestandig – det jeg kunde gi hende, det var allikevel som en second class kjærlighet. Og at der var en anden, som jeg kunde elsket paa en helt, helt anden maate, saa meget rikere og dypere og finere. Og herregud det at føle at de bedste muligheter i en selv aldrig skal faa komme til utfoldelse –.

– Ja nu tænker jeg jo litt anderledes, forstaar du. Jeg mener jo nu at jeg skal kunne gi Agda – og især barna, om vi faar nogen og hende som mor – følelser der har like stor menneskelig værdi –.»

De sat tause og saa utover fjorden. Den laa blekt fiolet nu i den daglyse aften. Op paa verandaen, hvor de sat, kom et følge smaapiker i tolv-trettinaarsalderen – opløste fletter, støvede klær og fottøi, hete røde kinder og bærer av blomster og løv i armene og tytende ut av rypesækkerne.

«Aa gid jeg tror jeg dør, saa tørst er jeg,» sa de i munden paa hinanden.

En blev staaende opreist, det var hende som skulde gaa ind og bestille. Men det tok tid før de blev enige om det skulde være rød brus eller citronbrus eller ingefærøl. Endelig lot det til at være avgjort.

Jentungen strøk ind.

«Og saa en tiøres chokolade,» skrek en efter hende. «Fløtechokolade med nøt! Husk nøt da Margit!»

«Jeg tror jeg har gaat mindst tre mil idag,» sa en.

«Ja gid tre mil – det har vi da mindst –.»

«Aa gid saa træt jeg er –.» Og barna øste ^[328] ut av rypesækkerne fioler og konvaller og nøklebaand og rester av niste i papirer, som var svarte av fettflekker, til det fløt over bord og krakker –.

«Hvis du nu vilde gi mig litt rødvin –,» sa Torkild.

Aksel skjænket. Og de drak i taushet

«– Jeg var ikke misundelig – ikke ond til at begynde med. Da du blev gift, mener jeg. For jeg trodde dere var lykkelige,» fortsatte Aksel. «Det jeg følte for hende, det forsøkte jeg at dyrke til noget vakkert. Og jeg holdt svært meget av dig – det har du vel vondt for at tro. Igrunden hadde jeg alltid en instinktiv fornemmelse av at du trods alt var den mest levedygtige av os tre søskende – den som hadde faat gjort det bedste ut av de umulige forholdene – eller hadde verget dig bedst mot ødelæggelsen –. Det var vel hjem, vi søkte allesammen. Jeg vet ikke om du kan forstaa det – hadde jeg følt at du og hun hadde faat et lykkelig, harmonisk hjem sammen – jeg kunde resigneret for mit eget vedkommende. For dig, ¹⁷ Rose og det bedste av arven. For mig Agda og en ringere jord at dyrke, men jeg vilde arbeidet for at ogsaa vi to kunde kommet til at leve godt og smukt sammen –.

Men da jeg saa mente at forstaa – jeg vet ikke rigtig hvordan jeg skal uttrykke det –. Jeg hadde været villig til at nøie mig med en krok i jeres hjem, med en liten skjærv av den rigdom og varme og kjærlighet, jeg syntes hun var skapt til at sprede omkring sig – med litt at bære hjem ^[329] til mit eget og lune med der –. Jeg kan vist ikke forklare dig det –.»

«Jo. Jeg skjønner, hvad du mener –»

«Naaja. Saa fór altsaa dævelen i mig. Og efter jeg hadde opført mig saan mot dig den aftenen, saa har jeg været fanden i vold helt siden – mere og mindre. Slutten blev, at efter vi hadde stængt fars hus den kvelden og fulgt Doris paa toget, og Rose og jeg skulde ligge over paa hotel i Fredrikshald, saa trængte jeg ind til hende og foranstaltet en desperat scene. Jeg var jo dengang i en sindsstemning, da jeg hatet hende og dig og Agda og mig selv – særlig mig selv da. Det endte altsaa med at hun viste mig døren – hun hadde forresten bedt mig gaa flere ganger – og da jeg blev staaende, gav hun mig en ørefik –.»

Aksel sat stille som han ventet, broren skulde si noget. Men da Torkild taug, spurte han:

«Har hun ikke fortalt dig det?»

«Nei. – – Men jeg fik et anonymt brev om dere morgenen efter,» sa Torkild om litt sagte. Aksel saa paa sin bror. Men Torkild stirret ut over fjorden.

«Var det det som –?» hvasket han ganske sagte.

«Om det hadde noget at gjøre med det at vi blev separeret straks efter, mener du? Ikke direkte. Hun aner selvfølgelig ingenting om dette brevet. Men det fik jo mig til at tænke over ett og andet. Saa kom det til enslags opgjør, og saa blev vi enige om at gaa hver vor vei –.»

Om en stund spurte Torkild pludselig lavmælt:

[330] «Dengang – i Fredrikshald altsaa, da du talte med Rose – nævnte du da noget om det samme som du sa til mig – angaaende barnets død?»

Aksel blev mørkerød.

«Nei. Saa galt var det dog ikke.»

«Omforladelse,» sa Torkild sagte.

«Jeg ber. Du har jo ret til at tro mig istand til alt mulig.»

«Jeg mente det ikke paa den maaten.»

«Det var en ulykke,» sa Aksel igjen lavt, «at I ikke fik beholde det barn –.»

«Aa. Det er der jo ingen, der kan vite noget om,» svarte Torkild trist.

Men de to mænd saa begge over mot det lille bord nederst paa verandaen, hvor smaapikeflokket solte med rød og hvit brus fra glas til glas – midt i et væld av vaarløv og blomster.

«Ja man skulde ha en tre-fire stykker av den sorten,» sa Aksel med et litet nik ditbort. «Jeg har lagt merke til, de av mine bekjendte, som har familie – det er næsten altid pikebarna og faren. Og mødrene og gutterne –.»

«Aa det er vel forskjellig –.»

«Jeg tror nu der er meget en mand aldrig lærer, før han faar døtre selv,» sa Aksel tankefuldt.

De hadde spist aftens sammen deroppe, og efterpaa sat de ute paa verandaen i den lyse sommernat og røkte og drak kaffe.

Pludselig sa Aksel:

«Der er en ting, Torkild, som jeg gjerne vilde [331] be dig om – kan du ikke bli med mig en dag og hike paa Agda? Det er det da ser du, hun vilde jo sætte saan pris paa at bli forestillet for min familie, og jeg har jo ikke andre slegtninge end dig –.»

Torkild saa bort. Der laa noget i Aksels stemme og holdning, som gjorde at Torkild ante en uendelighet av smaa pinlige scener og mottagne bebreidelser og han blev forlegen, som en mand kan bli paa en anden

mands vegne, selv om det er en vildfremmed, som han ser er ræd for en kvindes tunge –.

«Du kan da skjønnne,» sa han fort, «jeg har tænkt paa det i hele aften at be dig forestille mig for din forlovede.

– Hvis det var beleilig for dere – gik det ikke an at jeg traf dere imorgen, saa kunde vi gaa i operaen for eksempel og spise sammen efterpaa –.»

«Jotak.» Han hørtes saa glad ut, at Torkild fik endda mere vondt av ham. «Det vilde være udmerket – forfærdelig hyggelig –.»

«Jamen la det være en avtale da. – Vil du bestemme, naar og hvor jeg kan træffe dere –.»

XIV.

Ti dage senere, en blank og lyseblaa søndagsmorgen stod Torkild nede paa bryggen og snakket op til sin bror og svigerinde, der lutet sig mot rælingen, høit oppe over dampbaatens graamalte jernside.

[332] Aksel saa indover mot byen og aaserne, som morgendisen laa fin og perlemorfarvet over. Men Agda lænet sig frem, med underarmene hvilende paa rælingen, hænderne holdt skjødesløst om rosenbuketterne fra Torkild og kandidat Bruun, det andet vidne fra bryllupet. Torkild iagttok, hvordan baade stillingen, stemmen og smilet var tilsigtet klædelig, utvungen og sikker.

«Ja husk nu paa hvad du har lovet mig da Torkild – skrive litt flittig til os.»

«Ja – men saa maa jeg faa høre litt fra dere og da engang imellem!»

«Det kan du være sikker paa det. Ja Aksel er ikke nogen større skribent det vet du jo. Men jeg skal nok skrive flittig og fortælle, hvordan det gaar os –.»

Hun tok sig bra ut, endda ansigtet var litt fetladent og manglet bestemte træk, huden graa og med grove porer. Men hun hadde et søtt, friskt smil. – Med den elegante hat paa det gyldent farvede haar, den litt fyldige figur i en svært smagfuld, enkel reisedragt og med det tilstræbt korrekte væsen var der over fru Agda akkurat det som Torkild husket at Betzy i gamle dage brukte at kalde «ekspeditricesveis».

Torkild hadde været paa farten med Aksel og Agda hver eneste aften siden den kveld paa Holmenkollen. Han syntes rigtig godt om sin svigerinde, gudbevares, der var ingenting at si paa hende. Ingenting at si *om* hende heller. Det var vel bare saan, at efter det Aksel hadde fortalt om hendes skjæbne, hadde han uvilkaarlig ventet sig, der skulde [333] paa en eller anden maate være noget særpræget ved hende. Men det var det der ikke var. Hun var snild, hun var forfængelig paa det ordinæreste kvindelige vis, den maaten hvorpaa hun dægget for og tyranniserte det mandfolk, som var blit hende beskaaret, var typisk for det store gros av kvinder i alle samfundets lag. Hun hadde hat sine – relativt – uskyldige historier, før hun traf Aksel, det var Torkild viss paa og det kjendte vel sikkert Aksel til, og ingen av de to mænd regnet hende det tillast. Slik hun var blit behandlet, var det bedst at hun var som hun var, overfladisk og letsindig. Saalænge de fleste mennesker blir behandlet ondt, er det et gode, at de fleste mennesker ikke reagerer synderlig sterkt hverken mot godt eller ondt. Agda var akkurat som hundrede andre, og man maatte si det var bra, siden hendes skjæbne ogsaa var hundreder av andres.

Men Torkild hadde allikevel vondt av sin bror.

Han blev staaende og vifte, saalænge han endda kunne skjelne det mylder av smaa hvite prikker, som rørte sig langs rækken av det store dampskib. Han tænkte paa fjorden, hvor lyseblaa og blank og fin den laa utefter nu i solskinnet, med kystens karm av lave aaser, nakne graa svaberg og mørk, lun skog om

smaa røde og hvite hjem, hvorfra piperøken stod ret tilveirs nu i den stille søndagsmorgen. Han syntes han visste, hvordan Aksel maatte være tilmode, mens han reiste forbi. De sat vel oppe paa det øverste dækket nu i kurvstolerne. Han kunde tænke sig lille Agda, [334] som hadde byttet sin store fjerhat med den engelske reiseluen og det grønne slør, hun hadde prøvet paa sig for ham forleden dag. Nu sat hun vel med det splinternye plædet over knærne og smilte mot den mand, som hadde gjort hende til frue, opsat paa at stifte bekjendtskaper, fuld av forventning mot reisen og fremtiden. Ingenting lot hun efter sig i det gamle land, ikke engang minder; hun hadde sikkert strøket ut av sit sind alt som var før hun iforgaars blev fru Christiansen. Ingen hadde git hende noget her – uten det nakne liv, saa var det vel godt at hun hadde kunnet greie det igjennem alle aarene uten at bli mere slitt paa, end at hun nu kunde begynde den nye tilværelsen med et sind uten minder eller arr. –

Nede i sølevandet under bryggekannten, mellem kork og træbeter og papirrusk laa en stor lyserød rose og vippet. Det var vist en som var dryppet av Agdas brudebuket –.

Der bølget en pludselig ydmyg kjærlighet til selve landet igjennem ham – en øm taknemlighet for at han var her og skulde bli her, for hvert minde fra barndom og ungdom og manddom, saart eller lykkelig, som bandt ham til selve stedet. Og en længsel efter skogen bak aasen deroppe, slik den stod nu med lyse aarsskud ytterst paa kvistene, med frodig grøn blaabærlyng og smaa graa vier bortefter under de røde stammer, med myruldens hvite dotter omkring vandhuller, der speilet sommerhimmelen.

Borte paa jernbanetorvet sprang han paa den [335] første Majorstutrik – han vilde op over til Myra.

Det var aar og dag siden han hadde været i Nordmarken. Og endda han nylig var kommet like fra fjeldet, endda han, der han bodde, stadig hadde færdedes i skog og mark – stille skoger, hvor ikke byfolk kom – saa var det for Torkild, som han ikke hadde været ordentlig ute i skogen paa aldrig den tid. Stien han gik var traakket op stor og bred, slitt av fotefar efter en hel bys ungdom – dette var dens skog. Heroppe var det at gutter og jenter fra Kristiania hadde lært at kjende duften av granbar og myrjord, set solen gylle en ensom furus røde stamme og dunkle bar paa en knaus uti myren, set hvite skogkranste sneflater rødme blekt efter en vinterdags sol var gaat tilro. Dette var hans egen skog i hele den vide verden.

Han stak av fra stien bortover mot sin egen gamle hytte. Og da han kom frem paa høiden stod han en stund og saa ned. Dammen laa der rund og blank under orekrat og granskog, hytten brun med det grønne torvtak midt i uren. Lemmerne stod for vinduerne, der var ikke folk. Neinei, Lund og Helsing seilet vel idag.

Der var ikke et menneske at se paa Myra heller. Middagssol og middagshvile over de smaa graa bygninger med den grønne vold omkring, det vesle blanke vand i krattet nedenfor og de endeløse skogaaser, som lukket for synet til alle kanter.

Torkild strakte sig ut i det høie blanke græs under stikkelsbærbuskene og drog hatten halvt [336] over øinene for solen. Han hadde vist blundet litt, da han merket det tusle like ved sig. Og en liten barnestemme sa:

«Ikke røre de blomsterne Kaja – det blir jorrebær paa de skjønner du vel, saa vi maa ikke ta de!»

Torkild tittet ut under hatteskjygen. Det var to bittesmaa piker som stabbet haand i haand gjennom græsset: trefire og to aar kunde de se ut til at være. Aldeles like, stygge og henrivende, med opnæser, store flate himmelblaa øine, røde kinder, og skidne hvite silkesløifer i det hvite flisete haar. De var aldeles ens klædt i blaa gensere og skjørt og paa dem begge hang det ene bukseben ned over knæet og den ene strømpen laa i ringer om ankelen.

«Ma– an,» sa den mindste og pekte paa Torkild. «Ma–an saave –.» Hun bøiet sig ned og rev av nogen jordbærblomster igjen.

«Maa ikke det,» sa storesøsteren og rusket i hende. «Kan du ikke høre da, det er jo jorrebærblomster jo!»

«Kanske ikke Kaja liker jordbær,» foreslog Torkild og skjøv hatten sin væk.

Barna stanset og stirret alvorlig paa den fremmede mand.

«Goddag,» sa Torkild og nikket. «Goddag Kaja og Maja.»

Den største saa forvirret paa ham en stund.

«Jeg hetter ikke Maja jeg.»

«Aa jovist hetter du Maja vel? Og søsteren din hetter Kaja. Jeg vet det nok jeg.»

«Nei det gjør du slettesikke det. For jeg hetter ^[337] Ningeborg jeg. Og henner hetter ikke Kaja engang, for det bare kalder vi hende. Henner hetter Katarina» – det sidste ord uttalte Ningeborg meget alvorlig og omhyggelig.

«Og saa vet jeg at dere er glad i chokolade?»

Han grov frem en pose teaterkonfekt, som Agda i sin tid hadde git ham til opbevaring, og brøt en beten av det sammenklistrede stof til hver av barna.

Den store husket paa sig til tak og de stod og stirret storøiet paa ham, mens de tygget og suget, til det begyndte at rende brunt nedover hakerne deres.

«Kyllingerne, de er derborte de,» saa den største pludselig og pekte op mot huset. «Vi har set paa di vi. – Det er sandt!»

«Kugelene,» sa den lille og gav sig til at trave opover volden.

«Du kan gjerne faa bli med og se paa di,» sa Ningeborg forekommende. «Kaja sier kugelene henner, hermer mener fugelene,» oplyste hun, da Torkild reiste sig for at følge indbydelsen. «Mamman vores ligger inde og sover middag hun –» meddelte hun. «Du – hvad hetter du?»

«Torkild.»

«Det synes jeg var et pent navn,» sa hun venlig.

«Men jeg kan nok ikke huske det tror jeg.»

Oppe paa volden ved huset gik en høne med en flok kyllinger indenfor en indhegning av staaltraadnet. Bittesmaa lyse nøster, de trillet pipende ind under moren, da smaa pikerne styrtet frem og stak fingrene ind gjennom nettingens masker.

[338] «Pas, pas fingrene barn, høna kunde hakke dere –.»

«Du – denne er ikke ræd os, det er den snildeste –.» Der var virkelig en liten brun kylling, som ikke gjorde noget forsøk paa at undfly, den bare dukket hodet med et sagte pip og trak sig litt unna barnets finger.

Torkild saa at fra dens buk hang en liten krøl av gulrød tarm ned paa bakken. Stakkaren hadde vist revet sig paa en fremspringende stump staaltraad i nettet. Og nu var der en av dens søskende, som hadde glemt den første forskrækkelsen og kom hen og hakket i de nedfaldne indvolde.

Torkild stak haanden ned, tok det stakkars lille kræk og dreiet halsen om paa det.

«Aa-aa, la mig faa klappe den da – – Aa-aa!» Ningeborg satte i et hvinende skrik, «hvad har du gjort den – aa-aa, du har været styg med kyllingen –» hun hoppet opover ham og forsøkte at faa tak i hans hænder. Lille Kaja skjønte det ikke, men hun hørte søsteren skrek og saa satte hun sig paa halen i græsset og brølte alt hun orket.

Torkild visste ikke sine arme raad, hvordan han skulde faa stagget ungerne. I det samme kom en stor tyk dame frem i stuedøren og satte i vaggende løp op mot gruppen ved kyllingburet.

«Hvad er det som staar paa, smaa barna mine – neimen du storeste gud er det dig Torkild! Hvad er det ungerne mine skriker slik for –» han kjende igjen Betzy Helsing, Betzy Løkke het hun jo nu, som sat paa huk foran de to hylende barn og samlet dem ind til sin frodige morsbarm.

[339] «Nei du alverden, det var da en overraskelse at se dig – saa saa lammene mine, ikke graate, si til mamman sin, hvad er det for no?»

Torkild foreviste kyllingens lik:

«Den hadde revet sig istykker stakkars. Det saa saa styrt ut, jeg tok og gjorde ende paa den med en gang. Jeg tænkte ikke paa jeg burde set og faa barna avveien først –.»

«Aa det hadde du saa ikke kunnet allikevel,» sa Betzy tørt. «De er slik indrettet disse ungerne mine, at naar en gjerne vil være av med dem, saa er det umulig at bli kvit dem. Se saa, smaa barna til mamma, ikke graate naa. Lille kyllingen var syk den og saa tok den snilde onkelen og gjorde den død, og da vet dere at engelen kommer inat og tar den med sig op i himmelen, og saa gjør Jesus den frisk og saa flyr den rundt i hele himmelen og synger kykeliky for alle de smaa englene –.»

«Kan vi ikke ta den med hjem, mamma,» sa Ningeborg ivrig. «Saa kan jeg være oppe naar engelen

kommer og henter den –.»

«Nei det er bedre den blir her, for du vet naar vi bor i femte etage, saa blir det saa mange trapper at gaa for engelen – og tænk om han ringte paa ved siden av og forstyrret fru Pedersen, du vet saa sinna hun blir naar nogen ringer paa og spør –. Ja du ler du Torkild, men man *maa* ha himmelen og englene at ty til, slik som saanne barn spør –. Saa tullene mine, spring avsted med dere og lek nu –.

– Har du set no saa yndig?» hun smilte straalende ^[340] ind i Torkilds ansigt. «Du store gud saa snodig det var at se dig igjen – gamlekjæresten min! Hvordan *lever* du, Torkild!»

«Tak bra. End du – det behøver jeg ikke at spørre om.»

«Nei jeg er blit gyselig fet. Hadde jeg anet jeg skulde træffe dig, skulde jeg forresten spendert at sætte paa mig korset –» hun trillet av latter. «Men jeg ventet sandelig ikke her skulde være nogen, og det er saant mas at faa fragtet de to hitop.»

«Jeg synes du er storartet, som i det hele orker et saant foretagende –.»

«Joda. Jeg kan ikke undvære Nordmarken jeg – og vil nødvendig være fra ungerne mine en hel dag. – Ja jeg vet godt at du og de andre gutterne trodde jeg gik bare paa skauen i gamle dage for deres skyld, men det var altsaa ikke slik. Vi kjørte Storetulla hitop i barnevogn, da hun var tretten maaneder – men nedover maatte vi bære hende og vi kunde ikke bli enige om det var umaken værd at se og faa barnevognen tilbake med os til byen, det som var igjen av den. Ungerne og jeg er ofte heroppe nu, Finn gik indover til Kobberhaugen med nogen venner og saa kommer han hit klokken fire og saa bærer vi Vesla nedover og Ningeborg gaar næsten hele veien – du kan tro den ungen er flink til at bruke bena –.

Neimen saa leven at se dig, gut. Vi skulde spise nu, ta og bli med ind og faa litt med os –.»

Hun stak armen ind under hans. Betzy saa ut til at være lykkelig likeglad med sin egen ydre ^[341] person: en altfor liten høirød filthat paa det tufsede haar, en hvit bluse, der manglet nogen knapper i brystet og et blaatt sportsskjørt, der var saa altfor trangt til hendes korsetløse yppighet, at det trak sig op i folder paatvers baade over mayen og baken. Men hun saa søt ut allikevel: der var ikke andet igjen av hendes fordums yndigheter end smilet. Men det hadde al sin gamle glans.

«Saa kom naa og sæt dig her – saa spiser vi en nordmarksmiddag igjen og snakker ordentlig sammen. Aa, men spring ned først og faa fat paa barna er du snild.»

Da Torkild kom tilbake med de smaa tullerne hendes, hadde Betzy lagt duk paa det lille bord i bislaget og stod og pakket ut en masse yderst indbydende mat av rygsækken sin. Konen i Myra bragte kaffe og kokt melk og hilste hjertelig paa Torkild. Hun blev staaende og snakket med ham, mens Betzy lavet kakao til barna, anbragte dem paa en kasse nedenfor bislagstrappen og forsynte dem med mat.

Da hun var færdig med det, tok hun til avsked med en haand under hvert litet ansigt, vendte dem op mot sig og smilte ned. Torkild saa det og kom pludselig med et sting av smerte til at mindes Rose – akkurat slik pleiet hun at ta om sine blomster og smile til dem. Ak hvor fattig han hadde gjort hendes liv –

–.

Det var netop da at Antonette Myra sa:

«Kona Deres var oppe her i Pinsen – hu aa en aen dame. Jeg spørte efter Dere jeg og saa sa a, dere var skilt sa a – ja jeg hadde da hørt om ^[342] det i vinter kan De veta, men je trudde itte det var sandt lel. Jøss er e verkli muli da Christiansen?»

«Ja det er det.»

«Nei aa nei, ja slik folk steller sig naa om dagen di. Ja je syns det er saa fært at det er aldeles gæli. Norbys aassaa er skilt naa, maa Dere veta. Ja det var rekti hyggelig at se Dere igjen Christiansen!»

Betzy kom op paa verandaen igjen, satte sig og skjænket kaffen.

«Ja du verden at dere skal skilles, Rose og du! Spis da mand – det er hjembakt brød, jeg baker alt selv jeg. Aldrig i mit liv er jeg blit saa forbauset som da jeg hørte det. Ikke for det, jeg trodde altid det kom til at ga slik, men neimen om jeg hadde tænkt mig muligheten av at dere vilde gjøre det allikevel!»

Torkild smilte litt tvungent:

«Hvorfor hadde du trodd det – og ikke tænkt dig muligheten av det allikevel?»

«Aa dere er da saa artig rare begge to og skal likesom gjøre livet saa indviklet og kunstig og romantisk. Men dere kan da ikke undvære hinanden allikevel, det er jeg viss paa, og der kommer aldrig nogen tredje personer iveien med dere. Det vil si, det skal man jo aldrig bande paa, men det er da ikke sandsynlig at nogen anden orker at være med paa den høie stilen, dere driver med i længden. Jeg husker nok mine egne erfaringer med dig jeg –» hun lo i vilden sky. «Gud Torkild det fjæset dit nu var penge værd! Nei ^[343] og saa ærlig talt, jeg hadde trodd dere var for ømskindet begge to til at orke det, naar det kom til stykket med lovlig separation og sakfører og alt det der. Men dere er jo separeret, fortalte Rose mig –.»

«Har du truffet hende?» spurte Torkild lavt.

«Jada, hun var oppe hos mig i forrige uke. Hun har været hos mig flere ganger siden hun kom til byen. Jeg traf hende tilfældigvis i vinter paa gaten og saa gav jeg mig ikke, før jeg fik hende med mig hjem. Du kan tro, ungene mine er godvenner med tante Rose, hun er saa begeistret for dem saa –.»

«Det kan jeg tænke mig.»

«Ja jeg har sagt hende det samme som jeg har sagt dig. Forresten, dere har nu vist saa inderlig godt av en smule skilsmisse. Dere har naturligvis lidt altfor meget av sjæleliv begge to. Men dere kommer selvfølgelig til at flytte sammen igjen –.»

«Det gjør vi nok ikke,» sa Torkild rolig. Han sat og undret sig over at han ikke blev sint paa Betzy, slik hun skravlet ivei om de forhold, som næsten hadde pint sjælen ut av kroppen paa ham.

«Jeg skal gjerne vedde –!»

«Nei du – det er jeg ikke oplagt til,» sa han

og smilte litt.

«Jaja. Du kan ialfald love mig en liten guldkjede til hver av smaapikerne mine, naar du igjen slutter den fortapte elskede i dine armer. – Unger, vet dere hvad dere skal faa av denne onkelen her, ^[344] en fin fin halskjede hver dere, sier han – er ikke han snild.»

«Hvordan har hun det?» spurte Torkild sagte.

«Uf ja, dere omgaaes jo ikke engang venskabelig som fraskilte bruker nu om dagen! Har ikke hørt paa maken til gammeldagse mennesker! Men naturligvis, kuren blir jo mere radikal paa den maaten. Jo hun har altsaa en noksaa bra kontorpost og bor hos en enkefrue som har seks unger og saapeforretning, og Rose fører vist bøkene for hende i sin fritid og spaserer med barna om søndagene – gaar i Nordmarken med de store og i Stensparken med de smaa og saan –. For at si ett alvorlig ord tilslut: Torkild, hun er grænseløst glad i dig!»

Han rystet svakt paa hodet.

«Ja mig har hun naturligvis ingenting fortalt, det kan du da nok begripe. Men jeg vet paa en prik, hvordan det hele er gaat for sig. Du har naturligvis spurt hende ethundredeogsyvogtrediver ganger om dagen og natten, elsker du mig, elsker du mig som jeg elsker dig, elsker du mig til døden, elsker du mig ordentlig, tør du gjøre kryds paa halsen paa det –. Og saa spekulerer hun stakkars til det gaar rent rundt i hodet hendes og saa sier hun, neimen om jeg vet og saa dætter du ned i en stol og sier jeg dør – aa gud –.

Jamen Torkild, der er sandelig mennesker som gaar og spekulerer paa om de elsker hinanden saalænge til de tror de gjør det ikke. Det er akkurat som min svigermor det – ligger hun vaaken en time om natten, saa tænker hun bare paa denne ^[345] søvnløsheten sin og tilslut saa indbilder hun sig, hun har ikke lukket et øie paa tre maaneder. Hun sover som en graasten det meste av natten. –

Saanne mennesker som Rose, der gaar bestandig og forsøker at finde ut, hvad de selv føler, de vet sgu aldrig en døit om sig selv de –.»

Torkild sat eftertænksom. Med utsynet over de fjerne skogaaser mot den sommerblaa himmel, med den solbelyste grønne vold nedunder sig – med klangen av en ensom kubjelde fra skogen og de to smaa barns passiar nedenfor trappen i øret paa sig, var der noget i ham som var tilbøielig til at høre efter Betzy, baade hendes spaadom og hendes lille filosofi. Og han smilte litt.

«Man faar det her i verden akkurat som man steller det for sig selv,» docerte Betzy. «Hvis man da ikke er født i et altfor fattig og elendig hjem eller er syk. Da kan man ha lov til at være ulykkelig og endda faa slippe at si, jeg har selv villet ha det slik. Neimen om man kan det ellers.

Jeg har sandelig ofte tænkt paa, om vi to var blit gift dengangen. Du skulde bare se, hvor du hadde faat det godt. Men jeg lover dig jeg ikke skal bli fornærmet om du svarer mig, at du vilde heller hat det akkurat slik som du har hat det.»

Torkild smilte forlegen.

«Der kan du selv se. Du har det altsaa akkurat som du har villet! Og dersom du ikke gaar bort og blir

venner med din kone igjen, saa er det fordi dere vil ha det slik – hellere gaa og furte i ensom storhet hver for dere end slaa dere sammen og ta det vonde med det gode – noe *blir* der [346] jo altid, naar man skal være to sammen bestandig; vi er nu engang ikke andet end mennesker. Du kan trøste dig med, at naar man blir flere end to, saa blir det mye lettere. –

– Ta en bif til da, du ser her er nok. Og et stykke med spekepølse, den har jeg lavet selv og den er jeg kry av. Neimen det jeg er blit mest forbauset over i mit liv det er at Rose er saa rivende god til at lave mat. Den engelske linsesuppen med melk som hun har lært mig, er Finn rent som besat efter – synes ikke du og den er storartet?

Nu kan du la mig faa en cigaret, tak. Jeg har næsten sluttet at røke – simpelthen av mangel paa tid. Men nu skulde det smake –»

«Jeg benegter naturligvis ikke,» sa Torkild sagte, «at jeg har bare mig selv at takke for altsammen –»

«Nei det skulde vist nytte dig – overfor mig!» Betzy skoggerlo. «Nu faar du bare huske paa, at det staaer til dig selv, om du vil ha bragt dine affærer i en bedre orden. Det kommer bare an paa at man *vil* ha det godt med hinanden – det forklarte jeg Finn og. Du store maskerade for et spektakkel der blev – det var like efter vi var blit gift og han fik vite vi hadde været forlovet – du og jeg mener jeg –

– Neimen Ningeberg, hvad er det mamma ser – tar du Kajas kjeks! Neinei, ikke gi hende bif – det vet du jo Lillesøster ikke taaler – saan ja, naa var dere snilde smaapiker. Kom op med kopperne du, skal dere faa mere kakao – [347] – Men jeg forklarte jo Finn det – jeg hadde valgt ham mellem en hel masse andre jeg kunde faat, og han kunde da umulig vente, han skulde være mere fuldkommen end alle de i enhver henseende. Han fik nøie sig med at han var den jeg hadde foretrukket allikevel.»

«Nøiet han sig med den forklaringen da?»

«Ja efter jeg hadde faat ham til at indse det fornuftige i det jeg sa – altsaa at vi mennesker har faat fornuftens gave og vi kan ikke vente at bli lykkelige i nogen forhold, uten vi bruker vor fornuft.»

«Og du er lykkelig,» sa Torkild sagte.

«Ja – og skamme mig maatte jeg da om jeg ikke det var. Vi har vort gode utkomme – for jeg forstaar at greie mig med det vi har og finder aldrig paa at ønske noget vi ikke har raad til. Leve selskabelig og saan, det vet du vi ikke kan, og om jeg længes litt efter slikt iblandt, saa præker jeg fornuft for mig selv. Desuten, skulde jeg ta del i selskapslivet, saa maatte jeg jo overlade barna en hel del til fremmede, og nu er jeg hos de altid og det er igrunnen mye morsommere at passe dem end gaa i selskaper. Og jeg har fuldt op at bestille bestandig og en snild mand som ser op til mig og er glad i mig og som jeg er glad i. Og de vidunderligste søtteste unger i hele den vide verden.» Det sidste kom som et jubelskrik.

«Og du selv er forfærdelig søt, lille Betzy. Skaal!»

«Skaal. Ta et glas til – har du smakt no saa [348] henrivende som denne nypelikøren min – den blir to aar til høsten, saa drik den med andagtl

Og endda saa vet jeg saa udmerket godt at du ønsker ikke det var dig som hadde faat mig. Og det gjør saamen ikke jeg heller. Endda jeg er forfærdelig glad i dig du. Jeg hadde næsten lyst til at gi dig et litet kys – neimen gud fader bevare os, mener jeg ikke manden blir rød!»

Torkild lo litt flau. Men om en stund sa han, mens han sat og pirket med en fyrstik ned i bordet:

«Hvordan tar egentlig Rose det, naar du snakker slik til hende – om vort forhold mener jeg –»

«Akkurat som du.» Betzy tindret av skøieragtighet. «Hun synes jeg er simpel og paatrængende og forstaar ikke dere to æolsharperne. Er det ikke no fint som hetter slik? Men inderst inde i sig synes hun det er herlig at høre dit navn nævnt og faa ta det i sin mund – om det saa bare er til mig!»

Hun sprang op, kom rundt bordet bort til ham og tok med begge hænder om hans ansigt. Saa kysset hun ham paa munden. Og hendes var like bløt og frisk som i gamle dage.

«Sesaa – det gjorde ikke vondt, vel? Kyssen, mener jeg. Cheer up old boy! Dette var et moderlig kys, skjønner du vel. Men hvis du engang synes du bør fortælle Rose det, kan du gjerne opgi, det smakte svigermoderlig –»

«Betzy, Betzy – du er dig selv lik – gudskelov!»

[349] «Bare mye tykkere,» ropte hun leende; hun sprang ned trappen for at se, hvor barna var blit av.

Han smilte, da han gik hjemover om natten og tænkte paa hendes kys – det moderlige idag og alle de andre før i tiden. Vist hadde hun ret, lille søte fornuftige gode Betzy – han hadde nok blit lykkelig med hende paa en maate –.

– Han tænkte paa Aksel og Agda –.

– Kan man ikke faa den ene, saa nøier man sig med en anden – eller flere andre – det kommer ut paa ett – i første omgang. En forsiktig mand verner om sit polygamiske instinkt. Sætte alt ind paa ett kort, det er høit spil –.

Men som han strøk avsted gjennom skogen i den lyse sommernat, var der som et vildt og dansende overmod i hans sind. Saa vidunderlig det hadde været allikevel – det høie spil – saa forbrændende søt en lykke han hadde oplevet – der hadde jo været de nætter og dage – naar han tænkte paa dem, saa kunde det næsten være det samme om han hadde tapt tilslut. Om det nu var forbi –.

Hvad var det nu han hadde skrevet til hende – at han kunde ikke si med sandhet, han ønsket det usket som hadde været mellem dem, men han ønsket han kunde ønske. – Sludder, sludder. Aa han hadde været syk paa sjæl og krop da han skrev det. Ingen mand i verden som hadde sin fulde, sunde forstand, ønsket noget slikt. Det var jo at ønske man var en anden end man var –

[350] Elskede, elskede, hvisket han ut for sig mot de mørke graner og den blekblaa nathimmel.

Han ante neppe selv, hvad hans hjerte hadde faat lyttet ut av Betzys passiar –.

XV.

Torkild hadde allerede i paasken, da han fik Doris' brev om, at hun var kommet til Kjøbenhavn igjen, bestemt at til sommerferien vilde han reise ditned og besøke søsteren. Men han skrev ikke noget om det til hende.

Hvorfor han netop vilde komme overraskende undgik han at gjøre sig selv rede for. Han forsøkte at indbilde sig, det var for om han muligens skulde ombestemme sig og reise paa jagt iaar ogsaa – eller om Doris kanskje selv tænkte sig en tur hjem.

Først i august fik han fri og tok dampbaaten til Kjøbenhavn. Og samme morgen han var ankommet, efter han hadde fundet sig hotel, skiftet klær og spist frokost, gik han ut til hendes adresse i Holsteinsgade.

Det var en straalende sommerdag. Turen ned gjennom sundet hadde været henrivende – om damperen den evige vrimmel av hvite, solbelyste maaker, der skrek og kredset og lot sig dumpe ned i den lyse, glitrende sjø; den evige perlemorskinnende dis laa over den lave kyst med vindmøllerne paa bakkerne og villaerne i vandkanten ^[351] – med ruterne av gule og grønne marker mellom mørkladne løvgrupper og en og anden smekker fabrikskorsten pekende ind i den sølvfarvede himmel. Og om Torkilds øre sang sjøvinden sin evige danske sang.

Og som hver gang han hadde været i Danmark, blev han ogsaa nu slaat av byens blondhet, da han stod paa sporvognen og kjørte ut til Østerbro. Dens lyse let og dens rike smykker av grønt og blomster, grønt i parker og anlæg og forhaver, blomsteraltaner og blomsterkasser bortover leiekasernernes graa flater. De smaa sjøer paa Østerbro laa som speilbrikker og lyste hvite av sol med sin bord omkring av huser og trær.

Han stod av paa Triangelen og spurte sig frem, til en ung pike, der stod og pumpet sin sykkel – et spædt, magert pikebarn med mørkeblaa cykkellue og en rosenrød sommerkjole, der saa ut som den hadde været baldragt ivinter – paa hans forespørsel meddelte, at Holstensgade var «første gade åt høgre handen».

Han gik nedover en uendelig lang gate av støvfarvede, høie hus – de kjøbenhavnske leiekaserner av ukalket mursten, som oprindelig har været gul, men i byluften hurtig blir lavagraa. I denne gaten var der hverken grønne trær eller forhaver, alting var bare av bittesmaa firkantede graa sten, to endeløse husrækker muret op av millioner smaa graa stygge sten, smaa graa sten til brolægning under føtterne. Naar den muntre vind oppe fra de store færdelsaarer kom en sving nedigjennem ^[352] disse gaterne her, hadde den intet andet at leke med end støv og rusk fra rendestenene.

Torkild fandt huset og steg fem trapper op gjennom en opgang, der lugtet av gas, til fjerde sal, hvor hun skulde bo. Der var to entrédører med en liten messingplate paa hver. Paa den ene stod der Hother Jørgensen, Urtekræmmer. Paa den anden Magister Jens Lihme.

Torkild stod der et øieblik. Han fik en underlig skjælving i hjertet – gennem hele virvarret av følelser, av angst for hvordan han vilde finde sin søster igjen, av frygt for hvad han vilde faa at vite, banet der sig en liten skarp, latterlig frygt – frykten for den situation, hvori han selv vilde komme, for at spille en komisk rolle.

Et øieblik tænkte han paa at snu – gaa tilbake til hotellet og sende hende et brev først, at han var i byen. – Men saa ringte han pludselig raskt paa klokken.

En noksaa sjusket utseende tjenestepike lukket op.

«Om forladelse, kan De si mig om der bor en frøken Christiansen her?»

«Jo der gør.»

«Er frøkenen tilstede nu?»

«Jo, men hun sover –»

Torkild stod litt. Klokken hadde været næsten tolv paa uret oppe ved Triangelen.

«De vil ikke være saa snild og gaa ind og si hende, at hendes bror fra Kristiania er her vel?»

Nu var det piken, der lot til at tænke sig om.

«Hvis herren vil komme denne vei –»

[353] Hun viste ham ind i en liten dagligstue.

«Frøkenen har havt saadan en slem nat,» sa hun usikkert. «Magisteren er inde hos hende. Jeg tror nok han ogsaa sover. Men jeg kunde maaske sige til ham –?»

«Tak vil De gjøre det –»

Han følte sig tør i halsen av nervøsiteten. Men uvilkaarlig sanset han, at den langsmale etfags stue var hyggelig – paa en egen gammeldags dansk maate. Der var blomster i vinduet bak det store skrivebord, som bar mange fotografier av hans søster – ved det største stod der en vase med hvite slyngroser, hvis ranker var virret om rammen. Der var gammeldags utskaarne mahognymøbler og grenene av en efeu flettet sig henover en væg, hvor nogen reproduktioner efter Agnes Slott-Møllers folkevisebilleder og Lorens Frølichs raderinger av Danmarkshistorien hang.

En dør til et sideværelse blev aapnet og lukket meget sagte. Og overfor Torkild stod en ung mand, hvis ansigt virket næsten uhyggelig hvitt mot den mørke portiere bak ham.

«De er Doris' bror,» sa han ganske lavt. «Jeg er Jens Lihme.»

Han gik nogen skridt frem i værelset, og Torkild saa, at den anden var ikke akkurat pukkelrygget, men næsten – rundrygget, høiskuldret og meget skjæv. Ansigtet var uregelmæssig, skindmagert og benet med

flat næse og fremspringende kindben, haken overgrodd¹⁸ av gammel gul skjegstub. Men ut av de indsunkne øienhuler lyste ^[354] et par unaturlig store og straalende mørkeblaa øine.

«De maa undskylde mig,» sa Lihme og saa nedover sig. Han var klædt i en gammel utrakkert lys sommerdress og hadde røde tøfler paa føtterne. «Hun var meget daarlig inat; jeg har ikke været av tøiet –»

Paa væggen like bak Lihmes bleke magre hode fik Torkild øie paa et litet maleri – Doris i enslags blodrød karnevalsdragt. Hun sat paa en bordkant og viste det ene ben, i sort silkestrømpe og guldsko, næsten til knæet; den ene haand løftet et champagneglas, den anden som laa i fanget holdt en sort maske. Et raat, simpelt smøreri – og oppe under rammen stod med store røde bokstaver: «Til lille Dot fra hendes ømme Laps!»

I en kvælende angst og skam skimtet han stumper og stykker av søsterens liv – og den mands, der stod foran ham, mens han sagte spurte:

«Er min søster syk?»

«Jeg tænkte mig, De muligens havde faaet det at vide – fra andet hold. At det var av den grund De var kommen –»

«Nei. Jeg er paa ferietur. Det var saant et pludselig indfald jeg fik, at jeg skulde reise hitned dennegangen –. Er det – noget alvorlig?»

«Ja,» sa Lihme rolig.

«Vil De ikke – vil De ikke fortælle mig det hele?»

«Jo, De bør jo faa det at vide, før De ser hende. Jeg syntes jo den hele tid, hun burde meddelt Dem – eller tillade mig at gøre det. Allerede ^[355] ivaar, da vi begge – da det var aabenbart, hvordan det var fat med hende. Men hun modsatte sig det saa bestemt. Jeg syntes jo ogsaa, hun burde alligevel været sendt til et sanatorium – maaske op til Norge. Jeg mente alt burde dog forsøges Men hun bad og tryglede om at faa blive her – i fred. Saa kunde jeg ikke negte hende –» han taug litt.

«Det er hendes bryst forstaar De. Det har jo været angrebet i flere aar – og hun har aldrig villet tage hensyn. Jeg har – men jeg har aldrig havt nogen indflydelse over hende – tvertimod. Jeg ved godt det er forfærdelig at hendes familie aldrig har faaet vide – det havde været min pligt at meddele Dem. Hun skulde jo aldrig havt lov til at raade sig selv – men jeg har aldrig turdet vove at gøre hende imod –

Og nu dreier det sig vel høist om nogle uger –»

Et øieblik stod de to mænd og saa paa hinanden. Torkild ønsket han hadde turdet gaa bort og ta Lihmes haand – men han saa bare ned og sa utydelig:

«Hun har været aldeles forlatt da – av alle andre end Dem –»

Lihme saa op – med et underlig ekstatisk smil:

«Det har jo været en usigelig lykke for mig, kan De nok forstaa – paa et vis. Jeg kunde jo aldrig haabe, hun skulde blive min paa nogen anden maade, vel? Nu synes jeg jo, hun tilhører mig og ingen, ingen anden –»

[356] «Hun kan altsaa ikke leve,» spurte Torkild og saa fremdeles ned.

Lihme rystet paa hodet:

«Inat – jeg troede det havde været enden. – Nu sover hun og har det forholdsvis godt. Men det kan komme naarsomhelst –»

«Hvor længe har hun været her hos Dem,» sa Torkild efter en pause.

«Siden sidst i mai. Da hun kom fra Hamborg var hun først en tid hos nogle folk ude i Nyholte. Men da hun saa selv forstod, at hun ikke havde saa længe igen – saa var det hun bad mig bringe hende hid –. Nu har hun ligget tilsengs de sidste fem uger –»

«Kan jeg faa gaa ind og se hende?» spurte Torkild litt efter.

«Hun sover saa let,» sa Lihme nølende. «Hun føler det blot man ser paa hende – saa vaagner hun. Og jeg tror nok det var bedre at hun først bliver forberedt – faar vide De er her –»

Torkild nikket.

«Men hvis De vilde se herop – ved firetiden for eksempel –.»

«Jatak. De vil vel sove De og. Men vil De ikke jeg skal bli her – løse Dem av inde hos hende –.»

«Nei mange tak.» Lihme smilte. «Hvis hun skulde vaagne og se Dem, vilde det jo naturligvis gøre indtryk paa hende. – Hun er jo en smule egen –,» han sa det kjærtegnende – «og hun holder av at se mig, naar hun vaagner –.»

«Har De ikke sykepleierske?»

[357] Lihme blev rød:

«Vi har havt flere. Men Doris kunde ikke komme ud av det med dem. – Pigen De saa, hun er rigtig rar og flink, hun er hjemme fra min fars sogn og har været hos os i prestegaarden tidligere. – Og nu i ferien er det jo ingen sag for mig at klare det med hendes hjælp –.»

Torkild rakte Lihme sin haand:

«Saa kommer jeg igjen klokken fire. Er der ingenting jeg kan hjelpe Dem med?»

«Nei mange tak.» Lihme smilte blidt. Han fulgte den anden ut i entreen. Og der stanset Torkild og spurte igjen:

«Har hun nogengang *sagt* noget om, hvorfor hun ikke vilde, jeg skulde faa vite om at hun var syk?»

«Aa – hun var vel bange –.»

«Hm. Ja jeg kan jo ikke paaberope mig at jeg nogensinde har været nogen – god bror for hende. Men allikevel. Jeg hadde ikke trodd, hun vilde ventet sig noget saant av mig, at hun skulde være ræd mig –.»

«Hun har jo været som et stakkels lille forjaget dyr –.» Lihmes stemme dirret litt. «Som et jaget dyr den sidste tid. Maaske var hun heller sletikke bange – bare træt. Da jeg hentede hende i Hamborg ivaares –.» Han brøt av. «Hun har skrevet et brev til Dem og givet mig, men det skulde ikke sendes – foreløbig.»

Torkild vendte sig for at gaa. Men saa spurte han endnu:

«Er det sandt at hun var i Paris ivinter?»

[358] Lihme rystet paa hodet:

«Hun har været i Hamburg hele tiden. En veninde av hende, som var dernede, ekspederte brevene fra og til hende.»

«Jeg hadde enslags anelse,» sa Torkild sagte. «Jeg følte at jeg burde – set og faat ordentlig greie paa det. Men jeg orket ikke – eller turde ikke. Og da hun skrev saa utførlig, fortalte saa meget og paa saan en overbevisende maate – jeg var bare altfor villig til at la mig overbevise –.»

Over Lihmes ansigt gik en trækning av usigelig lidelse:

«Det er jo det at hun er saa –. Alt hvad hun udmaler sig av rørende og lystig og rædselsfuldt – det bliver som virkelig for hende. Hun tror jo paa en maade selv paa det, naar hun fortæller de eventyr, hendes fantasi har lavet, som noget der er hændt hende.» Han stanset et øieblik og trak veiret. Og i et sekund syntes Torkild at han saa tilbunds i det, som den mand hadde lidt, der elsket Doris.

«Jeg tror det har hjulpet hende igennem den sidste vinter, da hun gik dernede i det skrækkelige pensionat – at skrive disse breve til Dem og sin anden bror, om udflugter og atelierfester og koncerter hun var til i Paris. Hun har jo fortalt mig om det – disse kort hun sendte fra Regence og andre kafeer og lod pigerne i pensionatet skrive navne paa, som hun fandt op. Og paa samme tid – modsætningen mellem det hun fortalte Dem og de omstændigheder, hvorunder hun virkelig [359] levede – jeg tror selve det grufulde deri gav hende enslags sygelig tilfredsstillelse –.»

«Hvadslags pensionat var det?» spurte Torkild tilslut med en voldsom anstrengelse.

Da Torkild møtte den andens øine, forstod han, at denne gjettet, hvad han hadde tænkt. Lihmes veke, følsomme mund fortrak sig til etslags smil. Men saa sa han rolig:

«Det var et privat fødehjem – hvor betalingen var lav og de havde det rædselfuldt i alle henseender. Det er jo ligesaagodt – jeg ved at Doris har skrevet det altsammen til Dem i sit brev, men det er vel bedre jeg fortæller Dem det, før De ser hende. Hun har en lille dreng paa tre maaneder. Til mig skrev hun jo

ganske uforbeholdent om, hvordan hun havde det – indtil i marts. Men saa forstod jeg, der maatte være hændt noget, som hadde gjort hendes stilling værre – der forekom saa meget i hendes breve, som jeg forstod maatte være – fantasier. Jeg har jo efterhaanden i nogen grad lært mig at skelne det ene fra det andet hos hende. Saa tog jeg og reiste ned i paaskeferien; det viste sig at hendes penge var helt sluppet op – en maanedes tid før hun ventede sin nedkomst. Saa fik jeg hende med mig tilbage og ud til en jordemoder i Nyholte; der kom hendes dreng til verden – og saa var det at lægen lod mig vide, at hun kunde ikke leve –.»

«Barnet, det lever altsaa?»

«Ja. Mærkelig nok, det lader til at være en rigtig rask lille fyr. Det er her i byen nu, blir bragt ud til hende en tur hver dag. ^[360] Hun holder ubeskrivelig meget av det lille væsen –.»

Torkild stod et øieblik.

«Ja – nu skal De faa fred for mig, Lihme. Farvel – og tak da.»

«Sev tak. Paa gensyn – i eftermiddag.»

Torkild sat paa en bænk i en park, til det blev tid at gaa ditut igjen.

Denne gang lukket Lihme selv op for ham.

«Det er rigtignok godt, De er kommen,» sa han glad i stemmen. «Hun blev ganske henrykt, da hun hørte det.» Og han smilte kjærlig: «Hun forbauser en jo bestandig, hun tager enhver ting anderledes end man venter –.»

Han førte Torkild ind gjennem den lille dagligstue og aapnet døren til sideværelset, en temmelig stor, lys hjørnestue med sol ind av de aapne vinduer. Der var saa skuret og skinnende og næsten tomt for møbler, at det lignet et hospitalsrum. Ute paa gulvet stod en stor jernseng med uldtepper, der var gule av vask – og midt i en skinnende flek av dyp fiolet silke. Det var Doris, som laa med en guldbroderet japansk silkekimono over natkjolen.

«Goddag, goddag Torkild!» Hun forsøkte at rope høit og glad, men stemmen lystret ikke; det blev bare en gjennomtrængende hvisken.

Da han kom hen til sengen og bøiet sig over hende, slog hun armene om hans nakke og drog ham ned til sig. Saa boret hun hodet ind i hans bryst og brast i hjerteskjærende graat.

^[361] Pludselig slap hun Torkild og sank tilbake i puterne.

«Hvor blev Jens av?»

Torkild svelget nogen ganger, før han kunde svare:

«Han gik vist ind i den andre stuen.»

«Aa bed ham komme ind til mig litt da –.

– Aa Jens, vil du ikke ta paa dig og gaa ut en times tid. Torkild og jeg vil gjerne snakke litt alene sammen, skjønner du. Saa kan vi spise, naar du kommer igjen. Stakkar –,» hun strøk ham over kindet «– du har ikke været ute det mindste jo, hverken igaar eller idag. Og saa gaa bortom fru Jespersen er du snild og si, hun skal komme opom med Ivar ved sekstiden. Tak skal du ha –.»

Torkild hørte med en underlig saar fornemmelse i sindet, hvordan hun snakket – skjødesløst kommanderende – til den mand, der hadde samlet hende op som et litet menneskevrak og baaret hende til sit hjem for at hun skulde faa dø i fred. Og Jens Lihme sa ja og gik som han var vant til at lystre hende.

«Hvordan synes du han er?» spurte Doris.

«Aa du kan vel tænke dig, hvad jeg synes om ham,» sa Torkild. Han stemme var endda tung av tilbaketrængt graat.

«Ja –. Jeg pleier at kalde ham Guds lille ven – du vet Fioretti, har du læst den? Jens har læst den høit for mig – han læser for mig om nätterne, naar jeg ikke faar sove. Og munken i enge kalder jeg ham, naar han bringer mig blomster. ^[362] Da jeg var i Holte hadde han altid bøkøløv og hvitveis og primula og slikt med til mig. Men nu kommer han jo aldrig ut mere stakkars –.

Men har du lagt merke til for nogen skjønne øine han har?»

Torkild nikket.

«Aa Doris – du kan vel skjønne, at overfor en saan mand synes jeg, jeg selv blir ynkelig liten –.»

«Ja det maa vi jo alle føle os,» sa Doris, men der var en underlig skjødesløs klang i hendes lille utslitte stemme. «Han er forresten katolik,» bemerket hun.

Torkild hadde tat hendes ene haand mellem begge sine. Den var klam og kold. Og hendes ansigt var gult og huden blank av magerhet som elfenben, med en rød skjold oppe ved hvert kindben. Under haken var halsen sunket ind, saa der var en dyp grop.

«Doris,» sa Torkild sagte og kjærlig, «hvorfor maatte jeg aldrig faa vite, hvordan du virkelig hadde det –?»

«Aa,» hun smilte litt. «Jeg er nu engang skapt slik – jeg kan ikke gjøre for at jeg alltid har hat en slik uovervindelig avsky for at si sandheten – saafremt det paa nogen maate var mig mulig at finde paa en løgn. Og det har det saamen alltid været. Jeg vet ikke hvorav det kommer – alltid saa finder jeg paa historier, som jeg ikke kan la være at fortælle –.

Desuten – jeg visste jo hvor forfærdelig du vilde syntes det hadde været om jeg hadde sagt det til dig ifjor, da jeg var hjemme til fars død, at ^[363] jeg var frugtsommelig. Du vilde da syntes det var skrækkelig, vilde du ikke –?

Her i vinter engang, da jeg var aldeles fortvilet stillet, tænkte jeg virkelig paa at skrive til dig og be dig

hjælpe mig. Men da visste jeg jo, at du netop var blitt skilt fra Rose – og jeg vilde ikke legge mere paa dig. Jeg har nu været glad i dig bestandig paa min maate, Torkild –.»

«Aa Doris, om du bare hadde gjort det!»

Hun virret med hodet nede i puten:

«Nei. – Og saa kom jo Jens akkurat i rette tid.» Hun lo. «Om jeg hadde gjort alvor av det og kastet mig i sjøen, jeg er viss paa ved en eller anden slags mystisk fjernvirkning hadde Jens faat visst om det paa forhaand og indfundet sig akkurat paa rette tid og sted til at fiske mig op –.

Du vet, jeg har et litet barn,» spurte hun pludselig med en helt anden stemme.

«Ja. Lihme fortalte mig det.»

«Ja det er ikke hans,» sa Doris hurtig. Og igjen følte Torkild den underlige saarhet – ikke et øieblik hadde han tænkt sig den mulighet, at Jens Lihme kunde være far til Doris' barn.

«Det er Mogens,» sa hun haardt. «Han vet ingenting om det. Og du skal sverge mig til, at du ikke fortæller ham et ord, hvis du træffer ham. Og at du ikke opsøker ham. Og han skal ikke faa se gutten, om han kommer krypende paa knæ og ber om det. Og at du aldrig tar imot noget til barnet fra ham. Vil du love mig det?»

«Ja.»

«Han vet det nemlig godt,» – Doris lo sagte –.

[364] «At jeg har et barn med ham og at jeg ligger for døden heroppe. Han har været her ved døren og Jens har jaget ham. Og han har skrevet de ynkeligste brever til mig – og jeg har svart at jeg lever i bedste velgaaende, glad og fornøiet og at jeg haabet det stod bare bra til med ham og Lise og de smaa –.»

Pludselig slog hendes stemme helt om:

«Er det da igrunnen ikke aldeles ut over alle grænser forfærdelig at to saanne mennesker som Mogens og jeg har sat et barn i verden! Vi som er akkurat to alen av samme fandens eget stykke – han har tæring Mogens ogsaa, det blir vel neppe længe til han kreperer han heller. Snak om fætter og kusine – det er sgu det værste tilfælde jeg har hørt om!

– Herre gud i himmelen, hvad skal der bli av et saant barn, Torkild!

Og jeg er saa vanvittig glad i den lille ungen min. Du kan tro han er deilig – og han ser ut som sundheten selv, rund og god og frisk og blid. Sover hele natten, sier fru Jespersen, forsluken som en liten løvehvalp. Elleve pund veier han nu – og han veiet knap seks, da han blev født –. Naar jeg tænker paa hvad det skal bli av ham, saa er det som hjertet mit staar stille –.

Vil du ta gutten min til dig, Torkild?»

«Ja Doris, det vil jeg.»

«Jamen du maa ha ham hos dig selv, forstaar du. Ikke sætte ham bort til fremmede – om det er aldrig saa bra og snilde folk. Du maa opdrage [365] ham selv og la ham vokse op i dit hus og du maa forsøke at være som en far for ham –.»

«Det skal jeg nok, Doris. Jeg skal forsøke om jeg kan gjøre godt igjen mot gutten din litt av alt det jeg har – forsømt – mot dig.»

«Tror du ikke det kan bli godt igjen mellom dig og Rose? Jeg vilde i grunden synes det var saa trygt at vite at Rose hadde min lille gut –.»

«Jeg vet ikke du. Jeg tror det i grunden ikke.»

De sidste maaneders overmodige haab og drømme syntes ham saa uendelig bortblaaet og forbigangne – nu i denne anger og fortvilelse.

«Du skal ikke bebreide dig noenting for min skyld, Torkild,» sa Doris blidt. «Herregud, passe paa mig, det hadde saamen været en opgave, som laa langt over dine evner – din forstand hadde jeg nær sagt. Husker du da vi bodde hjemme hos far paa Fredrikshald – du jætet mig sandelig trofast nok og forsøkte at opdrage paa mig – og du aner ikke hvor jeg narret dig og tok dig ved næsen – jeg var temmelig anløpen allerede dengang vil jeg bare si dig. Aaja, længe før den tid, alt mens vi bodde i Teresegaten. Du, du trivdes bedst med at være oppe hos Wegners – du og mor ante aldrig, hvem som var min bedste veninde: Olga Paulsen, søster av Signora som du vet. Naar jeg sa jeg gik bort til Dagny for at faa vite lekse, saa var jeg som oftest oppe hos Paulsens – og det morsomste jeg visste, var hvis jeg traf Signora eller nogen av veninderne hendes og kunde lure mig til at høre paa deres prat. Olga hadde begyndt allerede før vi reiste fra byen [366] og jeg fik lirket ut av hende alt mulig om det. Det var en gammel tysk agent Heinrichs – og en aften jeg var ute og spaserte med Olga, traf vi ham, og da blev han nærgaaende mot mig ogsaa, men saa blev jeg ræd og han var saa væmmelig, syntes jeg, at jeg blev skræmt tilbage til dydens sti for lange tider. Men netop tanken paa det væmmelige blev ved at egge og hidse mig ogsaa – og jeg har opsøkt det motbydeligste gang paa gang – likesom for at faa vite om det da aldrig blev for meget for mig – saan at nu maatte sjæl og krop gaa fra hverandre hos mig –.»

«Doris, Doris,» Torkild strøk over hendes haar og hendes kinder. «Du maa ikke snakke saa meget –.»

«Aa pyt, nu er der ingenting at spare paa. Jeg vil du skal vite, hvad du tar paa dig, forstaar du, naar du tar mit barn til dig. Du skal vite, hvordan Ivars mor er.»

Torkild bøiet sig og kysset søsteren.

«Du har hat det saa vondt bestandig, Doris. Jeg skal forsøke at stelle det slik, at din lille gut faar det godt mens han er barn. Fredet og godt og sundt.»

«Ja det er det,» sa hun sagte. «Jeg husker dengang vi bodde i Teresegaten. De eftermiddagene naar jeg gik og ruslet alene der i de fæle mørke halvtomme værelserne vore. Mutters alene. Du opover i Aker og mor paa sengen inde i vort værelse. Eller hun gik og rotet i kjøkkenet. Du skal huske, hun var aldrig mot mig saan som mot dig – hun snakket jo aldrig til mig, gik bare der [367] og skulet til mig som hun var ræd –. Og jeg stod i vinduet og glante ned paa den skitne gaten og de stygge graa murgårdene midt imot. Jeg

syntes det var hele verden, og alle mennesker i verden saa fattige og slitte og uglade ut –.

Og jeg hadde en følelse av at i disse stuerne og denne ensomheten skulde jeg være sperret inde alle mit livs dage. Dette, det var det eneste som var virkelig for mig. – Jeg passet jo sletikke sammen med Rose – alt det deroppe var mig da igrunnen saa fremmed og unaturlig – hele deres maate at ta livet paa. Det eneste jeg brød mig om at gaa til Wegnes for, var at hendes mor var borte hele eftermiddagen og jeg kunde spille teater deroppe i ro og fred om alt det jeg drømte og digtet, og Rose føiet mig og spilte slik jeg forlangte. – Men for mig selv digtet jeg endeløse historier som jeg nok skulde passe mig for at fortælle hende det bøss om. Og naar jeg var træt av mine egne fantasier, listet jeg mig til at være sammen med Olga. Det var da en virkelighet, hvor der hændte noget og at det var saa raat og fælt, det gjorde mig likesom godt – det var da en rød risp i alt det graa –.

Og naar jeg ligger her om dagen, Torkild, og tænker paa alt jeg har oplevet – alt det sjofle og væmmelige, jeg har vasset igjennem av min egne gode vilje – jeg vet ikke du, det er likesom det ikke er sandt at det virkelig har hændt mig – at det ikke bare er noget jeg har fantasert ihop. Det eneste jeg er sikker paa jeg har oplevet, det er de eftermiddagene hjemme i mors stuer i Teresegaten –. [368] Og saa at jeg har et barn. Som aldrig skal komme til at kjende mig. Som jeg ikke tør kryste ind til mig og kysse for ikke at smitte ham –.»

Torkild sat hvit og stivnet og stirret paa det lille uttærede ansigt. Omkring næsen og nedover rundt munden var hun blit saa mager, at hele overkjævens bue syntes. Og det sorte haar var strammet bort fra panden med etpar store gule babysløifer og det elendige døende legeme svøpt i en broget karnevalsdragt.

«Jeg forstaar det ikke,» hvisket han i den yderste rædsel. «At det er mulig. Lille søsteren min – og vi har gaat sammen i aar og dag – mens vi var barn – og da vi var unge – og jeg har ikke visst et eneste gran!»

«Du har jo altid været glad i nogen du. Du var glad i mor og i fru Wegner og i Rose – du var ikke saan som jeg. Jeg vilde nok ogsaa gjerne være glad i – men det var likesom hjertet mit holdt op at vokse dengangen, fordi det fik for litet mat. Jeg vilde ogsaa gjerne være glad i – men jeg kunde likesom ikke før nogen kom først og sa de var glad i mig. – Men det har ingen været uten Jens. Og det kunde ikke hjælpe mig nogen ting. Hvis han hadde tat mig rigtig haardt en eneste gang – hadde han været sterk og frisk, men han er jo krøbling stakkars, saa han turde ikke det. Og hadde han været en frisk, sterk mand, som visste han kunde kjæmpe sig til en lykke her i verden, saa hadde han aldrig blit ved og elsket mig i alle disse aarene. Jeg har pint ham [369] næsten tildøde. Men de sunde, levedygtige mændene de tar sandelig ikke sin død over en slik som mig. De tar sig en anden, slet og ret.» Hun lo sagte. «Det vil si, saanne som mig tar de jo ogsaa – for at ha saalænge det passer dem. Det er akkurat som med os fruentimmer det, naar der er godtkjøpsutsalg i magasinerne; vi kan ikke la være at raske med os alverdens ting som vi ikke har det mindste bruk for – naar vi kan faa det saa billig. De fleste mandfolk kan hellerikke la være at ta med saanne som mig, naar de møter os, selv om de strengt tat ikke har nogen bruk for os – naar de kan faa os for næsten ingenting –.

For Jens og mig var nok dette det bedste, som kunde ske. Jeg har jo aldrig tilhørt ham, forstaar du. Men paa denne maaten synes han, han eier mig allikevel. Han kan jo ikke kjæmpe sig til sit her i verden – maa nøie sig med at plukke op det, de andre har kastet i rendestenen. Derfor kunde jeg aldrig nøie mig

med hans kjærlyghet til at leve livet paa. Men jeg kan dø paa den –.

Har du set det fæle billedet av mig som hænger inde i stuen,» spurte hun pludselig og lo.

Torkild nikket forpint.

«Jeg har forært det til Jens – til minde om mig –.»

«Doris,» bad broren i rædsel. «Aa du maa ikke – la mig faa lov at ta det og brænde op –.»

«Er du gal du –,» hun lo, et frygtelig gjenfærd av en simpel tøseltter. «Jens *maa* ha det. [370] Forstaar du da ikke at det vilde være den levende død for ham, hvis nogensinde naglegapene lukket sig paa ham –.

Torkild,» spurte hun pludselig angstfuldt. «Kunde du vel tænke dig at du nogengang i verden ikke holdt av Rose længer?»

«Nei det kan jeg ikke.»

«Du maa endelig bli ved at elske hende bestandig – hvad der saa sker. Det vil være saa godt for lille Ivar, naar han skal være hos dig.»

De hørte Lihme laase op entrédøren i det samme, og da han kom ind og la en stor buket roser paa sengen hendes, slog Doris armene om hans hals og kysset ham:

«Har du været en god tur nu? Jeg synes du ser mindre træt ut, gjør han ikke Torkild? Saa kan du be Ellen sætte ind middagen – vi pleier at spise hermede sammen, Jens og jeg – du er vel ikke ræd smitte, Torkild?»

Hun var i et straalende humør under maaltidet, drak rødvin og vilde passiare uavladelig i en gjennemtrængende hvisken med de to mænd, som sat og forsøkte at spise. Og da piken hadde dækket av bordet og sat ind kaffen, forlangte hun de skulde røke.

«Jeg har sluttet at røke siden ivinter,» løi Torkild.

«Ja da faar du jaggu begynde igjen. Dere kan jo sætte dere bort til vinduet jo. Nei jeg *faar* ikke hoste – og gud vet forresten hvad *det* skulde gjøre nu. Tror dere jeg vil ligge her og [371] se paa at to lange mandfolk drikker kaffe som smaapiker uten en røik til – som forresten ikke smaapiker engang gjør i vore dage. Jo værsgod, Jens, la mig pent faa kaffe idag – vet du hvad. –»

Det ringte. Og Doris hvisket med en helt anden stemme:

«Det er Lillegut –»

Jens Lihme gik bort til kommoden og tok fra en skuf et nyvasket hvitt uldteppe, som han bredte ut over sengen foran Doris. Og i døren viste der sig en tyk, rødkindet kone, som bar en skrikende bylt av

lange hvite klær i armene.

«Saa – saa, den lille dengse, nu maa han ikke gæsse, nu skal han jo hen og sie goddag til hans mama. Næ hvor frøkenen dog ser godt ud idag!» Hun la tullen tvers over sengen foran Doris og skottet nysgjerrig paa den fremmede mand, som var i værelset.

«Det er min bror fra Norge, fru Jespersen. Aa ta luen og kaapen av Ivar, vil De, saa hans onkel faar se ham rigtig. Vil De ikke ha en kop kaffe – Jens, vil du være saa snild at sørge for at fru Jespersen faar en kop kaffe da – inde i stuen. –»

Torkild og Doris var alene igjen – med spædbarnet som laa tvers over morens seng; det var ildrødt i hodet og ansigtet trukket sammen i tusen rynker av skrik.

«Aa dutten, dutten, ikke graate slik – aa Torkild, vis ham klokken din da – ser du han tar efter den? Det er tidlig det, skal jeg si dig! Har du set no søtere – tittit, mammas lille guld – ^[372] ser du han smiler. Er han ikke aldeles deilig. Ja se paa manden du, det var lille Ivarguttens onkel det og han var saa glad i dutten og skal passe saa pent paa den, naar mamman hans ikke er her mere. – Aa, Torkild, tror du ikke du kan bli forførdelig glad i ham?»

«Jo Doris. Det blir jeg nok.»

«Synes du ikke han er pen?»

«Jo. Har han ikke svært meget haar for sin alder?» forsøkte Torkild sig.

«Jo en masse.» Doris strøk med fingerspidserne over det lille svartdunede hode. «Jens vilde giftet sig med mig – baade i høst da du vet jeg sa, vi var forlovet, og nu ivaar like før han blev født. Og latt barnet gjælde for sit, skjønner du. Synes du det var uriktig av mig at jeg ikke tok mot det – da hadde han jo ikke været uegte barn.»

«Nei jeg synes det var rigtig,» sa Torkild forpint. Hadde hun aldrig en tanke for Lihme –.

«Ja, for jeg hadde det paa følelsen at barnet vilde Jens ikke kunne forsone sig med. Han er ikke glad i Ivar. Jeg vet ikke, han hadde vel tænkt at i denne sidste tiden ialfald skulde han ikke behøve at dele mig med nogen. Ikke at jeg tror han vilde bli slem mot gutten netop. Men han duer ikke til at opdrage mit og Mogens' barn. – Hvor lang ferie har du, Torkild?»

«Tre uker.»

«Det er bra. Jeg lever nok ikke saa længe som tre uker til. Da kan du ta med dig gutten, naar du reiser hjem. Faa en sykepleierske herfra med dig til at passe ham paa reisen –.»

^[373] Hun hadde ligget imens og famlet opunder barnets lange kjole, trukket av det sokker og strømper.

«Løft ham op til mig,» hvisket hun, og hendes øine fik febrilsk glans. «Hænderne hans tør jeg ikke kysse, for han er saa fæl til at ligge og suge paa dem. Men jeg kysser bena hans sommetider.»

Torkild tok den lille. Han tænkte paa i det samme, – det var første gang han holdt et levende spædbarn

i sine armer. Og han rakte de to smaa nakne føtter mot Doris.

Hun strøk sin mund mot dem og mot læggene og la dem indtil sit kind. Og hun vendte et par vilde, uthungrede øine mot sin bror.

«Skjønner du – har jeg fortjent no helvede for mine synder – saa er dette hett nokl Jeg som vilde gi alt i verden som jeg ikke har for at faa ta ungen min indtil mig og kryste og klemme ham og kysse hver liten flek av skrotten hans en eneste gang bare – og jeg maa ikke!»

Hun slap guttens føtter og sank likesom sammen.

«Kys ham du – saa jeg ser det.»

Torkild lystret og trykket forsigtig sine læber mot det lille bløte hode.

«Paa munden,» befalte Doris. Og Torkild holdt et øieblik sin mund i nærheten av barnets.

«Læg ham fra dig – dernede ved fotenden,» hvisket Doris ophidset – «og kom hen til mig –.»

Hun kastet armene om hans hals, drog ham ned til sig og bet sine tænder i hans læber, og hun mumlet, mens hun kysset ham som en rasende:

[374] «Det er Lilleguts kys – Lilleguts kys skjønner du – som jeg tar ifra dig –.»

Uken efter døde hun. – Torkild hadde været i Holsteinsgade hele tiden, skiftet med Jens Lihme om at vaake og sittet nat efter nat og hørt hende fortælle hæslige historier, som hun paastod hun hadde oplevet – noget var vel sandt og noget fantasi. – Og derfra gik hun over til at snakke om sit barn –.

Hun visste det selv, da slutten var nær. Det sidste hun sa til Torkild var

«Du skal ikke tro, du har noget at angre overfor mig. Men husk at du har lovet at passe paa Ivar for mig.»

Saa bad hun ham og lægen gaa ind i stuen:

«Jeg har lovet Jens, det skal være bare ham og mig tilslut.»

Og de gik og hun døde alene med den store kjærlighet, som hun aldrig hadde forstaat.

Otte dage efter reiste Torkild hjem med sin lille søstersøn. En dansk rødekorssøster fulgte med for at stelle den lille paa reisen og indtil han kunde faa ordnet sig paa anden maate.

XVI.

En lørdag først i mai hadde Torkild været inde i Kristiania om formiddagen til en forretningskonferanse. [375] Han spiste middag i byen, men det var hans mening at se og komme hjem med 4.30-toget; han skulde paa jagt og vilde gjerne tidlig avsted, da han skulde laane hund paa veien. Det var henrivende veir, mild graasløret himmel, men høi og stille luft, saa regn blev det ikke. Da han skraadde over Eidsvolds plads, saa han at heggen var grøn alt av ungt løv og poplerne rødbrune og syrenbuskerne gule av sprættefærdige knopper. Og han glædet sig til turen opigjennem aasen – det spiret og grodde vel saa smaas der og nu, i randen av de vastrukne sneflekke.

Da han kom ned til Vor Frelzers kirke, saa han at han kunde ikke naa toget. Der var litt over en time til det næste gik. Saa snudde han, tænkte at stikke indom Grand saalænge.

Idet han passerte forbi Günthers vindu, blev der banket voldsomt paa ruten og da han snudde sig, fik han øie paa Betzy Løkkes ansigt under en vældig vaarhat. Hun vinket energisk paa ham.

Da han kom ind paa konditoriet, saa han at Betzy sat i den ene sofa med sin mindste lille pike og i den anden sat Rose og den ældste.

Betzy ropte overlydt goddag goddag og rakte haanden ut mot ham. Han tok den, og saa rakte han sin haand til Rose, men han turde ikke se paa hende det lille sekund, han holdt hendes.

«Ja det er sandt, gratulerer,» sa Betzy nonchalant, og Torkild saa dum ut.

«Med skilsmissen din naturligvis. Jeg tænkte rigtig jeg skulde holdt et litet selskap for dere to i den anledning, du vet man bruker det nu om [376] dagen, men som du ser saa er jeg grundet omstændighetene forhindret fra at holde større selskaper. Men hvis dere to vilde komme op en aften i al tarvelighet –.»

«Nei,» sa Torkild. Det kokte i ham av raseri – en ting var det at sitte en sommerdag paa svaien oppe i Myra og høre paa hendes prat, og en helt anden ting var det at staa her og taale hendes slarv – med Rose sittende midt imot i sofaen.

«Torkild, for en bøffel du er blit,» sa Betzy koldblodig. «Værsgod, ta en stol og sæt dig der. Du maa jamen vise at du er et civiliseret menneske og kan omgaaes din fraskilte kone naturlig og utvungent, naar dere træffes ute i selskapslivet. Hilse pent paa onkel Torkild, smaapiker – men jeg syns jeg saa en liten pike, som ikke neiet – saa ja, Kaja. Vil du ha kaffe –?»

«Tak jeg har netop drukket. Jeg skal med toget.»

«Aa der gaar jo tog ut til dig hele dagen jo syns jeg Rose har sagt. Forresten saa gik du jo opover gaten jo, mand. Du skulde bort og ha dig en pjolter nogensteds, tænker jeg. Saa sæt dig nu. Det har vel ikke saan hast med dig –.»

«Skal du paa jagt,» sa Rose dæmpet, uten at se paa ham – hun rettet litt paa Ingeborgs pandesløife i det samme. Det var de første ord, hun hadde sagt.

«Ja. Og jeg skulde se at komme med fem seksogtrediva – og maa etpar erinder først.» Han angret det i det samme, det var sagt. Nu han ^[377] tilfeldigvis hadde truffet hende, vilde han jo bli og faa snakke med hende, saa gjerne som han vilde leve. Hvor usigelig yndig og pikeagtig ung hun saa ut, som hun sat der i den glatte musegraa dragten, med en liten hvit filthat paa det gyldne haaret.

«Aa det er vel ikke saa nøie, hvad tog du iaar vel. Natten er lang nu om dagen. Medmindre du skulde ha nogen speciel grund til ikke at sløse bort no av den. Er der nogen sæterjentens søndag, som du skal forsøte derborte paa disse jagtmarkerne dine?»

Torkild værdiget hende ikke svar.

«Er der Rose – vet du om der er nogen pen datter opover der Torkild skal?»

«Nei vet du hvad, Betzy, nu faar du jaggu bremse. Der faar være maate paa flaaseri – selv for dig.»

«Men Torkild da,» sa Rose forskrækket.

Det skyllet gjennom ham som en bølge av brændende fryd. Hendes lille forskrækkede utbrudd ved hans ubeherskede tone – det røbet likesom, hvor intimt bundet de var til hinanden. Som hun uvilkaarlig regnet ham som sin mand i det øieblik hun blev ræd han skulde forløpe sig. Som om alt der var hændt siden sidst han saa hende, da han stod og vinket paa Lillestrøm station, bare hadde været en ond drøm.

Han visste, han vilde ikke gaa. – Men som for at vinde tid, gik han bort til disken. Han hørte Betzy lo efter ham. Torkild kjøpte en æske konfekt til hver av barna og kom tilbake med det.

^[378] «Jeg maa si, du tar jaggu ikke stort hensyn til de smaa gryterne dine, Betzy. Det later til, disse ungerne faar høre mangt og mye rart i tidens løp.»

«Aa pyt, endda er de saa smaa saa de skjønner ikkeno. Neida, smaa barn, dere har spist saa mange kaker, saa mamma maa gjemme konfekten for dere. Ingeborg! Hørte du hvad mamma sa! Pene haanden Kaja! Saa ja. – Og naar de blir saa store at de skjønner det, saa kan du da vite, de hører slikt allikevel saa –. Nei nu maa vi se og komme hjem –.»

Rose gik bort til disken og betalte.

«Det er Rose som spenderer, skjønner du.»

Betzy reiste sig i al sin kuleblaa vælde. Hun var høist frugtsommelig og i denne de skinnende taftkaapers vaar var hendes den vældigste og blaaeste og mest skinnende taftkaape, som sandsynligvis fandtes i byen.

Torkild hadde lempet ungerne op paa sporvognen til Betzy. Og nu stod han og Rose igjen med hinanden midt paa Egertorvet. De saa ned i gaten begge to, og Torkild haabet inderlig, *hun* vilde si noget.

Men da Rose ikke gjorde det, maatte han:

«Hvilken vei skal du – hvor bor du henne paa kant?»

«Nedover gaten. Jeg bor i Bogstadveien.»

«Kalder du det nedover?» Torkild klamret sig til den tynde traad av samtale. «Det er da egentlig opover Carl Johan – nummerne begynner ^[379] vist nede ved Jernbanetorget tror jeg – gjør de ikke det mon?»

«Jeg vet ikke riktig – de gjør vist det. Jeg mente bare nedover, for det gaar da ned av bakke her –.»

«Javel, men saa gaar det jo opover mot slottet –» deres øine møttes, og de kom til at le begge to. Og etterpaa saa de paa hinanden med et litet usikkert, forlegent smil og rødmet, baade hun og han.

«Jaja, opover eller nedover – har du noget imot jeg gaar med dig et stykke?»

«Nei,» sa Rose dæmpet. «Men – har du tid?»

«Jeg kan reise med et andet tog. – Nei, jeg bare ærgret mig over Betzys taktløshet, jeg har ikke no som haster –.»

De gik langsomt opover Carl Johan, paa fortauet under trærne.

«Du er færdig med kontoret for idag,» spurte Torkild.

«Jeg er sluttet paa kontor,» sa Rose sagte. «Jeg har gaat paa kokeskole siden første april. – Du vet, jeg var aldrig glad i kontorarbeide. – Jeg hadde egentlig hat lyst til at lære sykepleie – for om mulig engang i tiden at bli bestyrerinde paa et gamlehjem eller barneasyl eller no slikt. Men jeg var jo for gammel – det vilde tat for lang tid, og det var jo svært usikkert om jeg nogengang kunde faa en av denslags stillinger, som jeg ønsket. Men jeg var fast bestemt paa det, at jeg vilde ialfald ha et arbeide som jeg kunde interessere mig for. Saa valgte jeg dette. Jeg faar altsaa en saan eksamen, ^[380] at jeg kan faa ansættelse av det offentlige – som kjøkkenskolelærerinde, eller ved en jenteskole. Vel kanskje ogsaa nogenslags husmorpost –.»

Torkild regnet ut, at dette maatte hun altsaa ha bestemt sig til, straks de var blit skilt. Det var saa underlig og uvirkelig, nu de gik her, at tænke sig de var fraskilte –.

«Sommetider har jeg virkelig tænkt paa at slaa mig ned som kokkekone,» sa Rose og lo litt.

Torkild forsøkte at le han og:

«Hvad tror du din mor vilde sagt til det?»

«Aa – mamma var i virkeligheten ikke det mindste snobbet. Hun lot saan sommetider. Det var kanskje indvirkning fra pappa – han var det formodentlig endel, for hans familie er jo grænseløst snobbete –.»

«Er du noget sammen med dem?» spurte Torkild.

«Nei aldrig –.»

De var kommet op i slotsparken. Og de bøiet ind paa en liten sidevei, og da de kom til en ensom bænk, spurte Torkild:

«Kan vi ikke sitte litt?»

Rose satte sig. Og Torkild satte sig ved siden av hende og gav sig til at karre i bakken med sin spaserstok. Ingen av dem sa noget paa en stund; de sat begge med øinene fæstet paa stokkespidsen, der lavet riper og buer i singelen.

Til Rose pludselig sa:

«Du har jo Doris' lille gut i huset hos dig?»

«Ja. Vet du det?»

[381] «Ja,» sa hun litt nølende. «Jeg traf Helsing her en dag ser du, og han fortalte, du hadde tat til dig en liten nevø. Og av noget som tante Bera skrev ivinter, forstod jeg jo – hun skrev at det var blit sagt at Doris efterlot sig et barn –.»

«Jasaa? Jeg trodde ikke der var mere end etpar stykker til foruten mig som visste det – .»

«Du er vel svært glad i den lille gutten?» spurte Rose sagte. «Er han søt?»

«Ja det er en ganske kjæk liten fyr. Du kan skjønne, jeg er glad i ham.

«Hvor gammel er det han er?»

«Han var et aar i forrige uke.»

«Hvad hetter han du?»

«Ivar. For mig kunde han likesaagjerne hett noget andet – men det har jo litet at si igrunden.»

«Fortæl mig litt om ham da,» bad Rose. «Hvordan har du ordnet dig? Du bor hos fru Stranden, sa Helsing.»

«Ja. Jeg flyttet dit, da jeg kom fra fjeldet, vet du. Og da jeg kom hjem med Ivar, saa gik hun ind paa at ta ham i huset, og jeg skulde holde en barnepike til gutten. Men det er piken som gjør alt andet næsten, og fru Stranden steller den lille. Hun skjæmmer ham skrækkelig bort –.»

«Gaar han?» spurte Rose. «Kan han si no?»

«Aaja, hanstabber litt og skyver stolene foran sig. Men han sier ikke no endda, uten saa bla bla og gyrr og slikt. Ja fru Stranden paastaar han sier pappa, naar han ser mig, men jeg synes ikke det høres ut andet end som bababe, og det sier han jo ellers ogsaa.»

[382] «Tror fru Stranden, det er din egen da?»

«Ja, det gjør hun nok.» Torkild smilte litt.

«Med alle sine gode egenskaper forøvrig, saa er jo fru Stranden litt – snakkesalig, vet du. Saa jeg gav hende ingen forklaring om, hvor barnet kom fra. Og han ligner svært paa sin mor – og altsaa ogsaa paa mig.»

«Der har vel været en del snak om det deroppe da? Folk har kanskje trodd, det var grunden til vi blev skilt?» Der var en heftig klang i hendes stemme.

«Sandsynligvis. Er det – dig imot?»

«Ja,» sa hun sterkt. Og litt roligere: «Det oprører mig. Fordi du vet, jeg har alltid syntes, at egteskapsbrudd var det lumpneste og hæsligste –. Saa at folk skal faa tro det om dig –»

«Du vet, jeg synes naturligvis ikke det er – behagelig. At folk tror jeg har været dig utro. Men allikevel –. Det er da bedre at Doris faar ligge i fred, der hun ligger.»

De sat tause litt. Saa begyndte Rose igjen:

«Han er mørk da, gutten, naar han ligner dig?»

«Aa – haaret er nok saa lyst endda. Men det blir vel mørkt. Han ligner os som sagt – over øinene og saan. Og i uttrykket –»

«Hvor mange tænder har han?»

«Neimen om jeg vet.» Han lo litt igjen. «Han har da nogen.» Saa sa han, mens han saa ned: «Du kan jo komme ut og se paa ham, hvis du bryr dig om det.» Der blev en liten pause. «Du kan jo komme ut en formiddag – mens jeg er paa kontoret.»

[383] «Faar jeg ikke komme, naar du er hjemme?» spurte Rose meget sagte; hun saa ogsaa ned.

Torkild sænket sit hode endda dypere. Han blev brændende rød.

«Jo – hvis du vil det saa.»

«Da jeg skrev til dig efter Doris' død,» sa Rose sagte. «Jeg vilde ikke direkte foreslaa dig det – men jeg tænkte du kanskje hadde forstaat det – jeg vilde gjerne truffet dig. Jeg ønsket saan at jeg kunde – været litt for dig. Men jeg kunde kanskje ikke det?»

«Nei,» sa Torkild næsten uhørlig. Og litt efter: «For der var ingen trøst, ser du.»

«Hadde hun hat det saa forfærdelig vondt?» spurte Rose varsomt.

«Ja. – Og saa kan du vel tænke dig selv –. Dengang hun skrev hun skulde reise til Paris, du vet jo at baade du og jeg – vi trodde det var ikke sandt, hvad hun fortalte. Og jeg lot det skure – forsøkte ikke at faa vite, hvordan min søster hadde det i virkeligheten. Jeg kunde jo visst, hun trængte kanskje en bror, som

kunde hjelpe hende. Og jeg rørte ikke en finger – som jeg aldrig hadde gjort nogensinde før heller. –»

«Det var netop det som du sa – jeg tænkte jo ogsaa dengang, at der kanske kunde stikke no under. Det var det jeg vilde sagt dig. Baade direkte og indirekte hadde jo jeg den meste skyld i, at du ikke kom til at – gripe ind – dengangen. Jeg vilde mindet dig om, at ansvaret falder vel saa meget paa mig som paa dig –»

[384] Torkild rystet paa hodet:

«Det forandrer jo ikke saken for mit vedkommende, Rose. Den som føler, han har en ting at gjøre, faar gjøre den. Ansvaret er hans og det blir ikke mindre, fordi om der ogsaa er nogen andre, som kunde gjort det.»

«Tror du forresten, du kunde gjort noget? Jeg mener, tror du du kunde gjort noget for at Doris' skjæbne var blit en anden?»

«Det kan gjerne være, jeg ikke det hadde kunnet. Men jeg synes jo hellerikke det kommer saken ved. Man faar gjøre det, man synes man bør gjøre, enten man tror det fører til noget resultat eller ikke.»

Efter en stunds taushet sa Torkild sagte:

«En ting vilde jeg gjerne faa lov at forklare dig. Det som stod i forbindelse med Doris' død, det var grunden til at jeg – nu i vinter, da separationstiden vor var utløpen – med det samme – gjorde skridt til at faa vort egteskap definitivt opløst. Baade fordi jeg syntes – hele min slegt er saa gjennom uskikken til at blande sig ind i – livsfriske – menneskers skjæbne. Tildels ogsaa av hensyn til gutten – det som jeg sa dig, at jeg mente det var like heldig om han kom til at gjælde for mit barn. Men især fordi, saan som jeg var kommen til at se paa mig selv og min familie, saa syntes jeg det var like godt at alt mellem os to var endelig opgjort.

Det var jo forsaavidt det konsekvente ogsaa, naar vi først var blit separeret. Men ellers hadde jeg vel ikke kommet til at gjøre det –.

[385] – Men jeg var jo paa en maate ræd – at det at jeg hadde saant hastverk med at faa skilsmisse – at det kanske kunde – føles saarende for dig. Gjorde det det?»

Det dirret litt i Roses ansigt. Men saa saa hun ham frimodig ind i ansigtet og svarte: «Ja.»

Han reiste sig fra bænken, hun ogsaa. Og saa spurte han usikkert:

«Har du no imot at jeg følger dig længre?» Hun rystet litt paa hodet. Men de snakket ikke sammen, vekslet bare en og anden likegyldig bemerkning om veiret, mens de gik opover gjennom Homansby.

Rose stanset utenfor et litet gammelt, toetages træhus høit oppe i Bogstadveien:

«Ja – her er det, jeg bor.»

Torkild spurte lavmælt:

«Du – du vil ikke gaa en liten tur med mig –.»

«Jo. Gjerne det,» sa hun likesaa dæmpet.

Som om hun tok sig sammen, begyndte hun at spørre ham om folk og forhold oppe paa de gamle tomter: hvem som bodde i deres gamle hjem nu, hvordan apotekerens hadde det og Lieds. Og han svarte og fortalte – men der var en tøyen i deres stemmer, som intet hadde med ordenes indhold at gjøre.

Og da de var kommet forbi Vestre Akers kirke og langsomt drev opover Sognsveien, taug de begge stille.

[386] Himmelen var overtrukken og graahvit, men den stod likesom saa forunderlig høit over de lave, mørke aaser. Der var en egen blaalig tone over de smaa klumper av nakent krat indpaa jorderne. En og anden gammel ek bar sit falmede brune løv fra ifjor endda, og paa nogen smaa heggebuser gulnet knopperne bristefærdige. De store, aapne jorder, som bredte sig indover mot skogaasernes karm, var bare blekt graagrønne endda – vaaren var kommet sent dette aar.

Og Sognsveien drog sit skjønt bugtede, lysegraa baand gjennom bygden, uendelig langt, til den naadde den gamle gaard i skogbrynet og blev borte. Forunderlig, uendelig øde laa den – som alltid, denne veien, hvor en hær av ungdom har gaat i vaarkveldene, alene og to og to, med sin ensomhet og sine hjerters længsler. Og for dem alle ligger veien der, øde og endeløs gjennom grønne jorder ind mot mørke skoger.

Ved den store gamle ek paa veiens første bakke bøiet de av og gik ind paa jordet, stien over til Gaustad.

«Jeg vet ikke hvor mange aar det er, siden jeg har været her,» sa Torkild engang.

«Nei jeg har heller ikke været her paa aldrig den tid –»

De tænkte begge det samme. Her var ikke riktig saan som de hadde husket det. Den bratte bakken ned til elven var blit saa liten – og elven var bare en sølebæk. Der hvor det i gamle dage hadde været et helt eventyr at greie sig over den uten at plumpe uti, traadte de bare paa etpar [387] stener og blev ikke vaate paa støvlerne engang. Og hvitveisteppe, mylderet av skinnende blomsterstjerner, som de graadig hadde revet til sig av for at bære hjem. Der stod nogen hvitveis indimellem orebuskernes graagrønne stammer, og der grodde noen flekker av dem opover bakkensiden, men der var ikke noget teppe for foten, der var en optraakket, lergraa sti, og der laa flaskeskaar og gammelt matpapir i det tyndslitte græs langs den.

«Her er nu vakkert allikevel da,» sa Torkild.

«Ja her er vakkert allikevel.»

De gik litt. Saa spurte han lavmælt:

«Du – vil du si mig en ting. Jeg vet det ikke – jeg har ikke villet spørre nogen anden, skjønner du. Hvad – hvad kalder du dig?»

«Fru Christiansen. – Har du no imot det,» sa hun sagte.

«Nei. Jeg hadde bare ventet – Wegner er jo da – penere. Det andet er saa svært almindelig saa –.»

«Nei. Hvis du gir mig lov til det, vil jeg helst beholde dit navn.» Hun talte litt stakaandet. «For Rose Wegner, det var en anden end den jeg er nu –.»

«Hvordan mener du?» spurte han, og hans stemme var ræd.

«Jeg mener –. Saan som jeg er nu, saa er jeg helt – omformet og præget av de aarene, jeg har levet sammen med dig. Jeg tror – jeg synes jeg har set det overalt i det sidste, siden jeg begyndte at forstaa. Vi kvinder blir det, en mand gjør ut av os. Enten ved det at vi vælger en og gir os hen ^[388] til – eller flere – eller vi vælger ikke at gi os hen til nogen av dem som kommer, fordi vi føler, der er ingen av dem som kan gjøre noget bedre og vakrere av os. De som har valgt det sidste, er gjerne dem jeg liker bedst. Men de av dem som har fred med sig selv og duer til at utrette noget her i verden, de tror jeg allesammen har møtt en mand, som de visste, de kunde git sit bedste, og det kunde ikke bli slik. Da kan de være – rolige paa en maate og arbeide med andre ting, for de vet, deres skjæbne er bestemt. –»

«Men du selv da?»

«Jeg. Jeg gjorde det værste jeg kunde – jeg tok iblinde den første den bedste, da jeg blev træt av at vente. Det er det de fleste av os gjør – og saa blir en gjerne ødelagt paa denene eller andre maaten. Jeg hadde vel ogsaa blit det, hadde ikke du staat vakt for mig bestandig. Du saa det altid, naar det var noget uegte jeg kom og vilde gi dig, og du lot mig aldrig faa lov at drive paa med disse kjærlighetsforfalskningerne og altid lot du mig se hvad kjærlighet virkelig var. Gud hjelpe mig som ikke forstod det før det var forsent – jeg var jo bare en haard, grøn liten kart av et kvindfolk –. Og derfor saa, nu da jeg ser at jeg er sluppet fra min egen letfærdighet saan som jeg er – slik at jeg tror, jeg skal kunne bli et bedre og dygtigere og kjærligere menneske end jeg var av naturen – og et lykkeligere menneske ved det end jeg fortjener at bli, saa vil jeg helst faa lov at bære dit navn – aa Torkild, graater du –.»

«Ja.» Han snudde sig fra hende.

^[389] Hun gik bort og la sine hænder paa hans armer. Hun var blit kridhvit i ansigtet. Og da han tok hende ind til sig, i et krampagtig hulk, og hun klynget sig til ham, visste han, hun hadde aldrig git sig hen til ham, men hun gjorde det nu. –

Hun graat vildt, som de stod der omfavnet. Saan hadde han ikke visst, hun kunde graate. Og hun hvisket indimellem:

«Jeg kan ikke forstaa det Torkild. Jeg kan ikke forstaa det. At du kan elske mig endda. At du har kunnet elske mig bestandig. Saan et umulig menneske som jeg har været –.»

«Jeg elsker dig. Jeg elsker dig.»

«Det maa være fordi du har været saa grænseløst god mot mig. Det maa være fordi du har tat alt det bedste av dig selv og skapt mig om av –. Aa Torkild, Torkild, jeg kan ikke forstaa det – at jeg ikke har forspilt det –.»

«Jeg elsker dig -. Si det du ogsaa,» hvisket han om en stund. -

«Ja gud fader i himmelen, hvor jeg elsker dig, Torkild -.» Hun gjemte sig ind til ham igjen. «Aa at jeg faar lov at si dig det. Og at du kan tro mig!»

De gik nede mellem bakkerne endda, haand i haand.

«Jeg visste det, da jeg reiste fra dig. Men da turde jeg ikke si det til dig -. Aaja, jeg visste det ikke rigtig da heller. Hele tiden mens vi var separeret. Da trodde jeg jo bestandig, du skulde be mig komme tilbake -. Men da vi blev skilt - da [390] jeg skrev Rose Christiansen paa det papiret - ved siden av dit navn, paa det papiret som skulde skille os to helt fra hinanden, da visste jeg, at jeg var blit din hustru tilsidst. Og da bestemte jeg mig til at finde et arbeide, som jeg kunde fylde - bli et godt og dygtig og trofast og nyttig menneske mellem menneskene, fordi jeg hørte dig til og aldrig kunde bli noget andet end din eiendom -.»

«Hadde du det vondt da?» spurte han bløtt.

«Aa -. Du vet jeg længtet grænseløst efter dig. Jeg graat efter dig ofte om natten. Men jeg hadde det ikke saa vondt da allikevel. Jeg visste jo det, at jeg elsket dig, det var mere end jeg hadde fortjent -.

Kan du huske at jeg sa engang, jeg syntes at for mig maatte kjærligheten være det, at jeg følte jeg tilhørte en mand som hans ting. Som en ring paa hans finger. Han kunde bære mig eller gjemme mig bort og glemme mig. Men hans var jeg allikevel. Jeg er din saan, nu -.»

«Har du nogengang trodd, jeg kunde glemme dig -.»

«Nei. Men jeg trodde ikke, du vilde tro mig -.»

De gik der endda; det var næsten mørkt nu.

«Vi skal vel være sammen inat vel?» hvisket han til hende.

«Ja.» Hun klynget sig til ham. «Faar jeg bli med dig hjem -.»

«Men du - vi maa vel ha os litt mat,» sa han engang han kom paa det. «Og da maa vi skynde [391] os. De noksagteme har forandret togene - det sidste gaar præcis tolv nu. - Ja vi kunde vel bli nogensteds i byen ogsaa -.»

«Nei, nei,» hvisket hun heftig. «Vi vil være hjemme hos dig -.»

De gik nedover mot byen. Men det blev ikke saa forfærdelig fort.

«Jeg syntes mangen gang,» sa han dæmpet - «det var mangen gang - vanskelig - at holde fast ved det. Jeg følte jo nok - det var det rette. Naar det ikke var blit slik mellem os, som det skulde. Men naar jeg

saa kom til at tænke paa alle de tiderne, da jeg syntes, vi hadde allikevel været saa lykkelige sammen. Da du var min og jeg var din og vi hadde været glad for det begge –.»

Rose gik med sænket hode:

«Husker du – den sidste natten – da du tok mig –?»

Han svarte lavmælt:

«Jeg forsøkte at ønske, det ikke hadde været.

Men Rose – jeg faar si dig, jeg kunde det ikke. Der kom op noget i mig bestandig, naar jeg husket det – som en slags vild – triumf –.»

«Det du snakket om – den glæden, naar jeg var din og du var min, og jeg og var glad for det. Det var jo det eneste naturlige at vi følte det slik, naar vi var unge, friske mennesker. Og nogen ganger tok jeg den glæden for kjærlighet – og andre ganger saa ante jeg inderst inde hvad det var og var forbitret og skamfuld inderst inde i mig – og jeg forsøkte at vende forbitrelsen mot ^[392] dig – men naar jeg ikke likte dig da, saa var det fordi jeg visste inderst i min samvittighet, at du, du elsket og jeg slap bare løs dyret i mig selv –.»

«Ikke si saant,» bad han fort og saart.

«Jamen Torkild, det var slik. Jeg forstod det ikke, for jeg hadde altid tænkt, at dyret i et menneske skulde være noget raat og brutalt og stygt. Jeg visste ikke at i nogen kan det være bare som en liten katunge, der leker uten at vite, hvad den leker med og river istykker og klorer tilblods bare for moros skyld. Og det er endda farligere, fordi dyret er søtt og pent og morsomt – og ikke vet av ansvar –.

Den natten du vet – da skjønte jeg at et menneskes kjærlighet er det vildeste alvor –.»

«Jeg maa indom og ha toiletsakerne mine,» sa hun, da de kom til det hus, hvor hun bodde. «Og si til min vertinde, jeg skal bort –.»

Torkild blev med hende op. Hun hadde to ørsmaa værelser med skraatak. Han stod inde i hendes vesle stue, mens hun pakket litt tøy i en haandvæske. Vinduerne var helt nede ved gulvet; der var fuldt av blomster i karmene.

«Jeg har etpar av de gamle roserne dine inde hos mig,» sa han ind til hende. «Paa sovekammeret mit –.»

«Aa – har du! Hvilke da, vet du det?»

«Malmaisonen og Louise Odier.»

«Det var mine yndlingsroser det,» sa hun glad.

«Ja jeg husket det og derfor saa gav jeg dem ikke bort –.»

[393] Hun kom ut og kysset ham:

«Ja nu er jeg færdig –.»

De var indom etsteds og skulde faa litt te og smørbrød i lynende fart og blev sittende saa længe, at de maatte springe bort til trikken. Og trikken stod – en hel række vogner bommende fast opover Stortingsgaten. De fik en bil.

«Det er sandt,» sa Torkild, da de suste forbi Tostrup. «Jeg har lovet Betzy en guldkjede til hver av smaajenterne hendes –.»

«Har du –» og Rose lo. «Hun har betinget sig guldkors til dem av mig –.»

«Betzy sørger for sine –,» sa Torkild, «og gud velsigne Betzy for det –.»

«Nei Torkild – la være mig – er du gal midt paa Carl Johan – !»

De styrtet gjennom vestibulen, ut paa perronen, ind i en andenklasses kupé. I næste øieblik aapnet konduktøren døren og slap ind koner med kurver og mandfolk med rygsækker og snadder. – Det var røkekupé. Og toget var overfyldt.

Torkild og Rose gik ut i korridoren, stod der ved et aapent vindu og kjendte luftdraget mot sine hete kinder. De holdt hinanden i haanden, og av og til saa de paa hinanden og skalv ved det.

«Har du de gamle hundene dine?» spurte hun pludselig.

«Rex maatte jeg dræpe ifjor,» sa Torkild. «Han blev overkjørt av trikken en dag jeg hadde tat ham med til byen. Det var bare at faa fat i en dyrlæge og faa ende paa det stakkar –»

[394] «Aa saa sørgelig – husker du hvor Rex og jeg var godvenner –»

«Ja det var svært trist. Jeg har en ny fuglehund nu – Lewellyn det og – bare ett aar, men jeg tror den skal bli bra. Men Lilletøsa lever i bedste velgaaende – har hvalper om dagen, saa hun er sperret inde i skjulet. Jeg er litt ræd for Ivar med hende nemlig – han er rent gæren efter bikjene ser du. – Husker du dengangen hun bet dig, da hun hadde hvalper –?»

«Tror du hun vil kjende mig igjen –?» spurte Rose –.

– Men det glitret i stemmerne, hvad de snakket om –.

Saa var de fremme. En ensom buelampe brændte utenfor stationen. De svarte skikkelser, som trillet ut av toget, spredtes og blev borte i mørket. Torkild og Rose gik nedover mot elven, hvor oplagstomternes bordstabler skinnet frem i natten og duftet friskt og syrlig.

«Men du,» sa Rose pludselig. «Hvad vil fru Stranden si imorgen – ja for vi er jo ikke gifte nu længer

altsaa?»

«Aa fru Stranden,» Torkild lo litt. «Hun er vel snarest av den mening, at naar man engang har giftet sig, saa kan man aldrig bli andet – hvadfor fanskap som folk finder paa nufortiden.»

De gik over broen og kom ind paa det lille veistykket mellem fabrikkbygningerne og elven, hvor det rustne jernspaan kraset under føtterne.

«Aa den lyden,» sa Rose sagte. «Jeg har tænkt [395] paa den saa ofte hele denne tiden.» Og hun søkte ind til ham. «Torkild, Torkild, jeg kan ikke forstaa det er sandt, jeg skal hjem!»

Det var ikke saa mørkt inde i skogen, da de hadde vænnet sig litt til det. Himmelen lyste svakt over grantopperne, og elven speilet den og skinnet blankt gjennom orekrattet langs veien. Det lugtet koldt og vaarlig derinde – av vaat jord og nyt græs og trær som svedet ut sevje av alle de unge skud.

Saa var de fremme der det lille huset laa graahvitt i natten, med slukkede, sovende ruter – uthusene ruvet saa mørke og svære under de nakne gamle trær paa tunet.

De stod et øieblik og saa nedover veien, der den løp videre ind i skog igjen, bortover mot deres gamle hus.

Der var en underlig utydelig lyd i luften, høit oppe over deres hoder.

«Fugletræk,» sa Torkild.

De stod med armene om hinanden og saa op i den graalyse, skyede himmel, hvor de ingenting kunde skjelne.

Og saa gik de, saan tæt ind til hinanden, op til huset, og Torkild laaste op til den lille entré med den rare luft likesom av indesperret hovedrengjøring. Og mens han holdt hende ind til sig, forsøkte han at være jevn og stille i stemmen, da han sa:

«Ja – saa er vi hjemme da –.»

Noter

- [n1.](#) vi] *rettet fra: v (trykkfeil)*
 - [n2.](#) beklemmelse.] *rettet fra: beklemmelse, (trykkfeil)*
 - [n3.](#) løn] *rettet fra: øn (trykkfeil)*
 - [n4.](#) et] *rettet fra: e (trykkfeil)*
 - [n5.](#) historie] *rettet fra: histore (trykkfeil)*
 - [n6.](#) selvfølgelig] *rettet fra: selvfølgelig (trykkfeil)*
 - [n7.](#) dig,] *rettet fra: dig (trykkfeil)*
 - [n8.](#) overgrodd] *rettet fra: overgr dd (trykkfeil)*
-

Sigrud Undsets *Vaaren* er lastet ned gratis fra bokselskap.no